

- [4.] bör anställas vid beskickningen i Buenos Aires både för att biträda vid beskickningsärendenas handläggning och för att under beskickningschefens frånvaro på grund av semester eller annan anledning handhava beskickningsärendena. Upprättandet av en legationssekreterarepost anser jag dock kräva väl stora kostnader. Målet torde i stället kunna vinnas på det sätt, att vid beskickningen å stat anställs en kanslist, vilkens löneförmåner kunna sättas betydligt lägre än de, som skulle tillkomma en legationssekreterare. I händelse sådant finnes lämpligt, särskilt med avseende å beskickningens skötsel under chefens frånvaro, kunde den ifrågavarande kanslisten tilläggas diplomatisk grad såsom andre legationssekreterare. Den avlöning, som bör anslas för kanslistbefattningen, anser jag kunna sättas till samma belopp som nu utgår till den på stat uppförde kanslisten vid generalkonsulatet i Shanghai eller 7,500 kronor, därav 2,400 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar och 4,500 kronor i ortstillägg. Därjämte bör han äga rätt till samma ålderstillägg, som enligt stat tillkomma utom Europa anställd kanslist.

*Höjning av
general-
konsulslönen
i London.*

Lönen för innehavaren av generalkonsulsbefattningen i London fastställdes vid dess reglering år 1869 till 24,000 kronor. Vid detta belopp bibehölls den till den år 1906 företagna omorganisationen av vår diplomatiska och konsulära representation, då den nedsattes med 3,000 kronor till 21,000 kronor. Den dåvarande innehavaren av befattningen erhöll dock efter den nya avlöningsstatens tillämpning ett personligt lönetillägg av 3,000 kronor, vilket årligen tillerkändes honom, intill dess han med 1913 års utgång erhöll avsked från sin generalkonsulsbefattning. Det är således egentligen först från och med år 1914, som den redan år 1906 beslutade nedsättningen av generalkonsulslönen trätt i praktisk tillämpning.

Den nuvarande generalkonsuln i London A. Berencreutz, som med början av januari 1914 tillträdde befattningen, har upprepade gånger för mig framhållit lönens otillräcklighet. Redan i maj 1914 anför han i en till mig avlåten skrivelse, att den tid, han varit i London, och de efterforskningar, han därunder gjort angående hyra av hus eller våning, visat honom till fullo, att han icke, såsom han på grund av löneregleringen 1906 hade anledning antaga, kunde leva i London på 21,000 kronor. Förhållandena i London vore icke jämförliga med dem å andra orter, där mot ett visst belopp erhöles en våning, färdig att bebos. I regel beboddes här endast helt hus. Till hyran för sådant hus måste läggas kostnader, som icke kunde undvikas. Husets underhåll påvilade hyresgästen liksom ock

delvis utrustningskostnaderna. Till hyran komme i London i regel en tredjedel av hyresbeloppet i skatter, vilka tjänstemännen å utrikesstaten på andra orter undginge. Vid våningshus vore åter dessa kostnader inberäknade i hyran, som tillfölje härav sattes avsevärt högre, så att våningshyran och hushyran ungefär motvägde varandra. Härtill måste vidare läggas behovet av större antal tjänare samt högre tjänarelöner än å motsvarande andra poster. Slutligen tillkomme, att anspråken på generalkonsulns deltagande i insamlingar, föreningar och bidrag till en hel del ändamål i London vore stora. På grund av vad han sålunda anför, gjorde generalkonsul Berencreutz framställning om lörens återställande till dess förra belopp, 24,000 kronor.

I skrivelse den 6 november 1915 har generalkonsul Berencreutz ånyo gjort framställning om åtgärds vidtagande för höjandet av generalkonsulslönen till 24,000 kronor och därvid till en början betonat, att en lön, som ansetts tillräcklig år 1869 och därefter under 45 år varit tillagd samma ämbetes innehavare, icke kunde billigtvis till beloppet sänkas, då redan därförutan dess köpkraft och motvärde på grund av livsmedelsprisens och levnadsomkostnadernas ökning undan för undan sjunkit. Det vore orimligt antaga, att, för att endast taga ett exempel, en generalkonsul i London skulle kunna leva på allenast 2,000 kronor mer än en generalkonsul i Hamburg, för vilken avlöningen vore fastställd till 19,000 kronor. För en ogift generalkonsul skulle 21,000 kronor räcka, men icke för en gift och än mindre för en, som hade barn att uppfostra i hemlandet. I ett år 1912 avgivet yttrande beräknade den dåvarande generalkonsuln i London med stöd av lämnade uppgifter lönen för ogift generalkonsul till 18,000 kronor, för gift utan barn till 23,000 kronor och för gift med två till fyra oförsörjda barn till 25,000 kronor. Enligt en uppgift, generalkonsul Berencreutz från sakkunnigt håll inhämtat, skulle förhållandena mellan levnadskostnaderna i London år 1912 och 1915 ställa sig som 14 shillings till 1 pund. På grund av en sådan ökning motsvarade de 1912 beräknade lönerna samt den då och nu utgående lönen följande belopp 1915:

1912.	1915.
18,000 kronor	25,714 kronor
21,000 »	30 000 »
23,000 »	32,858 »
24,000 »	34,284 »
25,000 »	35,710 »

- [4.] För att tydliggöra, huru levnadskostnaderna i London stigit, har generalkonsuln sammanställt detaljerade prisuppgifter för de senare åren och därvid särskilt påpekat, hurusom de för år 1915 upptagna priser med säkerhet icke komme att sjunka, men väl betydligt höjas under en längre tid framåt. De skatter, som nu palades för att möta krigsbehoven, skulle givetvis icke kunna på länge avlyftas, men väl åtföljas av andra och högre.

Av vad generalkonsul Brencreutz sålunda anför, torde tydligen framgå, att den för generalkonsulsbefattningen i London nu utgående lön av 21,000 kronor är otillräcklig. Helt naturligt framstår ock, att en lön, som år 1869 ansågs lämplig och möjligen till och med var väl tillmätt, numera icke kan anses för hög. Då lönen för generalkonsuln i London år 1906 föreslogs till 21,000 kronor, återopade dåvarande ministern för utrikes ärendena det skäl, som anfördes i det av ledamoten av 1905 års diplomat- och konsulatkommitté generalkonsul Fallenius avgivna särskilda yttrande, nämligen att, även om all möjlig hänsyn toges till befattningens betydelse ävensom de höga levnadskostnaderna i London, det torde kunna påstås, att generalkonsuln därstädes vore i avlöningssväg gynnammare situerad än hans å andra orter anställda kolleger av samma grad; och förordade Fallenius huvudsakligen på grund härav en nedsättning av lönen till 21,000 kronor. Jämväl de två reservanter inom kommerskollegium, vilka yttrat sig till förmån för generalkonsulatets bibehållande, hade tillstyrkt enahanda belopp. Det är uppenbart, att de omdömen, som vid detta tillfälle uttalades, voro grundade å de förhållanden, som voro rådande i London vid ifrågakörande tidpunkt eller tiden närmast före år 1906. I den kända brittiska tidskriften »The Economist» för den 9 oktober 1915 förekommer en mycket belysande statistik, utvisande stegringen i vissa levnadskostnader från 1906 till september månad 1915. Av denna statistik framgår att, om medelsiffrorna för femårsperioden 1901—1905 tagas till utgångspunkt, medelpriserna för spannmål och kött första kvar-kvartalet 1913 stigit med 18,8 procent och i slutet av juli 1914 voro 15,8 procent högre än under nämnda femårsperiod för att därefter successive visa en stegring av 78,6 procent i slutet av maj 1915 och av 61,9 procent i slutet av september samma år. För andra födoämnen (socker, smör etc.) utgör med samma utgångspunkt stegringen under första kvartalet 1913 $19\frac{1}{3}$ procent, i slutet av augusti 1914 23 procent och i september 1915 $56\frac{5}{6}$ procent. Dessa siffror visa, att även före inträdandet av den genom rådande krigsförhållanden betingade dyrtid levnadskostnaderna i London voro avsevärt högre än vid den tid, då den nuvarande lönen fastställdes.

På grund av vad sålunda blivit anförd, anser jag att avlöningen för generalkonsuln i London bör förhöjas med 3,000 kronor till 24,000 kronor; och bör berörda förhöjning tilläggas generalkonsulns ortstillägg, nu utgörande 11,400 kronor. Under förutsättning av bifall härtill skulle generalkonsulns i London avlöning från och med år 1917 komma att bestå av 6,600 kronor i lön, 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 14,400 kronor i ortstillägg, tillhopa 24,000 kronor.

[4.]

Vid sistlidne riksdag väcktes såväl i första som i andra kammaren motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa de utredningar och i övrigt vidtaga de förberedande åtgärder, som krävdes för att sätta Sveriges handel, industri och sjöfart i stand att på bästa möjliga sätt tillvarata och utnyttja de möjligheter till utveckling och ökad inkomst, som efter världskrigets upphörande kunde för dem erbjuda sig å olika marknader. Uti dessa motioner framhölls särskilt det stora verksamhetsfält, som Ryssland erbjöde för den svenska marknaden. Över motionerna avgav kommerskollegium på begäran yttrande och anförde däri, bland annat, att, förutom vissa inom området för kollegiets ämbetsförvaltning igångsatta åtgärder med syftning, i stort sett, mot det mål, vars ernående avsåges med motionerna, jämväl andra åtgärder från statens sida både borde och kunde vidtagas för befordrande av ifrågasvarande angelägenhet. Vad härutinnan närmast syntes vara att tänka på vore en förstärkning av vårt konsulatväsen, särskilt genom inrättande av nya lönade konsulat i länder och landsdelar, där förutsättningarna för en ökad avsättning av svenska exportartiklar syntes särskilt gynnsamma, och där sadana konsulat nu icke finnes. Något förslag härutinnan kunde i frågans dåvarande läge icke av kollegium avgivas. På vilka platser och i vilken form en förstärkning av våra konsulatkrafter vore av omständigheterna påkallad, krävde en utredning, som den knappa tiden icke medgäve.

*Upprättande
av ett lönat
generalkon-
sulat i
Moskva.*

Riksdagens vederbörande utskott, till vilka dessa motioner hänskjutits, framhöll i sina utlåtanden, bland annat, hurusom en av statsmakternas viktigaste uppgifter för handels och exportens främjande torde vara att tillse, det rikets representation utomlands genom konsuler eller handelsattachéer motsvarade de olika exportmarknadernas krav, samt att därvid kunde ifrågasättas, huruvida icke denna representation kunde vara i behov av förstärkning, eller omflyttningar lämpligen borde göras. Ehuru utskottet vore förvissade, att regeringen och vederbörande ämbetsverk redan hade sin uppmärksamhet fäst på angelägenheten av åtgärder i det av

[4.] motionärerna angivna syftet, ansåge utskotten dock, att strävandena i denna riktning kunde stödjas genom ett uttalande av riksdagen. I enlighet med denna utskottens hemställan och kamrarnas beslut anhöll riksdagen i skrivelse den 30 april 1915, det Eders Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, vilka åtgärder, som med hänsyn till nuvarande tidsförhållanden lämpligen borde vidtagas för utvecklingen av Sveriges handel, industri och sjöfart.

Tiden synes mig nu vara inne att med avseende på våra handelsförbindelser med Ryssland vidtaga åtgärder i ovan antydd riktning, och då vår konsulära representation i detta land otvivelaktigt är i stort behov av sådan förstärkning, som av riksdagen ifrågasatts, tillåter jag mig framhålla följande:

Vid 1906 års omreglering av konsulatväsendet upprättades ett lönat konsulat i Moskwa med en avlöning av sammanlagt 15,000 kronor.

Konsuln i Moskwa har vid upprepade tillfällen framhållit önskvärdheten av, att i Moskva, som otvivelaktigt är Rysslands viktigaste affärsstad och i de flesta fall bildar utgångspunkten för all handel på det inre Ryssland såväl söder- som österut, upprättades ett generalkonsulat.

En inom svenska föreningen i Petrograd nyligen tillsatt handelskommitté har jämväl i ett till kommerskollegium avgivet yttrande angående åtgärders vidtagande för främjandet av Sveriges handel på Ryssland, vilket yttrande av Eders Kungl. Maj:ts minister i Petrograd på det livligaste förordats, påpekat nödvändigheten av upprättandet av ett generalkonsulat i Moskwa, samt därvid särskilt framhållit, dels att det inflytande, en ämbetsman i Ryssland kan utöva såväl inom tjänstemannavärlden som på det merkantila området, till stor del är beroende ej endast av de personliga egenskaperna utan även av den tjänsteställning, han innehar, dels ock att de allra flesta stater, med hänsyn till detta förhållande ävensom till Rysslands stora ekonomiska och merkantila betydelse, ansett sig böra där representeras av generalkonsuler.

De synpunkter, vilka här ovan anförts, och de samstämmiga uttalandena av Eders Kungl. Maj:ts minister i Petrograd, konsuln i Moskwa samt av nämnda svenska föreningens i Petrograd handelskommitté om behövligheten och nödvändigheten av ett generalkonsulat i Rysslands förnämsta handelsstad anser jag väl motivera, att en sådan post nu där upprättas.

Beträffande löneförmånerna för generalkonsuln i Moskwa anser jag, att desamma med hänsyn till de höga levnadskostnaderna i Ryssland måtte bestämmas till sammanlagt 24,000 kronor, därav 6,600 kronor i lön, 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar samt 14,400 kronor i ortstillägg, innefattande även kostnaden för kanslilokal.

Vid upprepade tillfällen har konsuln i Moskwa vidare framhållit nödvändigheten av anställandet av en kanslist vid konsulatet. Det erbjuder stora svårigheter, enligt vad konsuln inberättat, att bland i Moskwa vistande yngre svenskar finna lämplig person, som är kompetent och villig att mot den ringa ersättning, konsuln kunnat lämna, biträda vid konsulatgöromålens skötande. Då säkerligen arbetsbördan vid konsulatet i Moskwa kommer att inom den närmaste framtiden väsentligt ökas, synes anställandet av en kanslist därstädes vara ett oavvisligt krav. [4.]

Upprättande av en kanslistbefattning vid generalkonsulatet i Moskwa.

Vad angår avlöningen åt kanslisten anser jag, med beaktande av de i Moskwa rådande dyra levnadsförhållandena, densamma icke böra bestämmas lägre än till 5,000 kronor, därav 2,400 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar och 2,000 kronor i ortstillägg. Därjämte bör kanslisten äga rätt till samma ålderstillägg, som enligt stat tillkomma inom Europa anställd kanslist.

Förutom upprättandet av generalkonsulat i Moskwa och anställandet av en kanslist därstädes har jag även för avsikt att föreslå Eders Kungl. Maj:t att av riksdagen äska anslag till upprättande av ytterligare tre konsulat i Ryssland, men torde detta, med hänsyn till erforderlig ytterligare utredning rörande de platser, där konsulaten böra förläggas, ävensom de distrikt, som böra tilldelas dem, begäras endast å extra stat för nästkommande år.

På grund av den alltjämt stegrade betydelse, konsulatet i Montreal visat sig äga såväl till följd av göromålens mångfald och beskaffenhet som ock med hänsyn till den befogenhet, som jämlikt § 11 konsulförordningen tilldelats postens innehavare i förhållande till samtliga i Brittiska Nordamerika anställda konsulatjänstemän, varigenom konsulatets verksamhetsområde faktiskt kommit att omfatta, förutom Canada, jämväl British Columbia, synes mig den förut mer än en gång vid regleringen av utgifterna under tredje huvudtiteln berörda frågan om detta konsulats uppförande i staten såsom generalkonsulat icke längre böra undanskjutas. *Upprättande av ett lönat generalkonsulat i Montreal.*

Jämte vad nu blivit anfört, tillåter jag mig i detta sammanhang endast framhålla betydelsen av Sveriges intressen i detta land, vars naturliga hjälpkällor i mångt och mycket äro desamma som Sveriges, talrikheten av den svenska befolkningen därstädes och vidsträcktheten av det område, inom vilket konsulspostens innehavare är satt att verka.

Redan i det yttrande till statsrådsprotokollet, som föregick det vid 1912 års riksdag framlagda förslaget om upprättande på extra stat av en lönad konsulsbefattning i Montreal, framhölls av dåvarande ministern för utrikes ärendena, hurusom den föreslagna åtgärden blott vore en provisorisk lösning av frågan om vår konsulära representation i Canada i avvaktan

- [4.] å, bland annat, utredning angående lämpligheten av upprättandet av ett lönat generalkonsulat i Montreal, omfattande hela Brittiska Nordamerika. Då år 1913 proposition avläts till riksdagen om konsulsbefattningens uppförande å ordinarie stat och höjning av de till detta konsulat utgående anslag, framhölls, hursom i saken förebragt utredning givit vid handen, att skäl väl kunde tala för upprättandet av ett generalkonsulat i Montreal med verksamhetsområde, omfattande jämväl British Columbia. Emellertid torde det varit huvudsakligen sparsamhetsskäl, som föranledde, att förslag om en dylik organisation ej då framlades. Då jag nu upptager frågan, är det sålunda endast ett fullföljande av en förut i huvudsak gillad tanke.

Den till innehavaren av konsulsposten i Montreal för närvarande utgående lön uppgår till 19,000 kronor förutom tvenne ålderstillägg efter 5 och 10 år, vardera å 900 kronor. Denna lön torde, enligt vad vid flera tillfällen och från skilda håll vitsordats, icke motsvara vad levnadskostnaderna i Canada betinga. Det bör erinras, att dessa kostnader äro uppdrivna till en höjd, som saknar motsvarighet i de europeiska länderna. Då i början av 1912, i samband med utredning om postens uppförande å ordinarie stat, yttrande infordrades från dåvarande t. f. konsuln i Montreal E. Lindquist, föreslog denne med stöd av detaljerade uppgifter en minimilön av 20,000 kronor för ogift person, vilket belopp för familjeförsörjare borde ökas ända till 30,000 kronor. Sedan därefter förordnandet såsom konsul övergått till annan tjänsteman, dåvarande vicekonsuln i New York, anmodades denne att uttala sig i ärendet; och visade det sig, att han kom till ett tämligen samstämmande resultat, i det han som sin åsikt angav en lön av 21,000—26,000 kronor beroende på innehavarens civilstånd och omfattningen av hans försörjningsskyldighet mot familjemedlemmar. Det för 1913 års riksdag framlagda löneförslag stannade emellertid vid ett belopp av 19,000 kronor under motivering, att denna summa skulle vara tillräcklig även för en mindre familjs uppehälle i Montreal.

Vad nu beträffar lönen till en generalkonsul i Montreal torde redan på grund därav, att, enligt gällande bestämmelser, väl en konsul, men ej en generalkonsul, är berättigad till ålderstillägg, avlöningen icke skäligen kunna bibehållas vid sitt nuvarande belopp. Men även andra skäl komma i betraktande. En generalkonsulslön, av vilken en tjänsteman i allmänhet kommer i åtnjutande först vid mera framskriden ålder, bör givetvis så utnötas, att den fullt tillgodoser en familjeförsörjares behov. Enligt vad jag har anledning antaga, hava levnadskostnaderna i Canada ytterligare stegrats, sedan beslut sist fattades rörande konsulns i Montreal avlöning. Vidare torde hänsyn böra tagas därtill, att en viss likställighet bör förefinnas mellan löner för befattningar av samma betydelse på platser, där levnadsomkostnaderna ställa

[4.]

sig någorlunda lika. En jämförelse torde därvid närmast böra ske med förhållandena i New York, där lönen till generalkonsuln för närvarande utgår med 28,000 kronor. Då emellertid levnadskostnaderna i Canada väl icke äro fullt så stora som i Förenta Staterna, anser jag, med hänsyn härtill och förut åberopade på frågan inverkan förhållanden, en lön av 26,000 kronor, därav 6,600 kronor i lön, 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 16,400 kronor i ortstillägg, vara väl avvägd, detta jämväl under förutsättning att en mindre höjning äger rum av den till konsuls-posten i Montreal för närvarande anslagna kontorskostnadsersättningen. Denna ersättning, som avser utgifter för hyra, städning, eldning, belysning m. m. dylikt av konsulatlokalen och utgår mot redovisningsskyldighet, är för närvarande satt till 3,200 kronor. För generalkonsulatet i New York är motsvarande anslag 5,000 kronor. Da i Montreal såväl som i New York är uteslutet att förena kontorslokalen med tjänstemannens enskilda bostad, och förhållandena sålunda i detta hänseende äro likartade å de bägge platserna, ehuru väl kontorshyrorna ställa sig något billigare i Montreal, synes mig kontorskostnadsanslaget till ett generalkonsulat å sistnämnda plats icke kunna sättas lägre än till 4,000 kronor; och har jag för avsikt att väcka förslag om den ökade utgift av 800 kronor, som härav betingas, i samband med frågan om reglering av det å ordinarie stat uppförda anslaget kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler.

Behovet av ett fast anställt arbetsbiträde vid konsulatet i Montreal har länge gjort sig gällande. De göromål, som där förekomma — särskilt arvs- och skadeståndsmålen — äro av den art, att de giva anledning till en omfattande skriftväxling. Därjämte torde komma i betraktande, att en stor mängd göromål med nödvändighet påkalla konsulns personliga närvaro utom konsulatlokalen, såsom samtal i arvsmål med boutredningsmän och advokater, delgivningar o. d. Jämväl med hänsyn till de icke löpande göromålen, såsom avgivande av årsberättelse, handledning och råd åt de många under konsulatet lydande vicekonsulerna, iakttagande av affärslivets utveckling samt ett uppmärksam följande av övriga frågor, med vilka konsuln i tjänstens intresse bör göra sig förtrogen, synes vara av vikt, att hans tid ej i alltför hög grad upptages av rena kontorsgöromål. Det kräves dessutom någon, som omedelbart kan ersätta konsuln vid sjukdomsfall eller då denne begagnar sig av semester. Göromålen i Montreal, särskilt sådana, som avse övervakande av boutredningar och skadeståndskrav fullföljande, äro nämligen av den beskaffenhet, att de icke kunna få avstanna, och det har visat sig omöjligt att på platsen erhålla lämplig person, kompetent och villig att, där så erfordrats, träda i konsulns

Upprättande av en kanslistbefattning vid generalkonsulatet i Montreal.

- [4.] ställe. På grund av svårighet att erhålla vikarie har konsuln icke heller kunnat beredas någon ledighet under de tvenne sistförflutna åren.

Anställandet av en vicekonsul i Montreal synes mig vara den utväg, som bäst skulle tillgodose tjänstens krav. Emellertid har jag på grund av sparsamhetsskal icke velat väcka förslag härom, då jag dessutom anser, att de olägenheter, som här ovan berörts, jämväl torde kunna i huvudsak avhjälpas genom anställandet av en kanslist. Genom en dylik anordning skulle jämväl konsulatets för närvarande betydande utgifter för renskrift kunna väsentligen nedbringas.

Grundlönen för en kanslist synes i betraktande av de dyra levnadsförhållandena icke kunna sättas lägre än till 7,500 kronor, därav 2,400 kronor torde böra utgå såsom egentlig lön, 600 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 4,500 kronor som ortstillägg. Därjämte bör han äga rätt till samma ålderstillägg, som enligt stat tillkomma utom Europa anställd kanslist.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att från och med år 1917

dels uppföra *avlöning för en kanslist vid beskickningen i Buenos Aires* med 7,500 kronor, därav 2,400 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar och 4,500 kronor i ortstillägg;

dels höja *generalkonsulns i London avlöning* med 3,000 kronor till 24,000 kronor, därav 6,600 kronor i lön, 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 14,400 kronor i ortstillägg;

dels, i stället för den i staten för beskickningar och konsulat uppförda avlöning, 15,000 kronor, för en konsul i *Moskwa*, uppföra *avlöning för en generalkonsul därstädes* med 24,000 kronor, därav 6,600 kronor i lön, 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 14,400 kronor i ortstillägg, innefattande även kostnaden för kanslilokal;

dels uppföra *avlöning för en kanslist vid generalkonsulatet i Moskwa* med 5,000 kronor, därav 2,400 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar och 2,000 kronor i ortstillägg;

dels, i stället för den i staten för beskickningar och konsulat uppförda avlöning, 19,000 kronor, för en konsul i *Montreal*, uppföra *avlöning för en generalkonsul därstädes* med 26,000 kronor, därav 6,600 kronor i lön, 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 16,400 kronor i ortstillägg;

dels ock uppföra *avlöning för en kanslist vid generalkonsulatet i Montreal* med 7,500 kronor, därav 2,400 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar och 4,500 kronor i ortstillägg;

kommande, i händelse av bifall till denna framställning, *ordinarie anslaget beskickningar och konsulat*, nu uppgående till 1,042,300 kronor, att höjas med 39,000 kronor till 1,081,300 kronor.

2. Upprättande av nya konsulat i Ryssland.

Eders Kungl. Maj:ts minister i Petrograd har vid olika tillfällen [5.] framhållit önskvärdheten av upprättandet av nya avlönade konsuls-*Upprättande av nya konsulat i Ryssland.* poster i Ryssland. Den allt livligare handelsförbindelsen mellan Sverige och Ryssland, landets enorma utsträckning och de inom landets olika delar skiftande förhållandena nödvändiggöra ett stärkande av vår konsulära re-*(Extra anslag.)* presentation därstädes. Såväl i norra och södra som östra Ryssland kräves för utvecklingen av våra handelsförbindelser upprättandet av lönade konsulsposter. I hela det inre Ryssland finnes för närvarande endast en avlönad konsultjänsteman, nämligen konsuln i Moskwa. Redan vid underdånig föredragning den 14 januari 1913 av regleringen av utgifterna under tredje huvudtiteln för år 1914 framhöll dåvarande ministern för utrikes ärendena, att många skal utan tvivel talade för ett av Eders Kungl. Maj:ts minister i Petrograd avgivet förslag om upprättandet av ett lönat konsulat i Kiew. Förslaget ansågs likväl då ännu någon tid kunna utan någon större olägenhet anstå. Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté har i sitt av mig förut omförmälda, av Eders Kungl. Maj:ts minister i Petrograd livligt tillstyrkta yttrande föreslagit upprättandet av lönade konsulat i Char-*land* kow, Saratow, Baku och Omsk ävensom ett lönat vicekonsulat i Taschkent.

Av lätt insedda skäl låter det sig emellertid icke nu bestämma, huru stora distrikt de ifrågasatta konsulaten böra hava, ej heller till vilka städer nya konsulatjänstemäns huvudverksamhet bör förläggas. En närmare utredning härom torde först böra igångsättas, och dess resultat tagas i övervägande. Möjligen torde man även, innan en definitiv reglering av denna fråga sker, böra avvakta inträdandet av det förändrade läge, som upphörandet av nu rådande krigsförhållanden kan komma att medföra. Så mycket torde emellertid vara klart, att minst tre nya avlönade konsulat erfordras i Ryssland.

Beträffande avlöningsförmåner för innehavarna av dessa poster torde böra iakttagas, att lönen för konsulerna icke sättes lägre än 15,000 kronor, d. v. s. samma belopp, som nu utgår till konsuln i Moskwa.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att å *extra stat* för år 1917 till *upprättande av nya konsulat i Ryssland* anvisa 45,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att framdeles bestämma de platser, där ifrågavarande konsulat böra förläggas, ävensom de distrikt, som böra tilldelas dem.

3. Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Madrid och Lissabon B. C. T. Molin.

[6.] I 1916 års stat är i avvaktan på en omorganisation av vår representation i Spanien och Portugal upptäckt ett extra anslag av 1,000 kronor *Personligt lönetillägg.* såsom personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Madrid och Lissabon B. C. T. Molin. (Extra anslag.)

Då jag icke är i tillfälle att föreslå Eders Kungl. Maj:t att till in-
nevarande års riksdag framlägga förslag till omorganisation av vår repre-
sentation i nämnda länder, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t
täcktes föreslå Riksdagen

att såsom *extra anslag* för år 1917 till *personligt lönetillägg åt
kanslisten vid beskickningen i Madrid och Lissabon B. C. T. Molin* bevilja
1,000 kronor.

4. Vikariatsersättning vid beskickningar och kon-
sulat samt lönefyllnad till vissa konsulsbefattningar, *oför-
ändrat ordinarie förslagsanslag.* kronor 10,000.

5. Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler.

[7.] För ifrågavarande ändamål är i 1916 års riksstat upptaget ett belopp
av 35,200 kronor. Under återopande av vad jag härövan under rubriken
*Kontorskostnads-
ersättningar
åt lönade
konsuler.* beskickningar och konsulat anfört beträffande ökning av kontorskostnads-
anslaget åt generalkonsuln i Montreal med 800 kronor från 3,200 kronor
till 4,000 kronor, får jag hemställa, att Eder Kungl. Maj:t måtte föreslå
(Ordinarie
anslag.) Riksdagen

att *ordinarie anslaget kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler,*
nu uppgående till 35,200 kronor, må från och med år 1917 höjas med
800 kronor till 36,000 kronor.

6. Ersättningar till olönade konsuler och vicekonsuler.

[8.] Det ordinarie förslagsanslaget för ifrågavarande ändamål har alltsedan
*Ersättningar till
olönade konsuler och
vicekonsuler.* år 1912 varit upptaget till 70,000 kronor. Då emellertid Eders Kungl.
Maj:ts den 11 juni 1915 givna, på särskilda nädiga beslut grundade stat
för ersättningar till olönade konsuler och vicekonsuler slutar å ett belopp
av 75,250 kronor, torde anslaget böra höjas till detta senare belopp.
(Ordinarie
anslag.)

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen, [8.]

att *ordinarie förslagsanslaget ersättningar till olönade konsuler och vicekonsuler*, nu uppgående till 70,000 kronor, må från och med år 1917 höjas med 5,250 kronor till 75,250 kronor.

7. Personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter.

Alltsedan år 1903 hava till åtskilliga olönade konsulat tjänstemän [9.] såsom personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter utgått vissa belopp. För år 1916 beräknades dessa till 8,000 kronor, och då intet inträffat, som motiverar en nedsättning av ifrågavarande anslag, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att såsom *extra anslag* för år 1917 till *personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter* (Extra anslag.) bevilja 8,000 kronor.

8. Diplomater och konsulsaspiranter, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 36,000.

9. Militär- och marinattachéer, *oförändrat ordinarie anslag* » 28,000.

10. Handelsattachéer, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* » 40,000.

11. Ekiperingspenningar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* » 15,000.

12. Extra biträden, kanslivaktmästare och andra utgifter vid beskickningar och konsulat, *oförändrat ordinarie anslag* » 24,200.

13. Ersättning för förskott till inköp av beskickningshus i Paris.

Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljade 1909 års riksdag till gäldande av det av statskontoret förskjutna [10.] belopp för inköp av beskickningshus i Paris ett anslag av 200,000 kronor samt anvisade därav å extra stat för år 1910 ett belopp av 25,000 kronor. Avsett var, att anslaget skulle fördelas på åtta år; och har för *Ersättning till inköp av beskickningshus i Paris.*

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 1 avd.

3 (Extra anslag.)

- [10.] ändamålet jämväl för vart och ett av åren 1911—1916 å extra stat anvisats 25,000 kronor.

Jag hemställer således, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att av det förut beviljade anslaget, 200,000 kronor, till gäldande av det *av statskontoret förskjutna belopp för inköp av beskickningshus i Paris å extra stat för år 1917* anvisa ett belopp av 25,000 kronor.

C. Internationella byråer m. m.

1. Internationella skiljedomstolens byrå i Haag.

- [11.] På extra stat för år 1916 finnes uppfört ett anslag av 5,000 kronor till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna under år 1915 för den internationella skiljedomstolens byrå i Haag.

Internationella skiljedomstolens byrå i Haag.
(Extra anslag.) Meddelande om beloppet av Sveriges andel i samma kostnader för innevarande år har ännu icke ingått. Med ledning av den för byrån fastställda budgeten för året kan dock antagas, att denna andel icke kommer att uppgå till högre belopp än det ovannämnda i riksstaten för 1916 uppförda.

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna under år 1916 för *den internationella skiljedomstolens byrå i Haag å extra stat för år 1917* anvisa ett belopp av 5,000 kronor.

2. Bidrag till den internationella fredsbyrån i Bern.

- [12.] Bland de extra anslagen å tredje huvudtiteln har alltsedan år 1902 varit i riksstaten uppfört ett bidrag av 750 kronor till den internationella fredsbyrån i Bern. Anslaget beviljades ursprungligen på grund av en inom riksdagen väckt motion, men framställning därom har sedermera varje år av Eders Kungl. Maj:t upptagits i propositionen angående statsverkets tillstånd och behov.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att såsom bidrag för år 1917 till *den internationella fredsbyrån i Bern å extra stat för samma år* anvisa ett belopp av 750 kronor.

3. Bidrag till bestridande av kostnaderna för interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat för år 1917.

Såsom bidrag till interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat har alltsedan 1910 utgått ett extra anslag av 750 kronor. Även detta anslag beviljades första gången på grund av en inom riksdagen väckt motion, men har sedermera utgått på därom av Eders Kungl. Maj:t i propositionen angående statsverkets tillstånd och behov gjord framställning.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för *interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat för år 1917* å extra stat för samma år anvisa ett belopp av 750 kronor.

[13.]
Interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat.
(Extra anslag.)

4. Bidrag till bestridande av den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen kostnader under år 1917.

Å extra stat för år 1916 finnes uppfört ett anslag av 11,500 kronor såsom bidrag till bestridande av den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen kostnader under samma år. Av detta anslag äro 5,000 kronor avsedda för förvaltningskostnader och 6,500 kronor för kostnaderna för det nordiska interparlamentariska förbundets åttonde delegerademöte, som är avsett att hållas i Stockholm under loppet av år 1916.

[14.]
Svenska grupperns av den interparlamentariska unionen kostnader.

Styrelsen för den svenska gruppen av den interparlamentariska unionen har nu i underdånig skrivelse den 11 sistlidne november anhållit om framställning till instundande riksdag om anslag till bestridande av gruppens utgifter under år 1917 och därvid anført, bland annat:

(Extra anslag.)

»På grund av förändrade stadgar för det nordiska interparlamentariska förbundet, varigenom ett större antal delegerade deltaga i de årliga mötena, har en ökning måst beräknas i utgifterna för reseersättning åt nämnda delegerade. Utgivandet av en årsbok under år 1917 synes så mycket mera önskvärt, som gruppen då ägt bestånd i 25 år. Sannolikt kommer en nu föreslagen ändring i nordiska interparlamentariska förbundets arbeten att varda genomförd till år 1917, vilken ändring kommer att föranleda ökade administrationskostnader. Slutligen medför ett av gruppen igångsatt arbete med utgivande av en aktsamling rörande sådana tilldragelser under nu pågående krig, som kunna anses vara av särskilt intresse för Sveriges ställning som neutral stat, en direkt, tillfällig, ökning i gruppens utgifter, vilket allt nödvändiggör en förhöjning i de allmänna omkostnaderna för gruppen.

[14.]

I betraktande av önskvärdheten utav att under nuvarande förhållanden i möjligaste mån undvika en ökning av förutvarande anslag har styrelsen likväl ansett sig böra begränsa sin framställning om anslag, så att detta i sin helhet icke kommer att överskrida föregående års, utan förblir detsamma som för år 1916.»

Styrelsen har därför anhängit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att såsom bidrag till bestridande av gruppens omkostnader för år 1917 å extra stat för nämnda år anvisa 11,500 kronor, vilket belopp beräknats att fördela sig på ungefärligen nedan nämnda utgiftsposter:

resebidrag till delegerade vid nordiska interparlamentariska förbundets möte	kronor 2,000
sekreterarearvode, administrationskostnader, vård av bibliotek, inköp av litteratur, tryckningskostnader m. m.	» 5,000
redigering och tryckning av årsbok samt utgivande av en aktsamling rörande tilldragelser under nu pågående krig av särskilt intresse i folkrättsligt hänseende för Sveriges ställning som neutral stat	» 4,500

Denna styrelsens för den svenska gruppen av den interparlamentariska unionen ansökning anser jag böra vinna Eders Kungl. Maj:ts bifall. Av det begärda anslaget är den del, som avses för sekreterarearvode, förvaltningskostnader m. m., 5,000 kronor, lika med det anslag, som för innevarande år blivit av riksdagen för samma ändamål beviljat.

Resebidraget till delegerade vid nordiska interparlamentariska förbundets årsmöte är för innevarande år upptaget till 6,500 kronor till följd av att mötet skall hållas här i Stockholm. De närmast föregående åren, då mötena hållits antingen i Köpenhamn eller Kristiania, har anslaget utgått endast med 1,500 kronor. För år 1917, då Stockholm icke blir mötesplatsen, är beräknat ett belopp av 2,000 kronor. Mot denna höjning torde emellertid icke någon invändning skäligen kunna göras, då, enligt vad styrelsen upplyst, på grund av förändrade stadgar för det nordiska interparlamentariska förbundet ett större antal delegerade från varje grupp deltaga i de årliga mötena.

Vad slutligen angår den beräknade utgiften, 4,500 kronor, för utgivandet under år 1917 av en årsbok samt en samling av akter rörande neutralitetsfrågor, anser jag mig jämväl böra understödja styrelsens anslagsbegäran för detta ändamål.

På grund av vad sålunda blivit anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att såsom bidrag till bestridande av *den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen kostnader under år 1917 å extra stat* för samma år anvisa ett belopp av 11,500 kronor. [14.]

5. Bidrag för den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen deltagande i unionens konferens år 1917.

1915 års riksdag har dels, under förutsättning att den interparlamentariska unionens XIX:e konferens icke komme att äga rum under år 1915, medgivit, att det såsom bidrag till täckande av kostnaderna för *den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen deltagande i unionens XX:e konferens å extra stat för år 1915* anvisade förslagsanslag, högst, av 15,000 kronor må få användas såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den svenska gruppens deltagande i unionens XIX:e konferens år 1916, dels ock, för den händelse den XIX:e konferensen skulle komma att äga rum redan år 1915, såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen deltagande i unionens XX:e konferens år 1916 å extra stat för samma år anvisat ett belopp av 4,500 kronor. [15.]

I den under nästföregående punkt omförmälda skrivelsen den 11 november 1915 har styrelsen för den svenska gruppen av den interparlamentariska unionen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte i nåder föreslå riksdagen att för reseersättningar till delegerade vid interparlamentariska unionens konferens år 1917 å extra stat för samma år bevilja lika stort anslag som för innevarande år eller 4,500 kronor; och har styrelsen vidare anför, att det bidrag till täckande av omkostnaderna för den svenska gruppens deltagande i den interparlamentariska unionens nästa konferens, som å extra stat för 1915 anvisats i form av ett förslagsanslag, högst, å 15,000 kronor, med all säkerhet icke komme att behöva tagas i anspråk nämnda år, och att ovisst torde vara om konferensen kunde äga rum ens under år 1916, vadan styrelsen hemställt, att nämnda resebidrag måtte få, i förekommande fall, användas år 1917.

Slutligen har styrelsen, enär den möjligheten förefunnes, att, i stället för konferens, möte komme att äga rum mellan delegerade för endast vissa interparlamentariska grupper, anhållit, att alternativt av anslagen för såväl 1915 som 1916 måtte få utgå skäligt resebidrag för sådant ändamål.

Under år 1915 har icke den interparlamentariska unionen hållit någon konferens, vilken, därest den ägt rum, skulle hava haft ordningsnumret XIX. Under förutsättning att antingen det för år 1915 för den svenska gruppens deltagande i den för samma år planerade XX:e konfe-

- [15.] rensen beviljade förslagsanslag, högst, å 15,000 kronor, vilket enligt 1915 års riksdags medgivande må användas för gruppens deltagande år 1916 i den XIX:e konferensen, eller ock det alternativt å 1916 års stat uppförda anslag av 4,500 kronor för gruppens deltagande i unionens XX:e konferens för samma år, får användas såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den svenska gruppens deltagande i den konferens, som kan komma att hållas under år 1917, skulle något nytt anslag för ändamålet för sistnämnda år icke vara behöfligt. Medgivande till ett sådant användande av det ena eller andra anslaget under år 1917 anser jag böra av riksdagen äskas.

Vad angår styrelsens anhållan att, för den händelse i stället för allmän konferens möte mellan delegerade för endast vissa interparlamentariska grupper kommer att äga rum, skäligt resebidrag alternativt av anslagen för 1915 och 1916 måtte få utgå, anser jag, att riksdagens bifall till denna anhållan bör begäras; och torde på Eders Kungl. Maj:ts prövning, på framställning av styrelsen för den svenska gruppen av den interparlamentariska unionen, böra bero, huru stora andelar av berörda anslag böra under den givna förutsättningen utgå.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att medgiva,

dels att det såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen deltagande i unionens XX:de konferens å extra stat för år 1915 anvisade förslagsanslag, högst, av 15,000 kronor må, därest icke detsamma kommer att tagas i anspråk för täckande av kostnaderna för den svenska gruppens deltagande i unionens XIX:de konferens år 1916, få användas såsom bidrag till täckande av *kostnaderna för den svenska gruppens deltagande i den unionens konferens, som kan komma att äga rum år 1917;*

dels att det anslag av 4,500 kronor, vilket, för den händelse den XIX:de konferensen skulle ha ägt rum redan år 1915, anvisats å extra stat för år 1916 såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den svenska gruppens deltagande i unionens XX:de konferens samma år, må, därest det ovan omförmälda anslaget å 15,000 kronor kommer att tagas i anspråk redan år 1916, få användas såsom bidrag till täckande av *kostnaderna för den svenska gruppens deltagande i den unionens konferens, som kan komma att äga rum år 1917;*

dels ock att, för den händelse, i stället för konferens, möte komme att äga rum mellan delegerade för endast vissa interparlamentariska grupper, av ovanberörda anslag för 1915 och 1916 måtte till täckande av *kostnaderna för den svenska gruppens deltagande i sådant möte* få utgå bidrag till belopp, som av Eders Kungl. Maj:t må bestämmas.

D. Diverse.**1. Ålderstillägg.**

För bestridande av ålderstillägg åt tjänstemän och betjante i utrikesdepartementet samt vid beskickningar och konsulat finnes uppfört ett ordinarie förslagsanslag av 12,000 kronor. Enligt vad nu kan bedömas, komma emellertid ålderstilläggen för år 1917 att uppgå till omkring 20,000 kronor, vadan anslaget torde böra höjas till sistnämnda belopp.

[16.]
Ålders-
tillägg.
(Ordinarie
anslag.)

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen,
att *ordinarie förslagsanslaget ålderstillägg*, nu uppgående till 12,000 kronor, må från och med år 1917 höjas med 8,000 kronor till 20,000 kronor.

2. Rese- och flyttningersättning, inspektioner, tillfälliga uppdrag, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* . . kronor 68,000.

3. Skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m., *oförändrat ordinarie förslagsanslag* » 171,000.

4. Till bestridande av tryckningskostnader.

Vidare får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t för utjämning av tredje huvudtitelns slutsumma måtte föreslå Riksdagen,

att *ordinarie förslagsanslaget till bestridande av tryckningskostnader*, nu uppgående till 5,031 kronor, må minskas med 17 kronor till 5,014 kronor.

[17.]
Trycknings-
kostnader.
(Ordinarie
anslag.)

5. Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska undersåtar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* . . kronor 35,000.

6. Hemliga utgifter, *oförändrat ordinarie anslag* . . » 120,000.

7. Till fortsatt utgivande av Sveriges traktater.

Å tredje huvudtiteln finnes i riksstaten för 1916 uppfört ett extra anslag å 4,500 kronor till fortsatt utgivande av Sveriges traktater.

Utgivaren av detta verk, professor C. Hallendorff, har i en den 13 nästlidne december till mig avgiven berättelse över arbetets fortgång anført följande:

»1600-talsserien: Såsom i berättelsen 1914 sattes i utsikt, publicerades av denna serie i början av detta år ett nära 30 tryckark (466 sidor) starkt

[18.]
Sveriges
traktater.
(Extra anslag.)

- [18.] halvband. Detta band, som innehåller traktater för åren 1646—48 samt slutar med de Westfaliska fredsfördragen, utgör förra hälften av verkets del VI, band 1. Insamlande av material till närmast följande halvband har under året pågått.

1700-talsserien: Fil. dr Boëthius, som ombesörjer denna serie, har under året avslutat och utgivit ett häfte om ungefär 19 tryckark (292 sidor). Detta häfte innehåller traktater för åren 1723—39 samt utgör början av verkets del VIII. Härutöver har dr Boëthius fortsatt materialinsamlandet och utredigeringen till tryck av närmast följande häfte.

Gränskartorna: I föregående årsberättelse meddelades, att en reproduktion av de till Sveriges nu gällande gränstraktater hörande kartorna begynt. Denna reproduktion har under innevarande år fullbordats och den text som till upplysning bör åtfölja kartverket, är under uppsättning.»

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att till fortsatt utgivande av *Sveriges traktater* för år 1917 bevilja ett *extra anslag* av 4,500 kronor.

8. Till täckande av vissa av statskontoret utbetalda förskott.

[19.]	Hos Eders Kungl. Maj:t har statskontoret i underdånighet till ersättande anmält följande av statskontoret förskjutna medel:		
<i>Ersättning för statskontorets förskott.</i>	1:o) jämlikt nådiga breven den 28 september 1906, 11 december 1908, den 21 februari och den 24 april 1914 samt den 12 augusti 1915 expektansarvoden till vissa diplomat- och konsullättjänstemän från och med den 1 november 1914	kronor	33,575: —
(Extra anslag.)	2:o) jämlikt nådiga brevet den 26 april 1912 till gäldande av ränta å in-teckning uti beskickningshuset i Berlin	»	14,218: —
	3:o) jämlikt nådiga breven den 13 juni och den 11 juli 1913, den 6 och den 27 juni 1914 samt den 29 januari och den 1 och den 30 juni 1915 kostnader för delegerade för förhandlingar med Norge om flyttlapparnas rätt till renbete m. m.	»	48,038: 37
	4:o) jämlikt nådiga breven den 6 juni 1914 (2 st.) samt den 29 januari 1915 ersättning åt filosofie doktorn E. Haglund för verkställande av dels viss utredning i fråga om ströängar, dels undersökning rörande renars skadegörelse å slättermyrar	»	1,953: 12
	Transport	kronor	97,784: 49

Transport kronor 97,784: 49 [19.]

5:o) jämlikt nådiga brevet den 12 augusti 1915 avlöning åt tillförordnade ministern hos Schweiziska Edsförbundet greve A Ehrensvärd »	3,048: 39
6:o) jämlikt nådiga brevet den 1 oktober 1915 arvoden till extra biträden å utrikesdepartementets handelsavdelning »	1,329: 29
Summa kronor	102,162: 17

Beträffande det under punkt 5:o) här ovan upptagna belopp tillåter jag mig erinra, att jag vid underdånig föredragning den 12 augusti 1915 anförde, att det under nuvarande europeiska förhållanden vore ur flera synpunkter i hög grad önskvärdt, att Sverige trädde i direkt diplomatisk förbindelse med Schweiziska Edsförbundet, och därför ansåg mig böra föreslå Eders Kungl. Maj:t, att hos Schweiziska Edsförbundet tillsvidare anställa en envoyé extraordinaire och ministre plénipotentiaire.

Eders Kungl. Maj:t behagade på min hemställan dels förordna förutvarande ministern för utrikes ärendena, envoyén i disponibilitet greve Albert Ehrensvärd att tillsvidare vara envoyé extraordinaire och ministre plénipotentiaire hos Schweiziska Edsförbundet, med rätt för honom att, så länge hans uppdrag varade, uppbära, förutom sin expektanslön av 6,000 kronor, en avlöning av 18,000 kronor för år, därav 3,000 kronor såsom lön, 6,000 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 9,000 kronor såsom ortstillägg, dels ock anbefalla statskontoret att av tillgängliga medel månadsvis i efter-skott utbetala den honom, förutom expektanslönen, tillkommande avlöning av 18,000 kronor för år samt att sedermera före varje års utgång hos Eders Kungl. Maj:t till ersättande anmäla vad sålunda under året förskjutits.

I detta sammanhang får jag även erinra, att Eders Kungl. Maj:t vid underdånig föredragning den 17 augusti 1915 förordnat vicekonsuln i Narvik Carl Otto von Dardel att tillsvidare tjänstgöra såsom legationssekreterare vid den genom greve Ehrensvärds förordnande upprättade beskickningen i Bern, med rätt för von Dardel att, mot avstående av de med vicekonsulsavlöningen förenade ortstillägg och tjänstgöringspenningar, eller tillhoppa 5,400 kronor, uppbära ett lika stort belopp för år av tredje huvudtitelns besparingar.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte till tackande av de utav mig nu omförmälda, *av statskontoret förskottsvis bestridda utgifter* av Riksdagen äska ett *extra anslag* för år 1917, vilket till undvikande av öretal i riksstaten torde böra bestämmas till 102,163 kronor.

[20.] Beträffande de här ovan upptagna ordinarie anslag, vid vilka jag icke gjort någon framställning, har jag ingen ändring att föreslå.

Av tredje huvudtitelns **ordinarie** anslag, som för innevarande år uppgå till kronor 1,838,781 komma, vid bifall till de av mig framställda förslag, följande anslag att höjas, nämligen:

Beskickningar och konsulat	med kronor 39,000
Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler	» » 800
Ersättningar till olönade konsuler och vicekonsuler	» » 5,250
Ålderstillägg	» » 8,000

tillhopa kronor 53,050.

Om från denna summa drages den av mig föreslagna minskningen av anslaget till bestridande av tryckningskostnader . . . » 17

visar sig, att de ordinarie anslagen skulle ökas med . . . » 53,033

och sålunda för år 1917 komma att uppgå till kronor 1,891,814.

Summan av de av mig för år 1917 tillstyrkta **extra** anslag överstiger med » 78,767 vad under tredje huvudtiteln anvisats å extra stat för år 1916.

Huvudtitelns slutsumma, innevarande år » 2,037,600, skulle, under förutsättningen av bifall till mitt förslag, för år 1917 uppgå till » 2,169,400.

Statsrådets övriga ledamöter biträdde vad herr ministern för utrikes ärendena sålunda hemställt;

Och behagade Hans Maj:t Konungen härtill i nåder lämna bifall samt befälla, att avskrift av detta protokoll skulle till finansdepartementet överlämnas för att tjäna till ledning vid avfattandet av Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

H. Axelsson Johnson.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Tredje huvudtiteln.

	Ordinarie anslag kronor.	Extra anslag kronor.	Sid.
A. Departementet.			
1. Departementschefen, ministern för utrikes ärendena ...	24,000		2.
2. Utrikesdepartementet	87,950		2.
3. Provisorisk lönereglering för utrikesdepartementet	—	21,523	2.
4. Förstärkning av departementets arbetskrafter m. m.	—	38,000	3.
5. Vikariatsersättning, extra biträden m. m. i utrikes- departementet	15,100		3.
6. Till avlöning åt kvinnliga biträden i utrikesdeparte- mentet	—	14,400	3.
B. Sveriges representation i utlandet.			
1. Beskickningar och konsulat	1,041,300		4.
2. Upprättande av nya konsulat i Ryssland	—	45,000	15.
3. Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Madrid och Lissabon B. C. T. Molin	—	1,000	16.
4. Vikariatsersättning vid beskickningar och konsulat samt lönefyllnad till vissa konsulsbefattningar	10,000		16.
5. Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler	36,000		16.
6. Ersättningar till olönade konsuler och vicekonsuler	75,250		16.
7. Personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter ...	—	8,000	17.
8. Diplomat- och konsulaspiranter	36,000		17.
9. Militär- och marinattachéer	28,000		17.
10. Handelsattachéer	40,000		17.
11. Ekiperingspenningar	15,000		17.
12. Extra biträden, kanslivaktmästare och andra utgifter vid beskickningar och konsulat	24,200		17.
13. Ersättning för förskott till inköp av beskickningshus i Paris	—	25,000	17.

		Ordinarie anslag kronor.	Extra anslag kronor.	Sid.
C. Internationella byråer m. m.				
1.	Internationella skiljedomstolens byrå i Haag	—	5,000	18.
2.	Bidrag till den internationella fredsbyrån i Bern	—	750	18.
3.	Bidrag till bestridande av kostnaderna för interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat för år 1917	—	750	19.
4.	Bidrag till bestridande av den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen kostnader under år 1917	—	11,500	19.
5.	Bidrag för den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen deltagande i unionens konferens år 1917.	—	—	21.
D. Diverse.				
1.	Ålderstillägg	20,000		23.
2.	Resc- och flyttningersättning, inspektioner, tillfälliga uppdrag	68,000		23.
3.	Skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m m.	171,000		23.
4.	Till bestridande av tryckningskostnader	5,014		23.
5.	Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska undersåtar	35,000		23.
6.	Hemliga utgifter	120,000		23.
7.	Till fortsatt utgivande av Sveriges traktater	—	4,500	23.
8.	Till täckande av vissa av statskontoret utbetalda förskott	—	102,163	24.

BIHANG
TILL
RIKSDAGENS PROTOKOLL
VID
LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM
ÅR 1916.

FÖRSTA SAMLINGEN.

FÖRSTA BANDET. II.

**Bilagor till Kungl. Maj:ts proposition Nr 1 angående statsverkets tillstånd och behov:
fjärde huvudtiteln.**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Riksstatens fjärde huvudtitel.

	Sid.
A. Departementet	4
Departementschefen	4
[1.] Departementet	4
[2.] Extra föredragande inom departementet m. m.	8
[3.] Provisorisk lönereglering för departementet	8
[4.] Skrivmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet med dess kommando- expedition	9
Tryckningskostnader för departementet med dess kommandoexpedition	10
B. Arméförvaltningen	10
Arméförvaltningen	10
[5.] Skrivmaterialier, expenser och bränsle m. m. för arméförvaltningen	13
C. Generalitetet, staberna m. m.	14
[6.] Generalitetsstaten	14
[7.] Generalstabens fast anställda personal	25
Generalstabens övningar, expenser m. m.	26
[8.] Artilleristaben	26
[9.] Kommendantsstaten	27
D. Undervisningsverken.	28
[10.] Krigshögskolor	28
[11.] Ridskolan	37

	Sid.
[12.] Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet	38
[13.] Ökning av antalet elever vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet under år 1917 ävensom anordnande därstades under samma år av en kulsprutekurs	46
Artilleriskjutskolor	54
[14.] Krigsskolan	55
Volontarskolor	81
[15.] Militärakares och militärveterinarers undervisning	82
E. Avlöning, rekrytering (truppförbanden), arvoden m. m.	83
[16.] Avlöning och rekrytering m. m.	83
[17.] Anställnings- och avskedspremier	118
[18.] Ökad avlöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna och bataljons- veterinärerna	120
[19.] Avlöning till bataljonsläkare vid fältläkarkåren	121
[20.] Extra lonetillägg	128
Ersättning åt vissa löntagare i följd av arméns omorganisation	129
[21.] Arméns reservstater	129
Arméns personal över stat	131
[22.] Dagavlöningstillägg åt indelt manskap	131
[23.] Hyra, expenser m. m. vid truppförbanden	133
[24.] Landstormen	135
[25.] De värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m.	140
[26.] Ersättning för rustning och rotering	144
[27.] Intendenturkåren	145
[28.] Alderstillägg	148
[29.] Mötesbidrag	149
[30.] Provisoriskt avlöningstillägg till officerare m. fl. vid till Boden förlagda trupp- förband och formationer	151
F. Intendenturen m. m.	152
[31.] Arméns mathållning	152
[32.] Furagering av arméns hästar	155
[33.] Arméns munderingsutrustning	156
[34.] Arméns diverse intendenturbehov	158
[35.] Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten	159
[36.] Premiering av lastautomobiler	160
[37.] Anskaffning av lastautomobiler m. m.	175
[38.] Inventarier i nya kasernetablissemang	175
G. Inkvarterings-, rese- och traktamentskostnader	176
Inkvarteringskostnader	176
Inkvartereringens ordnande i Stockholm	177

Fjärde huvudtiteln.

III

	Sid.
Rese- och traktamentspenningar	177
Flyttningshjälp	177
H. Artilleribehov	178
[39.] Arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel	178
I. Fortifikationsbehov	186
[40.] Arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel	186
[41.] Fullbordande av befästningsarbetena vid Boden	196
[42.] Inköp av mark för utökning av Järvafältet	198
[43.] Anskaffande av heliografer åt fälttelegraftrupperna	199
J. Övningar	200
Arméns fält- och fälttjänstövningar	200
Vinterövningar	200
[44.] Det frivilliga skytteväsandets beframjande	201
[45.] Vinterrekrytskolor vid vissa icke kasernerade infanteriregementen	223
[46.] Kurser för utbildning av befäl och fackman vid landstormen	228
K. Sjukvård	230
[47.] Garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden	230
[48.] Arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.	242
[49.] Det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig	248
L. Stipendier	250
Resestipendier åt artilleri- och ingenjööfficerare	250
Resestipendier åt officerare vid armén	250
Stipendier för fältläkarkåren och veterinärstaten	251
Resestipendier åt militärläkare	251
M. Remontering och hästlega	252
[50.] Remontering m. m.	252
[51.] Lega av hästar för truppförbandens övningar	263

	Sid.
N. Diverse	273
[52.] Ersättning för förskott	273
Understöd åt föreningar och till skrifers utgivande	275
Extra utgifter	275
[53.] Civilanställning	275
[54.] Omkostnader för riksförsäkringsanstalten	277
Fjärde huvudtitelns anslag i sin helhet	283

Bilagor.

Nr	1. Stat för Generalitetsstaten	285
»	2. » » Generalstabens fast anställda personal	287
»	3. » » Artilleristaben	288
»	4. » » Kommendantsstaten	289
»	5. » » Krigshögskolan	291
»	6. » » Artilleri- och ingenjörhögskolan	293
»	7. » » Ridskolan	296
»	8. » » Krigsskolan	297
»	9. » » Krigsskolans reservofficerskurser	300
»	10. » » Sammandrag av staterna för krigsskolans officers- och reservofficerskurser	301
»	11. » » Svea livgarde år 1917	302
»	12. » » Göta livgarde år 1917	305
»	13. » » Livregementets grenadjärer år 1917	308
»	14. » » Första livgrenadjärregementet år 1917	311
»	15. » » Andra livgrenadjärregementet år 1917	314
»	16. » » Västgöta regemente år 1917	317
»	17. » » Karlskrona grenadjärregemente år 1917	320
»	18. » » Upplands infanteriregemente år 1917	323
»	19. » » Skaraborgs regemente år 1917	326
»	20. » » Södermanlands regemente år 1917	329
»	21. » » Kronobergs regemente år 1917	332
»	22. » » Jönköpings regemente år 1917	335
»	23. » » Dalregementet år 1917	338
»	24. » » Hälsinge regemente år 1917	341
»	25. » » Älvsborgs regemente år 1917	344
»	26. » » Hallands regemente år 1917	347
»	27. » » Bohusläns regemente år 1917	350
»	28. » » Västmanlands regemente år 1917	353
»	29. » » Norrbottens regemente år 1917	356
»	30. » » Västerbottens regemente år 1917	359
»	31. » » Kalmar regemente år 1917	362
»	32. » » Värmlands regemente år 1917	365
»	33. » » Jämtlands fältjägarregemente år 1917	368
»	34. » » Norra skånska infanteriregementet år 1917	371

Fjärde huvudtiteln.

v

	Sid.
Nr 35. Stat för Södra skånska infanteriregementet år 1917	374
» 36. » » Vaxholms grenadjärregemente år 1917	377
» 37. » » Militärbefälet på Gottland samt Gottlands infanteriregemente år 1917	380
» 38. » » Västernorrlands regemente år 1917	388
» 39. » » Livgardet till häst år 1917	386
» 40. » » Livregementets dragoner år 1917	389
» 41. » » Livregementets husarer år 1917	391
» 42. » » Smålands husarregemente år 1917	394
» 43. » » Skånska husarregementet år 1917	397
» 44. » » Skånska dragonregementet år 1917	399
» 45. » » Kronprinsens husarregemente år 1917	401
» 46. » » Norrlands dragonregemente år 1917	403
» 47. » » Överstelöjtnanter och majorer vid de sex fördelningskavalleriregementena år 1917	405
» 48. » » Svea artilleriregemente år 1917	406
» 49. » » Göta artilleriregemente år 1917	408
» 50. » » Vendes artilleriregemente år 1917	410
» 51. » » Norrlands artilleriregemente år 1917	412
» 52. » » Upplands artilleriregemente år 1917	414
» 53. » » Smålands artilleriregemente år 1917	416
» 54. » » Gottlands artillerikår år 1917	418
» 55. » » Boden-Karlsborgs artilleriregemente år 1917	420
» 56. » » Positionsartilleriregementet år 1917	422
» 57. » » Artilleriets fabriker och tyganstalter år 1917	424
» 58. » » Fortifikationen år 1917	426
» 59. » » Svea ingenjörkår år 1917	428
» 60. » » Göta ingenjörkår år 1917	429
» 61. » » Fälttelegrafkåren år 1917	430
» 62. » » Bodens ingenjörkår år 1917	431
» 63. » » Officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen år 1917	432
» 64. » » Svea trängkår år 1917	434
» 65. » » Göta trängkår år 1917	436
» 66. » » Norrlands trängkår år 1917	438
» 67. » » Skånska trängkåren år 1917	440
» 68. » » Västmanlands trängkår år 1917	442
» 69. » » Östgöta trängkår år 1917	444
» 70. » » Polispersonalen i Boden och Å Karlsborg	446
» 71. Beräkning av statsanslaget till avlöning och rekrytering m. m. år 1917	447
» 72. » » anslaget till anställnings- och avskedspremier år 1917	450
» 73. Stat för officerare och underofficerare å reservstat vid armén år 1917	451
» 74. » » fältläkarkårens reservstat år 1917	452
» 75. Beräkning av anslaget för arméns reservstater år 1917	453
» 76. » » statsanslaget till hyra, expenser m. m. vid truppförbanden år 1917	454
» 77. Stat för rullföringsbefälhavarna med biträden å fastlandet att från och med år 1917 tills vidare lända till efterrättelse	456
» 78. Beräkning av de värnpliktigas tjänstgöringsdagar under år 1917	457
» 79. » » statsanslaget till de värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovis- ning m. m. år 1917	458

	Sid.
Nr 80. Stat för Intendenturkåren år 1917	459
» 81. Beräkning av tjänstgöringsdagar för fast anställt manskap, däri inbegripet musikmanskap samt indelt manskap år 1917	461
» 82. » » statsanslaget till arméns mathållning år 1917	462
» 83. » » underhållsdagar för stam- och lejda hästar samt remonter år 1917	463
» 84. » » statsanslaget till furagering av arméns hästar år 1917	464
» 85. » » » » arméns munderingsutrustning år 1917	465
» 86. » » » » » diverse intendenturbehov år 1917	466
» 87. » » antalet underofficerare med vederlikar vid armén år 1917	467
» 88. » » statsanslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten år 1917	468
» 89. Stat för garnisonssjukhuset i Stockholm	469
» 90. Beräkning av statsanslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m. år 1917	472
» 91. Stat för remonteringsstyrelsen, att från och med år 1917 tillsvidare lända till efterrättelse	473
» 92. Beräkning av statsanslaget för remontering m. m. år 1917	474
» 93. » » » » till lega av hästar för truppförbandens övningar år 1917	476
» 94. Fjärde huvudtiteln	478

Fjärde huvudtiteln.

*Utdrag ur protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 14 januari 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Mörcke, anhöll i underdånighet att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om reglerandet av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel för år 1917 och att i sammanhang därmed få föredraga följande till Kungl. Maj:t inkomna skrivelser, nämligen:

arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 30 september 1915 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1917;

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 1 häft.

Fjärde huvudtiteln.

inspektörens för infanteriet underdåniga skrivelse den 11 september 1915 angående traktamentsersättning under inspektionsresor åt inspektören för infanteriet;

inspektörens för militärläroverken underdåniga skrivelse den 23 november 1915 med förslag till ny stat för krigsskolan, ävensom arméförvaltningens däröver avgivna utlåtande;

inspektörens för infanteriet underdåniga skrivelse den 19 maj 1915 angående inrättandet av ständiga ordinarie elevplatser för infanteriofficerare vid artilleri- och ingenjörhögskolan, ävensom generalfälttygmästarens och inspektörens för artilleriet samt chefens för fortifikationen häröver avgivna utlåtanden;

chefens för artilleri- och ingenjörhögskolan underdåniga skrivelse den 3 augusti 1915 i fråga om ändringar i högskolans organisation och stat, jämte vederbörandes däröver avgivna yttranden;

chefens för krigshögskolan underdåniga skrivelse den 27 oktober 1915 angående ändring i staten för krigshögskolan, jämte vederbörandes däröver avgivna utlåtanden;

chefens för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet underdåniga skrivelse den 31 maj 1915 angående vissa byggnads- och reparationsarbeten vid infanteriskjutskolan, ävensom vederbörande myndigheters däröver avgivna utlåtanden;

chefens för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet underdåniga skrivelse den 14 september 1915 angående ändringar i staten för skjutskolan, ävensom inspektörens för infanteriet däröver avgivna yttrande;

chefens för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet underdåniga skrivelse den 14 september 1915 angående anordnande av en kulsprutekurs år 1917, ävensom inspektörens för infanteriet däröver avgivna yttrande;

t. f. inspektörens för trängen underdåniga skrivelse den 11 oktober 1915 angående staterna för trängen år 1917;

arméförvaltningens civila departements och sjukvårdsstyrelses underdåniga skrivelse den 5 november 1915 angående ändring av staten för Skånska trängkåren i anledning av genomförandet av fältläkarkårens nya organisation;

arméförvaltningens artilleri- och civila departements underdåniga skrivelse den 23 oktober 1915 med förslag till stat för artilleriets fabriker och tygstater år 1917;

en den 6 oktober 1915 dagtecknad skrift, däri C. Rundlöf m. fl. gjort framställning om löneförbättring åt de vid artilleriets fabriker och tyganstalter anställda tyg- och fabriksingenjörerna, ävensom armé-

förvaltningens artilleri- och civila departements däröver avgivna utlåtande;

kommendantens i Boden särskilda underdåniga skrivelse den 6 september 1912 angående vakttjänstgöring vid de permanenta verken i Boden m. m., ävensom vederbörande myndigheters däröver avgivna utlåtanden;

kommendantens i Boden underdåniga skrivelse den 20 september 1915 angående polisbevakningen i Boden;

kommendantens i Boden särskilda underdåniga skrivelse samma dag angående polisbevakningen i Boden;

arméförvaltningens civila departements och sjukvårdsstyrelses underdåniga skrivelse den 25 maj 1915 angående dagarvode åt extra bataljonsläkare;

statskontorets underdåniga skrivelse den 23 oktober 1915 angående beräkning av fjärde huvudtitelns förslagsanslag till ersättning för rustning och rotering;

generalintendentens underdåniga skrivelse den 7 oktober 1915 angående intendenturkårens stat för år 1917, ävensom arméförvaltningens intendentsdepartements däröver avgivna utlåtande;

chefens för generalstaben underdåniga skrivelse den 19 december 1914 angående premiering av lastautomobiler;

ett av särskilda inom lantförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga den 28 april 1915 avgivet betänkande och förslag rörande lämpligaste sättet att tillgodose arméns behov i krig och fred av lämpliga lastautomobiler, ävensom arméförvaltningens intendentsdepartements däröver avgivna utlåtande;

chefens för generalstaben särskilda underdåniga skrivelse den 21 december 1914 angående anskaffning av lastautomobiler för armén, ävensom av nyssnämnda sakkunniga samt arméförvaltningens intendentsdepartement däröver avgivna utlåtanden;

arméförvaltningens fortifikations-, intendents- och civila departements underdåniga skrivelse den 5 november 1915 angående sättet för beredande av fri bostad åt förrådsvaktmästare vid truppförbanden;

chefens för fortifikationen särskilda skrivelse den 10 november 1915 angående övnings- och underhållsmedel för flygvapnet under år 1917;

Svenska æronatiska sällskapets och kungl. automobilklubbens underdåniga framställning den 4 maj 1915 angående anvisande av medel för bildande av en för armén avsedd reserv av flygmaskiner och flygmaskinsförare, ävensom vederbörande myndigheters däröver avgivna utlåtanden;

Fjärde huvudtiteln.

arméförvaltningens särskilda underdåniga skrivelse den 30 september 1915 angående markförvärv för Bodens fästning;

inspektörens för infanteriet underdåniga skrivelse den 3 juni 1915 angående ökad övningsammuniton, ävensom arméförvaltningens artilleridepartements och chefens för generalstaben däröver avgivna utlåtanden;

skytteförbundens överstyrelsens underdåniga skrivelse den 19 november 1915 angående anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för år 1917, jämte arméförvaltningens artilleri- och civila departements däröver avgivna yttrande;

arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 28 oktober 1915 angående uppförande i staten för garnisonssjukhuset i Stockholm av kostnader för anordnande vid sjukhuset av en poliklinik för veneriskt sjuka; samt

överstyrelsens för Svenska Röda korset underdåniga skrivelse den 30 oktober 1915 angående anslag för befrämjande av det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig, ävensom vederbörande myndigheters däröver avgivna utlåtanden.

Departementschefen yttrade härefter:

»I enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 14 januari 1913 angående ändrad gruppering av riksstatens utgifter upptagas anslagen under huvudtiteln i samma ordning, vari de böra förekomma i den blivande riksstaten, därvid även angivas de ordinarie anslag, i vilka någon förändring icke ifrågasättes.

A. Departementet.

1. Departementschefen, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 17,000: —

2. Departementet.

[1]. Lantförsvarsdepartementet innefattar två särskilda avdelningar, nämligen lantförsvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli och lantförsvarsdepartementets kommandoexpedition.

Registrators-
befattningens
tillkomst
år 1880.

Kommandoexpeditionen leder sitt ursprung från den år 1809 inrättade »Generaladjutantens för armén expedition». Då statsdepartementen år 1840 inrättades, upplöstes generaladjutantsexpeditionen och ersattes med lantförsvarsdepartementets kommandoexpedition. Denna expedition fick egen stat med följande personal, nämligen 1 expeditions-

chef, 5 generalstabsofficerare, 1 registrator och redogörare, 1 translator, 1 stentryckare och 1 vaktmästare.

All personal utom vaktmästaren och stentryckaren uteslöts emellertid ur staten år 1873 i sammanhang med generalstabens omorganisation. Då bestämdes nämligen, att av generalstabens officerare skulle 5, varav 1 i egenskap av chef och 1 såsom souschef, tjänstgöra i lantförsvarsdepartementets kommandoexpedition.

I enlighet härmed upptager den nuvarande staten för departementet med avseende å kommandoexpeditionens personal endast arvoden å 1 vaktmästare och 1 stentryckare med 750 kronor respektive 500 kronor.

Oaktat registratorstjänsten vid kommandoexpeditionen indragits, befanns redan år 1880 kontinuiteten kräva, att en person mera stadigt ägnade sig åt dessa göromål. Saken ordnades då så, att en pensionerad officer ur armén beordrades till tjänstgöring vid generalstaben och anställdes i kommandoexpeditionen. För sitt arbete med registratorsgöromålen uppbar han dagtraktamente från generalstabens stat.

Sedan den år 1880 såsom registrator anställde officeren i början av år 1911 avgått från registratorsbefattningen, beordrade Kungl. Maj:t en officer å aktiv stat att från och med den 1 maj 1911 intill utgången av samma år tjänstgöra i lantförsvarsdepartementets kommandoexpedition, och överlämnades därvid åt honom handhavandet av registratorstjänsten. Under denna tjänstgöring uppbar nämnde officer författningsenligt dagtraktamente från reseanslaget.

Registrators-
befattningens
upprätthållande under
åren 1911—
1914.

På grund av uppnådd pensionsålder måste ifrågavarande officer med utgången av år 1911 avgå från beställning på stat. Då emellertid kontinuiteten krävde, att en och samma person en längre tid och mera stadigt handhade de med registratorstjänsten förenade göromålen, ansågs lämpligt, att samme officer jämväl efter erhållet avsked finge tjänstgöra såsom registrator i kommandoexpeditionen mot uppbärande av enahanda arvode som hans företrädare åtnjutit eller 5 kronor om dagen. Härvid uppstod fråga, från vilket anslag berörda arvode borde utgå.

Uti infordrat utlåtande den 24 november 1911 hemställde arméförvaltningens civila departement, att då den pensionerade officer ur armén, som förut bestritt registratorstjänsten, fått uppbära dagtraktamente från generalstabens stat samt generalstabens anslag till ersättning åt aspiranter och inkommenderade officerare, vilket från och med år 1910 höjts från 16,000 kronor till 20,000 kronor, syntes lämna tillgång till beredande av det föreslagna dagarvodet, detta måtte utbetalas från nämnda anslag.

- [1.] Chefen för generalstaben ansåg sig däremot icke kunna tillstyrka detta förslag. Berörda anslag vore nämligen icke avsett för nu ifrågavarande ändamål utan för ersättning åt officerare, kommenderade till tjänstgöring vid generalstaben. Härtill komme, att anslaget, vilket beräknats under förutsättning av viss ökning av generalstabens fast anställda personal, vore för sitt ändamål otillräckligt, enär nämnda personalökning icke kommit till stånd.

I förnyat utlåtande den 21 december 1911 framhöll arméförvaltningens civila departement, att sedan den såsom registrator beordrade officeren avgått från beställning på stat, ersättning för registratorsupdraget icke vidare syntes kunna beredas honom från reseanslaget, enär detta allenast vore avsett för rese- och traktamentsersättning åt personal på stat under kommenderingar av icke stadigvarande natur. Ersättning åt officer i reserven, med vilken avtal kunde varda träffat om upprätthållande av registratorsbefattningen i kommandoexpeditionen för tiden intill dess särskilda medel för ändamålet anvisades av riksdagen, syntes därför icke kunna beredas på annat sätt än som av departementet föreslagits.

Genom brev den 30 december 1911 medgav Kungl. Maj:t, att den officer, som dittills upprätthållit registratorsbefattningen och dämera erhållit avsked från beställning på stat, finge beordras att under år 1912 tillsvidare tjänstgöra i kommandoexpeditionen mot åtnjutande av en ersättning av 5 kronor om dagen, att utgå från den under anslaget till generalstabens övningar, expenser m. m. upptagna posten »ersättning åt aspiranter och inkommenderade officerare».

Enahanda medgivande lämnades därefter genom särskilda brev den 28 november 1912 och den 14 november 1913 för åren 1913 och 1914.

Registrators-
befattningens
upprätthållande åren
1915—1916.

Sedan fråga blivit väckt, att ifrågavarande officer skulle beordras att jämväl under år 1915 tillsvidare tjänstgöra i kommandoexpeditionen för bestridande av registratorsgöromålen därstädes samt arméförvaltningens civila departement i avgivet utlåtande föreslagit, att ersättning för tjänstgöringen skulle utgå på enahanda sätt som under de föregående åren, förklarade chefen för generalstaben i infordrat utlåtande den 28 december 1914, att ett anvisande av ersättning åt registratorn från berörda under anslaget till generalstabens övningar, expenser m. m. upptagna anslagspost enligt hans uppfattning vore alldeles stridande mot det ändamål, för vilket detta anslag beviljats. Ifrågavarande officer vore nämligen icke kommenderad med traktamente till generalstaben utan till lantförsvarsdepartementet, för vilket särskilt anslag funnes. Härtill

komme, att nämnda anslagspost icke lämnade tillgång till utbetalande av ifrågavarande ersättning, utan hade brist å densamma uppstått, vilken måst täckas av besparingar å andra titlar. Att ersättningen under de senare åren fått på angivet sätt utgå, hade kunnat förklaras därmed, att ett provisorium förelegat, så länge den s. k. departementalkommitténs förslag varit svävande. Sedan emellertid detta förslag fallit och ny härordning trätt i kraft, syntes förhållandet icke få återupprepas. Chefen för generalstaben hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga andra åtgärder eller förelägga frågan för riksdagen, därest så skulle finnas erforderligt.

[1.]

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 31 december 1914 medgav Kungl. Maj:t, att ifrågavarande officer finge beordras att tillsvare under år 1915 tjänstgöra i kommandoexpeditionen mot åtnjutande av en ersättning av 5 kronor om dagen, varjämte föreskrevs, att härav föranledda kostnader skulle av arméförvaltningens civila departement förskjutas för att framdeles anmälas till ersättande.

Enahanda medgivande har genom brev den 31 december 1915 lämnats för år 1916.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har alltsedan år 1880 en särskild officer varit anställd i kommandoexpeditionen för ombesörjande av registratorsgöromålen därstädes. Behovet av en sådan anordning torde således vara till fullo ådagalagt. Då ifrågavarande göromåls natur kräver, att de under en längre tid handhavas av en och samma person, har det icke ansetts lämpligt, att för befattningens handhavande kommendera någon officer på aktiv stat, utan har därtill i stället beordrats en pensionerad officer ur armén mot åtnjutande av en ersättning av 5 kronor om dagen. Då denna anordning visat sig ur alla synpunkter tillfredsställande, torde densamma allt framgent böra tillämpas.

Arvode för
registratorn å
departemen-
tets stat.

Med hänsyn till vad chefen för generalstaben i sitt utlåtande den 28 december 1914 och tillförene i ämnet anfört, har den registratorn tillkommande ersättningen ansetts icke vidare böra utgå från anslaget till generalstabens övningar, expenser m. m., utan har densamma för åren 1915 och 1916 anvisats å förskottstitel. Från och med år 1917 torde emellertid särskilda medel böra för ändamålet anvisas. Med hänsyn till ifrågavarande befattnings stadigvarande natur anser jag, att det erforderliga beloppet, eller 1,800 kronor för år räknat, bör såsom arvode upptagas å departementets stat.

- [1.] Jag får därför hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels medgiva, att å departementets stat må uppföras arvode åt en registrator å kommandoexpeditionen med 1,800 kronor,

dels ock, vid bifall härtill, öka anslaget till departementet,

nu kronor 71,150: —

med » 1,800: —

till kronor 72,950: —

3. Extra föredragande inom departementet m. m.

- [2.] Sedan 1912 års riksdag medgivit, att av fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar 9,000 kronor (beloppet av 1914 års riksdag höjt till 10,000 kronor) finge tagas i anspråk för avlönande av en extra föredragande och en amanuens i lantförsvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, anvisade 1915 års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1916 ett belopp av 10,000 kronor.

Då även under år 1917 kommer att föreligga behov av enahanda förstärkning av arbetskrafterna i lantförsvarsdepartementet, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till avlönande av en extra föredragande och en amanuens i lantförsvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli på extra stat för år 1917 anvisa ett belopp av 10,000 kronor.

4. Provisorisk lönereglering för departementet.

- [3.] Till provisorisk lönereglering för befattningshavare i lantförsvarsdepartementet har riksdagen å extra stat för år 1916 anvisat ett förslagsanslag av 8,120 kronor, därav högst 175 kronor må användas till höjning av vikariatsersättning under semester.

I enlighet med vad chefen för justitiedepartementet till statsrådsprotokollet över justitiedepartementets ärenden förut denna dag anført, torde medel enligt av honom angivna grunder även för år 1917 böra för ifrågavarande ändamål begäras.

Med avseende å beloppet föranledes, vad lantförsvarsdepartementet angår, jämkning av den anledning, att med år 1917 ett kansliråd intjänat ålderstillägg å sin lön. Detta medför, att det pensionsavgift motsvarande avdrag, som vid utbetalningen av det provisoriska avlöningstillägget skall ske å den till lön hänförliga delen därav, ökas med 50 kronor. Anslaget kan i följd härav nedsättas med samma belopp. [3.]

För åtnjutande av det provisoriska avlöningstillägget torde böra stadgas de villkor, chefen för justitiedepartementet i sitt anförande föreslagit, och tillika för iakttagande vid utbetalningen av avlöningstilläggen meddelas de av honom ifrågasatta föreskrifter.

Med förmålan att sportelinkomsten för registratorn i lantförsvarsdepartementet även under år 1915 understigit 500 kronor, får jag alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till *provisorisk lönereglering för befattningshavare i lantförsvarsdepartementet*, i enlighet med av chefen för justitiedepartementet under andra huvudtiteln förordade grunder och villkor, å extra stat för år 1917 anvisa ett förslagsanslag av 8,070 kronor, därav högst 175 kronor må användas till höjning av vikariatsersättning under semester.

5. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet med dess kommandoexpedition. [4.]

Förevarande anslag, som för år 1916 utgår med 13,151 kronor, har under de senare åren icke undergått annan ändring än den, som erfordrats för avrundande av huvudtitelns slutsumma.

Emellertid har anslaget visat sig vara för lågt beräknat. Utgifterna under detsamma utgjorde sålunda

år 1910		kronor	18,655: 07
» 1911		»	20,328: 10
» 1912		»	23,855: 60
» 1913		»	15,052: 68
» 1914		»	31,277: 55

Att anslaget under år 1914 så väsentligt överskreds, berodde därpå, att under nämnda år åtskilliga nya inventarier måste för departementet anskaffas.

[4.] Med hänsyn till nu angivna förhållande torde en höjning av anslaget med i runt tal 5,000 kronor vara erforderlig. För avrundande av huvudtitelnslutsumma, torde anslaget böra beräknas till 18,160 kronor.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka förslagsanslaget till skrivmaterialier och
 expenser, ved m. m. för departementet med dess kom-
 mandoexpedition,

nu	kronor 13,151: —
med	» 5,009: —
till	kronor 18,160: —

6. Tryckningskostnader för departementet med dess kommandoexpedition,
oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 7,000: —

B. Arméförvaltningen.

1. Arméförvaltningen.

Löneförbättring åt fältveterinären och åt ombudsmannen.

Å staten för arméförvaltningen äro uppförda avlöningsförmåner för den å sjukvårdsstyrelsen såsom föredragande för veterinärärenden anställda fältveterinären. Dessa utgå med lön 4,000 kronor och dagavlöning i 365 dagar à 5 kronor = 1,825 kronor, summa 5,825 kronor, d. v. s. med samma belopp som till major.

Vidare är å staten upptaget ett arvode om 3,000 kronor åt den å civila departementet placerade, för arméförvaltningen gemensamme ombudsmannen.

Uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1914 hemställde arméförvaltningen på anförda skäl om viss löneförbättring åt fältveterinären.

Någon framställning härom blev emellertid icke till riksdagen avlåten. Enligt vad det vid 1913 års statsverksproposition, fjärde huvudtiteln, fogade statsrådsprotokollet utvisar, ansåg nämligen föredragande departementschefen, att det icke borde ifrågakomma att behandla och

avgöra denna lönereglering alldeles utan hänsyn till vad en ännu icke slutförd utredning kunde giva till resultat i fråga om lönereglering för arméns övriga veterinärer.

Arméförvaltningen har nu, i samband med framläggande av förslag till lönereglering för fältveterinärkåren, hemställt om löneförbättring jämväl åt fältveterinären och i sådant hänseende föreslagit, att lönen måtte höjas från 4,000 kronor till 4,800 kronor samt förenas med ett ålderstillägg av 600 kronor, att utgå efter fem års väl vitsordad tjänstgöring. Fältveterinären skulle därigenom komma i åtnjutande av enahanda löneförbättring, som av 1912 års riksdag tillerkänts fältläkaren, numera överfältläkaren, i sjukvårdsstyrelsen.

Arméförvaltningens framställning.

Vidare har arméförvaltningen på grund av den stora ökning av ombudsmannens arbetsbörda, som ägt rum, sedan det nuvarande arvudet åt honom vid 1907 års riksdag fastställdes, föreslagit, att samma arvode måtte höjas från 3,000 kronor till 4,000 kronor.

Enligt vad jag får tillfälle att längre fram närmare omnämna, anser jag mig med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden icke kunna tillstyrka, att förslag nu framlägges för riksdagen om lönereglering för fältveterinärkåren. På grund härav och då frågan om löneförbättring åt fältveterinären synes mig böra behandlas och avgöras i samband med nyssnämnda löneregleringsfråga, finner jag mig icke heller kunna tillstyrka, att framställning nu göres till riksdagen om löneförbättring åt fältveterinären.

Departementschefen.

Vad den föreslagna arvodesförhöjningen åt ombudsmannen angår, anser jag visserligen denna i och för sig skälig, men torde med hänsyn till nyss angivna förhållanden därmed, liksom med löneregleringar i allmänhet lära bli valet, böra anstå till ett kommande år.

Nya biträdesbefattningar.

Å arméförvaltningens stat finnas för närvarande uppförda 14 för kvinnor avsedda biträdesbefattningar, därav 2 av tredje lönegraden, 1 av andra lönegraden och 11 av första lönegraden.

Under förmålan att den vissa avdelningar inom ämbetsverket påvilande arbetsbördan under de senare åren tillväxt i en sådan grad, att en förstärkning av arbetskrafterna vore oundgängligen av behovet påkallad, hemställde arméförvaltningen i sin underdåniga skrivelse den 7 november 1914 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1916, att

å ämbetsverkets stat måtte uppföras ytterligare 3 kvinnliga biträden i tredje lönegraden och 8 kvinnliga biträden i andra lönegraden. I samband därmed skulle antalet biträden i första lönegraden minska från 11 till 10.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1915 yttrade jag till statsrådsprotokollet, att jag genom den i ärendet förebragta utredningen funne till fullo ådagalagt, att en ökning av arméförvaltningens ordinarie personal måste äga rum inom en nära framtid. Med hänsyn till angelägenheten av att under rådande statsfinansiella förhållanden i möjligaste mån begränsa utgifterna å riksstaten för år 1916, ansåge jag mig emellertid icke kunna tillstyrka bifall till arméförvaltningens framställning, utan syntes med inrättandet av de föreslagna nya beställningarna böra anstå till ett kommande år.

I enlighet härmed gjordes icke någon framställning i ämnet till riksdagen.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu förnyat sin framställning om ökning av ämbetsverkets personal under hemställan, att därest så ansåges kunna ske, proposition i ämnet måtte avlätas till 1916 års riksdag. Arméförvaltningens förslag innebär, att å staten skulle uppföras

dels ytterligare 3 kvinnliga biträden i tredje lönegraden med en sammanlagd begynnelseavlöning av 6,000 kronor,

dels ytterligare 7 kvinnliga biträden i andra lönegraden med en sammanlagd begynnelseavlöning av 11,200 kronor,

dels ock ytterligare 2 kvinnliga biträden i första lönegraden med en sammanlagd begynnelselönen av 2,400 kronor.

I sammanhang härmed borde

dels anslagstiteln: till vikariatsersättning, tillfällig renskrivningskostnad, arvoden åt extra ordinarie tjänstemän och tillfälligt biträde ökas med 10,510 kronor,

dels ock ur nyssberörda anslagstitel utbrytas och under särskild rubrik med benämning »till merkantilt eller tekniskt utbildad konsulent» å staten upptagas ett belopp av 3,000 kronor.

Departementschefen.

Då de skäl, som nästlidet är föranledde förevarande frågas uppskjutande tillsvidare, alltjämt föreligga, anser jag mig icke heller nu kunna tillstyrka, att proposition i ämnet till riksdagen avlåtes. Med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden anser jag det nämligen icke lämpligt att föreslå inrättandet av nya ordinarie beställningar, såframt icke alldeles särskilda omständigheter göra detta av behovet oundgängligen påkallat.

I detta sammanhang torde böra bringas till riksdagens kännedom, att Kungl. Maj:t genom särskilda brev den 30 april och den 23 december 1915 medgivit, att en biträdande registrator och bokhållare må från och med den 1 maj 1915 tillsvidare intill utgången av innevarande år anställas hos arméförvaltningens fortifikationsdepartement mot åtnjutande av en ersättning av 250 kronor i månaden, att gäldas från fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar.

På grund av vad sålunda anförts, torde i riksstaten för år 1917 böra upptagas

Arméförvaltningen, oförändrat ordinarie anslag..... kronor 275,490: —

2. Skrivmaterialier, expenser och bränsle m. m. för arméförvaltningen. [5.]

Detta anslag har från och med år 1912 varit uppfört i riksstaten med 30,900 kronor.

Med anledning av därom gjord framställning medgav Kungl. Maj:t den 1 oktober 1914, att fem rum inom arméförvaltningens förra ämbets-hus vid Munkbrogatan här i staden, vilket dåmera övergått i Stockholms stads ägo, finge genom överintendentsämbetet för en tid av ett år från och med samma dag förhyras för en kostnad av högst 1,000 kronor för att tjäna till förvaring av vissa arkivhandlingar, vilka icke kunde inrymmas i arméförvaltningens nuvarande ämbetshus. Hyresbeloppet skulle av arméförvaltningens civila departement förskjutas för att framdeles anmälas till ersättande.

Uti skrivelse den 30 april 1915 anmälde civila departementet, att ifrågavarande lokaler jämväl efter den 1 oktober 1915 vore erforderliga för tillgodoseende av arméförvaltningens behov av arkivutrymme, samt hemställde med anledning därav om bemyndigande för överintendentsämbetet att förlänga hyresavtalet om lägenheten med Stockholms stad tillsvidare mot en årlig hyra av högst 1,000 kronor samt med en till tre månader före fardag föreslagen uppsägningstid.

Vid ärendets föredragning den 21 maj 1915 medgav Kungl. Maj:t, att ifrågavarande fem rum finge av överintendentsämbetet för angivet ändamål för en tid av ytterligare ett år från och med den 1 oktober 1915 förhyras för en kostnad av högst 1,000 kronor, att av civila departementet förskjutas för att framdeles anmälas till ersättande. I sammanhang därmed anbefalldes arméförvaltningen att, därest lokaler för ifrågavarande ändamål fortfarande måste förhyras, vid angivande av lantförsvarets medelsbehov för år 1917 göra framställning om uppförande å stat av anslag för bestridande av kostnaderna härför.

[5.] Arméförvaltningen har nu anmält, att behov att förhyra ifråga-
 Arméförvalt- varande lokaler för ämbetsverkets arkiv med säkerhet allt fortfarande
 ningens före- komme att föreligga, och har arméförvaltningen för den skull före-
 varande fram- slagit, att hyresbeloppet, 1,000 kronor, från och med år 1917 beräknas
 ställning. under förevarande anslag.

Departements- Mot vad sålunda föreslagits har jag icke något att erinra. De för
 chefen. ifrågavarande ändamål hittills förskjutna beloppen ävensom det hyres-
 belopp, som belöper å tiden den 1 oktober—31 december 1916, torde
 lämpligen få utgå från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar, vilka
 därtill lämna tillgång.

Jag får därför hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå
 riksdagen

	att öka reservationsanslaget till skrivmaterialier,
	expenser och bränsle m. m. för arméförvaltningen,
nu	kronor 30,900: —
med	» 1,000: —
till	kronor 31,900: —

C. Generalitetet, staberna m. m.

[6.]

1. Generalitetsstaten.

Beställningar och arvoden.

Den för år 1916 godkända staten för generalitetsstaten upptager
 bland annat dels 10 generalsbeställningar, dels arvoden om 500 kronor
 åt 4 såsom brigadchefer förordnade regementschefer vid infanteriet,
 dels ock 2 fältläkarbeställningar samt arvoden om 1,000 kronor åt 4
 fältläkare.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skall å generalitetsstaten uppföras
 ytterligare en generalsbeställning, avsedd för en inspektör för militär-
 läroverken m. m. Därjämte skola tillkomma dels arvoden åt ytterligare
 8 såsom brigadchefer förordnade regementschefer vid infanteriet, dels
 ock 4 fältläkarbeställningar för de fältläkare, som för närvarande åt-
 njuta endast arvoden.

Av förenämnda nya beställningar och arvoden skola enligt de av Kungl. Maj:t den 13 november 1914 fastställda planerna för övergången till den nya härordningen för år 1917 tillkomma generalsbeställningen, 4 brigadchefsarvoden samt 2 fältläkarbeställningar.

Å staten för år 1917 bör följaktligen uppföras en inspektör för militärläroverken m. m. med lön 8,000 kronor och dagavlöning för 365 dagar à 7 kronor = 2,555 kronor, summa 10,555 kronor.

Vidare bör staten ökas med 2,000 kronor, utgörande arvoden om 500 kronor åt ytterligare 4 såsom brigadchefer förordnade regementschefer vid infanteriet.

Slutligen bör å staten uppföras ytterligare 2 fältläkarbeställningar, vardera med lön 4,500 kronor och dagavlöning för 365 dagar à 5 kronor = 1,825 kronor, summa 6,325 kronor. För ändamålet skulle alltså erfordras 12,650 kronor. Då emellertid detta belopp bör minskas med två arvoden om 1,000 kronor, som för närvarande utgå till två fältläkare, erfordras för ifrågavarande ändamål en höjning av endast 10,650 kronor.

Gottgörelse för tjänstehästar.

Enligt den för år 1916 fastställda staten utgår gottgörelse för två tjänstehästar till en var av de 10 å staten uppförda generalspersonerna och till inspektören för kavalleriet ävensom till en adjutant hos inspektören för infanteriet och en var av 6 förste adjutanter hos arméfördelningscheferna samt gottgörelse för en tjänstehäst till en var av 6 andre adjutanter hos samma chefer. Hästgottgörelsen utgår med 400 kronor lönetillägg och 365 kronor furageersättning för varje häst. Då antalet hästgottgörelser utgör 42, belöper sig det å staten för ifrågavarande ändamål upptagna beloppet till 32,130 kronor.

Med tillämpning av hittills följda grunder för hästgottgörelses utgående skulle under förevarande post för år 1917 ytterligare beräknas lönetillägg och furageersättning åt inspektören för militärläroverken m. m. för två tjänstehästar, varjämte enligt 1914 års härordningsbeslut skulle tillkomma hästgottgörelse likaledes för två tjänstehästar åt en adjutant hos nämnde befattningshavare. Antalet hästgottgörelser skulle följaktligen för år 1917 ökas från 42 till 46.

Emellertid har 1915 års riksdag, med anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, fattat beslut om ändrade grunder för hästhållningen för officerare vid armén. Enligt ifrågavarande beslut skola

- [6.] officerare och vederlikar, som böra vara beridna å två hästar, själva anskaffa en tjänstehäst och av staten tillhandahållas en stamhäst samt officerare och vederlikar, som böra vara beridna å allenast en häst, få denna, utom i vissa särskilda undantagsfall, ställd till sitt förfogande av staten. Därjämte skall staten, mot nedsättning av lönetillägget för tjänstehäst till 250 kronor om året och mot indragning av furageersättningen, övertaga anskaffning och underhåll av tjänstehästs mundering samt tillhandahållande in natura av stallrum, furage, vatten, ljus, veterinärvård och skoning för dylik häst ävensom ombesörja tjänstehästs skötsel, under villkor att hästen icke må av ägaren avyttras, med mindre vederbörande myndighet, som har att godkänna densamma, lämnat sitt medgivande till försäljningen. Den nya anordningen har icke ansetts medföra något ökat behov av stallutrymme vid de särskilda truppförbanden utöver det enligt 1914 års härordning beräknade. För beredande av erforderligt stallutrymme i Stockholm åt hästar, vilka tillhöra eller skola vara ställda till förfogande för personal, som icke tjänstgör vid truppförband, är avsett att efter vissa grunder inlösa och i erforderlig mån utvidga generalstabens därvarande stalletablissemang. För erhållande av stallplats för hästar, tillhörande officerare utom huvudstaden, vilka ej äro placerade å truppförband, skola vidare dels stallarna vid ettdera av livgrenadjärregementenas etablissemang i Linköping, dels ock stallutrymmet vid Jämtlands fältjägarregementes etablissemang i Östersund i erforderlig mån utvidgas.

Med avseende å generalitetsstaten innebär riksdagens förenämnda beslut, att vid nämnda stat skola, efter genomförd härordning, finnas 12 tjänstehästar, nämligen en häst för en var av inspektörerna för infanteriet och militärläroverken, de sex arméfördelningscheferna, generalfälttygmästaren, cheferna för fortifikationen och generalstaben samt inspektören för kavalleriet ävensom 26 kronan tillhöriga stamhästar, nämligen en häst för en var av nyssnämnda tolv officerare samt en häst för varje av fjorton adjutanter, nämligen en hos vardera av inspektörerna för infanteriet och militärläroverken och två i varje arméfördelningsstab. Då det ansetts sannolikt, att vid arméfördelningsstaberna tillfälligt behov av två hästar för adjutant kan uppstå, oberoende av hans placering såsom förste eller andre adjutant, och då behov av ridhäst städse föreligger för i staben anställd fortifikationsofficer, fältläkare, fördelningsintendent och expeditonsintendent, skall dessutom, enligt riksdagens beslut, efter genomförd härordning vid varje arméfördelningsstab finnas, utöver det hästantal, som ovan beräknats, 5 kronan tillhöriga stamhästar.

[6.]

Vid underdånig anmälan den 18 juni 1915 av riksdagens skrivelse den 27 maj 1915 angående hästhållningen för officerare vid armén fann Kungl. Maj:t, med godkännande av riksdagens beslut, i vad detsamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, gott uppdraga åt arméförvaltningens intendentsdepartement att — där så erfordrades i samråd med inspektören för infanteriet — verkställa utredning och avgiva förslag angående lämpligaste och för statsverket billigaste sättet att ombesörja skötseln av hästar vid infanteriet ävensom av hästar, som vore avsedda att uppställas i generalstabens stall i Stockholm, därest detsamma bleve av statsverket inlöst. Därjämte bemyndigades arméförvaltningens fortifikationsdepartement att söka träffa överenskommelse med generalstabens officerare angående inlösen för statsverkets räkning av generalstabens stalletablissemang i Stockholm för ett belopp, motsvarande vad som återstode oguldet å det samma officerare för etablissemangets uppförande beviljade statslån.

Då för genomförandet av hästhållningen för officerare vid armén enligt de nya grunderna erfordras åtskilliga reglerande bestämmelser i olika avseenden samt den nya anordningen dessutom medför vissa rubbningar i de av Kungl. Maj:t den 13 november 1914 fastställda planerna för övergången till den nya härordningen, har jag, jämlikt den 18 juni 1915 erhållet nådigt bemyndigande, uppdragit åt tre sakkunniga personer att inom departementet biträda med utarbetande av förslag till de särskilda bestämmelser i fråga om hästhållningen för officerare vid armén, som finnas erforderliga på grund av Kungl. Maj:ts den 18 juni 1915 meddelade beslut i anledning av riksdagens skrivelse i ämnet, ävensom till ändring av de utav Kungl. Maj:t den 13 november 1914 fastställda planerna för övergången till den nya härordningen, i vad desamma avse arméns stamhästar.

För vinnandet av de med det nya systemet för hästhållningen för officerare vid armén avsedda fördelarna torde övergången till detsamma snarast möjligt böra taga sin början. Uti mitt till statsrådsprotokollet den 14 januari 1915 avgivna yttrande i fråga om lantförsvarets medelsbehov för år 1916 (punkten 5) förutsatte jag även, att detta skulle kunna komma att ske redan med innevarande år, i det jag framhöll, att därest förslag i ämnet hunne utarbetas och framläggas för 1915 års riksdag, det torde ankomma på Kungl. Maj:t att beträffande officerarnes förseende med hästar från och med år 1916 meddela de föreskrifter, vartill ett blivande riksdagsbeslut kunde giva anledning. Då emellertid förenämnda, med anledning av riksdagens beslut i frågan anbefallda utredningar ännu icke blivit slutförda, är jag icke nu i tillfälle att be-

- [6.] döma, huruvida övergången till det nya systemet kan taga sin början redan under innevarande år eller först med år 1917, och än mindre i vilken omfattning övergången kan under sistnämnda år genomföras. I åtskilliga fall möter givetvis icke något som helst hinder att redan från och med år 1917 helt och hållet övergå till det nya systemet, men i andra fall åter, exempelvis i fråga om generalitetsstaten och generalstaben ävensom beträffande vissa infanteritruppförband, låter sig detta icke göra av bland annat det skäl, att erforderligt stallutrymme i kronans hus icke kan till dess beredas. Förrän denna sak blivit ordnad, kan givetvis kronan icke övertaga officershästarnas skötsel och underhåll och följaktligen icke heller någon nedsättning av lönetillägget eller indragning av furageersättningen äga rum. Vid nu angivna förhållanden och för vinnandet av önskvärd enhetlighet i staternas bestämmelser i fråga om gottgörelse för tjänstehästar, torde det därför vara lämpligast att, i avvaktan på att erforderliga bestämmelser rörande hästhållningen för officerare vid armén ävensom beträffande övergången från det nuvarande till det nya systemet varda av Kungl. Maj:t meddelade, å vederbörande stater för år 1917 beräkna gottgörelse för tjänstehästar enligt hittills tillämpade grunder. Med hänsyn därtill att en övergång till det nya systemet i åtskilliga fall kommer att under året äga rum, torde dock de för ändamålet beräknade beloppen böra i staterna angivas såsom »förslagsvis, högst». Därjämte torde till vederbörande stater böra fogas en anmärkning av innehåll, *dels* att i den mån kronan enligt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser tillhandahåller officerare och likställda stambästar, i staterna upptagen gottgörelse för tjänstehästar icke vidare skall utgå, *dels* ock att, i den mån kronan enligt särskilda av Kungl. Maj:t givna bestämmelser övertager anskaffning och underhåll av tjänstehästs mundering samt tillhandahållande in natura av stallrum, furage, vatten, ljus, veterinärvård och skoning för dylik häst ävensom ombesörjer tjänstehästs skötsel, lönetillägget skall nedsättas till 250 kronor för år räknat samt furageersättningen indragas. Uppförandet å staterna av hästgottgörelse enligt hittills följda grunder medför visserligen en något för hög beräkning av vederbörande anslag, men detta torde uppvägas därav, att i den mån kronan övertager underhållet och skötseln av officerarnas tjänstehästar respektive underhållsanslag, i främsta rummet furageringsanslaget, komma att i motsvarande mån belastas.

I enlighet med vad sålunda anförts, torde i förslaget till stat för generalitetsstaten för år 1917 böra upptagas gottgörelse för tjänstehästar med förslagsvis högst $[46 \times (400 + 365) =]$ 35,190 kronor.

Höjning av posten till hyra, expenser m. m.

[6.]

Anslags-
postens
beräkning.

Å den för år 1916 fastställda staten för generalitetsstaten är under titel »Hyra, expenser m. m.» upptaget ett belopp av 26,500 kronor. Beloppet är avsett för bestridande av kostnaderna för hyra, eldning, belysning och städning av inspektörens för infanteriet, arméfördelningschefernas samt inspektörens för kavalleriet expeditioner ävensom för skrivmaterialier, blanketter, övriga tryckalster, underhåll av expeditionsmateriel, inbindning samt fyllnad i dagavlöning åt skrivbiträden m. m. vid nämnda expeditioner.

För användande av ifrågavarande medel har Kungl. Maj:t den 1 oktober 1915 fastställt särskild stat att lända till efterrättelse under år 1916. Ut i denna stat har, liksom förut under en följd av år, upptagits 6,300 kronor till hyra, eldning och belysning samt städning av första, andra och tredje arméfördelningarnas expeditionslokaler. Beloppet är beräknat att utgå med högst 2,100 kronor för varje arméfördelning.

Anvisande
av särskilda
medel för år
1915 och
1916.

De sålunda anvisade beloppen hava emellertid visat sig otillräckliga för sitt ändamål. Redan uti underdånig skrivelse den 5 mars 1915 förklarade arméförvaltningens civila departement, att en förhöjning uti ifrågavarande arméfördelningars hyresanslag vore oundgängligen nödvändig från och med den 1 oktober 1915. På grund härav och då en ändring uti staten icke syntes böra vidtagas förr än från och med år 1917, varom departementet i samband med övriga framställningar rörande lantförsvarets medelsbehov för sistnämnda år ämnade avlåta framställning, hemställde departementet, dels att, utöver de i staten för år 1915 upptagna medel till hyra, eldning och belysning samt städning, följande belopp måtte för samma ändamål ställas till förfogande för 1915 års fjärde kvartal, nämligen 225 kronor till chefen för första, 125 kronor till chefen för andra samt 175 kronor till chefen för tredje arméfördelningen, dels ock att, utöver vad i staten för år 1916 för för samma ändamål beräknats, följande belopp måtte ställas till samma arméfördelningschefers förfogande för bestridande av ökade hyres- och dylika kostnader under år 1916, nämligen 900 kronor till chefen för första, 500 kronor till chefen för andra samt 975 kronor till chefen för tredje arméfördelningen.

Med hänsyn till i ärendet förekomna omständigheter biföll Kungl. Maj:t den 19 mars 1915 vad civila departementet sålunda hemställt samt föreskrev, att härav föranledda kostnader, tillhopa högst 2,900 kronor, skulle av departementet förskjutas för att framdeles hos Kungl. Maj:t anmälas till ersättande.

[6.] I anledning av vad sålunda förekommit och då motsvarande höjning i hyresanslagen för ifrågavarande tre arméfördelningar som den för år 1916 medgivna eller 2,375 kronor komme att erfordras jämväl för tiden efter ingången av år 1917, har nu arméförvaltningen hemställt, att förevarande anslagspost under generalitetsstaten måtte från och med år 1917 höjas med det för ändamålet erforderliga beloppet.

Departements-
chefen.

• Då den anslagsökning, arméförvaltningens förevarande förslag innebär, synes vara ofrånkomlig, kan jag icke erinra något mot förslaget.

Med hänsyn därtill att å staten upptagits en ny generalsbeställning, avsedd för en inspektör för militärläroverken m. m., bör under ifrågavarande anslagspost jämväl beräknas erforderliga medel för nämnde befattningshavares expedition. För ändamålet torde böra upptagas 1,500 kronor eller samma belopp, som beräknats för inspektörens för infanteriet expedition.

Anslagsposten skulle alltså behöva höjas med $(2,375 + 1,500 =)$ 3,875 kronor eller från 26,500 kronor till 30,375 kronor. För postens avjämnande torde beloppet dock få upptagas till 30,500 kronor.

Ändring av en anmärkning i staten.

Sedan en längre följd av år har i staten för generalitetsstaten varit intagen en så lydande anmärkning:

»Medlemmar av generalitetet åtnjuta för tjänsteresor till möten och mönstringar reseersättning enligt gällande resereglemente, men ej traktamentsersättning».

De härav betingade närmare föreskrifterna återfinnas i § 39 av gällande fredsavlöningsreglemente för armén. I nämnda § stadgas nämligen bland annat följande:

»Reseersättning, men icke dagtraktamente utgår i följande fall, nämligen:

a) till generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet, chefen för fortifikationen samt inspektören för kavalleriet under inspektionsresor; dock att inspektörerna för artilleriet och kavalleriet äro berättigade till dagtraktamente under resor till och från skolor och utbildningskurser, som ej äro hänförliga till truppförbands vanliga vapenövningar och skolor;

b) till arméfördelningschef under resor och förrättningar inom arméfördelningsområdet och till militärbefälhavaren på Gottland under resor och förrättningar inom militärområdet.»

Uti den till 1908 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslogs, att nämnda anmärkning skulle uteslutas ur staten. Till stöd härför yttrade föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet följande:

»Denna föreskrift må väl hava haft fog för sig vid tiden för genomförandet av 1875 års lönereglering, men den kan svårigen sägas vara skäligen grundad under nuvarande förhållanden. De tjänsteresor för verkställande av inspektioner, som arméfördelningscheferna och med dem likställda medlemmar av generalitetet utföra, äro numera otvivelaktigt förenade med ganska avsevärda penningutgifter, av vilka endast resekostnaden gottgöres dem. Det synes dock vara med rättvisa och billighet förenat, att ifrågavarande personer, vid utförandet av de tjänsteresor, som här avses, liksom andra med dem likställda ämbetsmän i dylika fall, komma i åtnjutande även av traktamentsersättning, men berörda anmärkning lägger härför hinder i vägen.»

Då de till medlemmar av generalitetet utgående avlöningsförmånerna syntes hava bestämts med hänsyn därtill, att särskild traktamentsersättning för berörda resor icke skulle utgå, ansåg emellertid riksdagen anledning för det dåvarande icke föreligga att ur staten utesluta omförmälda anmärkning.

[6.]

Förslag vid
1908 års riks-
dag om an-
märkningens
uteslutande.

Uti underdånig skrivelse den 11 september 1915 har inspektören för infanteriet anført, att med hänsyn till den omfattande inspektions-skyldighet, som ålåg inspektören för infanteriet eller som borde av honom utövas, bestämmelsen i förevarande anmärkning icke syntes vara med billighet överensstämmande.

Framställning
av inspektören
för in-
fanteriet.

Enligt den för inspektören för infanteriet den 31 december 1914 utfärdade instruktionen ålåg det denne att förrätta inspektion vid varje infanteriregemente under loppet av tre år. Då 26 infanteriregementen vore förlagda utom huvudstaden, avsåge inspektionerna utom denna ort i medeltal 8 å 9 regementen för varje år. För varje sådan inspektion borde jämte erforderliga resor beräknas i medeltal 4 dagar. Dessa inspektioner fordrade alltså en tid av 32—36 dagar.

Inspektörens för infanteriet ordinarie eller årligen återkommande övriga inspektioner syntes böra utgöras av:

inspektioner av infanteriets särskilda vinterutbildning å vissa förlägningsorter, vartill kunde jämte resor beräknas en tid av minst 12 dagar;

inspektioner av de av vapenföra studenter bestående kompanierna, tillsammans sex kompanier, varje kompani minst en gång under en tid av jämte resor 3 dagar, tillsammans minst 18 dagar;

[6.] inspektioner av de under inspektörens överbefäl stående officersaspirantskolan vid infanteriet och underofficersskolan vid samma truppslag, tillsammans minst 16 dagar;

inspektioner av kulspruteförband, vartill särskilt beräknades endast 8 dagar, enär dessa inspektioner i regeln komme att sammanfalla med inspektioner av andra truppförband; samt

inspektioner av den under inspektörens överbefäl stående skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, minst 12 dagar.

Sammanlagda antalet inspektionsdagar jämte resor utom huvudstaden komme följaktligen att uppgå till i runt tal 100 dagar.

Då det icke kunde vara billigt eller lämpligt att pålägga inspektören för infanteriet att av egna medel bestrida de med inspektionerna förenade levnadskostnaderna, hemställde inspektören för infanteriet, att Kungl. Maj:t måtte, i samband med avlåtandet av 1916 års statsverksproposition, föreslå sådan ändring uti staten för generalitetsstaten, att inspektören för infanteriet erhöle rätt till traktamentsersättning under inspektionsresor, som av honom företoges.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Arméförvaltningen har nu, med överlämnande av inspektörens för infanteriet förevarande framställning, förklarat sig böra på förenämnda i statsverkspropositionen till 1908 års riksdag anförda skäl i första hand ifrågasätta avlåtandet av förnyad framställning till riksdagen om ett fullständigt upphävande av ifrågavarande i staten intagna anmärkning. Med den utveckling, som det militära utbildningsarbetet numera erhållit, syntes antalet av de inspektioner, som såväl arméfördelningschefer som med dem likställda medlemmar av generalitetet måste företaga, hava fått en sådan ökning, att det nu föreliggande hindret för utbetalning av dagtraktamente åt dem vid dylika inspektioner borde undanröjas. I detta avseende borde isynnerhet beaktas de långa och tidsödande resorna i landets nordligare delar, särskilt inom sjätte arméfördelningen.

Ifrågavarande anmärkning till staten syntes närmast hava föranletts av de i äldre avlöningsbestämmelser meddelade föreskrifter därom, att varje beställningsinnehavare skulle hava ett visst tjänstgöringsområde, vilket, vad arméfördelningsscheferna anginge, vore arméfördelningsområdet. Då dessa bestämmelser numera upphört att vara gällande, förutom enligt § 39 b) beträffande arméfördelningschefer och militärbefälhavaren på Gottland, syntes även detta förhållande tala för att ifrågavarande anmärkning finge utgå ur staten. Därest emellertid Kungl. Maj:t icke skulle finna lämpligt föreslå anmärkningens uteslutande i dess helhet, syntes dock åtgärd böra vidtagas, i syfte att de medlem-

[6.]

mar av generalitetet, vilka icke i likhet med arméfördelningscheferna (militärbefälhavaren på Gottland) hade att vidtaga sina inspektioner inom viss mer eller mindre begränsad del av riket utan vid truppförband inom landets olika delar, bereddes förmånen att uppbära dagtraktamente under förrättningarna.

Att nämnda förmån borde tillkomma inspektören för infanteriet funne arméförvaltningen fullt motiverat av den stora inspektionsskyldighet, som ålåg nämnde beställningsinnehavare.

På grund av den likställighet i avseende å ifrågakommande inspektionsresor, generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet, chefen för fortifikationen samt inspektören för kavalleriet i jämförelse med inspektören för infanteriet intogs, syntes emellertid dessa sistnämnda befattningshavare böra i fråga om gottgörelse för dessa resor likställas med inspektören för infanteriet, även om det årliga antalet av de förstnämndas inspektionsresor icke komme att motsvara den sistnämndes. Ett ytterligare skäl härför förelåg däri, att någon inskränkning beträffande dagtraktamentens utgående under inspektionsresor icke funnes upptagen i fråga om innehavaren av den såsom inspektör för trängen avsedda, från och med år 1916 i stat uppförda nya överstebeställningen vid trängen.

Då generalintendenten icke vore uppförd å generalitetsstaten, syntes genom berörda anmärkning hinder ej möta för utbetalande av rese- och traktamentsersättning för inspektionsresor, även om sådan resa skulle avse inspektion av intendenturtrupp.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att därest uteslutande ur staten för generalitetsstaten av merberörda anmärkning icke komme att föreslås, samma anmärkning åtminstone måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Arméfördelningschefer åtnjuta för tjänsteresor till möten och mönstringar reseersättning enligt gällande resereglemente, men ej traktamentsersättning.»

I likhet med arméförvaltningen håller även jag före, att åtskilliga skäl tala för att genom ifrågavarande anmärknings uteslutande ur staten bereda samtliga medlemmar av generalitetet förmånen av att under förekommande inspektionsresor få uppbära förutom reseersättning jämväl traktamentsersättning. Med hänsyn därtill, att arméfördelningschefernas inspektionsresor äro begränsade till arméfördelningsområdet och följaktligen i de flesta fall endast betinga en kortare bortovaro från bostads- eller tjänstgöringsorten, anser jag mig emellertid icke nu

Departements-
chefen.

[6.] böra ifrågasätta att för dessa befattningshavares vidkommande frågå hittills under en lång följd av år tillämpade bestämmelser.

Däremot anser jag alla skäl tala för, att dagtraktamente får under förekommande inspektionsresor utgå till övriga medlemmar av generalitetet. Att inspektören för infanteriet bör äga rätt till dylik gottgörelse torde med all tydlighet framgå av vad som ovan anförts rörande den honom påvilande inspektionsskyldigheten. Likaledes synes det mig vara med billighet överensstämmande, att generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet, chefen för fortifikationen och inspektören för kavalleriet, vilkas inspektionsresor icke äro begränsade till någon viss del av landet, få uppbära traktamentsersättning under dylika resor. Den omständigheten, att generalintendenten och inspektören för trängen redan äro i åtnjutande av sådan förmån, synes göra detta så mycket mera berättigat. Vad inspektören för militärläroverken m. m. angår, bör denne i förevarande hänseende jämnställas med nyssnämnda befattningshavare. Förutom fullgörandet av de åligganden i fråga om krigsskolan med dess officers- och reservofficerskurser, krigshögskolan samt artilleri- och ingenjörhögskolan, som påvila den nuvarande inspektören för militärläroverken, skall den nya befattningens innehavare nämligen hava att inspektera officers- och reservofficersvolontärskolor, att vara överbefälhavare för och inspektera taktiska utbildningskurser, därest dessa anordnas för armén i dess helhet eller för två eller flera arméfördelningar, samt att leda vissa högre befälsövningar. Dessutom är avsett, att ifrågavarande generalsperson skall, enligt Kungl. Maj:ts i varje särskilt fall givna bestämmelser, inspektera krigsförberedelsen å landfästningarna. Hans inspektionsverksamhet kommer följaktligen att bliva av mycket omfattande art och ofta föranleda ämbetsresor till från huvudstaden långt avlägsna delar av landet.

Sammanfattning.

I enlighet med vad jag sålunda anført, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för generalitetsstaten (bil. 1). Denna slutar å 224,285 kronor eller 30,265 kronor mera än den för innevarande år fastställda.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till ny	
stat (bil. 1), öka anslaget till generalitetsstaten,	
nu	kronor 194,020: —
med	» 30,265: —
till	kronor 224,285: —

2. Generalstabens fast anställda personal.

[7.]

Nya beställningar.

Den av riksdagen godkända staten för generalstabens fast anställda personal upptager bland annat 12 majorer, 22 kaptener av första klassen och 4 kaptener av andra klassen.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skola vid generalstaben tillkomma ytterligare 1 major, avsedd såsom stabschef för inspektören för militärläroverken m. m., 1 kapten av första klassen samt 3 kaptener av andra klassen.

Av dessa nya befattningar böra enligt de av Kungl. Maj:t fastställda planerna för övergången till den nya härordningen majorsbeställningen samt kaptensbeställningen av första klassen ävensom en kaptensbeställning av andra klassen upptagas å staten för år 1917. Härav föranledes en ökning av statens slutsumma med 14,545 kronor.

Gottgörelse för tjänstehästar.

För närvarande är varje officer vid generalstaben beriden å två egna tjänstehästar. I överensstämmelse härmed är å staten upptagen gottgörelse för tjänstehästar med tillhoppa 76,500 kronor. Antalet hästgottgörelser utgör 100.

Enligt 1915 års riksdags beslut i fråga om hästhållningen för officerare vid armén skall officer vid generalstaben hädanefter vara beriden endast å en egen tjänstehäst. Därjämte skall finnas en särskild för generalstabens officerare avsedd reservgrupp stamhästar, av vilka en del ständigt skall vara fördelad på arméfördelnings- m. fl. staber för att göra där placerade generalstabsofficerare beridna å två hästar och återstoden tillhöra generalstabens huvudstation. I enlighet härmed skola, enligt riksdagens beslut, efter genomförd härordning vid generalstaben finnas 55 tjänstehästar och 41 kronan tillhöriga stamhästar.

Av skäl, som under punkten 6 anförts, kan emellertid icke nu avgöras, i vilken omfattning den nya ordningen låter sig under år 1917 genomföra. I avvaktan på de bestämmelser, som härutinnan kunna varda av Kungl. Maj:t meddelade, torde därför gottgörelse för tjänstehästar åt generalstabens officerare böra å staten beräknas efter hittills tillämpade grunder. I överensstämmelse härmed bör å staten

- [7.] beräknas ytterligare 6 hästgottgörelser med tillhoppa 4,590 kronor och anslagsposten i dess helhet följaktligen upptagas till förslagsvis högst 81,090 kronor. Därjämte bör i staten intagas en anmärkning av motsvarande innehåll som den vid generalitetsstaten föreslagna.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för generalstabens fast anställda personal (bil. 2), slutande å 369,675 kronor, eller 19,135 kronor mera än den för innevarande år fastställda.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till ny stat (bil. 2), *öka* anslaget till generalstabens fast anställda personal,

nu	kronor 350,540: —
med	» 19,135: —
till	kronor 369,675: —

3. **Generalstabens övningar, expenser m. m., oförändrat ordinarie reservationsanslag** kronor 78,175: —

[8.]

4. **Artilleristaben.**

Den av riksdagen godkända staten för artilleristaben upptager löne-tillägg och furageersättning till chefen för artilleristaben för två tjänstehästar med 1,530 kronor.

Enligt 1915 års riksdags beslut i fråga om hästhållningen för officerare vid armén skall emellertid chefen för artilleristaben hädanefter göras beriden å endast en häst, vilken jämlikt de allmänna grunderna för hästhållningen skall vara en kronan tillhörig stambäst.

På grund härav och i överensstämmelse med vad jag förut an-fört, bör hästgottgörelse åt chefen för artilleristaben, i avvaktan på genomförandet av den nya ordningen, upptagas endast förslagsvis med högst ovannämnda belopp. Därjämte torde till staten böra fogas en anmärkning av innehåll, att därest chefen för artilleristaben enligt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser göres beriden å

kronan tillhörig stamhäst, den i staten upptagna gottgörelsen för tjänstehästar icke vidare skall utgå. [8.]

I enlighet härmed har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för artilleristaben (bil. 3), och hemställer jag, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till ny stat (bil. 3), i riksstaten för år 1917 upptaga anslaget till artilleristaben med *oförändrat* belopp 21,755 kronor.

5. Kommendantsstaten.

[9.]

Å kommendantsstaten finnes för närvarande beräknad gottgörelse åt kommendanten i Boden för två tjänstehästar samt åt kommendanterna i Stockholm och å Karlsborg ävensom åt en adjutant vid vart och ett av de tre kommendantskapen för en var en tjänstehäst.

Enligt 1915 års riksdagsbeslut i fråga om hästhållningen för officerare vid armén skall kommendanten i Boden, såsom i det väsentliga likställd med arméfördelningschef, vara beriden å två hästar, därav en tjänstehäst och en kronan tillhörig stamhäst. Kommendanterna i Stockholm och å Karlsborg skola fortfarande såsom hittills vara beridna å vardera en egen tjänstehäst. Adjutanterna däremot skola göras beridna å stamhästar. I enlighet härmed skola enligt riksdagens beslut efter genomförd härordning vid kommendantsstaten finnas 3 tjänstehästar och 4 kronan tillhöriga stamhästar.

Av förut anförda skäl torde gottgörelse för tjänstehästar fortfarande böra å staten för år 1917 upptagas enligt hittills följda grunder, dock med iakttagande av att de härför beräknade beloppen angivas såsom »förslagsvis, högst». Därjämte torde vid staten böra fogas en anmärkning av motsvarande innehåll som den vid generalitetsstaten föreslagna.

I överensstämmelse härmed har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för kommendantsstaten (bil. 4), och hemställer jag, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till ny stat (bil. 4), i riksstaten för år 1917 upptaga anslaget till kommendantsstaten med *oförändrat* belopp 73,408 kronor.

D. Undervisningsverken.

[10.]

1. Krigshögskolor.

Anslaget till krigshögskolor är i 1916 års riksstat uppfört med 113,135 kronor. Under anslaget äro upptagna *dels* krigshögskolan, vars stat slutar å 54,330 kronor, *dels* ock artilleri- och ingenjörhögskolan, vars stat slutar å 58,805 kronor.

Krigshögskolan.

Ifrågasatt uppförande å staten av ytterligare en vaktmästare.

Å den för krigshögskolan fastställda staten finnes för närvarande uppförd 1 vaktmästare med avlöningsförmåner om tillhopa 1,200 kronor.

Under en följd av år har det emellertid visat sig erforderligt att vid krigshögskolan anställa jämväl en extra vaktmästare, och hava kostnaderna härför, eller 750 kronor för läsår, utgått från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar.

Uti den till 1911 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t, att ifrågavarande extra vaktmästare måtte uppföras å ordinarie stat och den förutvarande vaktmästaren å staten upptagas såsom förste vaktmästare. Riksdagen fann emellertid icke skäl föreligga att då uppföra ytterligare en vaktmästare å staten för krigshögskolan, i synnerhet som skolan snart komme att inflytta i nya lokaler och behovet av uppässning först efter denna inflyttning kunde med säkerhet bedömas. En extra vaktmästare syntes därför kunna såsom hittills tillsvidare anställas.

Sedan krigshögskolan under år 1913 inflyttat i sina nya lokaler, har det emellertid visat sig, att behov av två vaktmästare föreligger. Med anledning härav upptogos i de för 1914 års senare riksdag framlagda kostnadsberäkningarna rörande lantförsvaret efter genomförd härordning två vaktmästare vid krigshögskolan, nämligen 1 förste vaktmästare och 1 vaktmästare; och framställde riksdagen häremot icke någon erinran.

Uti underdånig skrivelse den 27 oktober 1915 har nu chefen för krigshögskolan, under åberopande av vad sålunda förekommit, gjort framställning om uppförande å staten för år 1917 av, förutom den nuvarande vaktmästaren, en förste vaktmästare. [10.]
Chefs för krigshögskolan framställning.

Framställningen har tillstyrkts av såväl inspektören för militär- läroverken som arméförvaltningens civila departement. Myndigheter-
nas yttranden.

Ehuru behovet av två vaktmästare vid krigshögskolan blivit till fullo ådagalagt, anser jag mig dock icke nu kunna tillstyrka den gjorda framställningen. Såsom förut framhållits, torde nämligen med inrättandet av nya ordinarie beställningar böra tillsvidare anstå, där icke särskilda förhållanden göra sådant oundgängligen nödigt. Detta kan icke sägas här vara fallet, då den nuvarande anordningen med en extra vaktmästare torde utan någon större olägenhet fortfarande kunna under ett eller annat år tillämpas. Det för krigshögskolan avsedda beloppet under förevarande anslag bör därför jämväl för år 1917 beräknas till 54,330 kronor. Departements-
chefen.

Gottgörelse för tjänstehästar.

Å krigshögskolans stat finnes för närvarande upptagen gottgörelse till chefen för två tjänstehästar med tillhopa 1,530 kronor.

Enligt 1915 års riksdags beslut angående hästhållningen för officerare vid armén skall skolchefen fortfarande vara beriden å två hästar, därav en egen tjänstehäst och en kronan tillhörig stamhäst.

Av förut anförda skäl torde å staten för år 1917 fortfarande böra beräknas gottgörelse åt chefen för två tjänstehästar med förslagsvis högst samma belopp som hittills eller 1,530 kronor. Därjämte bör vid staten fogas en anmärkning av motsvarande innehåll, som den vid generalitetsstaten föreslagna.

Artilleri- och ingenjörhögskolan.

Såsom förut nämnts, slutar den nuvarande staten för artilleri- och ingenjörhögskolan å ett belopp av 58,805 kronor. Därav äro 36,655 kronor upptagna under överrubriken »Avlöning» och 22,150 kronor under överrubriken »Omkostnader och underhåll». Förslag föreligger nu om ökning dels av vissa under förstnämnda rubrik upptagna lärararvoden med anledning av nödigbefunnen omläggning av fortifikations-officerarnas högskoleutbildning, dels av vissa poster under överrubriken

- [10.] »Omkostnader och underhåll» i och för beredande av ordinarie elevplatser vid skolan för officerare vid infanteriet (kavalleriet). Därjämte torde erforderlig ändring i staten böra vidtagas med anledning av de nya grunderna angående hästhållningen för officerare vid armén.

Omläggning av fortifikationsofficerarnas högskoleutbildning.

Under överbubriken »Avlöning» är för lärare och repetitörer å staten upptaget ett belopp av sammanlagt 20,500 kronor. Därav utgår till läraren i byggnadskonst och beskrivande

geometri.....	arvode om 1,400 kronor.
» läraren i fysik.....	» » 1,200 »
» läraren i kemi.....	» » 1,800 »
» biträdande lärare och repetitörer.....	» » 3,800 »

Provisorisk
omläggning av
undervisnin-
gen i 1914—
1916 års
kurser.

Med anledning därav, att enligt 1914 års härordningsbeslut officerskadern vid fortifikationen skulle väsentligt ökas samt fortifikationsstabens organiseras såsom en verklig stab, framlade chefen för fortifikationen i underdånig skrivelse den 28 september 1914 förslag till vissa ändringar med avseende å fortifikationsofficerarnas högskoleutbildning samt hemställde därvid om sådan ändring i det för artilleri- och ingenjörhögskolan gällande reglementet, att genomgåendet av den högre fortifikationskursen vid skolan, som förut varit obligatoriskt för samtliga fortifikationsofficerare, för framtiden skulle utgöra kompetensvillkor för inträde vid fortifikationsstabens och att allenast genomgåendet av den allmänna kursen skulle vara erforderligt för övriga fortifikationsofficerare.

I huvudsaklig överensstämmelse med nämnda förslag utfärdade Kungl. Maj:t den 14 oktober 1914 kungörelse om ändrad lydelse av § 9 mom. 5 i reglementet för artilleri- och ingenjörhögskolan den 22 augusti 1914, varigenom genomgåendet av högre fortifikationskursen från och med början av 1914—1916 års kurs blev frivilligt. Därjämte bemyndigade Kungl. Maj:t den 26 oktober 1914 i samband med fastställandet av undervisningsplan för högskolan krigsundervisningskommissionen att vidtaga de ändringar rörande undervisningen, som eventuellt kunde betingas av den ändrade lydelsen av förenämnda stadgande i högskolans reglemente.

För att i sistberörda hänseende vinna erforderlig erfarenhet i så god tid, att ärendet eventuellt kunde underställas 1916 års riksdags

prövning, varom chefen för fortifikationen i sin skrivelse gjort framställning, anbefallde krigsundervisningskommissionen omedelbart en omläggning av skolans undervisningsplan, särskilt beträffande ämnena beskrivande geometri, fysik, kemi och förbindelselära, att försöksvis tillämpas redan under 1914—1916 års lärokurser.

[10.]

Då genom den sålunda anbefallda omläggningen av undervisningsplanen läraren i fysik komme att erhålla en undervisningsskyldighet, för vilken det i staten upptagna arvodelt icke vore beräknat, medgav Kungl. Maj:t den 13 november 1914, att av förefintliga besparingar å högskolans andel av anslaget till krigshögskolor finge disponeras ett belopp av 2,000 kronor till extra arvode för läraren i fysik, att utgå med 1,000 kronor under vardera av undervisningsåren 1914—1915 samt 1915—1916 såsom ersättning för ökad undervisningsskyldighet.

Vidare medgav Kungl. Maj:t, efter därom av chefen för högskolan gjord framställning, den 18 juni 1915, att av nyssnämnda besparingar ytterligare ett belopp av 500 kronor finge disponeras till extra arvode under undervisningsåret åt läraren i kemi, vilken likaledes genom den försöksvis omlagda undervisningen förorsakats avsevärt extra arbete.

Med anledning av vad sålunda förekommit och med stöd av de erfarenheter, som vunnits av de försöksvis vidtagna ändringarna i undervisningen, har nu chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan uti underdånig skrivelse den 3 augusti 1915 framlagt förslag till ändringar i högskolans reglemente, undervisningsplan, undervisningsstadga och undervisningsprogram ävensom gjort framställning om vidtagande av följande av den nya ordningen påkallade ändringar i skolans stat beträffande posten till avlöning åt lärare och repetitörer:

Chefens för
artilleri- och
ingenjörhög-
skolan fram-
ställning.

Av det till *läraren i byggnadskonst och beskrivande geometri* utgående arvodelt vore omkring 400 kronor beräknade för undervisning i beskrivande geometri i allmänna fortifikationskursen. Genom att detta ämne överflyttades till den två-åriga högre fortifikationskursens första arbetsår, komme emellertid undervisningsskyldigheten i detsamma att åligga honom endast vartannat år. Det årliga arvodelt till ifrågakvarande lärare borde därför minskas med 200 kronor eller från 1,400 kronor till 1,200 kronor.

Genom den föreslagna förändringen av undervisningen komme den *läraren i fysik* åliggande undervisningsskyldighet å allmänna fortifikationskursen, däri nämnda ämne förut icke ingått, att utgöra 120 timmar. Då någon inskränkning i hans förutvarande undervisningsskyldighet å den högre artilleri- och fortifikationskursen icke syntes kunna äga rum,

- 10.] borde det ordinarie arvodet till honom ökas med omkring 1,000 kronor eller från 1,200 kronor till 2,200 kronor.

För *läraren i kemi* komme den förändrade undervisningen att medföra en ökad undervisningsskyldighet i den två-åriga högre fortifikationskursen med 35 föreläsningstimmar. Då ersättning härför syntes böra utgå med omkring 300 kronor årligen, borde arvodet till denne lärare ökas från 1,800 kronor till 2,100 kronor.

För den *biträdande läraren i förbindelselära* komme undervisningsskyldigheten att uppgå till 45 timmar i allmänna fortifikationskursen, varför ett arvode av 200 kronor syntes skäligt. Det till biträdande lärare och repetitörer i nu gällande stat upptagna beloppet, 3,800 kronor, borde därför ökas med 200 kronor till 4,000 kronor.

Då förordnandet för de nuvarande lärarne i fysik och kemi utginge den 31 augusti 1916, hemställde chefen för högskolan därjämte, att de föreslagna förändringarna i staten rörande lärararvodena finge provisoriskt tillämpas redan från och med den 1 september 1916.

Myndigheter-
nas yttranden.

Såväl krigsundervisningskommissionen som inspektören för militärläroverken hava tillstyrkt det av skolchefen framställda förslaget.

Arméförvaltningen har för sin del förklarat sig icke hava något att erinra mot, att ifrågavarande förändringar vidtoges i staten från och med år 1917. Beträffande framställningen om att de föreslagna lärararvodena måtte få utgå redan från och med den 1 september 1916, har arméförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att därest förefintliga besparingar å högskolans andel av anslaget till krigshögskolor icke lämnade tillgång till bestridande av ökade arvoden till lärarne i fysik, kemi och förbindelselära för tiden från och med nämnda dag till årets utgång, andra tillgängliga medel måtte härför anvisas.

Departements-
chefen.

Såsom ovan nämnts, har 1914 års härordningsbeslut, i vad det avser fortifikationen, ansetts påkalla en omläggning av fortifikationsofficerarnas högskoleutbildning, och hava med anledning härav vissa ändringar i läroplanen försöksvis vidtagits redan med undervisningsåret 1914—1916. Då en del lärare därigenom erhållit en undervisningsskyldighet, för vilken de i staten för närvarande upptagna arvoden icke äro beräknade, har Kungl. Maj:t, såsom förut nämnts, av besparingar å staten anvisat medel för beredande av ersättning åt lärarna i fysik och kemi för den ökade undervisningsskyldighet, som därigenom blivit dem pålagd. Beslutet om anvisande av extra arvode åt läraren i fysik blev i 1915 års statsverksproposition för riksdagen anmält.

[10.]

Sedan de försöksvis vidtagna ändringarna i läroplanen numera blivit prövade och befunna lämpliga, torde tiden vara inne att definitivt övergå till den nya ordningen. För att så skall kunna ske, kräves emellertid vidtagande av förenämnda av högskolans chef föreslagna ändringar i skolans stat.

Mot de av skolchefen för ifrågavarande fyra lärare föreslagna arvodesbeloppen har jag icke något att erinra. Vad den för läraren i fysik ifrågasatta arvodesförhöjningen angår, har denna genom Kungl. Maj:ts förenämnda den 13 november 1914 meddelade beslut blivit i princip godkänd. Med hänsyn till de ändringar i undervisningsskyldigheten, som den nya ordningen medför för de övriga tre lärarna, synas mig de föreslagna jämkningarna uti de till dem utgående arvodesbeloppen jämväl vara till fullo motiverade.

Det till avlöning åt lärare och repetitörer i staten upptagna beloppet torde alltså böra höjas med 1,300 kronor eller från 20,500 kronor till 21,800 kronor.

För bestridande av ökade arvoden åt lärarne i fysik, kemi och förbindelselära för tiden från och med den 1 september 1916, då ett nytt läsår tager sin början, intill samma års slut, torde härför erforderliga medel kunna beredas på sätt arméförvaltningen föreslagit.

Ordinarie elevplatser för officerare vid infanteriet (kavalleriet).

Enligt det för artilleri- och ingenjörhögskolan gällande reglementet äro högskolans elever dels *ordinarie*, som åtnjuta fullständig undervisning antingen i samtliga eller endast i vissa angivna ämnen, och dels *extra*, som endast åhöra föreläsningarna i ett eller flera ämnen.

För erhållande av kommendering såsom ordinarie elev fordras att vara officer i eller vid något av arméns artilleritruppförband eller fortifikationen. I den mån utrymme och övriga förhållanden medgiva, kunna dock även officerare av andra truppslag inom armén eller officerare vid marinen på underdånig ansökan få tillstånd att inträda såsom ordinarie elever vid högskolan.

Uti underdånig skrivelse den 19 maj 1915 har inspektören för infanteriet framhållit önskvärdheten av, att visst antal ordinarie elevplatser komme att alltid stå öppna för officerare ur infanteriet. Vissa befattningar, som bekläddes av sådana officerare, vore nämligen av den natur, att deras innehavare borde äga kännedom om vapenteknik och ballistik samt liknande ämnen uti ett vida högre mått, än krigsskolan

Inspektörens
för infanteriet
framställning

[10.] meddelade. Sådana befattningar vore: befattningarna såsom förste och andre lärare i teknik vid infanteriskjutskolan och såsom infanteriofficer i artilleristaben. Dessutom vore det utan tvivel fördelaktigt, att de infanteriofficerare, som beordrades såsom besiktnings- och skottställningsofficerare vid Karl Gustavs stads gevärsfaktori eller innehade liknande befattningar, vore i besittning av högre kunskap i nyssnämnda ämnen än den, som inginge i krigsskoleundervisningen.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde inspektören för infanteriet, att föreskrifter måtte utfärdas därom, att vid artilleri- och ingenjörhögskolan skulle finnas ett visst antal ständiga ordinarie elevplatser för infanteriofficerare, nämligen fem vid varje allmän artillerikurs och två vid varje högre artillerikurs.

Yttrande av
generalfält-
tygmästaren
och inspek-
tören för
artilleriet
samt chefen
för fortifika-
tionen.

Uti häröver den 25 maj 1915 avgivet yttrande förklarade generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet samt chefen för fortifikationen sig böra, med hänsyn till handhavandet av de vapen- och skjuttekniska frågorna inom infanteriet och kavalleriet, i princip tillstyrka den gjorda framställningen. Utan att vilja närmare yttra sig rörande det erforderliga antalet elevplatser ansåge de sig dock böra framhålla, att i det antal, som kunde bliva bestämt, borde ingå viss procent officerare ur kavalleriet. En förutsättning för bifall till förslaget vore emellertid, att anslaget för högskolan ökades, enär detsamma vore beräknat endast med hänsyn till elever från artilleriet och fortifikationen.

Chefens för
artilleri- och
ingenjörhög-
skolan
yttrande den
7 juni 1916.

Chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan anförde uti den 7 juni 1915 avgivet yttrande, att det av inspektören för infanteriet föreslagna antalet officerare kunde utbildas vid högskolan utan någon ökning av skolans lärarkrafter. Däremot krävdes en ökning av de anslagsposter i skolans stat, som vore beräknade med hänsyn till elevantalet, nämligen de under överrubriken »Omkostnader och underhåll» upptagna posterna »Elevernas praktiska övningar m. m.» samt »Reseersättningar». Den förra posten vore beräknad efter 350 kronor för varje elev i den ettåriga allmänna kursen och efter 600 kronor för varje elev i den två-åriga kursen, d. v. s. 300 kronor för år. Vad den senare posten beträffade, hade denna tidigare i regel överskridits, men sedan ändrade bestämmelser rörande militärbiljetts begagnande meddelats, kunde man förvänta, att densamma skulle visa sig tillräcklig för det nuvarande elevantalet. Därest elevantalet ökades, måste emellertid posten höjas. Enligt gjorda beräkningar borde reseersättningen upptagas till i medel-

tal 50 kronor om året för varje elev. För varje utöver det nuvarande antalet tillkommande elev erfordrades således en anslagsökning av sammanlagt 400 kronor för elev i allmänna kursen och 350 kronor för elev i högre kursen. Det av inspektören för infanteriet föreslagna antalet nya elever, eller fem i allmänna och två i högre kursen, komme följaktligen att kräva en ökning av statens slutsumma med sammanlagt 2,700 kronor, därav 2,350 kronor å posten till elevernas praktiska övningar och 350 kronor å posten till reseersättningar.

[10.]

Uti sin förenämnda skrivelse den 3 augusti 1915 har nu chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan i anledning av inspektörens för infanteriet berörda framställning och under hänvisning till sitt den 7 juni samma år i ärendet avgjorda yttrande hemställt, att anslagsposten till elevernas praktiska övningar måtte i staten för år 1917 höjas med 2,350 kronor eller från 13,000 kronor till 15,350 kronor och posten till reseersättningar med 350 kronor eller från 1,500 kronor till 1,850 kronor.

Chefens för
artilleri- och
ingenjör-
högskolan
förevarande
framställning.

Härvid har skolchefen erinrat, att ehuru efter genomförd omorganisation antalet elever i den högre fortifikationskursen givetvis komme att nedgå och kostnaderna för övningarna inom nämnda kurs åtminstone under de närmaste åren bleve minskade, elevantalet inom allmänna fortifikationskursen på grund av fortifikationens ökade officerskader så småningom komme att ökas, vilket i sin ordning återverkade till ökat antal elever inom högre fortifikationskursen. På grund härav ansåge skolchefen, att någon nedsättning i anslagsposterna med hänsyn till fortifikationens behov ej borde ske.

Såväl krigsundervisningskommissionen och inspektören för militärläroverken som arméförvaltningen hava tillstyrkt det av skolchefen framställda förslaget.

Myndigheter-
nas yttranden
över skolche-
fens förslag.

Med hänsyn till vapenteknikens alltjämt fortsatta utveckling torde det otvivelaktigt vara av stor betydelse, att tillfälle beredes en del officerare vid infanteriet och kavalleriet att genom studier vid artilleri- och ingenjörhögskolan öka sina kunskaper i vapenteknik, ballistik och därmed sammanhängande ämnen. Särskilt är detta av vikt ur synpunkten av att kunna med fullt kompetenta personer besätta vissa befattningar inom armén. Jag anser mig därför böra tillstyrka förslaget, att vid högskolan skall finnas visst antal ständiga ordinarie elevplatser för officerare ur infanteriet och kavalleriet. Antalet torde emellertid icke behöva sättas så högt, som inspektören för infanteriet före-

Departements-
chefen.

[10.] slagit, utan synes detsamma kunna begränsas till tre vid varje allmän artillerikurs och en vid varje högre artillerikurs.

Med tillämpning av de utav skolchefen angivna grunder föranledes härav en höjning av posten till elevernas praktiska övningar med 1,350 kronor och av posten till reseersättningar med 200 kronor.

Den under överbubriken »Omkostnader och underhåll» upptagna summan bör följaktligen upptagas med ett från 22,150 kronor till 23,700 kronor förhöjt belopp.

Gottgörelse för tjänstehästar.

För närvarande är chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan liksom chefen för krigshögskolan beriden å två egna tjänstehästar. I enlighet härmed är å staten upptagen hästgottgörelse åt chefen med 1,530 kronor.

Enligt 1915 års riksdags beslut angående hästhållningen för officerare vid armén skall emellertid skolchefen, liksom chefen för artilleristaben, göras beriden å en kronan tillhörig stamhäst.

Av förut anförda skäl torde hästgottgörelse böra å staten för år 1917 beräknas med förslagsvis högst samma belopp som hittills. Därjämte torde vid densamma böra fogas en anmärkning av enahanda innehåll, som den vid staten för artilleristaben föreslagna.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit upprätta förslag till nya stater för krigshögskolan samt för artilleri- och ingenjörhögskolan (se bil. 5 och 6), slutande den förra å samma belopp som för närvarande eller 54,330 kronor och den senare å 61,655 kronor eller 2,850 kronor mera än den för innevarande år fastställda.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till nya stater (bil. 5 och 6), öka reservationsanslaget till krigshögskolor,

nu	kronor 113,135: —
med	» 2,850: —
till	kronor 115,985: —

2. Ridskolan.

[11.]

För chefen för ridskolan finnes icke någon särskild befattning med fasta avlöningsförmåner å stat uppförd. Till chef förordnas officer av kavalleriet, vilken under den tid, förordnandet varar, äger att, mot avstående av de med innehavande beställning vid vederbörande truppförband förenade avlöningsförmåner, uppbära å ridskolans stat för chefen uppfört arvode av 7,355 kronor för år räknat.

Ifrågavarande arvode, vilket motsvarar majors avlöning, är beräknat sålunda: lön 4,000 kronor, dagavlöning å 5 kronor i 365 dagar = 1,825 kronor, samt lönetillägg å 400 kronor och furageersättning å 365 kronor för två tjänstehästar = 1,530, summa 7,355 kronor.

Enligt 1915 års riksdags beslut angående hästhållningen för officerare vid armén skall chefen för ridskolan fortfarande vara beriden å två hästar, därav en tjänstehäst och en kronan tillhörig stamhäst.

Av skäl, som förut anförts, torde gottgörelse för två tjänstehästar fortfarande böra å staten för år 1917 beräknas med förslagsvis högst 1,530 kronor, varjämte till staten bör fogas en anmärkning av enahanda lydelse som den vid staten för krigshögskolan föreslagna.

Enligt § 1 av det för ridskolan gällande reglementet är skolans ändamål att åt de vid kavalleriet inträdande officerarna bereda ändamålsenlig och omfattande undervisning i ridning, krigsvetenskap, veterinärlära, hovbeslag, vapenföring och gymnastik samt att meddela den ytterligare utbildning, som kan krävas för anställning såsom lärare vid skolan.

Uti en av chefen för fortifikationen jämte eget yttrande den 14 juli 1915 överlämnad skrivelse hemställde inspektören för kavalleriet, att utbildning i pionjärtjänst måtte bibringas eleverna i då pågående kurs vid ridskolan och att för undervisning däri en fortifikationsofficer måtte beordras till skolan under en tid av tre veckor. För bestridande av uppkommande kostnader hemställde kavalleriinspektören, att till chefens för ridskolan förfogande måtte ställas ett belopp av 500 kronor, varav 100 kronor avsåges till arvode åt den kommenderade fortifikationsofficeren, som jämväl skulle äga uppbära vederbörlig rese- och traktementsersättning under erforderliga resor, samt 400 kronor till anskaffande av materiel för pionjärutbildning.

Efter det arméförvaltningens fortifikations- och civila departement ävensom befälhavaren för generalstaben avgivit yttrande i ärendet,

- [11.] medgav Kungl. Maj:t den 19 augusti 1915, att för anskaffning av materiel för ifrågavarande utbildning finge utgå högst 400 kronor från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter; och skulle den till ifrågavarande kurs kommenderade fortifikationsofficeren äga att under erforderliga resor och under kommenderingstiden åtnjuta författningsenlig ersättning.

Detta Kungl. Maj:t beslut anser jag lämpligen böra i detta sammanhang bringas till riksdagens kännedom.

I anslutning till vad jag förut anfört, har jag låtit upprätta förslag till ny stat för ridskolan (bil. 7); och hemställer jag, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till ny stat (bil. 7), i riksstaten för år 1917 upptaga reservationsanslaget till ridskolan med *oförändrat* belopp 46,750 kronor.

[12.]

3. Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.

Utredning och
förslag angående
skjut-
skolans fram-
tida förlägg-
ning och or-
ganisation.

Allt sedan år 1874 har skjutskolan för infanteriet och kavalleriet varit förlagd till Rosersbergs slott i Uppland, där erforderliga lokaler jämte ett mindre område av Rosersbergs kungsgård äro ställda till skolans förfogande. Då emellertid såväl inkvarteringsutrymmet som det till skjutskolan upplåtna markområdet visat sig alldeles otillräckliga för att skolan skulle kunna på ett tillfredsställande sätt fullfölja sin uppgift, har under de senare åren utredning pågått angående skjutskolans förflyttning till annan plats. Sedan under år 1908 för ändamålet tillkallade sakkunniga den 21 januari 1910 avgivit betänkande i ämnet samt därvid såsom förläggningsort förordat det i Vallentuna socken av Stockholms län belägna Lindö gods eller, om denna plats av ekonomiska eller andra skäl ej skulle kunna ifrågakomma, Södermanlands regementes invid Malmköping belägna övningsfält Malma hed ävensom föreslagit uppförande å den nya förläggningsorten av nytt etablissemang för skjutskolan, uppdrog Kungl. Maj:t den 24 oktober 1913 åt chefen för femte arméfördelningen generallöjtnanten O. B. Malm och dåvarande chefen för skjutskolan överstelöjtnanten P. J. Hegardt att i egenskap av sakkunniga verkställda utredning och avgiva förslag i fråga om skjutskolans förläggning till Malma hed, Lindö gods eller eventuellt annan ort.

[12.]

Med underdånig skrivelse den 30 maj 1914 överlämnade de sakkunniga betänkande i ämnet samt föreslogo därvid, under förutsättning att Hans Maj:t Konungen kunde befinnas villig att avstå från sin dispositionsrätt, Rosersbergs kungsgård såsom förläggningsplats för skjutskolan. Skulle åter nämnda förutsättning icke vara för handen eller Rosersberg av annan anledning icke anses böra ifrågakomma, föresloge de sakkunniga som förläggningsplats Lindö. Kostnaderna för erforderliga markförvärv och byggnadsarbeten m. m. beräknades av de sakkunniga i en sedermera den 1 mars 1915 avgiven underdånig skrivelse komma att uppgå till 1,078,000 kronor vid förläggning till Rosersberg och till 1,904,000 kronor vid förläggning till Lindö. Härvid vore dock att märka, att i förstnämnda belopp icke inräknats någon lösensumma för Rosersbergs slott och kungsgård. De sakkunniga ansåge dock denna under inga förhållanden komma att uppgå till så högt belopp, att totalkostnaden för en förläggning till Rosersberg komme att överstiga en förläggning till Lindö.

Sedan inspektören för infanteriet uti infortrat yttrande såsom sin mening uttalat, att i valet mellan Rosersbergs- och Lindöförslagen företräde borde givas åt det förra, förklarade arméförvaltningens artilleri-, fortifikations- och civila departement i avgivet utlåtande den 27 maj 1915, att de anslöte sig till den av inspektören för infanteriet sålunda uttalade uppfattningen. Skjutskolans förläggning till Rosersberg beräknade dock departementen komma att betinga en kostnad av 1,158,000 kronor förutom lösen av Rosersbergs slott och kungsgård. Av förenämnda belopp beräknades för erforderliga markförvärv 462,400 kronor jämte 10,000 kronor i expropriationskostnader.

Med hänsyn till de under senare åren med allt större styrka framställda kraven på en omorganisation av skjutskolan hade de sakkunniga vid uppgörandet av sina beräkningar av kostnaderna för det nya skjutskoleetablissemang utgått från, att en omorganisation av skjutskolan under den närmaste tiden komme att äga rum. På grund härav och då det för bedömandet av det utav de sakkunniga framlagda förslagets ekonomiska räckvidd givetvis vore av vikt, att frågan om skjutskolans framtida organisation redan nu bleve fullt utredd, anbefalldes inspektören för infanteriet den 30 juni 1915 att, efter chefens för skjutskolan hörande, inkomma med förslag till omorganisation av skjutskolan ävensom till stat för densamma, under förutsättning att skolan förlades till Rosersberg.

Med anledning härav avgav inspektören för infanteriet den 1 september 1915 förslag i ämnet.

[12.] Sedan ärendet härefter varit föremål för beredning inom lantförsvarsdepartementet, anbefallde Kungl. Maj:t den 18 september 1915 dels arméförvaltningens artilleri- och civila departement att avgiva utlåtande över det av inspektören för infanteriet uppgjorda förslaget till omorganisation av skjutskolan ävensom till stat för densamma, dels ock arméförvaltningens fortifikationsdepartement att inkomma med av kostnadsberäkning åtföljt förslag till de nybyggnads-, inrednings- och reparationsarbeten samt arbeten för ordnandet av skjutbanor, telefontät m. m., som erfordrades, under förutsättning att skjutskolan förlades till Rosersberg samt organiserades på sätt inspektören för infanteriet föreslagit, med den ändring likväl, att någon särskild kurs för underofficerare icke anordnades.

Till åttlydnad härav hava arméförvaltningens nämnda departement den 31 december 1915 avgivit yttrande och förslag i ämnet.

Då emellertid ytterligare utredning i ärendet erfordras, är jag icke nu i tillfälle att underställa detsamma Kungl. Maj:ts prövning.

Lärararvoden
enligt nuva-
rande stat.

Den av Kungl. Maj:t för år 1916 fastställda staten för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet upptager, liksom föregående års stater, 3 förste lärare med dagtraktamente i högst 140 dagar och arvode om 400 kronor, 5 andre lärare med dagtraktamente i högst 130 dagar och arvode om 200 kronor samt 5 repetitörer med dagtraktamente likaledes i högst 130 dagar men däremot icke något arvode.

Därjämte upptager staten 1 adjutant med dagtraktamente à 3 kronor i högst 333 dagar. Uti föregående års stater har för ifrågasvarande befattningshavare varit beräknat dagtraktamente i högst 140 dagar.

Chefens för
skjutskolan
framställning.

Under förutsättning att förenämnda av inspektören för infanteriet den 1 september 1915 föreslagna omorganisation av skjutskolan icke bleve genomförd före år 1917 och därpå grundad stat för skolan för samma år i vanlig ordning fastställd, har nu chefen för skjutskolan i underdånig skrivelse den 14 september 1915 föreslagit, att anslaget till skjutskolan måtte undergå en sådan höjning, att i 1917 års stat arvoden kunde upptagas för förste lärare till 1,000 kronor och för andre lärare till 500 kronor samt repetitörer erhålla ett arvode om 200 kronor, ävensom att dagtraktamentet för adjutanten kunde få beräknas till högst 335 dagar om året i stället för som i staten för år 1915 till högst 140 dagar.

Till stöd härför har chefen för skjutskolan anfört i huvudsak följande: [12.]

Enligt nuvarande organisation skulle undervisningen vid skolan årligen meddelas i tre särskilda kurser, nämligen en kurs för yngre subalternofficerare under högst 60 dagar, en kurs för kompanichefer under högst 30 dagar och en kurs för majorer likaledes under högst 30 dagar. De båda sistnämnda kurserna sammanföle till tiden med senare hälften av subalternofficerskursen. Med hänsyn till relevantalet anordnades kurserna i två särskilda omgångar. Den tid, lärare och repetitörer hittills varit vid skolan verksamma, uppginge alltså till något mer än fyra månader om året. Därest det förslag till undervisningens ordnande under år 1917, som chefen för skjutskolan i annat sammanhang framlagt, bleve godkänt, komme emellertid lärarpersonalen att nämnda år vara i verksamhet vid skolan i fem månader. Den skulle följaktligen vara bosatt vid Rosersberg inemot hälften av året och återstoden av året å vederbörligt regementes förläggningssort. Att en sådan anordning medförde avsevärda kostnader för individen vore uppenbart, och olägenheterna med densamma komme att framträda allt skarpare för varje år, sedan förläggningsförhållandena vid arméns förra indelta regementen blivit mera ordnade.

Att de nuvarande lärararvodena, vilka beräknats för förste lärare efter 200 kronor och för andre lärare efter 100 kronor för varje kursomgång, vore allt för knappt tillmätta för att utgöra skälig ersättning för arbetet, vore alldeles uppenbart, ett missförhållande som särskilt framträdde vid en jämförelse med de arvoden, som vore tillerkända liknande befattningshavare vid andra militära skolor, t. ex. krigsskolan. Därest icke lärarpersonalens vid skjutskolan löneförmåner bleve i behöflig grad förbättrade, komme med all sannolikhet undervisningen vid skolan att bli på därpå avsevärt lidande. De föreslagna arvodesbeloppen vore de lägsta som, även under nu rådande undervisningsförhållanden, lämpligen kunde förekomma. Inspektören för infanteriet hade i sitt förutnämnda förslag till skjutskolans omorganisation upptagit särskilt förste lärarnas arvoden till avsevärt högre belopp. De nu föreslagna arvodena skulle kräva en ökning av anslaget till skjutskolan med sammanlagt 4,300 kronor.

Med den omfattning, som tjänsten vid skjutskolan numera erhållit, hade även expeditionstjänsten vuxit i högst avsevärd grad. Följden härav hade blivit, att adjutanten de senare åren måst, jämlikt av Kungl. Maj:t för varje fall givet bemyndigande, kvarhållas vid skjutskolan under hela året utom under tiden för repetitionsövningarna, mot åt-

- [12.] njutande av dagtraktamente från besparingar å skolans stat för den tid, som överskredde de i staten högst medgivna 140 dagarna. Då ingen anledning funnes att antaga, att arbetet vid skolan komme att minskas, syntes i skolans stat böra upptagas dagtraktamente för adjutanten under hela året med undantag av tiden för regementsövningen. Härav skulle föranledas en ökning av staten med ett belopp av 585 kronor. Denna summa torde nämligen ingalunda alltid kunna beräknas disponibel för ändamålet genom å staten gjorda besparingar.

Inspektören
för infanteriet.

Inspektören för infanteriet har tillstyrkt den av chefen för skjutskolan gjorda framställningen samt framhållit, att även skolchefen borde erhålla ett tilläggsarvode, vilket lämpligen syntes böra bestämmas till 1,000 kronor.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Arméförvaltningen har ansett, att de av chefen för skjutskolan gjorda och av inspektören för infanteriet tillstyrkta förslagen angående ökningsar av skjutskolans stat borde vinna beaktande, dock att i överssstämmelse med den av Kungl. Maj:t den 23 september 1915 fastställda staten för skjutskolan under år 1916 dagtraktamente för adjutanten beräknades för högst 333 dagar i stället för 335, som av chefen för skjutskolan föreslagits. Det för denna ökning av adjutantens dagtraktamente erforderliga beloppet, 3 kronor för dag under (333—140=) 193 dagar eller sammanlagt 579 kronor hade i 1916 års stat erhållits genom motsvarande minskning av det för oförutsedda utgifter avsedda beloppet, men borde på skäl, som av chefen för skjutskolan anförts, föranleda en motsvarande ökning av hela anslaget till skjutskolan för år 1917.

Arméförvaltningen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte, under förutsättning, att skjutskolans omorganisation enligt det av inspektören för infanteriet ingivna förslaget icke bleve i vanlig ordning antaget att tillämpas från och med år 1917, föreslå riksdagen, att staten för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, för år 1916 slutande med ett belopp om 62,250 kronor, måtte tillökas för år 1917 med 5,879 kronor enligt följande beräkning:

ökning av arvode för chefen	1,000 kronor
» » » » en förste lärare	600 »
» » » » två förste lärare	1,200 »
» » » » en andre lärare	300 »
» » » » fyra andre lärare	1,200 »

Transport 4,300 kronor

	Transport	4,300 kronor	[12.]
arvode (nytillkommet) för en repetitör	200	»	
» » » fyra repetitörer	800	»	
ökning av medel för oförutsedda behov, motsvarande därifrån i 1916 års stat tagna dagtraktamenten för en adjutant, 3 kronor om dagen under (333—140=)193 dagar	579	»	
Summa		5,879 kronor	

Såsom förut nämnts, föreligger till Kungl. Maj:ts prövning förslag angående omorganisation av skjutskolan ävensom ett därpå grundat förslag till ny stat för densamma. Ifrågavarande förslag äro emellertid uppgjorda under förutsättning, att skjutskolan skall för framtiden kvarbliva vid Rosersberg, en fråga som i sin ordning är beroende bland annat därav, att för förläggningen därstädes erforderliga medel varda av riksdagen beviljade för bestridande av kostnaderna för nödiga markförvärv samt för vidtagande av åtskilliga omfattande nybyggnads- och reparationsarbeten m. m. Det är emellertid tydligt, att därest beslut varder fattat om skjutskolans kvarblivande å Rosersberg, en viss tid kommer att förflyta, innan det nya etablissemangt kan varda färdigställt. Den föreslagna nya organisationen och en därpå grundad stat torde vid sådant förhållande icke kunna börja tillämpas förrän tidigast med 1918 års ingång. Den ifrågasatta omorganisationen torde följaktligen icke böra lägga hinder i vägen för vidtagande av de ändringar i skjutskolans stat för år 1917, som på grund av förhandenvarande omständigheter kunna finnas vara av behovet påkallade.

Uti åtskilliga under de senare åren hos Kungl. Maj:t gjorda framställningar rörande skjutskolan har med styrka framhållits nödvändigheten av att höja lärarpersonalens avlöningsförmåner. Uti sin den 12 oktober 1914 gjorda framställning angående anvisande av medel för anordnande under år 1916 av vissa extra kurser vid skjutskolan hemställde sålunda skolans dåvarande chef, att arvoden till lärarna måtte i samband därmed höjas till nu föreslagna belopp, ävensom att repetitörerna måtte komma i åtnjutande av arvode om 200 kronor. Såväl chefen för femte arméfördelningen som arméförvaltningen tillstyrkte framställningen. Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1915 fann jag mig dock icke kunna i det sammanhang, frågan då förelåg, tillstyrka arvodenas höjande, ehuru jag var med vederbörande myndigheter ense därom, att de nuvarande arvoden vore mycket lågt beräknade. Den höjning, som kunde finnas vara av förhållandena på-

Departements-
chefen.

[12.] kallad, ansåg jag böra ske genom i vederbörlig ordning företagen ändring i skjutskolans stat i sammanhang med eventuellt erforderlig ökning av anslaget till skjutskolan. Enahanda förhållande ansåg jag gälla med avseende å de till skolan beordrade repetitörerna.

Då nu frågan blivit i behörigt sammanhang framförd, anser jag densamma böra bringas till en lösning. Att i avvaktan på en blivande omorganisation av skjutskolan ytterligare uppskjuta saken, finner jag med hänsyn till lärarpersonalens lämpliga rekrytering icke tillrådligt. De nuvarande arvodesbeloppen, vilka under förut rådande förhållanden möjligen haft fog för sig, kunna numera givetvis icke anses utgöra skälig ersättning för den undervisningsskyldighet, som påvilar lärarpersonalen. Även med hänsyn tagen till att denna under tjänstgöringen vid skjutskolan åtnjuter dagtraktamente, beräknat enligt tariffen i bil. A till gällande avlöningsreglemente, äro arvoden långt mindre än de, som tillkomma motsvarande personal vid övriga militära utbildningsanstalter. Den ogynnsamma ställning lärarpersonalen vid skjutskolan i förevarande hänseende intager, bliver än mera framträdande, i den mån undervisningsskyldigheten utsträcker genom anordnande av nya utbildningskurser utöver de i skolans nuvarande program ingående. Att jämväl repetitörerna böra erhålla någon ersättning för det ansträngande arbete, som påvilar dem, anser jag fullt befogat.

Vad de föreslagna arvodesbeloppen angår, finner jag dessa skäliga. Även med inräknande av vederbörligt dagtraktamente kommer ersättningen icke att överstiga de årsarvoden, som utgå till motsvarande personal vid andra militära skolor. Det torde ock böra framhållas, att de för andre lärare och repetitörer föreslagna arvoden äro med visst undantag desamma, som inspektören för infanteriet ifrågasatt i sitt förenämnda förslag till ny stat för skolan. Vad förste lärarna angår, skulle dessa, utom läraren i kulsprutetjänst, enligt samma förslag vara anställda vid skolan året om och åtnjuta fast lön å skolans stat samt årsarvoden med i regel 1,500 kronor.

De ökade arvoden å lärarpersonalen föranleder en höjning av anslaget med 4,300 kronor.

Då erfarenheten från de senare åren givit vid handen, att chefen för expeditionstjänstens behöriga upprätthållande oundgängligen är i behov av adjutant jämväl under tiden mellan kurserna, har, såsom förut nämnts, redan i staten för år 1916 beräknats dagtraktamente för adjutanten för hela året utom under tiden för hans deltagande i vederbörlig regementsövning eller för 333 dagar. Då detta emellertid endast kunnat ske genom att med erforderligt belopp eller 579 kronor minska

den för oförutsedda utgifter i staten upptagna posten, torde motsvarande höjning av anslaget till skjutskolan för år 1917 böra äga rum. [12.]

Chefen för skjutskolan åtnjuter enligt den nuvarande staten arvode, motsvarande majors avlöning, d. v. s. lön 4,000 kronor och dagavlöning à 5 kronor i 365 dagar = 1,825 kronor, summa 5,825 kronor. Därjämte uppbär han lönetillägg och furageersättning för en tjänstehäst med tillhoppa 765 kronor.

Inspektören för infanteriet har nu föreslagit och arméförvaltningen tillstyrkt, att skolchefen därutöver måtte erhålla ett arvode om 1,000 kronor.

I samband med avgivande av förslag till stat för skjutskolan hava vederbörande myndigheter vid upprepade tillfällen framhållit önskvärdheten av, att skolchefen måtte erhålla överstelöjtnants avlöningsförmåner. Förslaget härom har motiverats dels med hänsyn till den chefen påvilande ansvarsfulla uppgiften att varje år leda utbildningen av ett stort antal officerare, bland vilka åtskilliga innehade regementsofficers grad, dels med hänsyn till önskvärdheten av att kunna besätta befattningen med en person, som någon tid fört befäl såsom regementsofficer. Uti sitt förenämnda förslag till omorganisation av skjutskolan har även inspektören för infanteriet funnit sig böra på det livligaste förorda, att chefen för skjutskolan erhöles överstelöjtnants avlöningsförmåner. Den, som skulle vara chef för en skola av sådan betydelse som infanteriskjutskolan, borde förut hava fört befäl såsom major och visat sig vara en duglig bataljonschef. Hans ställning såsom chef krävde även en högre ställning än den såsom major. Då chefen för skjutskolan hittills haft och väl även i framtiden komme att få undervisningsskyldighet, borde han dessutom erhålla ett särskilt arvode om 1,000 kronor. Detta vore jämväl erforderligt för att säker utsikt skulle finnas att kunna besätta beställningen med en dugande, sin viktiga uppgift fullt vuxen person.

Förslaget om att tillerkänna chefen för skjutskolan, utöver de honom tillkommande ordinarie avlöningsförmånerna, ett särskilt arvode anser jag mig icke kunna tillstyrka med hänsyn till de konsekvenser, detta skulle kunna medföra med avseende å chefsbeställningarna vid övriga militära skolor. Däremot delar jag den av vederbörande myndigheter nu och tillförene uttalade uppfattningen, att beställningen såsom chef för skjutskolan bör vara förenad med överstelöjtnants avlöningsförmåner. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att anslaget till skjutskolan höjes med det härför erforderliga beloppet eller 500 kronor.

- [12.] Enligt de av riksdagen beslutade ändrade grunderna för hästhållningen för officerare vid armén skall chefen för skjutskolan hädanefter göras beriden på en kronan tillhörig stambäst. Med hänsyn härtill och av skäl, som jag förut i annat sammanhang angivit, torde i den stat, som Kungl. Maj:t kommer att för år 1917 fastställa för skjutskolan, hästgottgörelse åt chefen bära beräknas med förslagsvis högst 765 kronor, varjämte till staten bör fogas en anmärkning av innehåll, att därest chefen enligt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser göres beriden å kronan tillhörig stambäst, den i staten upptagna hästgottgörelsen icke vidare skall utgå.

De av mig i det föregående tillstyrkta ändringarna i skjutskolans stat föranleda en höjning av anslaget till skjutskolan med sammanlagt (4,300+579+500=) 5,379 kronor, vilket belopp för anslagets avjämnande torde bära upptagas till 5,400 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka reservationsanslaget till skjutskolan för	
infanteriet och kavalleriet,	
nu	kronor 62,250: —
med	» 5,400: —
till	kronor 67,650: —

- [13.] **Ökning av antalet elever vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet under år 1917 ävensom anordnande därstädes under samma år av en kulsprutekurs.**

Anslag för
extra kurser
vid skjut-
skolan år
1916.

Enligt den för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet gällande organisationen skola därstädes årligen anordnas tre särskilda kurser, nämligen en kurs för yngre subalternofficerare under högst 60 dagar, en kurs för kompanichefer under högst 30 dagar och en kurs för majorer likaledes under högst 30 dagar. De båda sistnämnda kurserna sammanfalla till tiden med senare hälften av subalternofficerskursen. Kurserna, vilka med hänsyn till elevantalet anordnas i två särskilda omgångar, hava hittills plägat pågå under sommaren.

Elevernas antal utgör enligt den för skolan fastställda staten sammanlagt 118, därav 8 majorer, 30 kaptener och 80 subalternofficerare. Av dessa tillhöra endast ett mindretal kavalleriet.

För att de officerare, vilka jämlikt den nya härordningen under år 1915 skulle tjänstgöra såsom befäl och instruktörer vid kulspruteförbanden vid infanteriet och kavalleriet, dessförinnan skulle erhålla erforderlig utbildning i kulsprutetjänst, vidtogs med avseende å skjutskolans utbildningsprogram för år 1915 den ändringen, att i stället för de båda vanliga kurser, som skolat äga rum under sommaren samma år, anordnades två särskilda kulsprutekurser under vintern 1914—1915. För att icke skjututbildningen bland arméns officerare skulle genom ifrågavarande anordning bli lidande, förutsattes emellertid härvid, att under åren 1916 och 1917 särskilda åtgärder skulle vidtagas för att tillgodose utbildningen av ett ökat antal elever i skjutskolans vanliga kurser.

I överensstämmelse härmed har också riksdagen, på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, på extra stat för år 1916 anvisat ett belopp av 22,100 kronor i och för anordnande under samma år av en extra utbildningskurs vid skjutskolan.

Uti underdånig skrivelse den 31 maj 1915 anmälde chefen för skjutskolan, att därest, såsom avsett vore, tre utbildningskurser skulle under år 1916 äga rum vid skjutskolan, den första kursen måste taga sin början i slutet av februari månad. Då de till skjutskolan upplåtna lokalerna emellertid icke vore vinterbonade, måste vissa byggnads- och reparationsarbeten oundgängligen vidtagas. De mest framträdande brister, som borde avhjälpas, vore följande. Förelägningsutrymme för övningsgruppen saknades helt och hållet. Hittills hade övningsgruppen förlagts i tält, men detta syntes knappast böra ifrågakomma under en månads-lång kommandering vintertid. Vidare vore manskapets matsal icke vinterbonad och manskapsköket alldeles otillräckligt. Då matlagning för större trupp skulle ske, måste under nuvarande förhållanden kokning av potatis och dylikt ske ute i det fria, något som icke borde ifrågakomma under någon längre tid på vintern. Föreläsningssalen saknade innanfönster. De lokaler, som användes till förläggning av officerare, vore till stor del i sådant skick, att de icke utan hälsofara kunde bebos vintertid. I matsalsbyggnaden för officerare saknades innanfönster i såväl matsal som serveringsrum och kök. Rum för ytterkläder funnes icke och tjänstpersonalen vore förlagd i rum, som saknade eldstäder. Officersmännen kunde icke utan vissa förändringar hållas i behövlig grad uppvärmd. Slutligen vore stallet delvis icke vinterbonat.

Med hänsyn därtill, att särskilt tillkallade sakkunniga uti den 30 maj 1914 avgivet betänkande föreslagit, att skjutskolan skulle för framtiden kvarbli vid Rosersberg, ävensom framlagt under sådan förut-

[13.]

Chefens för
skjutskolan
framställning
den 31 maj
1915 angående
vissa bygg-
nadsarbeten
vid skjut-
skolan.

- [13.] sättning uppgjord plan för erforderliga nybyggnadsarbeten vid skolan, ansåge skolchefen, att de åtgärder, som nu behövde vidtagas, borde utföras i enlighet med nämnda plan i de delar, där sådant vore möjligt. Dessa åtgärder vore dels uppförande av en *manskapsbarack* och en *köksbyggnad*, enligt de sakkunnigas beräkningar dragande en kostnad av 30,000 kronor respektive 52,000 kronor, dels ock verkställande av vissa *inrednings- och reparationsarbeten* för en av sakkunnig person beräknad kostnad av 12,575 kronor.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde skolchefen, att Kungl. Maj:t måtte för utförande av förenämnda byggnads-, inrednings- och reparationsarbeten anvisa ett belopp av 94,575 kronor.

Myndig-
heternas
yttranden.

Uti den 2 juni 1915 avgivet yttrande förklarade inspektören för infanteriet, att de av skolchefen föreslagna åtgärderna vore — under de av honom angivna förutsättningarna och med hänsyn till en effektiv skjututbildning av de till skolan beordrade eleverna — av behovet påkallade och nödvändiga.

Arméförvaltningens artilleri-, fortifikations- och civila departement förklarade i underdånigt utlåtande den 25 juni 1915 sig icke hava något att erinra mot skolchefens framställning.

Införande
av förslag för
tillgodo-
seendet av
utbildningen
vid skjut-
skolan under
år 1917.

I samband med att förenämnda av riksdagen för år 1916 beviljade anslag å 22,100 kronor den 18 juni 1915 ställdes till arméförvaltningens artilleridepartements förfogande anbefallde Kungl. Maj:t departementet att, efter vederbörandes hörande, i sammanhang med angivandet av medelsbehovet för år 1917 inkomma med förslag till de särskilda åtgärder, som kunde anses bära vidtagas för att tillgodose utbildningen av ett ökat antal elever i skjutskolans vanliga kurser under nämnda år.

Chefens för
skjutskolan
framställning
den 12 augusti
1915 angående
ökat
antal elever
vid skjut-
skolan under
år 1917.

Till åtlydnad härav har nu arméförvaltningen, efter chefens för skjutskolan samt inspektören för infanteriet hörande, inkommit med förslag i ämnet.

Chefen för skjutskolan har i sitt den 12 augusti 1915 avgivna yttrande förklarat sig anse, att det för såväl utbildningen vid skjutskolan som tjänsten vid truppförbanden vore olämpligt att, i likhet med vad för år 1916 vore avsett att äga rum, jämväl under år 1917 anordna tre i stället för sedvanliga två utbildningskurser vid skjutskolan. Endast två kurser borde anordnas, vardera med något ökat antal dagar och med avsevärt ökat antal subalternofficerare såsom elever.

[13.]

Enligt verkställda beräkningar borde till ifrågavarande båda kurser beordras sammanlagt 95 subalternofficerare, 33 kaptener och ryttmästare samt 12 majorer, i stället för enligt 1916 års stat respektive 80, 30 och 8. Kursernas längd ansåge skolchefen böra bestämmas till 70 dagar för subalternofficerare och 35 dagar för kompani-(skvadrons)-chefer och majorer eller 10 respektive 5 dagar mera än hittills. Endast därigenom bleve det möjligt att låta det ökade antalet elever erhålla samma utbildning i anordnande och ledande av övningar och i befälsföring under eldstrid som under vanliga kurser. Tiden för kurserna syntes lämpligast böra bestämmas för första kursen till den 8 april—16 juni och för andra kursen till den 26 juni—3 september.

Då vardera av kurserna skulle ökas från 60 till 70 dagar, borde antalet dagar, för vilka dagtraktamente skulle beräknas, samtidigt ökas med 20 dagar för vissa befattningshavare vid skjutskolan, nämligen för adjutant, lärare, repetitörer, läkare, gevärshantverkare och köksföreståndare. Även andra titlar å staten än titeln avlöning och arvode, behövde ökas med vissa angivna belopp.

Sammanlagda kostnaderna, utöver den vanliga staten för skolan, beräknades av skolchefen komma att uppgå till 14,200 kronor.

För att kunna utöka elevantalet vid skjutskolans vanliga kurser på föreslaget sätt erfordrades emellertid ett icke obetydligt utökat förläggningsutrymme. Sådant finnes för närvarande, förutom för lärarpersonalen, för 32 subalternofficerare, 14 kaptener och 4 majorer. För utökning av elevantalet på föreslaget sätt erfordrades rum för ytterligare 16 subalternofficerare, 3 kaptener och 2 majorer. Subalternofficerarna kunde förläggas två i varje rum, vadan antalet ytterligare erforderliga rum skulle uppgå till 13. Då emellertid förläggningen hittills i vissa fall varit för trång samt under vissa perioder rum erfordrades dels för generalstabsofficerare, vilka plägade beordras att följa vissa större skjutningar, dels för kaptener från andra truppslag än infanteriet, vilka på egen begäran beordrades genomgå kurs vid skolan, dels ock såsom reserv vid sjukdomsfall m. fl. tillfällen, borde rumantalet för officerare ökas med 20. För att fylla detta behov föresloge skolchefen uppförandet av en *officersbyggnad* för en av arméförvaltningens fortifikationsdepartement beräknad kostnad av 40,000 kronor, var till komme kostnaden för nyanskaffning av möbler och inventarier med 300 kronor för rum eller tillhoppa 6,000 kronor. Det nu angivna ytterligare utrymmet erfordrades emellertid endast i det fall, att fullständigt etablissemang för skjutskolan å Rosersberg, varom särskilda sakkunniga den 30 maj 1914 avgivit förslag, icke före skjutskolans början år 1917 kommit till

- [13.] utförande beträffande officersbostäder till det omfång, som svarade mot förenämnda ytterligare behov av 20 rum. Den nu föreslagna officersbyggnaden inginge visserligen icke i det avsedda nya skjutskoleetablissementet, men kunde lätteligen utan större kostnader däri inpassas.

Slutligen framhöll skolchefen, att de av honom i förenämnda skrivelse den 31 maj 1915 föreslagna arbeten, nämligen uppförande av en *manskapsbarack* och en *köksbyggnad* samt utförande av vissa *inrednings- och reparationsarbeten*, under alla förhållanden vore erforderliga. Därest desamma icke bleve vidtagna redan till 1916 års kurser, borde de följaktligen utföras före den tid, då 1917 års kurser toge sin början.

Chefens för
skjutskolan
framställning
den 14 sep-
tember 1915
angående an-
ordnande av
en kulsprute-
kurs vid skjut-
skolan under
år 1917.

Uti underdånig skrivelse den 14 september 1915 har chefen för skjutskolan framhållit, att i samband med frågan rörande undervisningens vid skjutskolan ordnande under år 1917 borde även till prövning upptagas frågan om anordnande under samma år vid skolan av en utbildningskurs i skjutning med kulspruta och i kulspruteförbands eldstrid. Behovet av en sådan kurs vid nämnda tid vore nämligen synnerligen trängande. Vid de två kulsprutekurser, som ägt rum under vintern 1914—1915, hade utbildats två officerare av varje infanteri- och kavalleriregemente samt ett antal underbefäl. Mobiliseringsbehovet vid ett kulsprutekompani vore fyra officerare, vartill komme behov av kulspruteutbildade officerare för depå och ersättning vid avgång i krig. Utbildning av kulspruteofficerare vid regementena mötte emellertid avsevärda svårigheter, i det att tillgång å ammunition för detta ändamål saknades, och möjligheten att anordna fältmässiga skjutningar i tillräcklig utsträckning vore ganska begränsad. Därjämte mötte svårighet att till kulsprutekompani beordra officerare för egen utbildning, då denna på grund av tjänstens vid kulsprutekompaniet allmänna gång måste utsträckas över en längre tidsperiod. Då under år 1916 ingen central kulsprutekurs vore avsedd att äga rum, komme behovet av en dylik kurs för infanteriet år 1917 att vara synnerligen stort. Vid kavalleriet vore tillgången på kulspruteutbildade officerare jämförelsevis bättre, men icke heller vid detta truppslag vore det tillrådligt att uppskjuta anordnande av kulsprutekurs längre än till år 1917.

En dylik kurs borde anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad inspektören för infanteriet föreslagit uti sitt den 1 september 1915 avgivna förslag till omorganisation av skjutskolan. Kursen borde sålunda omfatta materialkännedom, skjutning med kulspruta, eldledning och avståndsmätning. Såsom elever borde beordras en subalternofficer från varje infanteriregemente och varje tioskvadrons-kavalleriregemente

[13.]

samt en från vart annat av de sex femskvadrons-kavalleriregementena eller tillhopa 33 elever. Kursens längd syntes kunna begränsas till 30 dagar. Tidpunkten för densamma kunde lämpligen bestämmas till juli månad. Under denna tid vore behovet av officerare vid infanteriregementena mindre än eljest, och utrymme för förläggning av officerarna funnes, om den i skolchefens skrivelse den 12 augusti 1915 föreslagna officersbyggnaden bleve utförd. Dessutom funnes under nämnda månad möjlighet att utan större olägenheter erhålla övningstrupp från infanteriets och kavalleriets kulspruteförband. Då skjutskolans ordinarie lärare under ifrågavarande tid hade att meddela undervisning i en av de vanliga subalternkurserna och flertalet av dem icke hade kulspruteskjutning till undervisningsämne, måste särskild lärarpersonal inbeordras, och syntes denna kunna begränsas till 1 förste lärare, 1 andre lärare och 1 repetitör. Övningstrupp, ett kulsprutekompani och en kulsprutetropp, bleve oundgängligen nödvändig under åtminstone 10 dagar av kursen. Därjämte erfordrades omkring 11 ridhästar för lärares och elevers räkning under den tid, övningstrupp vore beordrad till skolan. Då stallutrymme endast funnes för de för skolans ordinarie verksamhet befintliga hästarna, borde ett reservstall anordnas för de hästar, som på grund av kulsprutekursen beordrats till skolan, eller för tillhopa 92 hästar. Kostnaderna för ett sådant stall, vilket även kunde komma till användning vid framtida dylika kurser, kunde beräknas till 4,000 kronor. Kostnaden i övrigt för den föreslagna kursen beräknades av skolchefen komma att uppgå till sammanlagt 8,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde chefen för skjutskolan om anvisande av dels 8,000 kronor för anordnande under år 1917 av en kulsprutekurs vid skjutskolan, dels 4,000 kronor för uppförande därstädes av ett sommarstall för hästar vid ifrågavarande ävensom eventuellt blivande kulsprutekurser.

Inspektören för infanteriet har uti den 16 september 1915 avgivet yttrande förklarat sig i allmänhet icke hava något att erinra mot chefens för skjutskolan förslag att tillgodose utbildningen av ett ökat antal elever i skjutskolans vanliga kurser under år 1917. Den föreslagna ökningen av subalternkurserna med 10 dagar vore betingad av det ökade elevantalet. Däremot ansåge inspektören för infanteriet, att kurserna för kaptener (ryttmästare) och majorer borde, i enlighet med det av honom den 1 september 1915 avgivna förslaget angående omorganisation av skjutskolan, bibehållas vid sin nuvarande längd av 30 dagar.

Inspektörens
för infanteriet
yttrande.

- [13.] Då det vore nödvändigt att under år 1917 vid skjutskolan anordna en ny kulsprutekurs, ansåge sig inspektören för infanteriet böra tillstyrka det av skolchefen härutinnan framställda förslaget.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Vad beträffar förslaget om *ökning av elevantalet i 1917 års sedvanliga kurser*, har arméförvaltningen funnit sig böra tillstyrka de av chefen för skjutskolan angivna beräkningsgrunderna med den ändring däri beträffande dagantalet för beräklandet av dagtraktamenten dels för kaptener och ryttmästare samt för majorer, som inspektören för infanteriet föreslagit, och dels för adjutant och andre lärare, som betingades av föreslagen ordinarie stat för år 1917. Sammanlagda kostnaden för de tillägg till skjutskolans stat, som under år 1917 skulle erfordras för ökande av elevantalet vid de under samma år avsedda ordinarie två skjutskolekurserna, komme enligt verkställd beräkning att uppgå till 13,580 kronor.

Vad de av chefen för skjutskolan föreslagna *byggnadsarbetena* anginge, ansåge arméförvaltningen, att intet tvivel rådde därom, att ett oavvisligt behov av dessa arbeten föreläge, och om önskvärdheten av, att anslag därtill snarast möjligt ställdes till förfogande. Då emellertid ifrågavarande byggnader och arbeten icke behövdes, för den händelse ett fullständigt etablissemang för skjutskolan komme till stånd enligt avgivet förslag, borde, enligt arméförvaltningens åsikt, innan desamma utfördes, slutgiltigt beslut hava fattats om, att skjutskolan i en eller annan form skulle kvarbliva vid Rosersberg, ävensom bestämts omfånget av de byggnader och arbeten, som erfordrades för skjutskolans vidare verksamhet därstädes.

Enligt »Förslag och kostnadsberäkningar över ett nyuppfört etablissemang för infanteriskjutskolan», tillhörande det av särskilda sakkunniga den 30 maj 1914 avgivna betänkandet angående skjutskolans förläggning, skulle bland andra byggnader uppföras dels en elevbyggnad II om 24 enkelrum för en kostnad av 93,720 kronor, dels en barack I för en kostnad av 30,000 kronor, dels ock en köksbyggnad för en kostnad av 78,480 kronor (ej 52,000 kronor såsom i chefens för skjutskolan framställning angivits). I första hand borde anslag för dessa byggnader samt för de i nu disponerade lokaler erforderliga inrednings- och reparationsarbeten äskas till det belopp, som för samma ändamål komme att upptagas i de kostnadsberäkningar, som fortifikationsdepartementet till följd av nådig remiss den 18 september 1915 av de sakkunnigas förslag komme att till Kungl. Maj:t avgiva.

[13.]

Enär av ifrågavarande nybyggnader för manskap ingen hunne utföras före den tid, då vinterskjutskolekursen år 1916 skulle taga sin början, kunde antagligen någon utbildning av ökat antal elever icke under samma år försiggå, utan måste därmed troligen anstå till tidigast under år 1917. Det för år 1916 för ändamålet beviljade anslaget å extra stat om 22,100 kronor kunde i sådant fall reserveras för motsvarande utbildning under år 1917.

Vad den föreslagna *kulsprutekursen* beträffade, hade arméförvaltningen intet att erinra mot det av skolchefen för ändamålet beräknade beloppet av 8,000 kronor. Vad åter beträffade uppförandet av ett provisoriskt stall för 4,000 kronor, ansåge arméförvaltningen, att ett stall för 92 hästar, även av provisorisk beskaffenhet och som även för framtiden kunde vara till nytta, ej kunde utföras för sagda kostnad, och att, då kursen vore avsedd att äga rum under juli månad, hästarna väl kunde bivackera under de 10 dagar, som den övningstrupp, till vilken hästarna hörde, befunde sig vid skjutskolan.

På grund av vad sålunda blivit anført, hemställde arméförvaltningen, att å extra stat för år 1917 måtte av riksdagen äskas,

dels som tillägg till ordinarie staten för år 1917 för tillgodoseendet vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet av ett ökat antal elever under sagda år 13,580 kronor,

dels jämväl som tillägg till ordinarie staten för år 1917 för anordnandet av en kulsprutekurs vid förenämnda skjutskola under sagda år 8,000 kronor,

dels ock kostnaden för uppförandet vid Rosersberg för infanteriets och kavalleriets skjutskola av i första hand en officersbyggnad, en manskapsbarack och en köksbyggnad till de belopp för vardera, som i arméförvaltningens fortifikationsdepartementets före 1915 års utgång infordrade kostnadsberäkningar m. m. kunde varda upptagna.

Mot det framställda förslaget att för tillgodoseendet av skjututbildningen inom armén öka antalet elever i de ordinarie utbildningskurserna under år 1917 har jag icke något att erinra. Den härför av arméförvaltningen beräknade kostnaden, 13,580 kronor, giver mig ej heller anledning till någon anmärkning. Därvid hava nämligen tillämpats enahanda beräkningsgrunder som i den för skjutskolan fastställda staten.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad chefen för skjutskolan och inspektören för infanteriet anført, finner jag det jämväl vara av vikt, att en kulsprutekurs under år 1917 anordnas vid skjutskolan. Beträffande kursens om-

- [13.] fattning och de beräknade kostnaderna för densamma, 8,000 kronor, har jag icke något att erinra.

Som förut nämnts, har riksdagen för anordnande under innevarande år av en extra utbildningskurs vid skjutskolan beviljat ett anslag å 22,100 kronor. För att denna kurs skall kunna äga rum erfordras, enligt vad skolchefen i sin förenämnda skrivelse den 31 maj 1915 anmält, vidtagande av åtskilliga byggnads- och reparationsarbeten till högst avsevärda belopp. Då emellertid med hänsyn till den föreliggande frågan angående skjutskolans framtida förläggning några åtgärder i den av skolchefen föreslagna riktningen icke ansetts böra vidtagas, förr än denna fråga blivit avgjord, kan någon extra utbildningskurs vid skjutskolan icke under innevarande år anordnas. Vid sådant förhållande torde det för denna kurs beviljade anslaget å 22,100 kronor kunna tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för de nu föreslagna kurserna under år 1917, uppgående till sammanlagt (13,580 + 8,000 =) 21,580 kronor. Något särskilt anslag för ändamålet behöver följaktligen icke av riksdagen äskas. Däremot torde riksdagens medgivande till berörda anslags användande för nu ifrågavarande kurser böra utverkas.

För att utbildningen vid skjutskolan under år 1917 skall kunna på angivet sätt ordnas, erfordras emellertid vidtagande av vissa byggnads- och reparationsarbeten därstädes. Till denna fråga anhåller jag att få återkomma i annat sammanhang.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att det för anordnande av vissa extra kurser vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet å extra stat för år 1916 beviljade anslaget av 22,100 kronor må tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för ökning av antalet elever i de ordinarie utbildningskurserna vid skjutskolan under år 1917 ävensom för anordnande därstädes under samma år av en kulsprutekurs.

4. Artilleriskjutskolor.

Anslaget till artilleriskjutskolor är i riksstaten för år 1916 upptaget med 27,000 kronor.

Enligt de vid 1914 års härordningsproposition fogade och av riksdagen i förevarande hänseende utan erinran lämnade kostnadsberäk-

ningarna skulle ifrågavarande anslag efter genomförd härordning uppgå till 29,250 kronor. [13.]

Arméförvaltningen har anmält, att generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet anordnat utredning med hänsyn till artilleriskjutskolornas delvisa förläggning till vinterperiod. Då härigenom uppkommande behov av ökat anslag syntes, vad de närmaste åren beträffade, kunna täckas av förefintliga reservationer under anslaget, funne sig arméförvaltningen icke böra för närvarande äska någon ökning av detsamma.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen sålunda anført, torde i riksstaten för år 1917 böra upptagas

Artilleriskjutskolor, oförändrat ordinarie reservations-
anslag kronor 27,000: —

5. Krigsskolan.

[14.]

Anslaget till krigsskolan utgör för närvarande 137,210 kronor. Härav utgå enligt särskilda av riksdagen godkända stater 115,610 kronor till krigsskolan och 21,600 kronor till reservofficerskurser.

1916 års
anslag.

Uti de av Kungl. Maj:t för 1914 års senare riksdag framlagda beräkningarna av kostnaderna för lantförsvaret efter genomförd härordning upptogs förevarande anslag med 148,010 kronor, därav 115,610 kronor till krigsskolan och 32,400 kronor till reservofficerskurser. I den framlagda förslagsstaten anmärktes emellertid, att enär kostnaderna för krigsskolans officers- och reservofficerskurser icke kunde på grund av växlande elevantal m. fl. omständigheter med full säkerhet på förhand beräknas, det syntes vara att motse, att under härordningens genomförande kostnaderna måste ökas med förslagsvis 10 procent eller till omkring 162,800 kronor.

Anslaget enligt 1914 års
härordning.

Mot ifrågavarande beräkningar framställde riksdagen icke någon erinran.

Med anledning därav, att åtskilliga å staten för krigsskolan upptagna poster under en följd av år visat sig för knappt beräknade, anbefallde Kungl. Maj:t genom brev den 31 december 1913 inspektören för militärläroverken att vid läglig tidpunkt inkomma med fullständig ut-

Förslag till
ny stat
för krigs-
skolan och
dess reserv-
officerskurser.

- [14.] redning i avseende å skolans medelsbehov, grundad på en omräkning av de i gällande stat för krigsskolan uppförda särskilda utgiftsposterna.

På grund härav och då jämlikt 1914 års härordningsbeslut antalet kadetter vid krigsskolans officerskurs från och med hösten 1916 kommer att ökas från det för närvarande beräknade högsta antalet av 125 till 150, har nu inspektören för militärläroverken med underdånig skrivelse den 23 november 1915 överlämnat och till bifall förordat ett av chefen för krigsskolan uppgjort förslag till ny stat för krigsskolan och dess reservofficerskurser. Enligt detta förslag skulle staten för krigsskolan uppgå till 160,600 kronor och staten för reservofficerskurserna till 60,400 kronor. Anslaget till krigsskolan skulle alltså komma att belöpa sig till 221,000 kronor eller till 83,790 kronor mer än för närvarande. I jämförelse med det uti 1914 års härordningsproposition beräknade högsta beloppet, 162,800 kronor, utgör ökningen 58,200 kronor.

Över förslaget har arméförvaltningen den 30 november 1915 avgivit underdånigt utlåtande samt därvid med avseende å de särskilda utgiftsposterna icke framställt annan erinran än att ett åt skolans läkare i staten för reservofficerskurserna upptaget arvode borde utgå.

Jag övergår nu till att redogöra för de ändringar i gällande stater, det framlagda förslaget innebär.

Staten för krigsskolan.

Staben.

Å staten finnas för närvarande uppförda jämte annan personal en adjutant, tillika bibliotekarie, en veterinär och en intendent.

Enligt det för skolan den 22 augusti 1913 fastställda reglementet skall vid skolan finnas en köksunderofficer. Några avlöningsförmåner för denne finnas dock icke å staten upptagna. Till befattningen är för närvarande beordrad en fanjunkare från Göta livgarde, som uppbär lön å detta regementes stat jämte arvoden som köksunderofficer och furageuppbördsman från vederbörande underhållsanslag.

Skolchefens
förslag.

Chefen för krigsskolan har nu föreslagit, att å staten för skolan måtte upptagas dels två arvoden om vardera 1,000 kronor för tvenne underofficerare, den ene som biträde i chefsexpeditionen åt adjutanten och den andre som biträde till intendenten, dels ock ett arvode av 1,200 kronor för en köksföreståndare. Därjämte har skolchefen hemställt, att

det till veterinären utgående arvodet måtte höjas från 300 kronor till 500 kronor. [14.]

En underofficer som biträde åt adjutanten vore erforderlig på grund av den mångfald göromål av olika slag, som för närvarande påvilade denne befattningshavare. Till sitt biträde hade adjutanten för närvarande endast ett värnpliktigt skrivbiträde, som ombyttes ungefär varje halvår och dessutom delades med expeditionens övriga avdelningar. En mängd göromål vore av den natur, att de oavvisligen krävde en underofficer. Särskilt vore behovet av en utbildad vapenunderofficer kännbart.

Behovet av ett biträde hos intendenten vore likaledes trängande. För närvarande saknade intendenten i sin expedition varje annan hjälp i sitt arbete än den, som köksunderofficeren, vilken dock måste ägna den större delen av sin dag åt skötseln av köket och dettas ekonomi, kunde lämna. Han tvingades därigenom att förutom handläggandet av alla olika göromål som intendent och kasernofficer personligen utföra en väsentlig del av sådana renskrivningsarbeten, som givetvis borde kunna överlämnas till en underofficer. Då varje ökning i kadetternas antal, på grund av den noggranna bokföring, som erfordrades för varje kadett, innebure ett väsentligt förstörande av intendentens redan nu mycket dryga arbetsbörda, följde med officerskursens ökning från omkring det för närvarande vanliga antalet 115—120 kadetter till 150 som en nödvändighet anställandet av ett biträde hos honom.

Förordnandet för den nuvarande köksföreståndaren upphörde den 31 december 1916 samtidigt som han bleve berättigad till pension. Då köksföreståndarbefattningen vore upptagen i krigsskolans reglemente, syntes den naturliga konsekvensen vara, att å krigsskolans stat från och med år 1917 upptoges en fanjunkarbeställning, varigenom det bleve möjligt för skolan att anställa för längre tid en lämplig yngre underofficer från något av arméns regementen. Som emellertid den nuvarande köksföreståndaren inlagt stora förtjänster om kadettkökets skötsel, vore det ur ekonomisk synpunkt för kadetterna ytterst värdefullt, att han, oaktat han inträdde i pensionsåldern, kunde kvarstanna under de närmaste åren, åtminstone till dess krigsskolans omflyttning till nytt etablissemang ägde rum.

Som bekant har nästlidet års riksdag beslutit, att krigsskolan skall å tid, som framdeles bestämmes, förflyttas från Karlberg och förläggas till Järvafältet. På grund härav har Kungl. Maj:t genom brev den 18 juni 1915 anbefallt arméförvaltningens fortifikationsdepartement att, i

Departements-
chefen.

- [14.] samråd med inspektören för militärläroverken, uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med fullständigt, av kostnadsberäkningar åtföljt förslag till uppförande av nytt etablissemang för krigsskolan å ett härför avsett, norr om Ulriksdals kungsgård invid Edsviken beläget område av Järvafältet.

Då krigsskolan således kommer att inom en nära framtid förläggas till ett helt nytt etablissemang och i samband därmed åtskilliga förändringar torde komma att visa sig erforderliga såväl med avseende å skolans organisation som beträffande dess ekonomi, anser jag, att för närvarande inga andra ändringar i nu gällande stat böra vidtagas än sådana, som äro oundgängligen nödvändiga med hänsyn till den ökning av elevantalet, som från och med nästa höst kommer att på grund av den nya härordningen inträda. Övriga krav, om än i och för sig befogade, synas mig böra tillsvidare anstå.

Att såväl adjutantens som intendentens göromål komma att ökas i och med elevantalets ökning, är tydligt. Det torde dock icke vara nödvändigt att på grund härav vid skolan anställa särskilda underofficerare till deras biträde. Saken torde tillsvidare lämpligen kunna ordnas så, att ytterligare ett värnpliktigt skrivbiträde beordras till tjänstgöring å chefsexpeditionen, ävensom att intendenten till sin hjälp erhåller ett dylikt biträde.

Den föreslagna arvodesförhöjningen åt veterinären ävensom uppförande å staten av arvode för en köksföreståndare finner jag mig icke böra tillstyrka. Såsom köksföreståndare torde såsom hittills kunna beordras en underofficer vid något av truppförbanden.

Å den nuvarande staten är beräknad hästgottgörelse åt chefen för två tjänstehästar och åt adjutanten för en tjänstehäst. Enligt 1915 års riksdags beslut angående hästhållningen för officerare vid armén skall chefen fortfarande vara beriden å två hästar, därav den ena dock skall vara en kronan tillhörig stamhäst. Åt adjutanten skall tillhandahållas en stamhäst. Av skäl, som förut anförts, torde emellertid hästgottgörelse enligt hittills tillämpade grunder böra å staten beräknas med förslagsvis högst 2,295 kronor, varjämte i anmärkning till staten torde böra angivas, huru vid övergången till den nya ordningen för hästhållningen skall förfaras.

Kompanibefälet.

Kompanibefälet utgöres för närvarande av, förutom 1 kompanichef och 1 fanjunkare, 5 subalternofficerare, kadettofficerare, därav 4

av infanteriet och 1 av kavalleriet. Kadettofficer åtnjuter arvode om [14.] 1,200 kronor.

Enligt skolchefens förslag skulle anställas ytterligare 2 kadettofficerare. Mångårig erfarenhet hade visat, att därest utbildningen i kompaniövningar — särskilt truppföring och trupputbildning — skulle kunna bedrivas på ett sätt, som lämnade ett tillfredsställande resultat, den styrka, till vilken varje kadettofficers avdelning finge uppgå, icke borde överstiga 20, högst 25 man. Redan vid så hög siffra som 25 bleve det arbete, som kunde nedläggas på varje kadett, ett minimum av vad som fordrades, för att slutresultatet skulle kunna betecknas som gott. Om man utginge från kurser om 150 kadetter och beräknade antalet kavallerikadetter, vilka för sin specialutbildning fordrade *en* kadettofficer, till 15 å 18, återstode 135 å 132 övriga kadetter. Under antagande, att såsom hittills åt samtliga dessa gäves enhetlig infanteristisk utbildning, komme avdelningarna att med beräkning av 6 kadettofficerare av infanteriet uppgå till 22 å 23 kadetter, vilken styrka icke borde överskridas.

Skolchefens
förslag.

Mot vad sålunda föreslagits, har jag icke något att erinra. Uppförandet å staten av ytterligare 2 kadettofficerare föranleder en ökad kostnad av tillhopa 2,400 kronor.

Departements-
chefen.

Lärarna.

Den nuvarande staten, vilken är beräknad för högst 125 kadetter, upptager arvoden åt 4 förste och 4 andre lärare för de större ämnena krigskonst, vapenlära, krigsbyggnadskonst och topografi och åt 6 lärare i övriga ämnen. Därjämte finnes å staten uppfört ett belopp av 5,100 kronor åt biträdande lärare. Av nämnda belopp utgå sammanlagt 4,500 kronor åt 9 biträdande lärare, medan återstående 600 kronor använts för utbetalning av arvoden vid »dubbling» av lärare och kompanibefäl, d. v. s. då under höstmånaderna avgående och tillträdande befattningshavare samtidigt äro i tjänst. Genom särskilda brev har Kungl. Maj:t anvisat arvoden åt ytterligare 2 biträdande lärare. Undervisningen i de olika läroämnena bestrides alltså för närvarande av 4 förste lärare, 6 lärare, 4 andre lärare och 11 biträdande lärare. De till lärarpersonalen utgående arvoden, däri inräknade förutnämnda 600 kronor, belöpa sig till sammanlagt 20,700 kronor.

[14.]
Skolchefens
förslag.

Skolchefen har nu anfört, att i och med kursernas ökande till 150 kadetter de nuvarande lärarkrafterna icke räckte till, utan bleve en ökning nödvändig, ej minst för att kunna medhinna en noggrann kunskapsprövning i de talrika repetitioner och examina, vilka följde varandra i oavbruten följd under hela utbildningsåret. Endast vad beträffade ämnena och övningsgrenarna gymnastik, vapenföring och idrott, stats- och samhällslära, militär sundhets- och förbandslära samt ridning, hästkänedom och kavalleriexercisreglemente syntes, därest kadetternas antal begränsades till 150, ökning av för närvarande tillgängliga lärarkrafter kunna inbesparas. Beträffande samtliga övriga ämnen torde man kunna tillgodose behovet av ökade lärarkrafter genom att öka antalet biträdande lärare, dock med undantag för ämnet vapenvård, för vilket borde tillkomma en lärare jämte förutvarande biträdande lärare.

Vid skolan skulle alltså fortfarande finnas 4 förste lärare med enahanda arvoden som för närvarande utom vad beträffade *förste läraren i krigskonst*. Denne hade alltsedan befattningens tillkomst varit tilldelad bostad å Karlberg, och hade denna förmån ansetts som en rättvis ersättning till honom för hans maktpåliggande och till sin omfattning vidare undervisningsskyldighet i jämförelse med övriga lärare, som å stat åtnjöte samma avlöningsförmåner som han. Emellertid hade genom kungl. brev den 1 oktober 1915 bestämts, att taktiklärarens hävdvunna rättighet till bostad å Karlberg icke mer tillkomme honom. Med hänsyn härtill och då omfånget av hans arbete vore så ofantligt mycket större än de övriga förste lärarnes och för krigsskolan utan tvivel av samma vikt som lärarens i artilleri och tillämpad mekanik å artilleri- och ingenjörhögskolan vore för denna — denne lärares arvode vore 2,100 kronor — ansåge skolchefen det vara ur alla synpunkter rättvist, att förste lärarens i krigskonst arvode höjdes från 1,500 till 2,000 kr.

Beträffande antalet *andre lärare* och de till dem utgående arvodena vore för närvarande icke någon ändring erforderlig.

Genom kungl. brev den 23 september 1915 hade anvisats ett arvode av 300 kronor till en biträdande *lärare i vapenvård*. Undervisningen och kunskapsprövningarna i detta ämne hade hittills varit så ordnade, att för ena hälften av kursen hade förste läraren i vapenlära och för den andra hälften vapenofficeren tagits i anspråk. För att emellertid de artilleriofficerare, som vore lärare i vapenlära, skulle kunna förvärva sig sådan ingående kännedom om eldhandvapnen och dessas vård, som vore nödig att besitta för undervisningens meddelande, bleve det nödvändigt låta dessa undergå en särskild utbildningskurs vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori. Då dessutom många viktiga rön och erfarenheter

rörande vapenvårdens utförande vid trupp jämte handhavandet och redovisningen av ammunition och målskjutningsmateriel — en utbildningsgren, vars betydelse ej finge underskattas — näppeligen stode att vinna för en officer, med mindre än att han vore utbildad till och tjänstgjort som vapenofficer, syntes enhetligheten och grundligheten i ämnet vapenvård givetvis bliva bäst tillgodosedda, om undervisningen häruti finge meddelas alla kadetter av den vid krigsskolan tjänstgörande vapenofficern. Å staten borde följaktligen uppföras en lärare i vapenvård med arvode om 500 kronor, varjämte 300 kronor borde som hittills beräknas för anställande av en biträdande lärare i ämnet i och för kunskapsprövningar.

Läraren i stats- och samhällslära åtnjöte för närvarande ett arvode om 750 kronor. Då i och med kadettantalets ökning till 150 denne lärare erhöle icke blott ökat arbete vid kunskapsprövningarna utan även en till dubbel omfattning ökad föreläsningsskyldighet (två avdelningar i stället för en avdelning), ansåge skolchefen, att det till honom utgående arvodet borde höjas till 1,000 kronor.

Läraren i militär sundhets- och förbandslära uppbure för närvarande i arvode 300 kronor. Då emellertid detta ämne vore av ungefär motsvarande omfattning och icke finge tillmätas mindre betydelse än ämnet militärförvaltning, för vilket arvodet för läraren vore bestämt till 750 kronor, och då dessutom den biträdande läraren i ämnet militär sundhets- och förbandslära uppbure ett arvode av 500 kronor, syntes det vara endast en rättvis konsekvens, att läraren i ämnet med hänsyn till avlöningsförmåner jämnställdes med läraren i militärförvaltning, och att hans arvode således höjdes till 750 kronor.

Vad de *biträdande lärarna* anginge, borde deras antal ökas från 11 till 18, för att undervisningen skulle på behörigt sätt kunna ombesörjas. Av dessa borde 4 undervisa i krigskonst, 2 i topografi, 2 i krigsbyggnadskonst, 2 i vapenlära, 1 i vapenvård, 2 i krigslagar m. m., 2 i militär förvaltning, 1 i militär hälsolära, 1 i hästkännedom och ridning och 1 i gymnastik, vapenföring och idrott. Samtliga borde, i överensstämmelse med vad för närvarande vore förhållandet, åtnjuta arvoden om 500 kronor med undantag av biträdande läraren i vapenvård, för vilken arvodet borde utgå med 300 kronor.

För den s. k. dubblingen hade hittills beräknats 600 kronor. Vid tillfällen, då ett flertal ombyten bland befäls- och lärarpersonalen ägt rum, hade detta belopp icke räckt till, utan särskilt anslag måst för ändamålet anvisas. På grund härav och då med den väsentliga ökning av skolans personal, som bleve nödvändig från och med hösten 1916,

- [14.] antalet årligen skeende ombyten även komme att ökas, borde för möjliggörande av dubbling, utan att för varje gång begära ett tillskott i staten, beräknas ett belopp av 1,500 kronor.

Enligt det av skolchefen framställda förslaget skulle de till lärarpersonalen utgående arvoden, det för dubblingen avsedda beloppet inräknat, uppgå till sammanlagt 26,800 kronor, d. v. s. 6,100 kronor mera än för närvarande.

Departements-
chefen.

Då den åt förste läraren i krigskonst föreslagna arvodesförhöjningen icke står i något omedelbart samband med utökningen av kadettantalet, anser jag mig icke kunna tillstyrka skolchefens härutinnan framställda förslag.

Enligt det för krigsskolan fastställda reglementet utgör ämnet vapenvård icke något särskilt läroämne, utan inräknas detsamma i ämnet vapenlära. I enlighet härmed upptager staten icke någon lärare i vapenvård, ej heller är det till biträdande lärare å staten upptagna beloppet beräknat med hänsyn till ifrågavarande ämne. Emellertid har det ansetts erforderligt att anställa en biträdande lärare i vapenvård, och har Kungl. Maj:t härför anvisat ett särskilt arvode av 300 kronor. Att med anledning av kadettantalets utökning anställa ytterligare lärarkrafter i detta ämne anser jag icke vara erforderligt, utan torde undervisningen däri jämväl för framtiden kunna behörigen ombesörjas på samma sätt som hittills.

Mot den föreslagna höjningen av arvodet till läraren i stats- och samhällslära har jag icke något att erinra.

Enligt det för krigsskolan fastställda reglementet åligger det den vid skolan anställde bataljonsläkaren att bestrida lärarbefattningen i militär hälsolära (sundhets- och förbandslära). Lärarverksamheten ingår således uti hans tjänsteåligganden. Med hänsyn härtill är hans lärararvode bestämt till endast 300 kronor. Vid sådant förhållande anser jag mig icke kunna tillstyrka större höjning av det nu utgående arvodet än som kan anses vara betingad av det ökade elevantalet eller i runt tal 100 kronor. Arvodet torde således böra bestämmas till 400 kronor i stället för av skolchefen föreslagna 750 kronor.

Å staten äro för närvarande beräknade arvoden åt 9 biträdande lärare, nämligen 2 biträdande lärare i ämnet krigskonst samt 1 biträdande lärare i vart och ett av ämnena vapenlära m. m., krigsbyggnadskonst, topografi, krigslagar m. m., militärförvaltning, militär sundhets- och förbandslära samt ridning m. m. Därjämte hava särskilda medel anvisats för anställande av en biträdande lärare i ämnet gymnastik

och vapenföring med ett arvode om 500 kronor och en biträdande lärare i vapenvård med ett arvode om 300 kronor. Då ifrågavarande båda lärare alltjämt äro erforderliga, böra de till dem utgående arvodenahädanefter beräknas å staten.

Enligt skolchefens förslag skulle kadettantalets utökning erfordra anställandet av ytterligare 7 biträdande lärare, nämligen två i ämnet krigskonst samt en i vart och ett av ämnena vapenlära m. m., krigsbyggnadskonst, topografi, krigslagar m. m. och militärförvaltning. Med beräknande av arvoden om 500 kronor, eller samma belopp som för närvarande utgår till samtliga biträdande lärare utom den i vapenvård, skulle således erfordras en anslagsökning av 3,500 kronor. Mot vad sålunda föreslagits, har jag icke annat att erinra, än att ökningen av kadettantalet icke synes mig betinga mera än en ytterligare biträdande lärare i krigskonst.

Såsom skolchefen framhållit, hava de för den s. k. dubblingen beräknade 600 kronor visat sig otillräckliga. Sålunda har Kungl. Maj:t genom brev den 1 oktober 1915 måst för ändamålet anvisa ytterligare 900 kronor. Med hänsyn härtill torde denna post böra för framtiden beräknas till det av skolchefen föreslagna beloppet eller 1,500 kronor.

Den i staten upptagna posten till biträdande lärare torde följaktligen böra ökas med $(500+300+3,000+900=)$ 4,700 kronor eller från 5,100 kronor till 9,800 kronor.

Betjäningen.

Under denna titel är för närvarande å staten beräknat ett belopp av sammanlagt 27,693 kronor 90 öre. Härav utgöra 1,335 kronor 90 öre dagtraktamente m. m. åt 1 sjukvårdssoldat och 1 spel. Återstående 26,358 kronor äro avsedda för den egentliga betjäningen. Denna är å staten beräknad till förslagsvis: 3 förmän, 1 maskinist, 1 skogvaktare, tillika postbud, 1 tändare och uppsyningsman över ledningarna, 18 drängar, 1 baderska och 1 städerska med i allmänhet hel årstjänst samt 7 drängar för en tid av 240 dagar om året.

Skolchefen har nu föreslagit, dels att betjäningen måtte ökas med 1 maskinist och mässdräng, 1 logementsuppassarförman och 1 logementsuppassare, dels ock att den till betjäningsspersonalen för närvarande utgående avlöningen måtte höjas. Till stöd härför har skolchefen anfört följande:

Skolchefens
förslag.

[14.] Genom kungl. brev den 1 oktober 1915 hade medel anvisats till uppförande av en särskild mässbyggnad för kadetterna. Då anordningarna för denna byggnads uppvärmning, centraluppvärmning, krävde en särskild tillsyn och vård av dithörande ångpanna, och då dessutom dagligt arbete komme att krävas för mässlokalernas iordningställande före och efter föreläsningar och lektioner under de tider, desamma på grund av bristande utrymme i övrigt måste tagas i anspråk för sagda ändamål, borde *en maskinist och mässdräng* anställas.

Logementsuppassarna vore för närvarande 4. De göromål, som ålåg dem, vore städning, bäddning, eldning, vattenhämtning och tömning, skötande av belysningen på ett sparsamt sätt, renhållning bakom logementsflygeln, dag-, natt- och parkvakttjänstgöring, handräcknings- och markörtjänst vid fältskjutningar, skötsel av och ansvar för krigsskolans målskjutningsförråd vid Hägerstalund, varförutom de i vidsträckt mån måste biträda kompaniadjutanten i persedelförrådets skötande, vid tvätts ut- och inlämnande samt vid ut- och inlämning av kompaniets övningsmateriel, ammunition, patronhylsor m. m.

Under de senaste kurserna, då elevantalet växlat mellan 105—123 kadetter, hade de nuvarande uppassarnas antal varit för ringa, och vid upprepade tillfällen hade kungsgårdsarbetarna måst beordras biträda ej blott vid yttre utan även vid inre tjänstgöring, vilket emellertid icke visat sig fördelaktigt beträffande ordningen. Dessa olägenheter hade väsentligt ökats under sistförflutna höst, då kadetterna delvis måst förläggas även i gamla slottet, varest ej funnes vattenledning och avlopp, och då såsom undervisningslokal även upplåtits rikssalsvåningen, för vars städning och eldning m. m. den ordinarie slottsuppassningen ej visat sig tillräcklig.

Då kursen ökades till 150 kadetter, måste förläggningen ytterligare vidgas och lokaler tagas i anspråk, vilka dels låge mer spridda, dels saknade vattenledning och avlopp. Även måste härvid nya expeditionslokaler inrättas, vilket bidroge att ytterligare försvåra arbetet. Vid den gamla förläggningen hade i regel beräknats 27 à 28 kadetter på varje uppassare. Därest ytterligare *en logementsuppassare* anställdes, komme på en var av uppassarna ej mindre än 30 kadetter. Detta vore möjligt endast därigenom, att logementsuppassarna befriades från skötandet av för kompaniet gemensamma lokaler såsom dagofficersexpeditionen, vissa undervisningslokaler, persedel- och målskjutningsförråd m. m.

Då under senare år kompaniadjutantens expeditionstjänstgöring avsevärt ökats och omfånget av hans under uppbördsmannaansvar om-

händerhavda såväl krigsskole- som kadettpersedelförråd även vuxit, hade behovet av ett närmast under honom i befälsställning stående biträde alltmer gjort sig gällande. Detta torde vara så mycket mer påtagligt, då man jämförde förhållandena vid ett vanligt kompani, där kompaniadjutanten till sitt biträde hade ej blott dagunderofficer och dagkorpral, utan i de flesta fall även ett särskilt underbefäl för förrådets skötsel samt ytterligare ett à två skrivbiträden. Kompaniadjutanten vid krigsskolan hade ingalunda mindre ansvar och arbete än en vanlig kompaniadjutant, men hade hittills saknat allt biträde. En särskild *logements-uppassarförman* borde därför anställas. Dennes skyldighet borde vara att närmast under kompaniadjutanten och i hans frånvaro hava befälet över logementsuppassarna, vilkas arbete han skulle övervaka och vid behov omreglera, att vara kompaniadjutantens ansvariga biträde vid handhavandet och vården av kompaniförrådet, kadetternas inlämnade persedlar, tvätts in- och utlämning, kompaniets övningsmateriel, ammunition m. m., samt att ansvara för och sköta fältskjutningsförrådet vid Hägerstalund. Utom dessa åligganden, vilka alla krävde befälsställning, skulle han personligen ombesörja städning m. m. av dagofficers- och övriga för kompaniet gemensamma lokaler.

[14.]

Jämväl *gymnastikvaktmästaren* samt *maskinisten* borde innehava *förmansställning*. Båda förrättade nämligen tvenne sysslor. Gymnastikvaktmästaren hade måst tagas i anspråk som biträde till vapenunderofficeren med ansvar för gevärs- och ammunitionsförråden, varjämte han svarade för skjutbanan och dess iordningställande före och efter skjutning; därjämte hade han att utföra ett betungande arbete med målskjutningsmaterielens underhåll och vård. Maskinisten tjänstgjorde även som badmästare, för vilken vid förra beräkningen av antal erforderlig betjäning upptagits särskild lön. Han måste dessutom som ansvarig för de dyrbara maskinerna i badhuset besitta en yrkesskicklighet, som syntes böra betinga honom samma avlöning som förmännen, i all synnerhet som han vid kursernas stora ökning, särskilt reservofficerskursens, komme att betungas med ett högst väsentligt ökat arbete.

Beträffande *betjäningens avlöning* hade chefen för krigsskolan redan i underdånig skrivelse den 20 september 1913 gjort framställning om höjandet av densamma, under anförande hurusom arbetspriserna stigit väsentligt å alla områden till följd av de fördyrade levnadsomkostnaderna under det krigsskolans betjäningsspersonal kvarblivit å samma inkomstståndpunkt som 1904 och därigenom kommit i en i detta av-

[14.] seende sämre ställning än flertalet andra arbetare. Nämnda framställning hade emellertid icke lett till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Sedan denna framställning gjordes, hade snart sagt alla förnödenheter ytterligare ökats i pris, och behovet av ökning av betjäningens avlöning hade ävenledes ännu mer framträtt. En sådan åtgärd vore så mycket mer behjärtansvärd, som det för krigsskolan vore av stor vikt att tack vare ordentliga avlöningsförmåner kunna vid sig binda en plikttrogen och kunnig arbetspersonal.

Enligt det av skolchefen uppgjorda statförslaget skulle betjäningens avlöningsförmåner uppgå till sammanlagt 39,471 kronor 15 öre, däri inräknat förenämnda belopp av 1,335 kronor 90 öre till 1 sjukvårdssoldat och 1 spel. Förevarande titel skulle alltså ökas med 11,777 kronor 25 öre.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad skolchefen anført, torde betjäningsspersonalen vid krigsskolan böra ökas med 1 logementsuppassarförman, 1 logementsuppassare och 1 maskinist och mässdräng. Likaledes har jag icke något att erinra däremot, att gymnastikvaktmästaren och maskinisten erhålla förmansställning och därav betingade ökade avlöningsförmåner. Däremot anser jag mig icke kunna tillstyrka skolchefens framställning, i vad densamma avser löneförhöjning åt betjäningsspersonalen i dess helhet. Att den till betjäningen utgående avlöningen är lågt beräknad och väl kan erfordra någon höjning, torde icke kunna bestridas, men med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden torde med denna frågas avgörande böra anstå till ett kommande år.

Med beräkning av samma avlöning, som för närvarande utgår till personal i motsvarande befattningar, eller 2 kronor 70 öre om dagen till förman och 2 kronor 35 öre om dagen till den övriga manliga betjäningsspersonalen, skulle således erfordras för 1 logementsuppassarförman 985 kronor 50 öre, för 1 logementsuppassare 857 kronor 75 öre, för 1 maskinist och mässdräng likaledes 857 kronor 75 öre, samt för tillökning i lönen åt gymnastikvaktmästaren och den nuvarande maskinisten 255 kronor 50 öre, således tillhopa 2,956 kronor 50 öre. Det å staten för närvarande för betjäningen beräknade beloppet, 26,358 kronor, torde alltså böra ökas till i jämnt krontal 29,315 kronor.

Omkostnader.

[14.]

Under denna rubrik äro å staten upptagna	
till stående bibliotek, tavelsamlingen och skrivmaterier	kronor 1,200: —
» remontering av 1 häst, underhåll av seltyg, fordon, redskap för skogsskötsel och åkerbruk m. m.	» 1,300: —
» praktiska övningar	» 3,700: —
» bränsle, lyse och vatten samt betjäningens kaser- nering	» 7,400: —
» byggnadernas och parkens vård samt underhåll	» 10,900: —
» inventarier och husgeråd	» 3,000: —
» stipendier	» 6,000: —
» extra utgifter	» 7,311: 10
eller tillhopa kronor 40,811: 10	

Skolchefen har nu föreslagit höjning av flertalet av ifrågavarande titlar. Endast titlarna till biblioteket och till remontering syntes kunna bibehållas oförändrade, under förutsättning att det till extra utgifter för närvarande beräknade beloppet icke nedsattes.

Skolchefens
framställning.

Anslagsposten till *praktiska övningar*, 3,700 kronor, hade under en följd av år visat sig otillräcklig. För att skolans praktiska övningar skulle kunna bedrivas i den omfattning, som vore nödvändig för att ernå ett tillfredsställande utbildningsresultat, hade under de senaste åren särskilda medel måst anvisas. Sålunda hade titeln genom kungl. brev den 16 oktober 1914 och 1 oktober 1915 tillförts 4,300 kronor för vardera av officerskurserna 1914—1915 och 1915—1916, vadan skolan för dessa övningar kunnat och kunde disponera 8,000 kronor vid ett kadettantal av högst 125 kadetter. Med en ökning av kadetternas antal till 150, d. v. s. med 20 procent, erfordrades en motsvarande ökning även i tillgångarna för de praktiska övningarnas bedrivande. Posten borde därför i den nya staten höjas till 9,600 kronor.

Under åren 1909—1914 hade kostnaderna under posten till *bränsle, lyse och vatten samt betjäningens kasernering* uppgått till i medeltal 8,305 kronor, således överstigande den i staten upptagna summan, 7,400 kronor, med omkring 900 kronor. I och med utökningen av antalet kadetter komme en ökning i kostnaderna för såväl bränsle och lyse som vatten att inträda. Att beräkna storleken av denna summa låte sig blott närmelsevis göra, och syntes den enda beräkningsgrunden man kunde följa, vara att öka summan i samma proportion,

- [14.] som antalet kadetter ökades, d. v. s. med 20 procent. Man komme då till en summa av i det närmaste 10,000 kronor. Emellertid tillkomme en ny stor mässbyggnad, vars uppvärmning och belysning komme att draga väsentliga kostnader, varjämte den föreslagna ökningen av betjäningsspersonalen ävenledes komme att bidra till kostnadernas ytterligare höjande å denna titel. Med anledning härav borde denna anslagspost höjas till 12,000 kronor. Vid bedömandet av denna utgiftstitels storlek vore att märka, att för belysning och uppvärmning av den nya mässbyggnaden borde särskilt anslag beräknas i reservofficerskursens stat, varigenom summan för officerskursen kunde i motsvarande grad minskas. Då det emellertid vore omöjligt att exakt verkställa en beräkning av kostnaderna i sin helhet för sagda byggnads eldning och belysning, låte det sig ännu mindre göra att verkställa någon fördelning på olika kurser.

Kostnaderna för *byggnadernas och parkens vård samt underhåll* hade under åren 1909—1914 i medeltal uppgått till omkring 17,000 kronor, och således överstigit anslagsposten, 10,900 kronor, med i runt tal 6,000 kronor. Då emellertid avsikten vore, att krigsskolan skulle inom en nära liggande framtid flyttas från Karlberg, och man väl finge antaga att, till vilket ändamål det nuvarande etablissemanget än komme att användas, en genomgripande ombyggnad eller reparation måste komma till stånd av hela etablissemang, syntes man ej böra sträcka sina omsorger under återstående åren längre än till att vidmakthålla byggnaderna i ett nödtorftigt skick. Ehuru visserligen ett överskridande av summan 10,900 kronor kunde bli nödvändigt även blott med sagda mål för ögonen, syntes dock, därest den i staten till extra utgifter upptagna summan, eller 7,311 kronor 10 öre, finge bibehållas i den nya staten samt den i förslaget till reservofficerskursernas stat upptagna summan för byggnaders underhåll, 2,000 kronor, bleve fastställd, en ökning icke vara ovillkorligen nödvändig å denna titel.

Under förutsättning att ett särskilt anslag för att på en gång komplettera inventarier och materiel med hänsyn till ökningen i officerskursens storlek — rörande vilket anslag skolchefen hade för avsikt att inkomma med särskild underdånig framställning — komme att beviljas, behövde någon ökning i ovanstående titel icke ifrågasättas.

Anslagsposten till *stipendier* ansåge skolchefen böra höjas från 6,000 kronor till 16,000 kronor. Denna höjning sammanhängde med de ekonomiska förhållandena bland kadetterna i allmänhet. Ut sitt yttrande över väckt förslag att i samband med fastställandet av ny förordning angående sättet för officers- och reservofficersaspiranternas

[14.]

antagning och utbildning bestämma en viss förmögenhetsgräns för att kunna antagas till officersaspirant, hade chefen för krigsskolan framhållit, att ett närmare aktgivande på kadetternas förhållanden i ekonomiskt avseende vid ankomsten till krigsskolan och under vistelsen därstädes samt icke minst de vid slutet av varje officerskurs från kadetterna till chefen för krigsskolan insända ansökningarna om erhållande av ekiperingsstipendium blottade sådana ekonomiska förhållanden, att man endast måste önska en ändring härutinnan till det bättre så fort som möjligt. För närvarande vore det ingalunda endast ett enstaka fall, att ynglingar sökt och vunnit kommendering till krigsskolan, utan att hava haft ens elevavgiften betryggad och därvid löpt risken att jämligt skolans reglemente bliva skilda från densamma på grund av oförmåga att kunna inbetala stadgad summa. Mångfaldiga vore de exempel endast från de sista tre åren, att kadetter icke kunnat uppbringa de medel, vilka vore erforderliga för anskaffning av sådana persedlar, om vilka målsman redan före vederbörande kadetts beordrande till krigsskolan underrättats, att de under kursens lopp måste anskaffas, utan gjort framställning om att av den för andra ändamål avsedda elevavgiften få utbekomma summan i fråga. Lika många och måhända ännu oftare förekommande vore de fall, då kadetter icke kunde i rätt tid betala de räkningar, som beviljats dem hos leverantörer och hantverkare av olika slag, och vad beträffade den ingalunda billiga officers-ekiperingen syntes det sätt, varpå denna likviderades av ett flertal nyutnämnda officerare, lämna mycket övrigt att önska. Att dessa förhållanden menligt invercade på vissa kadettens arbete vid krigsskolan, föranledde dem till lånetransaktioner av ej alltid tilltalande innebörd, tvingade dem till ett visst smyg med sina affärer, som ingalunda stode i överensstämmelse med strävan från krigsskolebefälets sida att vara deras ledare även å detta område, samt slutligen, vad sorgligast vore, belastade dem såsom unga officerare på ett sådant sätt, att tjänsten därav måste bliva lidande, vore emellertid ovedersägligt.

Några bestämmelser rörande viss ekonomisk garanti för krigsskolans kadetter hade emellertid icke blivit utfärdade. Beträffande de ekonomiskt tryckta förhållandena för ett flertal kadetter syntes någon ändring näppe- ligen vara att hoppas på vare sig under den närmare eller fjärrare framtiden, utan pekade den allmänna ekonomiska ställningen hos krigsskolekadetterna hän på faran, att en ekonomiskt så svag officerskår så småningom måste uppstå, att dess tjänstduglighet därav måste lida in- trång. Att medelst stipendier kunna häva ovanstående onda, läte sig

[14.] naturligtvis icke göra, då härför skulle krävas vida större summor än man kunde ifrågasätta. En ökning av de nuvarande stipendiernas antal och storlek borde dock bidraga till en förbättring av förhållandena. Sedan flera tiotal år tillbaka hade s. k. officersekiperingsstipendier, till ett antal av 10 och storlek om 600 kronor, utdelats till från krigsskolan utexaminerade kadetter. Redan på den tiden, då kadetternas antal uppgått till ett 60- à 70-tal, hade dessa stipendier varit lika många och stora som nu. Därest det på den tiden, då den ekonomiska ställningen bland kadetterna i allmänhet varit bättre än för närvarande, samtidigt som deras antal uppgått till högst hälften av det antal, för vilket det nu föreliggande förslaget till stat hade beräknats, ansetts önskligt att utdela ovanstående antal stipendier, måste med kursernas fördubbling — även om man alldeles fransåge skillnaden i ekonomiska resurser hos kadetterna då och nu — en fördubbling av stipendiesumman vid krigsskolan — från 6,000 kronor till 12,000 kronor — anses vara en naturlig åtgärd. Toge man därjämte hänsyn till det verkliga nödläge, i vilket enstaka kadetter på varje kurs befunne sig, ävensom till den förminskade ekonomiska bärkraften hos flertalet av de nutida kadetterna, framstode det som en åtgärd av stor betydelse, att stipendiesumman i krigsskolans stat ökades ytterligare. Fogades till ett beslut om anvisning av sagda summa även den bestämmelsen, att chefen för krigsskolan ägde att fördela densamma i 4 stipendier à 1,500 kronor, 4 stipendier à 1,000 kronor samt 10 stipendier à 600 kronor, skulle krigsskolan äga medel att kraftigt stödja de mest behövande, som därav gjort sig förtjänta, och dessutom tillgodose de närmast mest hjälpbehövande i samma utsträckning som förut.

Genom en dylik höjning av de allmänna stipendiemedlen skulle därjämte en utjämning i utsikterna att kunna erhålla hjälp för icke adliga kadetter, jämförda med motsvarande utsikter för adliga kadetter, för vilka senares räkning riddarhuset årligen utdelade ett visst antal stipendier, komma till stånd, i det att sådana adliga kadetter, som erhållit något av de mer betydande stipendierna från riddarhuset i regel måste ställas utanför möjligheten att dessutom erhålla krigsskolestipendium.

I samband med titeln till byggnadernas och parkens underhåll samt vård hade framhållits, hurusom den visserligen ganska stora summa, som vore anslagen till *extra utgifter*, dock allt fortfarande måste kunna beräknas för att bidraga till täckandet av den brist i anslaget till förstnämnda titel, som kunde förutses, därest detta bibehölles vid sin nuvarande summa. Då det likaledes under årens lopp visat sig, att de

[14.]

anvisade medlen för titlarna till stående bibliotek m. m. och till reparation m. m. stundom måst överskridas, varjämte medel alltid måste finnas för täckande av sådana utgifter, vilka ej kunde förutses och ej inrubricerades under någon av de upptagna titlarna, vore det för handhavandet av skolans ekonomi av stor vikt att äga tillgång till den nu för dylika utgifter anslagna summan oförminskad.

Arméförvaltningen har uti sitt i ärendet avgivna utlåtande anført, att då titeln till stipendier hittills uppgått till allenast 6,000 kronor, det kunde ifrågasättas, huruvida det vore behöfligt att nu företaga en så stark höjning av densamma, som skolchefen föreslagit, hålst den enskildes kostnad för utbildning till officer utan tvivel vore ringare än utbildningskostnaderna på de flesta andra jämförliga levnadsbanor. Stipendierna hade likväl ett dubbelt ändamål. De utgjorde belöningar för visad flit och skicklighet samt ådagalagt gott uppförande. Från den synpunkten vore icke någon större höjning av behovet påkallad. Men de avsåge också att giva obemedlade elever en hjälp vid ekiperingen, och från den synpunkten syntes titeln, som utgått med oförändrat belopp under mer än 40 år, böra ökas i proportion till den stora ökningen av elevantalet. I följd härav ansåge sig arméförvaltningen icke skäligen kunna föreslå någon nedsättning i det föreslagna beloppet.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Med hänsyn till vad skolchefen anført, anser jag mig böra tillstyrka, att posten till praktiska övningar höjes från 3,700 kronor till 9,600 kronor och posten till bränsle, lyse och vatten samt betjäningens kaserering från 7,400 kronor till 12,000 kronor.

Departements-
chefen.

Vad posten till stipendier angår, har denna, såsom skolchefen framhållit, icke undergått någon förhöjning sedan den tiden, då kadettantalet uppgick endast till ett 60- å 70-tal. Då kadettantalet för närvarande plägar uppgå till omkring 115 å 120, torde en ökning av ifrågavarande post vara betingad redan med hänsyn till det nuvarande kadettantalet. Än mera synes detta vara erforderligt, sedan kurserna komma att räkna ett så stort antal elever som 150. På grund härav och då det ur försvarssynpunkt måste anses som en fördel, därest man genom höjning av anslaget till stipendier kan bidra till att underlätta inträdet på officersbanan för lämpliga aspiranter, oberoende av deras förmögenhetsställning, anser jag mig böra tillstyrka, att förevarande anslagspost ökas med 4,000 kronor eller från 6,000 kronor till 10,000 kronor.

- [14.] Beträffande slutligen posten till extra utgifter torde denna icke böra undergå annan ändring än den, som erfordras för avjämnande av statens slutsumma.

Staten för reservofficerskurserna.

Den för närvarande gällande staten för reservofficerskurserna är beräknad för två kurser, vardera om tre månader, och för 30 kadetter. Kostnaderna för varje kurs äro upptagna till 10,800 kronor. Staten slutar följaktligen å ett belopp av 21,600 kronor. Emellertid hava kurserna under de senare åren pågått i fyra månader, och antalet kadetter har jämväl tidvis överstigit det beräknade. Särskilda medel utöver de i staten upptagna hava därför måst av Kungl. Maj:t för ändamålet anvisas.

Som ovan nämnts, beräknades i 1914 års härordningsproposition för ifrågavarande ändamål ett belopp av 32,400 kronor. Utöver de nuvarande två kurserna ansågs nämligen ytterligare en kurs böra anordnas.

Skolchefens
framställning.

Chefen för krigsskolan har nu framhållit, att några bestämmelser angående reservofficerskursernas blivande omfattning med hänsyn till kadettantalet visserligen ännu icke blivit meddelade, men att en väsentlig ökning av detsamma finge anses under alla förhållanden förestående. Då utrymmet vid krigsskolan efter nybyggnad av mässlokaler komme att möjliggöra reservofficerskursernas ökande till 150 kadetter, och då behovet att öka tillgången på reservofficerare inom armén vore trängande, syntes man böra utgå från det antagandet, att de förhandenvarande möjligheterna till reservofficerskursernas ökning, vad utrymmet vid krigsskolan beträffade, åtminstone under närmaste åren komme att utnyttjas och att desamma således komme att vardera uppgå till 150 kadetter. Behovet av en ökning av personalen såväl som av de olika utgiftstitlarna i den nuvarande staten för reservofficerskurser vore sålunda likaledes förhanden.

Departements-
chefen.

I vilken omfattning kadettantalet i krigsskolans reservofficerskurser kan komma att ökas i och med den nya härordningens genomförande, torde vara vanskligt att redan nu avgöra, då man ännu icke har någon erfarenhet att härutinnan bygga på. Att en väsentlig ökning kommer att inträda, torde man dock hava all anledning antaga. Enligt för-

[14.]

utvarande bestämmelser använde reservofficern vid infanteriet, fränsett de honom åliggande repetitionsövningarna, för sin utbildning omkring 15¹/₂ månader, d. v. s. omkring 7¹/₂ månader mera än den dåvarande värnpliktstjänstgöringen. Genom den nya värnpliktslagen har tjänstgöringstiden för studenter och med dem likställda, den kategori värnpliktiga, från vilken reservofficersaspiranterna rekryteras, blivit utsträckt till 485 dagar, reservtruppövning oräknad. För utnämning till reservofficer kommer endast att fordras genomgående av vederbörlig kurs å krigsskolan. I jämförelse med den till plutonchef utbildade värnpliktige åtnjuter reservofficern förmåner av officers ställning även under fred, utsikten att vinna befordran till kaptens grad, ekiperingsbidrag vid första utnämningen, officersavlöning efter innehavande grad under tjänstgöring samt en mindre pension från fyllda 55 år. För vinnande av dessa förmåner torde säkerligen ett avsevärt antal studenter och likställda komma att underkasta sig den härför erforderliga jämförelsevis korta utbildningstiden av fyra månader på krigsskolan. Vid sådant förhållande och då det ur arméns synpunkt givetvis är av synnerligen stor vikt, att så många reservofficerare som möjligt utbildas, anser jag i likhet med chefen för krigsskolan, att man vid uppgörandet av stat för reservofficerskurserna bör utgå från, att varje kurs bör omfatta det antal kadetter, för vilket förlägningsutrymme finnes tillgängligt, eller för 150 kadetter i varje kurs.

Arvode till den ordinarie personalen för ökade göromål.

Allt sedan de första reservofficerskurserna år 1904 har å staten varit upptaget ett arvode av 300 kronor för varje kurs till chefen för krigsskolan för de ökade göromål, som tillkommo med sagda kurser.

Skolchefen har nu anført, att i och med att kurserna ökades till 150 kadetter och vardera kursen utsträcktes till fyra månader, komme omfånget av de arbeten, som chefen måste utföra för att kunna ansvara för utbildningens riktiga gång, att flerdubblas. Det syntes därför ej vara annat än rätt, att hans arvode på grund härav höjdes till 600 kronor för kurs. Genom en dylik höjning av detta arvode skulle chefen för krigsskolan i fråga om avlöningsförmåner bliva i det närmaste jämnställd med regementschef. Detta förhållande kunde ock vara av betydelse i så mån, att krigsskolechef, som stode i tur att erhålla regementsbefäl, men vars kvarstående i chefsbefattningen vid krigsskolan av ett eller annat skäl kunde anses önskvärt, bereddes möjlighet att utan ekonomisk uppoffring kvarstanna i sagda befattning.

Skolchefens
framställning.

- [14.] Av övrig personal av staben, som pålades ett väsentligt ökat arbete genom reservofficerskursernas ökning till 150 man, vore att märka såväl adjutanten, intendenten som läkaren. Då, vad de båda förstnämnda beträffade, i samband med officerskursens stat föreslagits anställande av 1 underofficer som biträde för vardera, för att lätta deras arbetsbörda, syntes någon ökning i avlöningsförmåner ej böra ifrågasättas för dem. Beträffande åter läkaren vore det endast med rätt och billighet överensstämmande, att han för det väsentligt ökade arbetet vid vardera av de stora kurserna erhöle något arvode, och syntes detta böra utgå med förslagsvis 300 kronor.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Då i sammanhang med den löneförbättring, som vid 1913 års riksdag tillerkändes läkaren, det åt denne dittills utgående arvodet å reservofficerskursernas stat från och med år 1914 borttagits, har arméförvaltningen förklarat sig icke kunna tillstyrka, att åt läkaren nu ånyo arvode uppfördes å staten.

Departement-
schefen.

Då i och med reservofficerskursernas utökning det chefen påvilande arbetet givetvis kommer att avsevärt ökas, synes det mig rättvist och billigt, att det till honom för närvarande utgående arvodet något höjes. Detsamma synes mig skäligen böra bestämmas till 500 kronor för varje kurs.

Av skäl, som arméförvaltningen anfört, anser jag mig icke kunna tillstyrka uppförande å staten av något arvode åt läkaren.

Arvoden till särskilt för kursen kommenderade.

Under denna titel upptager staten för närvarande 1 befälhavare med arvode om 600 kronor, 4 subalternofficerare (kadettofficerare) med arvoden om 500 kronor och förslagsvis 4 drängar med en ersättning av tillhoppa 846 kronor.

Skolchefens
förslag.

Att ett i hög grad ökat arbete och ökat ansvar vid kurser om 150 kadetter och med kursernas längd utsträckt till 4 månader måste tillkomma befälhavaren, ansåge skolchefen ligga i öppen dag. Han hade icke blott att övervaka och leda alla kompaniövningar, föreläsa i exercis- och tjänstgöringsreglemente, verkställa kunskapsprövningar m. m., utan därjämte tillkomme honom en övervakande och uppfostrande verksamhet inom denna stora samling unga män, som krävde hans uppmärksamhet lika mycket utom som i själva tjänsten. Det syntes med hänsyn härtill icke vara annat än rätt och billigt, att det nuvarande arvodet höjdes

med ett belopp av 150 kronor för kurs, så att befälhavarens arvode skulle uppgå till sammanlagt 1,500 kronor.

Jämlikt undervisningsplanen för krigsskolans reservofficerskurs omfattade undervisningen och utbildningen ämnena krigskonst, topografi, tjänstgöringsreglemente, kompaniövningar samt gymnastik och idrott, av vilka krigskonst och kompaniövningar krävde huvudparten av övnings-tiden. Vid beräkning av den personal, som vore oundgängligen erforderlig för att ett tillfredsställande utbildningsresultat skulle kunna nås, måste också skiljas på dem, åt vilka undervisningen i krigskonst med dithörande omfattande föreläsningsskyldighet, skrivningar, krigsspel, taktiska övningar i terrängen samt kunskapsprövningar uppdroges, och dem, som skulle handhava kompaniövningarna med dithörande reglements-känedom, skjutning, truppföring, förstärknings-, förbindelse- och lägerarbeten m. m. Till den förra gruppens personal, lärarna, uppdroges även undervisningen och kunskapsprövningen i topografi; den senare gruppen, kompanibefälet, tilldelades undervisningen och kunskapsprövningen i tjänstgöringsreglemente.

I fråga om antalet *lärare* i krigskonst och topografi skulle för en kurs av 150 kadetter och med samma stora omfattning av ämnet som under nuvarande förhållanden behövas — i likhet med å officerskursen — 1 förste och 1 andre lärare samt 4 biträdande lärare. Det torde emellertid kunna förutsättas, att med den väsentligt grundligare föregående utbildning, som borde känneteckna de blivande reservofficerskadetterna, omfattningen av undervisningen i ämnet krigskonst borde kunna något inskränkas och därigenom de eljest så tidsödande kunskapsprövningarna något minskas till sitt omfång. Under den förutsättningen syntes man åtminstone till de båda första kurserna år 1917 böra försöka ordna undervisningen med 1 förste och 1 andre lärare samt 2 biträdande lärare.

Vad anginge arvodet för förste läraren i krigskonst, borde detta bestämmas till 750 kronor för kurs. Även om omfattningen av själva ämnet krigskonst helt naturligt vore mindre än vid officerskursen, krävdes dock av den för ämnet ansvarige förste läraren stor sakkunskap och för dennas ernående omfattande självstudier, varjämte det sammanlagda arbetet på två kurser årligen väl kunde jämföras med motsvarande arbete för förste lärarna i krigsbyggnadskonst, vapenlära och topografi vid officerskursen. Det syntes därför ur ämnets såväl som ur rättvisans synpunkt mot läraren vara i hög grad önskvärt, att åt förste läraren i krigskonst fastställdes ett sammanlagt arvode av 1,500 kronor.

[14.] Beträffande antalet *kadettofficerare* gällde för beräkningen av det samma enahanda grunder som vid officerskursen, dock med den skillnaden, att kadettofficeren av kavalleriet vid denna kurs borde vid reservofficerskurserna utbytas mot en kadettofficer av artilleriet. En specialutbildning vid krigsskolan för kavallerikadetterna vore för närvarande ej möjlig i annat än enstaka fall, då officerskursens hästar tillfälligtvis kunde disponeras, och syntes, med hänsyn till att de blivande kavalleriofficerarna numera även måste besitta fullgod infanteristisk utbildning, ej heller vara oundgängligen nödvändig. Annorlunda ställde sig förhållandet med kadetterna av artilleriet. Därest dessa över huvud taget skulle kunna användas såsom troppchefer vid sitt truppslag, syntes det vara i hög grad beaktansvärt att under utbildningen vid krigsskolan bedriva rent artilleristiska övningar i så stor utsträckning som möjligt och för detta ändamål bland kadettofficerarna hava tillgång till en artillerist. I överensstämmelse med vad sålunda anförts, borde antalet kadettofficerare bestämmas till 7.

Vad slutligen anginge utbildningsgrenen gymnastik och idrott, vore det i hög grad önskligt, att den officer, som ledde dessa utbildningsövningar, vore fullt sakkunnig och även besatte vana att organisera och ordna övningar med en så stor styrka. Det vore därför synnerligen önskvärt, att en av de båda lärarna i gymnastik och idrott vid officerskursen finge användas även vid reservofficerskurserna. För möjliggörande härav borde beräknas ett särskilt arvode av 150 kronor för kurs.

Genom kungl. brev hade årligen anvisats ett arvode av 100 kronor i månaden för en *kompaniadjutant* vid reservofficerskursen, och hade denne uppburit detta arvode under 8 månader årligen. Hans arbete med hänsyn till redovisning, förråd, persedlar, förberedelser för ny kurs m. m. hade dock krävts även utöver dessa månader, ehuru han för sådant arbete ej hade kunnat erhålla särskild ersättning. Med hänsyn därtill och då med så stora officerskurser som 150 kadetter arbetet för kompaniadjutanten vid officerskursen under höstmånaderna, då dubbla kurser vore på Karlberg, bleve allt för omfattande för att kunna skötas av honom ensam, borde beräknas ett arvode av 100 kronor i månaden i 12 månader för kompaniadjutanten vid reservofficerskursen. Härigenom möjliggjordes, dels att denne erhöle skälig ersättning för sitt arbete, dels ock att arbetet för kompaniadjutanten å officerskursen under höstmånaderna kunde fördelas på båda kompaniadjutanterna.

Vad slutligen *betjäningen* anginge, borde denna ökas med 1 logementsuppassarförman och 1 logementsuppassare.

Mot det för kompanichefen (befälhavaren) föreslagna arvodet, 750 [14.] kronor, torde icke vara något att erinra.

Att i och med kursernas utökning antalet kadettofficerare måste ökas, är tydligt. Då det av skolchefen beräknade antalet icke är större än som betingas av kursernas omfattning, anser jag mig böra tillstyrka anställandet av ytterligare 3 dylika officerare. Departements-
chefen.

Enligt det för krigsskolan gällande reglementet åligger det kompanichefen och kadettofficerarna att bestrida undervisningen i de olika läroämnena och övningarna ävensom att förrätta kunskapsprövningar. Emellertid har det visat sig, att så snart kadettantalet överstigit det i staten beräknade, nyssnämnda officerare icke kunnat medhinna att både undervisa och leda övningarna, utan hava särskilda lärare måst till kurserna beordras. I och med dessas utökande i föreslagen omfattning måste därför särskild lärarpersonal anställas. Därest undervisningen skall kunna på behörigt sätt ombesörjas, torde någon minskning av den utav skolchefen föreslagna personalen icke kunna äga rum. Med hänsyn till de arvoden, som utgå till de vid officerskursen anställda lärarna, torde däremot de föreslagna arvodesbeloppen böra jämkas sålunda, att arvodet till förste läraren bestämmes till 600 kronor, för andre läraren till 400 kronor och för biträdande lärare till 400 kronor, allt för kurs räknat. Till följd av elevantalets ökning torde det av skolchefen föreslagna särskilda arvodet åt lärare i gymnastik och idrott vara erforderligt.

Med hänsyn till vad skolchefen anfört, torde jämväl å staten böra upptagas arvode åt en kompaniadjutant, beräknat efter 1,200 kronor om året, d. v. s. med 600 kronor på varje kurs.

Mot den av skolchefen föreslagna ökningen av betjäningen med 1 logementsuppassarförman och 1 logementsuppassare har jag icke något att erinra. I enlighet med vad skolchefen föreslagit, torde för dessa likasom ock för de nuvarande 4 logementsuppassarna böra beräknas en anställningstid av 121 dagar. Med beräknande av 2 kronor 70 öre om dagen för förmannen och 2 kronor 35 öre om dagen för de övriga skulle för ifrågavarande personals avlönande erfordras ett belopp av i runt tal 1,750 kronor.

Omkostnader.

Under denna rubrik äro för närvarande å staten upptagna följande poster:

[14.]

till stående bibliotek och skrivmaterialier.....	kronor	150: —
» praktiska övningar	»	500: —
» inventarier och husgeråd	»	250: —
» bränsle, lyse, vatten och betjäningens kaserne- ring.....	»	650: —
» undervisningsmateriel, tvätt och lagning, medi- kamenter m. m. för eleverna	»	5,000: —
» extra utgifter	»	504: —
eller tillhopa kronor		7,054: —

Skolchefens
förslag.

Chefen för krigsskolan har meddelat, att det till *stående bibliotek och skrivmaterialier* beräknade beloppet visat sig räcka för en kurs av 40 kadetter i 4 månader; för 150 kadetter under samma tid skulle således erfordras 562 kronor, vilken summa borde avrundas till 600 kronor.

Posten till *praktiska övningar* hade visat sig otillräcklig, i synnerhet sedan uti vinterreservofficerskursens praktiska övningar inlagts omkring en veckas vinterövningar i Norrland. Anslagsbehovet å denna titel uppginge till 3,000 kronor. Därest kostnaderna för vinterkursen på grund av övningarna i Norrland även skulle något överskrida denna summa, kunde dock beräknas, att motsvarande besparingar kunde göras å anslaget för sommarkursen, och således det sammanlagda behovet för båda kurserna täckas med 6,000 kronor.

Det för närvarande upptagna beloppet till *inventarier och husgeråd* hade visat sig räcka för en kurs av 40 kadetter i 4 månader. För 150 kadetter under samma tid skulle således erfordras 937 kronor 50 öre, vilken summa borde avrundas till 1,000 kronor. Vid denna beräkning hade, liksom vid officerskursens motsvarande titel, förutsatts, att ett särskilt anslag, för att på en gång komplettera inventarier och materiel med hänsyn till ökningen i reservofficerskursernas storlek, komme att ställas till krigsskolans förfogande.

Beräknade efter samma grunder som utgifterna å titlarna till stående bibliotek och skrivmateriel samt till inventarier och husgeråd, skulle kostnaderna för *bränsle, lyse, vatten och betjäningens kasertering* uppgå till 2,437 kronor, vilken summa borde avrundas till 2,500 kronor.

Posten till *undervisningsmateriel, tvätt och lagning, medikamenter m. m. för eleverna* vore för närvarande för högt beräknad, vadan en lägre beräkningsgrund än en proportionering från 40 till 150 kadetter kunde användas. Enligt samma grunder som i fråga om titeln till bibliotek

m. m. skulle för 150 kadetter erfordras 18,750 kronor å denna titel, [14.]
men syntes denna summa kunna minskas till 10,000 kronor.

Anslagsposten till *extra utgifter* kunde behållas i huvudsak oförändrad.

I den nuvarande staten funnes ingen titel för *byggnader*. Då emellertid en kurs om 150 kadetter icke kunde förläggas till ett etablissemang i 8 månader om året utan att krav på reparationer oupphörligt skulle uppstå, finge det anses rättvist, att icke alla utgifterna för byggnadernas — ävensom parkens — underhåll och vård fördes på officerskursens konto. Ur denna synpunkt, och då ingen höjning föreslagits i titeln till byggnader m. m. för sistnämnda kurs, borde å staten för reservofficerskurserna upptagas 1,000 kronor för bestridande av de kostnader, vartill underhållet av samtliga reservofficerskursens lokaler kunde föränleda.

Mot de föreslagna posterna till stående bibliotek och skrivmaterial, till inventarier och husgeråd, till bränsle, lyse, vatten och betjäningens kasernering samt till extra utgifter har jag icke något att erinra. Departements-
chefen.

Vad posten till praktiska övningar angår, är denna huvudsakligen avsedd för bestridande av kostnaderna för kadetternas färder till och från de platser, där deras praktiska tillämpningsövningar äga rum. I den mån som övningsmöjligheterna i närheten av Karlberg till följd av traktens bebyggande och verkställda markupplätelser till statens järnvägar minskats, har det blivit nödvändigt att för övningarnas bedrivande söka sig längre bort till lämpliga platser, och har man därvid för att i möjligaste mån kunna utnyttja den relativt korta utbildningstiden måst begagna sig av till buds stående järnvägsförbindelser. I och med krigsskolans förläggning till Järvafältet kommer visserligen en förbättring härutinnan att inträda, men intill dess måste man givetvis allt fortfarande räkna med ifrågavarande utgifter. Härtill komma kostnaderna för de vinterövningar i Norrland, som ansetts nödiga att anordna för att bibringa kadetterna kännedom om de under vintern därstädes rådande säregna förhållandena. Med hänsyn härtill och då posten redan med det nuvarande kadettantalet visat sig otillräcklig, anser jag mig icke kunna föreslå någon nedsättning i det av skolchefen äskade beloppet. Enligt verkställda beräkningar utgör detta det minsta, som erfordras, för att övningarna skola kunna bedrivas i den omfattning, som är oundgängligen nödvändig.

Posten till undervisningsmateriel, tvätt och lagning, medikamenter m. m. anser jag icke behöva upptagas till högre belopp än 8,000 kronor. Åtskillig av den undervisningsmateriel, som anskaffats för den

- [14.] under nästlidet år å Fristad hed anordnade extra reservofficerskursen, torde kunna finna fortsatt användning vid krigsskolans reservofficerskurser.

Med hänsyn därtill, att krigsskolan är avsedd att inom en nära framtid förflyttas från Karlberg, torde någon särskild post för byggnadernas och parkens vård och underhåll icke nu böra å staten för reservofficerskurserna uppföras. Skulle det visa sig, att det å krigsskolans stat för samma ändamål beräknade beloppet icke räcker till för ändamålet, torde, vad därutöver kan finnas vara oundgängligen erforderligt, kunna anvisas från under Kungl. Maj:ts disposition stående medel.

Anmärkning till staten.

Vid den nuvarande staten finnes fogad en anmärkning av innehåll, att elev äger att för inställelse till och återfärd från kursen åtnjuta rese- och traktamentsersättning från fjärde huvudtiteln anslag till rese- och traktamentspenningar.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har ansett denna anmärkning böra ur staten utgå, enär reservofficersaspiranter skola anses likställda med värnpliktiga samt ersättning för inställelse till och återfärd från reservofficerskursen följaktligen borde utgå enligt de bestämmelser, som meddelats i § 60 av reglementet för arméns avlöning under fred rörande värnpliktiga.

Departements-
chefen.

Härutinnan instämmer jag med arméförvaltningen.

Sammanfattning.

I enlighet med vad jag nu anfört, har jag låtit upprätta förslag till nya stater dels för krigsskolan och dels för krigsskolans reservofficerskurser (se bil. 8 och 9). Den förra staten slutar å 140,500 kronor eller 24,890 kronor mera än den nuvarande staten, och den senare å 49,400 kronor eller 27,800 kronor mera än den nu gällande. Totalökningen under anslaget uppgår således till 52,690 kronor.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå till krigsriksdagen

att, med godkännande av bifogade förslag till nya stater för krigsskolan och för krigsskolans reservofficerskurser (se bil. 8 och 9) öka reservationsanslaget skolan,

nu	kronor 137,210: —
med	» 52,690: —
till	kronor 189,900: —

6. Volontärskolor.

I nästlidet års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att öka förevarande anslag med 70,000 kronor eller från 130,000 kronor till 200,000 kronor. Den begärda ökningen föranleddes därav, att de i samband med den nya härordningen beslutade högre underofficersskolorna vore avsedda att taga sin början med utbildningsåret 1915—1916. Visserligen förelåg icke vid statsverkspropositionens avlåtande något utarbetat förslag till bestämmelser rörande den närmare organisationen av ifrågavarande skolor, men då sådana bestämmelser kunde hinna att under årets lopp utarbetas och fastställas, mötte ur denna synpunkt icke något hinder för att låta skolorna taga sin början å den i härordningspropositionen angivna tidpunkten.

Riksdagen beviljade den begärda anslagsökningen, under uttalande av att upplysningar i avseende å de nya skolornas organisation samt kostnadsberäkningarna för desamma ett följande år komme att för riksdagen framläggas.

Under år 1915 hava förslag till organisation av ifrågavarande högre underofficersskolor blivit utarbetade. Verkställda beräkningar hava även givit vid handen, att kostnaderna för skolorna icke komma att överstiga de för ändamålet beräknade 70,000 kronor. Under sistliden höst väcktes emellertid av flera arméfördelningschefer fråga, om icke med hänsyn till den stora befälsbrist, som på grund av rådande förhållanden för närvarande förefinnes vid de särskilda truppförbanden, ifrågavarande skolor måste uppskjutas till utbildningsåret 1916—1917. En ingående undersökning gav vid handen, att skolorna icke för närvarande kunde anordnas utan att medföra allvarliga svårigheter för den pågående rekrytutbildningens behöriga bedrivande. I anledning härav har Kungl. Maj:t beslutat, att ifrågavarande skolor icke skola anordnas under utbildningsåret 1915—1916. Vid sådant förhållande har deras organisation ännu icke blivit av Kungl. Maj:t fastställd, vadan jag icke nu är i tillfälle att härom meddela de av riksdagen begärda upplysningarna.

Med hänsyn till anslagets natur av förslagsanslag kan någon nedläggning av detsamma icke äga rum med anledning därav, att ifrågavarande skolor icke komma till stånd under innevarande år. I riksstaten för år 1917 torde följaktligen böra upptagas

Volontärskolor, oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 200,000: —

[15.]

7. Militärläkares och militärveterinärers undervisning.

Anslaget till militärläkares undervisning är i riksstaten för år 1916 upptaget med 6,350 kronor.

Uti de vid 1914 års härordningsproposition fogade kostnadsberäkningar rörande lantförsvaret efter genomförd härordning beräknades för ifrågavarande ändamål endast 5,720 kronor, beroende därpå, att militärläkarkursen ansågs kunna förkortas från 90 till 75 dagar.

Däremot borde enligt härordningspropositionen under detta anslag jämväl uppföras kostnaderna för värnpliktiga medicine kandidaters och veterinärers fackutbildning, vilken vore avsedd att äga rum i särskilda fackskolor under 3, respektive 2 månader. Dessa kostnader beräknades till sammanlagt 7,250 kronor, därav 6,250 kronor för fackskolan för medicine kandidater och 1,000 kronor för fackskolan för veterinärer.

I enlighet härmed upptogs förevarande anslag under benämningen »Militärläkares och militärveterinärers undervisning, reservationsanslag,» i kostnadsberäkningarna med ett belopp av $(5,720 + 7,250 =)$ 12,970 kronor.

Mot denna beräkning framställde riksdagen icke någon erinran.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att förevarande anslag måtte, i enlighet med förenämnda beräkningar, i staten för år 1917 upptagas med 12,970 kronor under benämning »Militärläkares och militärveterinärers undervisning».

Departement-
schefen.

Mot förevarande förslag, som utgör en konsekvens av den beslutade nya härordningen, har jag icke något att erinra. Jag får därför hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att i riksstaten för år 1917 upptaga reservationsanslaget till militärläkares undervisning under titel »Militärläkares och militärveterinärers undervisning, reservationsanslag»,

dels ock att öka detta anslag

nu	kronor	6,350: —
med	»	6,620: —
till	kronor	12,970: —

E. Avlöning, rekrytering (truppförbanden), arvoden m. m.

1. Avlöning och rekrytering m. m.

[16.]

Ökning eller minskning av antalet beställningar vid truppförbanden enligt 1914 års övergångsplaner.

Vid uppgörandet av truppförbandens stater för år 1917 torde de av Kungl. Maj:t den 13 november 1914 fastställda planerna för övergången till den nya härordningen böra lända till efterrättelse. Härvid torde dock, med anledning av riksdagens därom nästlidet år gjorda uttalande, den avvikelse böra från övergångsplanerna göras, att för vinnande av jämnare beföringsmöjligheter vid infanteriet upptagas endast 5 nya majorsbeställningar i stället för 14 samt 11 nya kaptensbeställningar av första klassen i stället för 2.

Jag anhåller nu att få närmare redogöra för de i enlighet härmed vidtagna ändringarna i de särskilda truppförbandens stater.

Vid infanteriet hava åtskilliga nya *officersbeställningar* tillkommit i och för reservorganisationens genomförande samt de båda för kustfästningarna avsedda regementenas utökande till tre-bataljonsregementen. Sålunda har 1 ny majorsbeställning upptagits vid vart och ett av följande truppförband, nämligen: Svea livgarde, Första livgrenadjärregementet, Kronobergs regemente, Hälsinge regemente och Älvsborgs regemente. Vidare har tillkommit 1 kaptensbeställning av första klassen vid vart och ett av Livregementets grenadjärer, Västgöta regemente, Karlskrona grenadjärregemente, Jönköpings regemente, Dalregementet, Norrbottens regemente, Jämtlands fältjägarregemente, Norra Skånska infanteriregementet, Vaxholms grenadjärregemente, Gottlands infanteriregemente och Västernorrlands regemente samt 1 kaptensbeställning av andra klassen vid Norrbottens regemente. 1 löjtnantsbeställning av första klassen har tillkommit vid vart och ett av Göta livgarde, Första livgrenadjärregementet, Karlskrona grenadjärregemente, Upplands infanteriregemente, Skaraborgs, Södermanlands, Kronobergs, Jönköpings, Bohusläns, Västmanlands, Norrbottens och Västerbottens regementen, Jämtlands fältjägarregemente, Norra Skånska infanteriregementet och Vaxholms grenadjärregemente. Dessutom hava vid vardera av Karlskrona och Vax-

Infanteriet.

- [16.] holms grenadjärregementen tillkommit 1 löjtnantsbeställning av andra klassen samt 1 underlöjtnants- eller fänriksbeställning.

Beträffande *underofficerspersonalen* har den förändring vidtagits, att vid vartdera av Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen tillkommit 1 fanjunkare samt 1 sergeant av första och 1 sergeant av andra klassen. Vidare har ifrågavarande personal vid Norrbottens regemente ökats med 1 sergeant av första klassen samt vid Gottlands infanteriregemente ökats med 1 fanjunkare och minskats med 1 sergeant av andra klassen.

Vad *manskapsklassen* angår, hava vid vartdera av Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen tillkommit 2 furirer av första klassen, 5 furirer av andra klassen, 1 korpral och 1 vicekorpral.

Officers- och reservofficersvolontärbeställningarna hava minskats med 2 vid vartdera av Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen samt med 3 vid vart och ett av övriga infanteriregementen.

Kavalleriet.

I fråga om *officers- och underofficerspersonalen* vid kavalleriet hava inga förändringar vidtagits.

Vad *manskapsklassen* angår, hava vid vart och ett av fördelningskavalleriregementena tillkommit 9 meniga volontärer, 1 sjukvårdsryttare och 1 hovslagarryttare, varemot ur staterna avförts 9 vicekorpraler, 2 officers- eller reservofficersvolontärer, 1 sjukvårdsvicekorpral och 1 hovslagarvicekorpral. Vid vartdera av Skånska husar- och dragonregementena hava tillkommit 4 furirer av andra klassen och 20 meniga volontärer. Däremot hava ur dessa båda regementens stater avförts 1 korpral, 20 vicekorpraler, 4 officers- och reservofficersvolontärer och 2 hovslagarvicekorpraler, varjämte vid det förstnämnda regimentet utslutits 1 sjukvårdsvicekorpral och vid det sistnämnda regimentet 2 dylika beställningsmän.

Jag anhåller att i detta sammanhang få erinra därom, att Kungl. Maj:t, med anledning av riksdagens därom gjorda framställning, genom brev den 16 oktober 1915 anbefallt cheferna för Skånska husar- och dragonregementena samt Vendes artilleriregemente att vid avslutandet med rekapitulanter och nyanställda volontärer vid nämnda truppförband av kontrakt rörande anställning för tiden efter den 1 november 1916 iakttaga, att större personal i de olika manskapsgraderna vid truppförbandet icke antages än det, som högst motsvarar det antal beställningar i vardera av dessa grader, som enligt övergångsplanerna till 1914 års härordning skola efter ingången av år 1919 kvarstå vid truppförbandet; dock att denna bestämmelse icke skall utgöra hinder

för antagande av meniga volontärer eller för sådan volontärs befordran till underbefäl i olika grader till det i de olika årens stater för respektive regementen upptagna högre antalet, under förutsättning att det i förhållande till övergångsplanerna för år 1919 överskjutande antalet ikläder sig förbindelse att från och med år 1919 låta förflytta sig till Norrbottens kavallerikår, respektive Norrlands artilleriregemente.

[16.]

Officerspersonalen vid fältartilleriet å fastlandet har vid samtliga regementen utom Vendes artilleriregemente ökats med 1 löjtnant av andra klassen, varjämte vid vart och ett av Norrlands, Upplands och Smålands artilleriregementen tillkommit 1 överstelöjtnantsbeställning.

Fältartilleriet
å fastlandet.

Underofficerspersonalen har ökats med 1 styckjunkare vid Norrlands artilleriregemente.

Manskapsklassen har ökats vid samtliga ifrågavarande regementen med 1 hovslagarartillerist.

Däremot hava vid varje fältartilleriregemente utom Vendes artilleriregemente ur staterna uteslutits 4 officers- och reservofficersvolontärer, 2 sjukvårdsvicestaplar, 2 hantverksvicestaplar och 1 hovslagarvicekapitel. Vid Vendes artilleriregemente hava ur staten avförts 5 officers- och reservofficersvolontärer, 2 sjukvårdsvicestaplar, 2 hantverksvicestaplar och 2 hovslagarvicekapitel.

Vid Gottlands artillerikår har med avseende å *manskapsklassen* den förändring vidtagits, att ur staten uteslutits 1 officers- eller reservofficersvolontär och 1 sjukvårdsvicestapel.

Fältartilleriet
å Gottland.

Officerspersonalen vid Boden—Karlsborgs artilleriregemente har ökats med 1 kapten av första klassen och 1 löjtnant av första klassen.

Fästnings-
artilleriet.

I fråga om *underofficerspersonalen* har den förändring skett, att 1 styckjunkare, 1 sergeant av första och 1 sergeant av andra klassen tillkommit.

Manskapsklassen har ökats med 1 sjukvårdsartillerist och 1 hovslagarkapitel. Däremot hava ur staten avförts 4 officers- och reservofficersvolontärer, 2 sjukvårdsvicestaplar och 1 hantverksvicestapel.

Vid Positionsartilleriregementet har *manskapsklassen* ökats med 1 sjukvårds- och 1 hovslagarartillerist. Ur staten hava däremot avförts 4 officers- och reservofficersvolontärer, 1 sjukvårdsvicestapel, 1 hantverksvicestapel och 1 hovslagarvicekapitel.

Positions-
artilleriet.

[16.]
Fortifika-
tionen.

I staten för fortifikationen hava nyuppförts följande beställningar, nämligen 1 major, 2 kaptener av första klassen, 2 kaptener av andra klassen, 1 löjtnant av första klassen, 2 löjtnanter av andra klassen, 1 fanjunkare, 3 sergearter av första klassen, 3 sergearter av andra klassen, 1 departementsskrivare och 2 radiotelegrafister.

Ingenjör-
trupperna

Med avseende å ingenjörtrupperna har icke någon annan ändring vidtagits, än att ur staterna för Svea och Göta ingenjörkårer avförts 4 officers- och reservofficersvolontärer.

Trängen.

Vad *officerspersonalen* angår, har vid trängen ingen annan ändring vidtagits, än att, jämlikt särskilda av Kungl. Maj:t under år 1915 meddelade beslut, till den för officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen gemensamma staten från de särskilda trängkårernas stater överförts tillsammans 6 kaptener av första klassen, 5 kaptener av andra klassen, 6 löjtnanter av första klassen, 6 löjtnanter av andra klassen och 9 underlöjtnanter och fänrikar.

Med avseende å *underofficerspersonalen* har den ändringen vidtagits, att vid Svea trängkår indragits 1 sergeantsbeställning av andra klassen och vid Göta trängkår 1 fanjunkarbeställning, varjämte 1 musiksergeantsbeställning av andra klassen vid Skånska trängkåren överflyttats till den för officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen gemensamma staten.

Enligt de fastställda övergångsplanerna är avsett att under år 1916 indraga 1 kaptensbeställning av andra klassen. Dessutom torde lämpligen under samma år jämväl böra indragas 1 fanjunkarbeställning och 1 hantverkarbeställning. Då emellertid för närvarande icke kan avgöras, å vilka stater dessa indragningar böra äga rum, kan någon härav påkallad ändring icke nu i staterna vidtagas.

Med avseende å *manskapsklassen* har icke annan ändring skett än att ur varje trängkårs stat avförts 1 officers- eller reservofficersvolontärbeställning.

Musiken.

1914 års
senare riks-
dags beslut.

Uti 1914 års härordningsproposition föreslogs en del mindre ändringar i organisationen av arméns musik. Därjämte framställdes i vissa inom riksdagen avgivna motioner förslag om mera genomgripande förändringar härutinnan.

I sin skrivelse den 14 september 1914 i fråga om ordnandet av rikets försvarsväsende anförde riksdagen, att den vid övervägande av

de framställda förslagen funnit vissa av motionärerna framställda synpunkter värda beaktande. Det ville synas, som om avsevärda besparingar beträffande armémusiken kunde göras utan att nedsätta försvarsväsendets effektivitet. Å andra sidan föreläge vid samtliga truppförband ett stadigvarande behov av viss musikpersonal, vilket icke syntes kunna fyllas av värnpliktig personal. Förbises finge icke heller, att militärmusiken hade en ej ringa kulturell uppgift att fylla. En viss varsamhet syntes emellertid böra iakttagas vid lösningen av frågan om armémusikens organisation. Vid nu angivna förhållanden hade riksdagen icke ansett sig kunna bifalla något av de föreliggande förslagen till musikens omorganisation. Riksdagen hade dock ansett, att kostnaderna för musiken borde, utan åsidosättande av berättigade intressen, kunna nedbringas med minst en tredjedel av det för år 1914 för musiken utgående beloppet. I anslutning till vad sålunda anförts, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och, om möjligt, för 1915 års riksdag framlägga förslag till sådan omorganisation av arméns musik, att kostnaderna för densamma komme att uppgå till högst två tredjedelar av statsverkets dåvarande utgifter för densamma. [16.]

Med anledning härav uppdrog jag, jämlikt den 17 september 1914 erhållet nådigt bemyndigande, åt ledamöterna av riksdagens andra kam- Tillkallande
av sakkunniga.
mare grosshandlaren E. A. Nilson och hovstallmästaren G. Tamm samt musikunderlöjtnanten R. H. J:son Rune att såsom sakkunniga inom lantförsvarsdepartementet biträda med verkställande av förevarande utredning.

Med skrivelse den 14 december 1914 överlämnade de sakkunniga betänkande och förslag i ämnet. Utgående från att kostnaderna för armémusiken, för år 1914 belöpande sig till 1,406,491 kronor 83 öre, efter skedd omorganisation finge uppgå till högst två tredjedelar av nämnda belopp eller 937,661 kronor 22 öre, föreslogo de sakkunniga för vinnande av nämnda kostnadsbesparing en sådan organisation av arméns musik, att fast anställd musikpersonal skulle finnas endast vid infanteritruppförbanden samt vid Skånska husar- och dragonregementena, Kronprinsens husarregemente, Göta artilleriregemente, Göta ingenjörkår, Skånska trängkåren och Västmanlands trängkår, men däremot indragas vid samtliga övriga specialvapnen tillhörande truppförband. Å var och en av rikets 33 garnisonsorter skulle således, oavsett antalet därstädes förlagda truppförband, finnas blott en musikkår utom beträffande Stockholm och Linköping, där vartdera av de båda därstädes förlagda infanteriregementena skulle hava egen musikkår. Enligt förslaget skulle de särskilda musikkårerna ombesörja utförande av harmonimusik icke blott vid egna truppförband utan jämväl, då så erfordrades, vid övriga

- [16.] å garnisionsorten eventuellt förlagda truppförband utan musikkårer. Det förefintliga behovet av signalblåsare skulle vid de specialvapnen tillhörande truppförband, vilka icke hade musikkårer, tillgodoses genom värnpliktiga spel. Vid truppförband, tillhörande artilleriet, fortifikationen och trängen, skulle undervisningen i signalblåsning handhavas av instruktör från å samma ort förlagt infanteriregemente, utom beträffande värnpliktiga spel vid Karlsborgs artillerikår, vilkas undervisning skulle handhavas av instruktör från Göta ingenjörkår. Vid kavalleriet åter, där utbildning i ridning jämväl erfordrades, skulle undervisningen handhavas av beridna instruktörer, tillhörande musikkårerna vid Skånska husar- och dragonregementena samt Kronprinsens husarregemente. Vad musikkårernas storlek och sammansättning anginge, skulle infanteriregementenas musikkårer hava en normalbesättning av 24 man och övriga kårer av 12 man. Musikanförarna vid de större musikkårerna skulle benämnas musikdirektörer samt erhålla löjtnants av första klassen tjänsteställning och därmed förenade löne- och pensionsförmåner. Vid samtliga truppförband med egen musikkår skulle musik-anföraren föra befälet över musiken samt inför regementschefen föredraga ärenden rörande densamma. Vidare skulle de nuvarande regimentstrumslagarbeställningarna vid infanteriet indragas och de med dessa beställningar förenade åliggandena överflyttas på vederbörande musikfanjunkare. Slutligen skulle vid samtliga musikkårer inrättas elevbeställningar på stat. De årliga kostnaderna för arméns musik beräknades komma att efter genomförd organisation uppgå till 929,116 kronor 50 öre.

De sakkunnigas ifrågavarande förslag blev omedelbart utställt till yttrande av samtliga arméfördelningschefer, kommandanten i Boden och militärbefälhavaren å Gottland, efter vederbörande truppförbandschefers hörande, ävensom av chefen för generalstaben och arméförvaltningen.

Musiken enligt
1916 års
stater.

Då vid avlåtandet till riksdagen av 1915 års statsverksproposition ännu icke samtliga förenämnda myndigheter inkommit med sina utlåtanden i ämnet, var jag icke då i tillfälle att underställa frågan Kungl. Maj:ts prövning. I avvaktan på den proposition rörande armémusikens organisation, som jag förväntade kunna komma att under riksdagens lopp avlåtas, ansåg jag, att i de förslag till stater för år 1916, som framlades för riksdagens godkännande, musikpersonalen borde upptagas på enahanda sätt som uti 1915 års stater. Någon ändring föreslogs följaktligen icke vare sig med avseende å antalet musikbeställningar eller beträffande det antal dagar, för vilket hel eller halv dagavlöning

vore avsedd att utgå. Med hänsyn till den blivande nya organisationens genomförande ansågs dock böra vid vederbörande stater fogas en anmärkning av innehåll, att vid inträffande avgång i beställning inom musikpersonalen fråga om återbesättandet av den vakanta beställningen skulle underställas Kungl. Maj:t prövning.

[16.]

De sålunda uppgjorda statförslagen blevo av riksdagen godkända.

Emellertid hade de över de sakkunnigas förslag infordrade yttranden till Kungl. Maj:t inkommit. Av de hörda myndigheterna ställde det övervägande flertalet sig bestämt avvisande mot förslaget, under framhållande av att dess genomförande skulle icke blott i hög grad försvåra utförandet av god harmonimusik vid truppförbanden utan, vad betänkligare vore, i avsevärd mån nedsätta försvarsväsendets effektivitet. Förslaget att vid flertalet truppförband av specialvapnen indraga de nuvarande musikkårerna och överlämna signalblåsningen åt värnpliktiga spel vore ur militär synpunkt oantagligt. Frånsett harmonimusikens stora betydelse att vara respektive truppförband till förströelse och vederkvickelse, förefunnes vid varje truppförband såväl under fredstjänsten som i fält ett oavvisligt behov av fullt utbildade signalblåsare. Att under den relativt korta tid, bevaringsrekrytskolan påginge, utbilda en i fält användbar signalist, vore emellertid, enligt vad all erfarenhet hittills givit vid handen, icke möjligt. Vad särskilt kavalleriet anginge, vore det en känd sak, att den nuvarande övningstiden icke vore tillräcklig för att utbilda en fullt fältduglig ryttare. Än mindre skulle man på samma tid kunna utbilda en i fält användbar beriden signalist. Jämväl vid artilleriet och trängen, där enligt de sakkunnigas förslag undervisningen i signalblåsning skulle ombesörjas av instruktörer från infanteriet, erfordrades i ridning fullt utbildade signalister. Det vore under sådana förhållanden uppenbart, att behovet av signalblåsare vid dessa truppslag måste tillgodoses genom fast anställd musikpersonal. Härtill komme, att den nuvarande befälskadern vore beräknad med hänsyn därtill, att musikpersonalen kunde tagas i anspråk för en hel del rent militära uppdrag. Vid de truppförband, där musikkårerna skulle indragas, komme därför att uppstå en betänklig brist i befälsstillgången, vilken brist måste på annat sätt fyllas, för att icke organisationen skulle över hövan försvagas.

Myndigheter-
nas yttranden
över de
sakkunnigas
förslag.

Förutom nu nämnda huvudanmärkning mot de sakkunnigas förslag framställde myndigheterna åtskilliga andra anmärkningar mot förslagets detaljer.

[16.]
Omarbetning
av de
sakkunnigas
förslag.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 19 februari 1915 yttrade jag till statsrådsprotokollet bland annat följande:

»Då även jag hyser den uppfattningen, att de sakkunnigas förslag att indraga musikkårerna vid vissa truppförband icke kan ur militär synpunkt godtagas, kan jag givetvis icke tillstyrka, att förslaget i dess nuvarande skick lägges till grund för en framställning i ämnet till riksdagen. Innan så sker, bör detsamma enligt min mening omarbetas i sådan riktning, att det vid varje truppförband förefintliga behovet av viss fast anställd musikpersonal bliver behörigen tillgodosett. Behovet av en dylik omarbetning bestyrkes därav, att riksdagen i sin förenämnda skrivelse uttalat, att vid samtliga truppförband föreläge ett stadigvarande behov av viss musikpersonal, vilket icke syntes kunna fyllas av värnpliktig personal, och att den ifrågasatta omorganisationen borde ske utan att försvarsväsendets effektivitet nedsattes.

Vid avgivandet av sitt förslag hava de sakkunniga enligt dem givet uppdrag varit bundna av riksdagens uttalande, att kostnaderna för armémusiken efter genomförd omorganisation finge uppgå till högst två tredjedelar av statsverkets nuvarande utgifter för densamma. Huruvida en ur militär synpunkt tillfredsställande organisation av musiken kan inom den sålunda angivna kostnadsramen erhållas, torde efter den nu verkställda utredningen få anses än mera ovisst än förut. Det synes mig därför böra medgivas vederbörande att vid den blivande omarbetningen av förslaget alternativt föreslå en höjning av kostnadssumman, i den mån detta finnes oundgängligen erforderligt, för att icke försvarsväsendets effektivitet må nedsättas eller andra oavvisliga intressen undanskjutas.

Den sålunda erforderliga omarbetningen torde böra verkställas av de redan förut tillkallade sakkunniga. För de rent militära synpunkternas behöriga tillgodoseende torde det emellertid vara nödigt, att den militära sakkunskapen varder bland de sakkunniga särskilt representerad.»

I enlighet med statsrådets hemställan bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för lantförsvarsdepartementet att tillkalla två officerare för att, jämte de redan förut tillkallade sakkunniga, inom departementet biträda med utarbetande av förslag till omorganisation av arméns musik i den riktning, jag i mitt förenämnda yttrande angivit.

På grund av det sålunda erhållna bemyndigandet uppdrog jag åt översten greve C. T. G. Rudenschöld och överstelöjtnanten G. Hedengren att såsom sakkunniga deltaga i förevarande utredning. Efter det grosshandlaren Nilson och hovstallmästaren Tamm, på därom gjord framställning, entledigats från uppdraget, har jag såsom sakkunniga i deras ställe tillkallat lektorn K. Starbäck och stadsnotarien N. Andersson.

Då de sakkunniga ännu icke inkommit med något förslag i ämnet, [16.]
 torde i avvaktan på att sådant förslag varder avgivet och proposi- Musiken enligt
 tion i ärendet till riksdagen avlåten, någon ändring med avseende å 1917 års
 armémusiken icke böra vidtagas i de stattförslag, som nu för riksdagen förslagestater.
 framläggas. Antalet musikbeställningar ävensom det antal dagar, för
 vilket hel eller halv dagavlöning är avsedd att utgå, är följaktligen
 detsamma som enligt de för innevarande år fastställda staterna. Lika-
 ledes har med hänsyn till en blivande omorganisations genomförande
 bibehållits den vid 1916 års stater fogade anmärkningen, att vid inträff-
 ande avgång i beställning inom musikpersonalen fråga om återbesät-
 tandet av den vakanta beställningen skall underställas Kungl. Maj:ts
 prövning.

**Ändringar i truppförbandsstaterna föranledda av 1911 års riksdags beslut om
 fältläkarkårens omorganisation.**

När 1911 års riksdag beslöt omorganisation av fältläkarkåren, 1911 års
 bestämdes, bland annat, att *vid truppförbanden* skulle finnas följande organisation.
 ordinarie läkare, nämligen:

vid vart och ett av följande infanteriregementen: Svea livgarde,
 Göta livgarde, Livregementets grenadjärer, Första och Andra livgre-
 nadjärregementena, Västgöta regemente, Karlskrona grenadjärregemente,
 Upplands infanteriregemente, Skaraborgs, Södermanlands, Kronobergs
 och Jönköpings regementen, Dalregementet, Hälsinge, Älvsborgs, Hal-
 lands, Bohusläns, Västmanlands, Västerbottens, Kalmar och Värmlands
 regementen, Jämtlands fältjägarregemente, Norra och Södra skånska
 infanteriregementena samt Västernorrlands regemente en regements-
 och en bataljonsläkare;

vid Vaxholms grenadjärregemente en regementsläkare;

vid vart och ett av följande kavalleriregementen: Livgardet till
 häst, Livregementets dragoner, Livregementets husarer, Smålands husar-
 regemente, Kronprinsens husarregemente och Norrlands dragonrege-
 mente en bataljonsläkare;

vid vartdera av Skånska husar- och Skånska dragonregementena
 en regements- och en bataljonsläkare;

vid vart och ett av följande artilleriregementen: Svea, Göta,
 Vendes, Upplands och Smålands artilleriregementen en regements- och
 en bataljonsläkare;

vid den i Östersund förlagda delen av Norrlands artilleriregemente
 ävensom vid Positionsartilleriregementet en regementsläkare;

för Svea ingenjörkår och Fälttelegrafkåren en regements- och en
 bataljonsläkare, uppförda å staten för fortifikationen;

[16.] vid var och en av följande kårer: Svea, Göta och Norrlands trängkårer, Skånska trängkåren, Västmanlands trängkår och Östgöta trängkår en regements- och en bataljonsläkare;

för Karlsborgs garnison och garnisonssjukhus en regements- och en bataljonsläkare, uppförda å staten för kommendantsstaten;

för Bodens garnison och garnisonssjukhus samt för bestridandet av tjänsten såsom fästningsläkare vid kommendantskapet därstädes två regements- och två bataljonsläkare, uppförda å staten för kommendantsstaten; och

för Gottlands trupper och deras sjukhus ävensom för bestridandet av läkartjänsten vid militärbefälet å Gottland en regements- och två bataljonsläkare, uppförda å staten för Gottlands trupper.

*Avlöningsförmåner*na för icke blott dessa utan *samtliga ordinarie* läkare vid armén bestämdes sålunda:

för regementsläkare: majors avlöningsförmåner,

för bataljonsläkare: kaptens av andra klassen avlöningsförmåner, med tillägg å lön med 1,000 kronor för de 27 äldre bataljonsläkarna; samt

dessutom särskilda arvoden: dels å 1,000 kronor till envar av två regementsläkare och två bataljonsläkare vid Bodens garnison samt regementsläkaren och bataljonsläkaren vid garnisonssjukhuset i Stockholm, dels ock å 500 kronor till regementsläkaren vid Vaxholms grenadjärregemente.

Ändringar i
organisationen
enligt 1914
års härord-
ningsbeslut.

Uti den sålunda beslutade omorganisationen gjorde 1914 års senare riksdag den ändringen, att, utöver förenämnda beställningar, skulle inrättas en regementsläkarbeställning, avsedd för Norrlands ingenjörkår, samt en bataljonsläkarbeställning vid vartdera av Vaxholms grenadjärregemente och Norrlands artilleriregemente. Bataljonsläkarbeställningen vid Vaxholms grenadjärregemente har redan uppförts i 1916 års stat. Enligt planerna för övergången till den nya härordningen skall regementsläkarbeställningen vid Norrlands ingenjörkår tillkomma först från och med år 1918 och bataljonsläkarbeställningen vid Norrlands artilleriregemente först från och med år 1919.

Organisa-
tionens
genomförande.

Genom riksdagens under åren 1912—1915 fattade beslut är den nya organisationen rörande de ordinarie läkarna vid armén och deras avlöningsförmåner efter ändringar i respektive från och med år 1916 gällande stater införd vid:

arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, Svea livgarde, Göta livgarde, Andra livgrenadjärregementet, Västgöta regemente, Karlskrona grenad-

[16.]

järregemente, Upplands infanteriregemente, Skaraborgs, Södermanlands och Kronobergs regementen, Dalregementet, Älvsborgs, Hallands, Bohusläns, Västmanlands, Västerbottens, Kalmar och Värmlands regementen, Jämtlands fältjägarregemente, Norra skånska infanteriregementet, Vaxholms grenadjärregemente, Västernorrlands regemente, Livregementets dragoner, Skånska husarregementet, Skånska dragonregementet, Svea, Göta, Vendes, Norrlands, Upplands och Smålands artilleriregementen, fortifikationen, Göta, Norrlands, Västmanlands och Östgöta trängkårer, kommandantskapet å Karlsborg och i Boden, militärbefälet på Gottland, garnisonssjukhuset i Stockholm samt krigsskolan.

I staterna för Livgardet till häst, Livregementets husarer, Smålands och Kronprinsens husarregementen samt Norrlands dragonregemente har, med uteslutande av regementsläkarbeställningen, upptagits en bataljonsläkarbeställning enligt den nya organisationen, dock med den anmärkningen, att, så länge den nuvarande regementsläkaren kvarstår, han skall bibehållas vid sina innehavande avlöningsförmåner samt att det belopp, varmed dessa avlöningsförmåner överstiga de i staten uppförda, skall utgå från oanvända medel under avlöningsanslaget.

I fråga om *övergången* till den nya organisationen *under år 1916* har riksdagen medgivit,

att, därest under år 1916 vakans i bataljonsläkarbeställning kommer att inträffa vid något eller några av Livregementets grenadjärer, Första livgrenadjärregementet, Jönköpings och Hälsinge regementen, Södra skånska infanteriregementet, Positionsartilleriregementet, Svea trängkår eller Skånska trängkåren, beställningen icke tillsättes, utan den nya organisationen tillämpas vid dessa truppförband;

att, därest under år 1916 vakans i regementsläkarbeställning kommer att inträffa vid något av ovan uppräknade truppförband, beställningen tillsättes med avlöning för nye tjänstinnehavaren enligt ny stat, därest den nya organisationen kan genomföras, men eljest efter den gamla staten, till dess genom en av bataljonsläkarnas (vid Positionsartilleriregementet bataljonsläkarens) avgång den nya organisationen kan tillämpas vid detta truppförband; samt

att för genomförandet av fältläkarkårens nya organisation, i vad den avser de ordinarie läkarna vid andra truppförband än dem, där läkarbeställningarna redan blivit i staterna uppförda enligt förenämnda organisation, må användas i första hand de löner och dagavlöningar, som finnas uppförda i staterna för läkarbeställningarna vid de truppförband, där sagda beställningar ännu äro uppförda enligt äldre organisation och där vid vakans den nya organisationen får genomföras i

- [16.] överensstämmelse med förut angivna grunder, samt än vidare de medel, som i truppförbandsstaterna uppförts för andra beställningar, men på grund av vakanser i dessa icke komma till användning för desamma.

Arméförvalt-
ningens hem-
ställan.

Arméförvaltningen har nu anmält, att ämbetsverket i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut ytterligare föranstaltat om den nya organisationens införande vid Svea trängkår och Skånska trängkåren. Vid dessa truppförband vore alltså ändring i staterna enligt den nya organisationen erforderlig för år 1917.

Enär avlöningsanslaget numera vore av förslagsanslags natur, har arméförvaltningen vidare ansett, att förenämnda vid staterna för Livgardet till häst, Livregementets husarer, Smålands och Kronprinsens husarregementen samt Norrlands dragonregemente fogade anmärkning borde erhålla den ändrade formulering, att orden »använda medel under» utginge.

I fråga om *övergången* till den nya organisationen *under år 1917* har arméförvaltningen hemställt, att förut återgivna för övergången under år 1916 fastställda bestämmelser må i tillämpliga delar gälla.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört rörande den nya organisationens genomförande vid Svea trängkår och Skånska trängkåren, böra i staterna för dessa kårer uppföras 1 regementsläkare med lön 4,000 kronor, dagavlöning för 365 dagar à 5 kronor = 1,825 kronor, summa 5,825 kronor, samt 1 bataljonsläkare med lön 2,400 kronor, dagavlöning för 365 dagar à 4 kronor = 1,460 kronor, summa 3,860 kronor.

Vidare torde berörda anmärkning till staterna för nämnda fem fördelningskavalleriregementen böra erhålla den av arméförvaltningen föreslagna ändrade formuleringen.

Mot vad arméförvaltningen föreslagit i fråga om bestämmelserna för övergången till den nya organisationen under år 1917, har jag icke något att erinra.

Lönereglering för fältveterinärkåren.

Enligt för närvarande gällande stater åtnjuta arméns veterinärer följande avlöningsförmåner, nämligen:

regementsveterinär: kaptens av andra klassen löneförmåner, eller lön 2,400 kronor och dagavlöning i 365 dagar à 4 kronor = 1,460 kronor, summa 3,860 kronor;

bataljonsveterinär: löjtnants av andra klassen löneförmåner, eller [16.]
lön 1,020 kronor och dagavlönning i 365 dagar à 3 kronor = 1,095,
summa 2,115 kronor; samt

fältveterinärstipendiat: arvode om 600 kronor för år.

Dessutom utgår till de 13 äldsta bataljonsveterinärerna ett årligt tillägg å lönen av 480 kronor.

Under år 1912 gjorde Svenska fältveterinärsällskapet hos Kungl. Maj:t framställning om förbättring av militärveterinärernas löneförhållanden.

Uti häröver den 7 november 1912 avgivet utlåtande framhöllo arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse, att de till militärveterinärerna för närvarande utgående löneförmåner vore allt för knappt tillmätta för att utgöra skälig ersättning för det dem påvilande arbetet samt att en löneförbättring vore av behovet påkallad för att icke fältveterinärarkårens rekrytering skulle äventyras. Civila departementet och sjukvårdsstyrelsen hemställde därför, att proposition om löneförbättring åt militärveterinärerna enligt vissa närmare angivna grunder måtte avlåtas till 1913 års riksdag.

Ifrågavarande framställning har emellertid ännu icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Arméförvaltningen har nu ånyo gjort framställning i ämnet samt därvid, under åberopande av den i förenämnda utlåtande förebragta utredningen, ytterligare framhållit, att genom 1914 års härordning visserligen icke vidtagits annan ändring i organisationen av fältveterinärarkåren, än att antalet beställningar ökats i följd av nyuppsatta formationer, men att det dock vore tydligt, att veterinärerna vid armén på grund av densamma måste underkasta sig ökad tjänstgöring, varigenom möjligheten för dem att utöva enskild verksamhet komme att inskränkas. Behovet av löneförbättring åt veterinärpersonalen på stat vid armén framträdde därför kraftigare än förut. Då härtill komme, att ett flertal veterinärbeställningar vid armén alltjämt vore vakanta och att nya sådana enligt 1914 års härordning skulle tillsättas, ansåge arméförvaltningen det vara ofrånkomligt att snarast möjligt genomföra löneförbättring åt ifrågavarande kår, därest veterinärvården vid armén skulle kunna nöjaktigt tillgodoses. Arméförvaltningen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte till 1916 års riksdag avlåta förslag om sådan ändring i militärveterinärernas löneförmåner,

Arméförvaltningens framställning.

att *fältveterinärstipendiat* erhöles i årligt arvode 900 kronor samt i dagarvode 8 kronor,

[16.] att *bataljonsveterinär* erhöles löjtnants av första klassen lön samt dessutom rätt till ett ålderstillägg å 500 kronor att utgå efter en väl vitsordad tjänstetid såsom bataljonsveterinär på stat av 5 år,

att bataljonsveterinären vid Positionsartilleriregementet utom avlöningsförmåner, som ovan för bataljonsveterinär vore föreslagna, tilldelades ett särskilt årligt arvode av 500 kronor,

att *regementsveterinär*, med bibehållande av sina hittills varande löneförmåner, tillerkändes rätt till två ålderstillägg å 500 kronor vardera, att efter väl vitsordad tjänstgöring utgå, det första till den, som varit bataljons- och regementsveterinär på stat under sammanlagt 10 år, därav minst 5 år såsom regementsveterinär på stat, och det andra, då han varit anställd såsom regementsveterinär i ytterligare 5 år, samt

att regementsveterinär eller bataljonsveterinär, som vid de ändrade avlöningsvillkorens trädande i kraft innehade sådan beställning, skulle, för åtnjutande av rätt till ålderstillägg enligt förenämnda grunder, äga tillgodoräkna sig den tid, han dessförinnan innehaft anställning vid armén.

Departements-
chefen.

Att en förbättring av militärveterinärernas löneförmåner måste äga rum inom en nära framtid, finner jag till fullo ådagalagt genom den i ärendet nu och tillförene förebragta utredningen. Särskilt anser jag detta vara erforderligt för att fältveterinärkåren skall kunna på ett betryggande sätt rekryteras och veterinärvården av arméns dyrbara hästmateriel därigenom bliva behörigen tillgodosedd. Med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden finner jag mig emellertid icke nu kunna tillstyrka bifall till arméförvaltningens framställning, utan torde med den ifrågasatta löneregleringen få anstå till ett kommande år.

Artilleriets fabriker och tyganstalter.

Ökning och minskning av antalet beställningar.

Den för år 1916 fastställda staten för artilleriets fabriker och tygstater upptager jämte annan personal 6 departementsskrivare, 10 tygunderofficerare, 14 besiktningsrustmästare eller tygverkmästare, 18 tyg- eller fabriksskrivare och 55 tyghantverkare.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skola efter genomförd härordning vid artilleriets fabriker och tygstater finnas anställda, förutom annan personal, 6 departementsskrivare, 18 besiktningsrustmästare eller tygverkmästare, 9 tyg- eller fabriksskrivare samt 44 tyghantverkare, men däremot icke några tygunderofficerare.

Med underdånig skrivelse den 23 oktober 1915 hava arméförvaltningens artilleri- och civila departement överlämnat förslag till stat för artilleriets fabriker och tygstater år 1917, därvid departementen hemställt om vidtagande av följande ändringar i den för innevarande år gällande staten.

[16.]

Förslag till
stat för år
1917.

I enlighet med vad arméförvaltningen i sin framställning angående medelsbehovet för år 1917 föreslagit, borde å staten uppföras ytterligare en departementsskrivare, vilken förutom övriga åligganden skulle hava att utföra de å artilleridepartementet förekommande registrators- och bokhållargöromålen.

Då en tygunderofficersbeställning på grund av innehavarens frånfälle blivit vakant samt tre tygunderofficerare, som förklarat sig därtill villiga, kunde utnämnas till tygverkmästare från och med den 1 januari 1917, borde tygunderofficerarnas antal minskas från 10 till 6 samt besiktningsrustmästarnas eller tygverkmästarnas antal ökas från 14 till 17.

Vidare borde på grund av skeende befordran antalet tyg- eller fabriks-skrivare minskas från 18 till 17.

Slutligen borde tyghantverkarnas antal minskas från 55 till 54, enär en tyghantverkare på grund av ålder komme att under innevarande år avgå.

Den i nuvarande stat intagna anmärkning 3, av innehåll att staten beträffande tyghantverkare skulle genomföras endast i den mån nuvarande vakanser och blivande avgång det medgäve utan överskridande av de för tyghantverkares avlöning i staten anvisade medel, ansåge departementen såsom icke erforderlig böra ur staten uteslutas och med anledning härav viss jämkning i avfattningen av nuvarande anmärkning 4 vidtagas.

Mot vad sålunda föreslagits, har jag icke annat att erinra, än att då det ifrågasatta uppförandet å staten av ytterligare en departementsskrivare sammanhänger med det av arméförvaltningen framställda förslaget om uppförande å ämbetsverkets stat av vissa nya beställningar, vilket förslag jag för närvarande icke ansett mig kunna tillstyrka, med inrättandet av förevarande departementsskrivarbeställning jämväl bör tillsvidare anstå.

Departement-
schefen.

Gottgörelse för tjänstehästar.

Å nu gällande stat är upptagen gottgörelse åt fälttygmästaren för två tjänstehästar med 1,530 kronor.

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 1 häft.

[16.] Enligt 1915 års riksdags beslut i fråga om hästhållningen för officerare vid armén skall fälttygmästaren hädanefter vara beriden endast å en häst, vilken dock skall vara egen tjänstehäst.

Av skäl, som förut anförts, torde å staten för år 1917 fortfarande böra beräknas hästgottgörelse åt fälttygmästaren enligt hittills följda grunder, men torde det härför erforderliga beloppet böra upptagas med förslagsvis högst 1,530 kronor. Huru vid övergången till den nya ordningen skall förfaras, torde, på sätt föreslagits beträffande andra stater, böra angivas uti en vid staten fogad anmärkning.

Ifrågasatt löneförbättring för tyg- och fabriksingenjörer.

Å staten för artilleriets fabriker och tygstater finnas uppförda 4 tyg- eller fabriksingenjörer med lön 3,000 kronor, dagavlönning i 365 dagar å 4 kronor = 1,460 kronor, summa 4,460 kronor. Ifrågavarande beställningshavare äga dessutom efter 5 års väl vitsordad tjänst uppbära ålderstillägg å lönen med 500 kronor. Med beställningen följer inkvartering in natura eller inkvarteringsbidrag enligt gällande bestämmelser.

Uti en till Kungl. Maj:t ingiven skrift av den 6 november 1915 hava fabriksingenjörerna C. Rundlöf och H. Korseman samt tygingenjören E. Alland gjort underdånig framställning om löneförbättring för tyg- och fabriksingenjörer samt därvid föreslagit, att lönen måtte höjas från 3,000 kronor till 3,400 kronor samt att tre ålderstillägg å 500 kronor måtte få utgå efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänst. Därjämte hava sökandena med hänsyn till nu rådande dyrtid hemställt, att de nya löneförmånerna måtte beräknas och utgå från och med år 1916, ävensom att beställningshavare måtte berättigas att för åtnjutande av de nya ålderstilläggen räkna sig tillgodo föregående tjänstgöringstid.

Arméförvalt-
ningens
artilleri-
och civila
departements
yttrande.

Arméförvaltningens artilleri- och civila departement hava i avgivet utlåtande tillstyrkt den gjorda framställningen.

Departement-
schefen.

Med hänsyn till de arbetsuppgifter, som åligga ifrågavarande personal, finner jag visserligen den föreslagna löneförhöjningen i och för sig befogad, men då löneregleringsfrågor av förut angivna skäl icke synas för närvarande böra göras till föremål för framställning till

riksdagen, torde med förevarande lönereglerys genomförande liksom med åtskilliga andra böra anstå till ett kommande år. [16.]

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för artilleriets fabriker och *tyganstalter*, såsom staten hädanefter riktigare torde böra benämnas, och slutar denna å 320,875 kronor eller 5,372 kronor 50 öre mindre än för innevarande år.

Gottgörelse för tjänstehästar.

Enligt 1915 års riksdags beslut angående hästhållningen för officerare vid armén skola regementschefer vid infanteriet, samtliga officerare vid kavalleriet utom fänrikar, cheferna för samtliga fältartilleriregementen, chefen för Positionsartilleriregementet, chefen för Gottlands artillerikår samt översten vid trängen vara beridna å två hästar, därav dock, i motsats till vad för närvarande är förhållandet, den ena skall vara en kronan tillhörig stamhäst. Chefen för Bodens (för närvarande Boden—Karlsborgs) artilleriregemente, vilken nu är beriden å två egna tjänstehästar, skall hädanefter vara beriden endast å en häst, vilken skall vara egen tjänstehäst. Samtliga övriga officerare och vederlikar vid truppförbanden, vilka för närvarande äro beridna å egna tjänstehästar, skola enligt riksdagens beslut för framtiden göras beridna å kronan tillhöriga stamhästar.

Av skäl, som under punkten 6 anförts, torde emellertid å truppförbandsstaterna för år 1917 böra beräknas hästgottgörelse enligt hittills tillämpade grunder. Huru vid övergången till den nya ordningen för hästhållningen skall förfaras, torde, på sätt föreslagits beträffande andra stater, böra angivas i en vid staterna fogad anmärkning.

Polispersonalen i Boden och å Karlsborg.

För upprätthållande av allmän ordning och säkerhet inom Bodens och Karlsborgs fästningars områden finnes viss polispersonal anställd. Denna åtnjuter icke några å stat uppförda fasta avlöningsförmåner utan uppbär endast arvoden med vissa belopp från de under titel II av ordinarie byggnadsanslaget upptagna anslagsposterna till kommandantskapen i Boden och å Karlsborg.

Förslag föreligger nu om dels ökning av polispersonalen vid såväl Boden som Karlsborg, dels ock om samma personals uppförande å ordinarie stat under avlöningsanslaget.

[16].

Polispersonalen i Boden.

Anställande
av fästnings-
polis i Boden.

Genom brev den 13 mars 1903 förordnade Kungl. Maj:t, att för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet inom arbetsområdena vid Bodens fästning och närmaste trakten däromkring skulle tillsvidare från och med den 1 maj samma år såsom fästningspolis anställas 1 polis-kommissarie, 3 överkonstaplar och 3 konstaplar mot åtnjutande av vissa årliga arvoden från extra anslaget till fortsättande av arbetena å rikets lantbefästningar. Genom brev den 28 september 1907 medgav därefter Kungl. Maj:t, att, utöver det förut bestämda antalet, ytterligare 2 överkonstaplar och 2 konstaplar finge omedelbart antagas för tiden till 1908 års utgång, mot enahanda arvoden som de förutvarande för motsvarande personal, att utgå från extra anslaget till fullbordande av befästningsarbetena vid Boden.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beslöt därefter 1908 års riksdag att under titel II av ordinarie byggnadsanslaget skulle beräknas arvoden med vissa belopp åt ifrågavarande polispersonal.

I enlighet härmed och sedan riksdagen åren 1909 och 1912 medgivit viss höjning av de förut bestämda arvoden, upptager den för närvarande gällande staten för ordinarie byggnadsanslaget under titel II följande arvoden åt polispersonalen i Boden, nämligen:

till 1 poliskommissarie	kronor 2,500: —	summa kronor	2,500: —
» en var av 5 överkonstaplar	» 1,800: —	» »	9,000: —
» en var av 5 konstaplar...	» 1,500: —	» »	7,500: —
			Summa kronor 19,000: —

Instruktion för fästningspolispersonalen är fastställd genom kungl. brev den 1 november 1907.

Kommen-
dantens för-
slag år 1912
om ökning av
polisperso-
nalen.

Uti särskild underdånig skrivelse den 6 september 1912 angående ordnande av säkerhets- och bevakningstjänsten vid Bodens fästning framhöll dåvarande kommandanten, att den nuvarande fästningspolispersonalen vore alltför fåtalig för att på ett något så när betryggande sätt kunna fullgöra sina åligganden. Enligt kommandantens uppfattning borde densamma ökas med 5 konstaplar.

Chefen för generalstaben framhöll i avgivet yttrande, att oavsett frågan, huru den militära bevakningen av fästningen komme att ordnas, den av kommandanten föreslagna ökningen av fästningspolispersonalen vore önskvärd.

Arméförvaltningen, som jämväl yttrade sig i ärendet, förklarade sig icke hava något att erinra mot det framställda förslaget. Då arvoden å de nya polismännen borde utgå med samma belopp som för de redan inom fästningen anställda konstaplarna, borde, under förutsättning av bifall till framställningen, ordinarie byggnadsanslaget ökas med 7,500 kronor.

[16.]

Med anledning därav, att frågan om fästningarnas säkerhetsbesättningar vid nämnda tidpunkt var föremål för utredning i samband med frågan om försvarsväsendets ordnande, föranledde kommandantens förevarande framställning emellertid icke någon åtgärd.

Uti underdånig skrivelse den 23 december 1913 gjorde kommandanten i Boden ånyo framställning om ökning av fästningspolispersonalen och föreslog i samband därmed, att densamma måtte uppföras å ordinarie stat. Enligt kommandantens uppfattning borde polispersonalen utgöras av 1 poliskommissarie, 5 överkonstaplar och 10 konstaplar samt ett visst antal extra poliskonstaplar. Avlöningsförmånerna för den ordinarie personalen borde utgå i form av lön, kallortstillägg och inkvarteringsersättning samt sammanlagda utgöra för poliskommissarien 3,600 kronor, för överkonstapel 2,220 kronor och för konstapel 1,720 kronor. Därjämte borde utgå 2 ålderstillägg efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tjänst till poliskommissarien å 200 kronor samt till överkonstapel och konstapel å 100 kronor. För anställandet av erforderligt antal extra poliskonstaplar beräknades ett årligt belopp av omkring 21,300 kronor. I avvaktan på genomförandet av den föreslagna organisationen borde sistnämnda belopp tillsvidare årligen utgå för anställande av extra polispersonal.

Kommandantens förslag år 1913 om fästningspolisens organisation och avlöning.

Uti häröver den 31 december 1913 avgivet utlåtande biträdde arméförvaltningens fortifikations- och civila departement kommandantens framställning. Beträffande avlöningsförmånerna ansåge dock departementen, att avlöningen, som icke vore föreslagen efter någon i avseende å beloppen förut inom armén gällande norm, borde utgå antingen under vanliga civila avlöningsformer eller under militära avlöningsformer med ålderstillägg i överensstämmelse med vad som bestämts för fortifikationskassörerna. I intetdera fallet syntes den särskilda avlöningsformen »kallortstillägg» böra ifrågakomma, med mindre sådan avlöningsförmån tillerkändes jämväl andra militära och civilmilitära tjänstemän i Boden. För sin del ansåge departementen avlöningen böra utgå efter militära avlöningsformer, vilket även med hänsyn till pensionerna och den av kommandanten före-

Arméförvaltningens fortifikations- och civila departements yttrande den 31 december 1913.

[16.] slagna åldersgränsen för rätt till pension eller 55 levnadsår finge anses lämpligast. I enlighet härmed föresloge departementen följande avlöningsförmåner nämligen

för *poliskommissarien*: lön 2,200 kronor, dagavlöning i 365 dagar à 3 kronor = 1,095 kronor, summa 3,295 kronor, samt 2 ålderstillägg å lönen à 200 kronor, det ena efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst;

för *överkonstapel*: lön 1,200 kronor, dagavlöning i 365 dagar à 2 kronor 50 öre = 912 kronor 50 öre, summa 2,112 kronor 50 öre, samt 2 ålderstillägg å lönen à 100 kronor, det ena efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst;

för *konstapel*: lön 780 kronor, dagavlöning i 365 dagar à 2 kronor = 730 kronor, summa 1,510 kronor, samt 2 ålderstillägg å lönen med 100 kronor, det ena efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst.

I anslutning till vad sålunda anförts, överlämnade departementen förslag till stat för polispersonalen i Boden, slutande å 50,500 kronor, därav 28,957 kronor 50 öre i avlöning åt den ordinarie personalen, 21,300 kronor i ersättning åt extra poliskonstaplar och 242 kronor 50 öre till polispersonalens resor m. m.; och hemställde departementen, att berörda stat måtte upptagas under avlöningsanslaget och i följd härav titel II av ordinarie byggnadsanslaget minskas med 19,000 kronor.

Anvisande
av medel
för ökad
polisbevak-
ning.

Av skäl, som förut anförts, föranledde icke heller detta förslag någon framställning till riksdagen. Däremot medgav Kungl. Maj:t genom brev den 9 januari 1914, att för anställande av extra polisbevakning i Boden under år 1914 finge till kommandantens förfogande ställas ett belopp av högst 21,300 kronor, att av arméförvaltningens civila departement av omhänderhavande medel förskjutas för att framdeles anmälas till ersättande.

I avvaktan på genomförandet av en omorganisation av polispersonalen i Boden har Kungl. Maj:t, på därom av kommandanten gjord framställning, genom brev den 31 december 1914 ställt till kommandantens förfogande för år 1915 ett belopp av 6,300 kronor, därav 6,000 kronor skulle användas för anställande under hela året av 4 extra poliskonstaplar samt 300 kronor för polispersonalens förstärkande vid särskilda tillfällen.

Emellertid hade Kungl. Maj:t den 1 april 1912 utfärdat förordning angående utlännings tillträde till arméns och marinens etablissemang och övningar m. m. (se Svensk författningssamling n:r 81). Ut i § 1 av denna förordning stadgas följande:

»1. Utlänning må ej tillåtas att inkomma inom befästningsområde, ej heller att utan Konungens i statsrådet givna tillstånd bosätta sig inom skyddsområde, som må vara för fästning bestämt. De villkor, på vilka utlänning må kunna tillåtas att tillfälligtvis uppehålla sig inom fästnings skyddsområde, bestämmas likaledes av Konungen i statsrådet.

2. För varje fästning fastställs i kommandoväg ett eller flera befästningsområden, innefattande fästningens samtliga verk och försvarsanstalter. För annan befästningsanläggning fastställs i enahanda ordning likaledes ett eller flera befästningsområden, innefattande dels själva befästningen, dels ock, där så anses nödigt, ett kringliggande område.

3. Där så finnes erforderligt, fastställer Konungen i statsrådet visst skyddsområde för fästning utanför befästningsområdet.»

[16.]
Förslag om
polispersona-
lens organisa-
tion i samband
med frågan
om fastställan-
de av skydds-
område för
rikets fäst-
ningar.

Med anledning av vad sålunda blivit stadgat, anbefalldes chefen för generalstaben den 1 juli 1912 att efter samråd med vederbörande myndigheter till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till bestämmande av erforderliga skyddsområden för de till lantförsvaret hörande fästningarna.

Sedan chefen för generalstaben till åtlydnad härav inkommit med förslag i ämnet, anbefalldes Kungl. Maj:t den 29 september 1913 chefen för generalstaben att — med beaktande av föreliggande förslag till befästningsområden för Bodens och Karlsborgs fästningar — inkomma med förslag till de villkor, på vilka utlänning måtte kunna tillåtas att tillfälligtvis uppehålla sig inom fästnings skyddsområde, ävensom avgiva yttrande angående de åtgärder, som kunde finnas erforderliga för åvägbringande av nödig effektivitet i förevarande hänseende, samt rörande samtliga de kostnader, som därav kunde föranledas.

Med anledning härav överlämnade chefen för generalstaben med särskild skrivelse den 20 januari 1914 förslag i ämnet ävensom av vederbörande kommendanten i ärendet avgivna yttranden.

Kommendanten i Boden framhöll därvid, att då den nuvarande polispersonalen, enligt vad erfarenheten tydligt givit vid handen, redan under rådande förhållanden vore allt för otillräcklig för att kunna fylla de stora krav, som måste ställas på densamma, en ökning av polispersonalen i enlighet med det av kommendanten den 23 december 1913 avgivna förslaget vore oavsligen nödvändig, oberoende av den föreliggande frågan angående villkoren för utlännings tillfälliga uppehåll

- [16.] inom landfästnings skyddsområde. Därest de av chefen för generalstaben i berörda hänseende föreslagna bestämmelserna bleve fastställda, måste emellertid ökningen göras något större än förhållandena eljest syntes kräva, i det att ytterligare en konstapel erfordrades. Att märka vore, att förutom denna konstapel även den övriga polispersonalen vid sidan av sin övriga tjänstgöring måste medverka vid kontrollerandet av att villkoren för utlännings tillfälliga uppehåll inom skyddsområdet efterföljdes. En nödvändig förutsättning för att nödig kontroll i förevarande hänseende skulle kunna åstadkommas vore således, att förenämnda framställning om polispersonalens i Boden ökning i sin helhet vunne Kungl. Maj:ts godkännande.

För egen del förklarade sig chefen för generalstaben icke hava något att erinra mot vad kommandanten sålunda föreslagit.

Till följd av nådig remiss avgåvo härefter arméförvaltningens artilleri-, fortifikations-, intendents-, och civila departement den 18 april 1914 yttrande i ärendet. Under hänvisning till förenämnda av fortifikations- och civila departementen den 31 december 1913 avgivna förslag till stat för polispersonalen i Boden, förklarade därvid departementen, att fastställandet av de ifrågasatta bestämmelserna för utlännings tillfälliga uppehåll inom skyddsområde icke syntes för närvarande påfordra anvisande av medel för polisbevakning utöver det i nämnda förslag till stat upptagna belopp eller 50,500 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t härefter utfärdat kungörelser *dels* den 5 februari 1915 angående skyddsområden för Karlsborgs- och Bodens fästningar (se Svensk författningssamling n:r 28) *dels ock* den 26 mars 1915 angående de villkor, på vilka utlännings må kunna tillåtas att tillfälligt uppehålla sig inom landfästnings skyddsområde m. m. (se Svensk författningssamling n:r 68), anbefalldes arméförvaltningens fortifikations- och civila departement den 6 juli 1915 att efter vederbörandes hörande inkomma med det förslag rörande polisbevakning i Boden och å Karlsborg samt avlöningsförmåner åt polispersonalen, vartill omständigheterna dåmera kunde föranleda.

Kommandan-
tens yttrande
den 20 sep-
tember 1915.

Till åtlydnad härav har nu arméförvaltningen överlämnat ett av kommandanten i Boden den 20 september 1915 avgivet yttrande i ämnet. Kommandanten har därvid framhållit, att efter utfärdandet av nyssnämnda båda kungörelser behovet av en ökning av *fästningspolispersonalens styrka* framträtt ännu skarpare än förut och att åtskilliga under de senaste åren inträffade tilldragelser lämnat tydliga bevis på nödvändigheten härav. Att med den nuvarande tillgången på personal effektivt

fylla de stora krav, som ställdes på polistjänsten, vore icke möjligt. För att denna skulle på ett fullt betryggande sätt kunna omhändervahas, erfordrades, förutom poliskommissarien, 6 överkonstaplar och 24 konstaplar, vilka samtliga borde uppföras på ordinarie stat. De närmare skälen för den sålunda föreslagna ökningen har kommendanten framlagt i särskild skrivelse av samma dag.

Med avseende å *fästningspolispersonalens avlöning* vore att märka, att polispersonalen i Boden hade högre levnadskostnader och fullgjorde sin tjänst under ojämförligt svårare klimatiska förhållanden än å de flesta andra håll. Med beaktande härav hade också numera officerare och underofficerare jämte vederlikar vid i Boden förlagda truppförband och formationer fått sig tillerkänt ett tillfälligt avlöningstillägg av 200 kronor för år. Polispersonalen vore vidare skyldig att ägna hela sin verksamhet åt polistjänsten, utan rätt att mottaga annan befattning eller annat uppdrag, under det att polispersonal å de flesta andra orter vore i tillfälle att förskaffa sig biinkomster. Med avseende å polispersonalens i Boden synnerligen viktiga åliggande att hindra utläningar och andra obehöriga att till skada för rikets försvar skaffa sig kännedom om fästningens verk och anläggningar måste fordringarna på personalens duglighet och plikttrohet ställas mycket högt. Då tjänsten i de ojämförligt flesta fall vore att betrakta såsom detektivtjänst, bleve rekryteringen med lämplig personal omöjliggjord, därest icke löne- och pensionsförhållandena jämfördes med detektivpersonalens inom rikets poliskårer. Framförallt vore det av synnerlig betydelse, att poliskommissariens avlöning sattes så hög, att en väl kvalificerad person kunde erhållas för den viktiga befattningen.

Vid bestämmandet av avlöningen borde hänsyn tagas till icke blott att grundlönen höjdes utan även att ålderstilläggen utginge på sådant sätt, att personalens intresse vidmakthölles under hela tjänstetiden. Då denna skulle uppgå till 30 år för pensions erhållande, syntes det lämpligt att bestämma ålderstilläggens antal till 3 och låta det sista utgå först efter 15 tjänstår.

För beredande av ersättning åt polispersonal, som för särskilt uppdrag inom skyddsområdet ett eller flera dygn uppehölle sig utanför den vanliga boningsorten, samt för polispersonalens förstärkning vid särskilda tillfällen borde ett belopp av 600 kronor årligen ställas till kommendantens förfogande.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde kommendanten, att avlöningsförmånerna måtte bestämmas sålunda:

- [16.] för *poliskommissarien*: grundlön 4,000 kronor samt 3 ålderstillägg à 400 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänst;
 för *överkonstapel*: grundlön 2,200 kronor samt 3 ålderstillägg à 200 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänst;
 för *konstapel*: grundlön 1,800 kronor samt 3 ålderstillägg à 150 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänst.

Med iakttagande av att 600 kronor beräknades för polispersonalens resor och för dess tillfälliga förstärkning, skulle den årliga kostnaden för fästningspolispersonalen komma att uppgå till sammanlagt 61,000 kronor.

En jämförelse mellan den sålunda föreslagna avlöningen för fästningspolispersonalen i Boden och medelavlöningen för personalen vid de detektiva avdelningarna vid rikets poliskårer ställde sig enligt verkställd utredning sålunda:

	Medelavlöning för detektivper- sonal inom hela riket. Kronor.	Föreslagen avlöning för polispersonalen i Boden. Kronor.
<i>Detektivkommissarie:</i>		
grundlön (+ kontant beklädnadsersättning)....	4,120	4,000
ålderstillägg	1,100	1,200
slutlön	5,220 ¹⁾	5,200 ²⁾
<i>Detektivöverkonstapel:</i>		
grundlön (+ kontant beklädnadsersättning)....	2,370	2,200
ålderstillägg	480	600
slutlön	2,850 ¹⁾	2,800 ²⁾
<i>Detektivkonstapel:</i>		
grundlön (+ kontant beklädnadsersättning)....	1,750	1,800
ålderstillägg	440	450
slutlön	2,190 ¹⁾	2,250 ²⁾

¹⁾ Uppnås efter 10 à 10,6 år.

²⁾ " " 15 år.

Då polispersonalens pensionsavgifter i regel betalades av vederbörande städer, ansåge kommandanten, att därest polispersonalen i Boden personligen skulle erlägga dessa avgifter, den av honom föreslagna årliga avlöningen borde ökas med ett den årliga pensionsavgiften

motsvarande belopp, för att likställigheten i avlöningsförmåner icke skulle rubbas. [16.]

Då den föreslagna nya organisationen av polispersonalen i Boden icke kunde tillämpas tidigare än den 1 januari 1917, men det vore av behovet synnerligen påkallat, att avlöningsförmånerna snarast förbättrades och erforderlig polispersonal ställdes till förfogande, hemställde kommandanten, *dels* att den föreslagna löneregleringen måtte få provisoriskt tillämpas för år 1916 så till vida, att föreslagen grundlön måtte få utgå till poliskommissarien, 5 överkonstaplar och 5 konstaplar, *dels ock* att i avvaktan på omorganisationens genomförande ett belopp av 7,500 kronor måtte för år 1916 ställas till kommandantens förfogande för ökad polisbevakning.

Arméförvaltningen har för egen del anfört huvudsakligen följande:

Arméförvaltningens för-
varande fram-
ställning.

Vad kommandanten föreslagit beträffande *antalet av den i fästningen behövliga polisbevakningspersonalen* ansåge sig arméförvaltningen böra lämna utan erinran. Polispersonalen borde således från och med år 1917 bestå av 1 poliskommissarie, 6 överkonstaplar och 24 konstaplar.

I överensstämmelse med sina i ärendet tidigare avgivna utlåtanden vidhölle arméförvaltningen den uppfattning, att *avlöningsförmånerna* till polispersonalen borde uppföras på särskilda stater under avlöningsanslaget. I kommandantens förslag om uppförande av avlöningsförmånerna i form av allenast en grundlön med därtill efter vissa år kommande ålderstillägg kunde arméförvaltningen emellertid icke instämma, utan vidbleve arméförvaltningen även i denna del sitt i utlåtandet den 31 december 1913 gjorda uttalande, att avlöningen borde utgå efter militära avlöningsformer, vilka bäst kunde förenas med den fortfarande ifrågasatta lägre åldersgränsen för rätt till pension eller 55 år. Beträffande avlöningsbeloppens storlek ansåge sig emellertid arméförvaltningen på grund av den utredning, som förebragts av kommandanten i skrivelsen den 20 september 1915, böra föreslå vissa avvikelser från de tidigare förslagen.

Vad kommandanten anfört rörande önskvärdheten av att ålderstilläggen utginge på sådant sätt, att personalens intresse vidmakthölles under hela tjänstetiden, ansåge nämligen arméförvaltningen beaktansvärt. Då arméförvaltningen sålunda instämde med kommandanten däri, att ålderstilläggens antal för polisbevakningspersonalen i dess helhet borde bli tre och att ålderstilläggen för de olika personalgrupperna borde utgå efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänst, hade armé-

[16.] förvaltningen vid sitt löneförslags uppgörande funnit sig böra ändra vissa av de förut föreslagna avlöningsposternas storlek. Ändring i det tidigare förslaget betingades jämväl därav, att däri icke tagits hänsyn till, att överkonstaplarna och konstaplarna, vilka föreslagits att likställas med underofficerare, enligt gällande bestämmelser, utöver de under avlöningsanslaget uppförda avlöningsförmåner samt dem tillkommande inkvarterings- och servisbidrag, jämväl skulle komma i åtnjutande av ersättning för bränsle och lyse med fastställt belopp. Slutligen hade arméförvaltningen, med hänsyn därtill att från och med år 1915 från särskilt anslag på extra stat ett tillfälligt lönetillägg av 200 kronor för år skulle tillgodokomma samtliga officerare och underofficerare med vederlikar under tjänstgöring i Boden, funnit, att den sålunda utgående löneförmånen jämväl borde tagas i betraktande vid lönestatens uppgörande.

Med iakttagande av vad sålunda framhållits och i syfte att såvitt möjligt ernå överensstämmelse med de av kommandanten föreslagna grundlöner och slutlöner för polisbevakningspersonalen, hade arméförvaltningen låtit upprätta förslag till stat för polisbevakningspersonalen i Boden slutande å 45,595 kronor. I likhet med det den 31 december 1913 uppgjorda förslaget upptoges i staten för *poliskommissarien* lön till 2,200 kronor samt dagavlönning såsom för subalternofficer med 3 kronor för dag eller 1,095 kronor för år. Däremot hade beträffande denne tjänstinnehavares ålderstillägg i stället för de förut upptagna 2 ålderstilläggen å 200 kronor upptagits 3 ålderstillägg å 400 kronor i överensstämmelse med kommandantens förslag. Med iakttagande härav samt då poliskommissarien skulle komma i åtnjutande av dels subalternofficers inkvarterings- och servisbidrag av 300 kronor årligen, dels ock, på grund av bestämmelserna rörande anslaget till provisoriskt avlönings-tillägg till officerare och underofficerare med vederlikar vid till Boden förlagda truppförband och formationer, av sådant avlönings-tillägg till belopp av 200 kronor för år, skulle denne befattningshavares löneförmåner vid tjänstens tillträdande komma att uppgå till sammanlagt 3,795 kronor (mot av kommandanten föreslagen grundlön av 4,000 kronor) samt efter samtliga ålderstilläggens intjänande till sammanlagt 4,995 kronor (mot av kommandanten föreslagen slutlön av 5,200 kronor). Poliskommissariens pension komme efter ålderstilläggens intjänande att utgå med 80 procent av 3,400 kronor och således utgöra samma belopp, som tillkomme kapten av första klassen.

Vad beträffade avlöningen åt *överkonstaplarna*, hade arméförvalt-

ningen vid beaktande av ovannämnda omständigheter funnit sig böra frångå förslaget om löneförmånernas upptagande såsom för fanjunkare och i stället föreslå, att dessa tjänstinnehavares lön, dagavlöning, inkvarterings- och servisbidrag samt ersättning för bränsle och lyse ävensom tillfälligt lönetillägg komme att utgå med de för sergeant av första klassen bestämda beloppen. Vad ålderstilläggen för överkonstaplarna anginge, hade arméförvaltningen i anledning av kommendantens framställning funnit sig även böra frångå det tidigare förslaget och sålunda i stället för att allenast upptaga 2 ålderstillägg å 100 kronor föreslå tillerkännande åt dessa befattningshavare av 3 ålderstillägg å 200 kronor. Med tillämpning härav komme avlöningsförmånerna för överkonstapel vid tjänstens tillträdande att uppgå till 2,110 kronor (mot av kommendanten ifrågasatt grundlön av 2,200 kronor) samt efter samtliga ålderstilläggens intjänande till 2,710 kronor (mot av kommendanten föreslagen slutlön av 2,800 kronor). Överkonstapels pension komme efter ålderstilläggens intjänande att utgå med 80 procent av 1,500 kronor eller 1,200 kronor och således uppgå till ett belopp, som med 200 kronor överstege den fanjunkare tillkommande pension.

Vad slutligen beträffade avlöningsförmånerna för *konstaplarna*, hade arméförvaltningen, likaledes på grund utav förenämnda särskilda omständigheter, funnit sig böra, med frånträdande av sin tidigare hemställan i huvudsak, d. v. s. i avseende å dagavlöning, inkvarterings- och servisbidrag, ersättning för bränsle och lyse ävensom tillfälligt lönetillägg, upptaga desamma i likhet med vad som för sergeant av andra klassen vore bestämt. Då arméförvaltningen emellertid i likhet med kommendanten ansåge dessa befattningshavare böra komma i åtnjutande av 3 ålderstillägg, vilkas belopp arméförvaltningen måst begränsa till 100 kronor vardera för att icke förorsaka avlöningsminskning för det fall, att en konstapel, vilken intjänat de 3 ålderstilläggen, vunne befordran till överkonstapel, hade det befunnits nödigt att begränsa lönen till allenast 600 kronor (i jämförelse med sergeant av andra klassen lön av 780 kronor). Med iakttagande härav komme avlöningsförmånerna för konstapel att vid tjänstens tillträdande uppgå till 1,810 kronor (mot av kommendanten föreslagen grundlön av 1,800 kronor) samt efter samtliga ålderstilläggens intjänande till 2,110 kronor (mot av kommendanten föreslagna 2,250 kronor). Konstapels pension komme att efter ålderstilläggens intjänande utgå med lönen och ålderstilläggen oavkortade eller sålunda med 900 kronor eller samma belopp, som tillkomme sergeant av första klassen.

[16.]
Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har frågan om en omorganisation av fästningspolisen i Boden sedan flera år stått på dagordningen. Att densamma ännu icke erhållit sin lösning, har, såsom förut nämnts, berott därpå, att den ansetts sammanhänga med frågan om fästningens förseende med nödig säkerhetsbesättning. Sedan emellertid denna angelägenhet blivit ordnad genom 1914 års härordningsbeslut, föreligger icke längre ur denna synpunkt något hinder för frågans upptagande till avgörande. Det har befunnits nödvändigt att utfärda förenämnda nya bestämmelser i syfte att skydda rikets fästningar och försvarsanstalter för obehöriga personer av utländsk nationalitet. Därest dessa bestämmelser icke skola bliva mer eller mindre illusoriska, måste man emellertid också tillse, att den personal, som närmast har att övervaka deras efterlevnad, erhåller en sådan organisation, att den verkligen bliver i stånd att på ett effektivt sätt fullgöra sina åligganden. Enligt vad erfarenheten givit vid handen, kan fästningspolisen, sådan den för närvarande är organiserad, icke fylla sin uppgift i förevarande hänseende.

Ehuru jag av förut angivna skäl håller före, att organisations- och löneregleringsfrågor för närvarande icke böra föranleda framställningar till riksdagen, anser jag dock, att undantag härifrån bör göras med avseende å frågan om fästningspolispersonalens organisation. Vissa under den senare tiden inträffade händelser hava nämligen oförtydligt visat, att ett ytterligare uppskov med denna frågas avgörande icke är tillrådligt.

I likhet med samtliga i ärendet hörda myndigheter anser även jag, att fästningspolisen bör uppföras å ordinarie stat. Särskilt är detta av vikt beträffande polispersonalen i Boden, där det för närvarande är förenat med stora svårigheter att på lämpligt sätt rekrytera densamma. De låga löneförmånerna i förening med en under större delen av året mycket ansträngande tjänstgöring ävensom den osäkra ställning, ifrågasvarande personal intager, äro icke ägnade att locka dugliga och för polistjänsten intresserade personer att taga anställning vid fästningspolisen. Därest man skall kunna för framtiden påräkna att för dessa befattningar erhålla dugliga och för sina uppgifter intresserade polismän, måste man tydligen bereda dem icke blott avsevärt bättre löneförmåner utan jämväl den tryggare ställning, ordinarie tjänst innebär.

Enligt det nu föreliggande förslaget skulle polispersonalen utgöras av 1 poliskommissarie, 6 överkonstaplar och 24 konstaplar i stället för såsom nu 1 poliskommissarie, 5 överkonstaplar och 5 eller, om de för helt år anställda extra konstaplarna medräknas, 9 konstaplar. Förslaget innebär alltså en avsevärd ökning av den nuvarande polis-

styrkan. Med hänsyn till vad kommandanten i sin förenämnda särskilda skrivelse den 20 september 1915 anfört rörande den styrka, som erfordras för en effektiv bevakning av såväl befästrings- som skyddsområde, anser jag mig emellertid icke kunna föreslå någon minskning av nämnda personal.

Vad avlöningsförmånerna angår, ansluter jag mig till arméförvaltningens förslag, som synes väl hava avvägt löneförmånerna med hänsyn till de med de särskilda befattningarna förenade åliggandena och det militära lönesystemet i övrigt. Att en del av avlöningen är avsedd att utgå i form av upprepade ålderstillägg, finner jag särskilt beaktansvärt, enär man därigenom i möjligaste mån bereder sig säkerhet för att personalen icke i förtid lämnar sina befattningar för andra tjänster, något som i förevarande fall måste tillmätas särskild betydelse. Det torde böra framhållas, att även med inberäkning av inkvarterings- och servisbidrag, provisoriskt avlöningstillägg samt i förekommande fall ersättning för bränsle och lyse, de föreslagna avlöningsförmånerna komma att understiga de löneförmåner, som, enligt den av kommandanten verkställda utredningen, i medeltal utgå till motsvarande befattningshavare vid de civila poliskärerna inom riket.

Den av kommandanten gjorda framställningen att de föreslagna nya avlöningsförmånerna skulle redan under år 1916 få provisoriskt utgå till den nuvarande personalen, finner jag mig icke kunna tillstyrka. I detta sammanhang torde böra omnämnas, att Kungl. Maj:t genom brev den 23 december 1915 ställt till kommandantens förfogande ett belopp av 6,300 kronor för anordnande av ökad polisbevakning under innevarande år.

Polispersonalen å Karlsborg.

Jämlikt kungl. brev den 11 oktober 1907 ombesörjes bevakningen av befästringsanordningarna å Vaberget invid Karlsborg ävensom närmaste trakten däromkring av en överkonstapel och tre konstaplar. Den förre åtnjuter ett arvode av 600 kronor om året jämte fri bostad. Åt konstaplarna har i ersättning upplåtits nyttjanderätten till de under hemmanen Mossebo lydande torpen Kommerud, Lund och Bygget. Därjämte åtnjuta de båda konstaplar, som bruka sistnämnda båda torp, vardera ett årligt arvode av 25 kronor.

Den till ifrågavarande polispersonal utgående kontanta avlöningen, tillhopa 650 kronor, är uppförd under titel II av staten för ordinarie byggnadsanslaget.

Nuvarande
polispersonal.

[16.]

Förslag angående polispersonalens organisation i samband med frågan om fastställande av skyddsområde för rikets fästningar.

Sedan, såsom i det föregående redan omnämnts, chefen för generalstaben den 29 september 1913 anbefallts att inkomma med förslag till de villkor, på vilka utlänning måtte kunna tillåtas att tillfälligtvis uppehålla sig inom fästnings skyddsområde m. m., överlämnade chefen för generalstaben med sin särskilda skrivelse den 20 januari 1914 av kommandanten å Karlsborg och chefen för tredje arméfördelningen i ärendet avgivna yttranden i ämnet.

Kommandanten förklarade därvid, att för åstadkommande av en effektiv kontroll över efterlevandet av förordningen den 1 april 1912 angående utlännings tillträde till arméns och marinens etablissemang och övningar m. m. samt de ifrågasatta bestämmelserna rörande villkoren för utlännings tillfälliga uppehåll inom fästnings skyddsområde en omorganisation av den nuvarande fästningspolisen vore erforderlig. Därest fästningens befästningsområde fastställdes i enlighet med ett av kommandanten avgivet förslag, borde polispersonalen bestå av 1 överkonstapel och 3 konstaplar. Blev däremot befästningsområdet utsträckt, måste bevakningspersonalen ökas. Personalen borde komma i åtnjutande av fasta avlöningsförmåner och uteslutande ägna sig åt polistjänsten. De nuvarande tre s. k. polistorparna på Vaberget borde därför i samband med den nya organisationen indragas och torpen utarrenderas. Lönen föresloge kommandanten till 1,500 kronor för överkonstapeln och 1,200 kronor för konstapel. Dessutom borde dessa åtnjuta fri vedbrand samt bostad in natura eller hyresersättning.

Chefen för tredje arméfördelningen, som för sin del förordade viss utsträckning av befästningsområdet, ansåg, att för en effektiv bevakning av befästnings- och skyddsområden fordrades 1 överkonstapel och 5 konstaplar.

Chefen för generalstaben anslöt sig till det av chefen för tredje arméfördelningen framställda förslaget.

Uti sitt förut omnämnda den 18 april 1914 avgivna särskilda utlåtande i ämnet förklarade arméförvaltningens artilleri-, fortifikations-, intendents- och civila departement sig icke hava något att erinra mot det av kommandanten avgivna och av chefen för tredje arméfördelningen fullständigade förslaget till ordnande av bevakningen. I anslutning till vad fortifikations- och civila departementen i sitt förutnämnda utlåtande den 31 december 1913 anfört i fråga om polispersonalen i Boden, ansåge departementen, att avlöningen åt polispersonalen vid Karlsborgs fästning borde hänföras under ordinarie avlöningsanslaget och såsom följd härav de under kommandantskapsutgifter upptagna arvoden till 1 överkonstapel och 2 konstaplar avföras från ordinarie

byggnadsanslaget. Vad de föreslagna avlöningsförmånerna anginge, understeg dessa de i nyssnämnda utlåtande för motsvarande beställningar i Boden förordade. Då de med hänsyn till förhållandena vid Karlsborg kunde anses skäliga och tillräckliga, ansåge departementen dem icke kunna bringas till överensstämmelse med någon för militärperson bestämd avlöning i form av lön och dagavlöning. Å andra sidan syntes, såsom grundläggande för pensionsrätt, icke hela de för överkonstapel och konstapel föreslagna avlöningsbeloppen böra utgå i form av lön, utan uppdelas efter vanliga grunder i lön och tjänstgöringspenningar med två tredjedelar såsom lön och en tredjedel såsom tjänstgöringspenningar. Utom den föreslagna lönen hade kommandanten ifrågasatt, att fri vedbrand, beräknad för varje till 60 kronor för år, skulle vara förenad med ifrågavarande beställningar. För undvikande av en mångfald avlöningsförmåner ansåge departementen sådan förmån icke böra beviljas, utan borde överkonstapeln och konstaplarna i stället erhålla rätt till ålderstillägg efter 5 års väl vitsordad tjänst med 100 kronor och varje konstapel efter 10 års tjänstgöring med ytterligare 100 kronor. Ännu en förmån hade föreslagits, nämligen fri bostad eller hyresersättning beräknad å 150 kronor. Departementen ansåge, att detta belopp borde kunna nedsättas till 100 kronor och tilläggas lönen med anmärkning, i överensstämmelse med vad för vissa vaktmästare vore stadgat, att därest fri bostad åtnjötes, 100 kronor skulle avdragas å lönen.

I anslutning till vad sålunda anförts, föresloge departementen, att under avlöningsanslaget måtte uppföras stat för polispersonalen å Karlsborg, upptagande 1 överkonstapel med lön 1,100 kronor och tjänstgöringspenningar 500 kronor, summa 1,600 kronor, med rätt till ett ålderstillägg å 100 kronor efter 5 års väl vitsordad tjänst samt 5 konstaplar, en var med lön 900 kronor och tjänstgöringspenningar 400 kronor, summa 1,300 kronor, med rätt till två ålderstillägg å 100 kronor efter 5 respektive 10 års väl vitsordad tjänst.

Statens slutsumma skulle följaktligen komma att uppgå till 8,100 kronor.

Sedan jag, på sätt förut nämnts, den 6 juli 1915 anbefallt arméförvaltningens fortifikations- och civila departement att efter vederbörandes hörande inkomma med förslag rörande polisbevakningen å Karlsborg samt avlöningsförmåner åt polispersonalen, har nu arméförvaltningen, under återopande av ett utav kommandanten den 26 augusti 1914 avgivet förslag till polisväsendets ordnande å Karlsborg, inkommit

Arméförvaltningens förvarande framställning.

- [16.] med förslag i ämnet. Enligt nämnda förslag skulle de tre nu befintliga s. k. polistorparna indragas och torpen utarrenderas. I stället borde anställas 1 överkonstapel och 3 konstaplar, vilka samtliga borde vara fullt utbildade polismän.

För egen del har arméförvaltningen, med frågående av sitt tidigare förslag, hemställt, att *polispersonalens antal* måtte, i överensstämmelse med kommandantens nu framlagda förslag, från och med år 1917 bestämmas till 1 överkonstapel och 3 konstaplar. Dessa borde, i enlighet med vad tidigare föreslagits, uppföras å särskild stat under avlöningsanslaget.

Vad *avlöningsförmånerna* beträffade, funne arméförvaltningen, med frågående utav vad i utlåtandet den 18 april 1914 anförts därom, att desamma borde utgå efter civila avlöningsformer, skäligt, att avlöningsförmånerna i stället utginge efter de militära avlöningsformerna och efter samma grunder, som föreslagits för polispersonalen i Boden, i vad de avsåge överkonstaplar och konstaplar. Personalens å Karlsborg avlöningsförmåner komme emellertid för varje tjänstinnehavare att till sitt sammanlagda belopp utgå med 200 kronor mindre än som vore avsett att utgå till motsvarande personal i Boden, enär provisoriskt avlöningstillägg givetvis icke skulle tillkomma personalen å Karlsborg.

I enlighet med vad sålunda anförts, hade arméförvaltningen upprättat förslag till stat för polispersonalen å Karlsborg, upptagande

1 *överkonstapel* med lön 900 kronor och dagavlönning i 365 dagar à 2 kronor = 730 kronor, summa 1,630 kronor, jämte 3 ålders- tillägg å lönen à 200 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänst, samt

3 *konstaplar* en var med lön 600 kronor och dagavlönning i 365 dagar à 2 kronor = 730 kronor, summa 1,330 kronor, jämte 3 ålders- tillägg å lönen à 100 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänst.

Statens slutsumma uppginge till 5,620 kronor.

Departements-
chefen.

Att det sätt, varpå polisbevakningen å Karlsborgs fästning för närvarande är ordnad, måste betecknas såsom synnerligen otillfredsställande, torde icke behöva närmare påvisas. Redan länge har behovet av en förändring till det bättre gjort sig gällande, men av skilda anledningar icke blivit tillgodosett. Såsom förberörda författningsars utfärdande giva vid handen, hava numera förhållanden inträtt, som ställa krav på en verkligt effektiv polisbevakning. Vidtagandet av härför erforderliga åtgärder kan därför icke längre uppskjutas.

Det föreliggande organisationsförslaget giver mig icke anledning till någon erinran. Antalet befattningar är icke större än förhållandena oundgängligen kräva och, vad avlöningsförmånerna beträffar, äro dessa desamma, som föreslagits för motsvarande befattningshavare vid fästningspolisen i Boden. Med hänsyn till de olika förhållanden, som äro rådande i Boden och å Karlsborg, skulle visserligen kunna ifrågasättas, huruvida icke löneförmånerna för polispersonalen å Karlsborg borde sättas något lägre än för samma personal i Boden. Då emellertid detta skulle försvåra rekryteringen med lämpliga personer och dessutom innebära ett avsteg från den hittills följda principen, att befattningar av enahanda slag skola vara förenade med lika avlöningsförmåner, oberoende av platsen för tjänstens fullgörande, anser jag mig icke böra framställa något förslag härutinnan.

[16.]

Sammanfattning.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till stat för polispersonalen i Boden och å Karlsborg (se bil. 70), slutande å 51,215 kronor. I likhet med arméförvaltningen anser jag detta belopp böra upptagas under avlöningsanslaget. Såsom jag får tillfälle längre fram omnämna, bör därjämte anslaget till ålderstillägg höjas med sammanlagt 6,750 kronor. Den sammanlagda årliga kostnaden för fästningspolisen skulle alltså komma att uppgå till $(51,215 + 6,750 =) 57,965$ kronor. Vid bifall till förslaget bör emellertid titel II av ordinarie byggnadsanslaget minskas med därunder beräknade 19,650 kronor för avlönande av den nuvarande polispersonalen, varjämte särskilda medel för ökad polisbevakning i Boden, för innevarande år uppgående till 6,300 kronor, icke vidare behöva anvisas. De ökade utgifter, statsverket skulle på grund av den föreslagna omorganisationen få vidkännas, komma följaktligen att uppgå till $[57,965 - (19,650 + 6,300) =] 32,015$ kronor om året.

Med hänsyn därtill att avlöningen åt polispersonalen är avsedd att utgå efter militära avlöningsformer, kommer givetvis med avseende å densamma föreskrifterna i gällande avlöningsreglemente för armén att lända till efterrättelse. Beträffande villkoren för polispersonalens tillsättande på de nya staterna ävensom för dess tjänstgöringsskyldighet, avgång m. m. torde, sedan den nya organisationen blivit beslutad, Kungl. Maj:t komma att, efter vederbörandes hörande, meddela närmare beslut.

Anslagets beräkning.

I enlighet med vad jag sålunda anført, har jag låtit uppgöra förslag till nya stater för truppförband av infanteriet, kavalleriet och ar-

- [16.] tilleriet, för militärbefälet på Gottland, för överstelöjtnanter och majorer vid de sex fördelningskavalleriregementena, för artilleriets fabriker och tyganstalter, för fortifikationen, för ingenjörkårerna och Fälttelegrafkåren, för officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen, samt för trängkårerna. Därjämte har, som förut nämnts, uppgjorts förslag till stat för polispersonalen i Boden och å Karlsborg. De i dessa stater (se bil. 11—70) upptagna avlöningsförmånerna uppgå till sammanlagt 18,523,604 kronor 80 öre.

Under anslaget bör vidare såsom vanligt beräknas dels dagavlöning till indelt manskap, dels rekryteringskostnader och dels kostnader för musikelever vid infanteriet.

Vad dagavlöning åt indelt manskap angår, bör sådan först och främst beräknas för den tid, dylikt manskap fullgör dem åliggande vanlig tjänstgöring. Därjämte bör, i anslutning till vad jag längre fram under punkten 22 kommer att föreslå, beräknas dagavlöning för korpraler, vice korpraler och beställningsmän under 23,000 tjänstgöringsdagar och för andra meniga under likaledes 23,000 tjänstgöringsdagar under tjänstgöring i egenskap av underbefäl, instruktörer eller beställningsmän vid skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar.

Rekryteringskostnader böra beräknas enligt vanliga grunder för det i vederbörande stater uppförda antalet volontärer. Därjämte bör, i likhet med vad under de senare åren ägt rum, utöver de ordinarie rekryteringskostnaderna, upptagas ytterligare ett belopp av 200,000 kronor till dylika kostnader.

Beträffande slutligen kostnaderna för musikelever vid infanteriet torde dessa, i avvaktan på en blivande omorganisation av musiken, böra beräknas enligt hittills följda grunder.

I anslutning härtill har jag låtit uppgöra en beräkning över samtliga utgifter från anslaget till avlöning och rekrytering m. m. år 1917. Denna beräkning (se bil. 71) slutar å 18,990,602 kronor 67 öre.

Med anledning av under året inträffande vakanser i såväl befäls- som manskapsgraderna komma emellertid utgifterna under anslaget att understiga de beräknade. Liksom för åren 1915 och 1916 ägt rum, torde därför avlöningsanslaget böra i riksstaten upptagas med något lägre belopp än det beräknade. Någon erfarenhet rörande de verkliga utgifterna under anslaget, sedan detta omlades från fast anslag till förslagsanslag, föreligger emellertid ännu icke. Först sedan 1915 års räkenskaper blivit avslutade, kan man med någon större säkerhet bedöma, med vilket belopp anslaget för framtiden bör i riksstaten uppföras. Vid sådant förhållande anser jag försiktigheten bjuda, att man

i förevarande hänseende framgår med en viss varsamhet. Enligt vad jag förvissat mig om, torde dock anslaget utan någon risk för dess överskridande kunna nedsättas med 700,000 kronor under det beräknade beloppet.

[16.]

Anslaget skulle följaktligen för år 1917 uppgå till 18,290,602 kronor 67 öre.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att, med godkännande av de uppgjorda förslagen till nya stater (se bil. 11—70), *minska* förslagsanslaget till avlöning och rekrytering m. m.,

nu	kronor 18,301,994: —
med, i jämnt krontal	» 11,391: —
till	kronor 18,290,603: —

dels ock medgiva,

att, därest under år 1917 vakans i bataljonsläkarbeställning kommer att inträffa vid något eller några av Livregementets grenadjärer, Första livgrenadjärregementet, Jönköpings och Hälsinge regementen, Södra skånska infanteriregementet eller Positionsartilleriregementet, beställningen icke tillsättes, utan den nya organisationen tillämpas vid dessa truppförband;

att, därest under år 1917 vakans i regementsläkarbeställning kommer att inträffa vid något av ovan uppräknade truppförband, beställningen tillsättes med avlöning för nya tjänstinnehavaren enligt ny stat, därest den nya organisationen kan genomföras, men eljest efter den gamla staten, till dess genomgången av bataljonsläkarnas (vid Positionsartilleriregementet bataljonsläkarens) avgång den nya organisationen kan tillämpas vid detta truppförband; samt

att för genomförandet av fältläkarkårens nya organisation, i vad den avser de ordinarie läkarna, vid andra truppförband än dem, där läkarbeställningarna redan blivit i staterna uppförda enligt förenämnda organisation, må användas i första hand de löne- och dagavlöningsmedel, som finnas uppförda i staterna för läkarbeställningarna vid de truppförband, där sagda

[16.]

beställningar ännu äro uppförda enligt äldre organisation och där vid vakans den nya organisationen får genomföras i överensstämmelse med förut angivna grunder, samt än vidare de medel, som i truppförbandsstaterna uppförts för andra beställningar men på grund av vakanser i dessa icke komma till användning för desamma.

[17.]

2. Anställnings- och avskedspremier.

1916 års
anslag.

Ifrågavarande anslag, som med anledning av den beslutade nya härordningen tillkom år 1915, är i riksstaten för innevarande år upptaget med 367,200 kronor.

Anslaget är avsett för utbetalande av dels *anställningspremier* till värnpliktiga, som under pågående utbildning taga fast anställning, dels *avskedspremier* till fast anställt manskap, som vid avgång från tjänsten har en tjänstetid av minst sex år. För det förra ändamålet har för innevarande år beräknats 96,600 kronor och för det senare 270,600 kronor.

Bestämmelser
rörande utbe-
talande av an-
ställnings- och
avskeds-
premier.

För utbetalande av anställnings- och avskedspremier har Kungl. Maj:t den 22 januari 1915 fastställt följande grunder, att gälla i fråga om anställningspremierna intill den 1 november 1917 och i fråga om avskedspremierna intill den 1 november 1922.

Anställningspremie tilldelas den, som efter ingången av år 1915, under det han tjänstgör såsom värnpliktig, tager annan fast anställning vid armén än som musikvolontär; och utbetalas premien oberoende av den lega, som kan tillkomma den värnpliktige från de under avlöningsanslaget eller eljest till rekryteringskostnader anvisade medel.

Anställningspremie utgår vid Hälsinge, Norrbottens och Väster-norrlands regementen samt Jämtlands fältjägarregemente med 120 kronor för ett års och 400 kronor för minst två års anställning, vid övriga infanteriregementen med undantag av fotgardesregementena med 100 kronor för ett års och 300 kronor för minst två års anställning samt

vid Norrlands artilleriregemente, Bodens artilleribataljon och Bodens ingenjörkår med 300 kronor för minst två års anställning.

Ettårspremien utbetalas, då den anställde börjar tjänstgöringen såsom fast anställd.

Av tvåårspremien utbetalas ena hälften vid samma tidpunkt som ettårspremien och andra hälften, då den anställde börjar sitt andra tjänstår såsom fast anställd.

[17.]

Avskedspremie tilldelas vid armén fast anställt underbefäl av manskapet — dock icke indelt sådant och musikunderbefäl — som efter ingången av år 1916 efter minst sex års väl vitsordad tjänstgöring avgår från beställning på stat utan att samtidigt beredas civilanställning i statens tjänst.

Avskedspremie är av två slag: den lägre, som utgår efter minst sex års tjänst, och den högre, som utgår efter minst nio års tjänst. I denna tid inräknas även värnplikts-tjänstgöring, vapenövningsuppehåll och tjänstledighet däri inbegripna.

Avskedspremien utgör

	Den lägre premien:	Den högre premien:
vid Norrbottens och Västernorrlands regementen samt Jämtlands fältjägarregemente	kr. 700: —	1,100: —
vid övriga infanteriregementen med undantag av fotgardesregementena samt vid Norrlands artilleriregemente, Bodens artilleribataljon och Bodens ingenjörkår	» 600: —	1,000: —
vid återstående truppförband	» 400: —	700: —

dock att vart och ett av de sålunda angivna premiebeloppen skall för *varje* år av anställningstiden, vilket infaller före den 1 november 1913, minskas med: i fråga om den lägre premien $\frac{1}{6}$ och den högre premien $\frac{1}{9}$ av samma belopp.

För utbetalande av anställningspremier torde för år 1917 böra beräknas samma belopp som för år 1916 eller 96,600 kronor. Däremot torde en ökning böra ske av det för utbetalande av avskedspremier avsedda beloppet. Detta beräknas nämligen i förhållande till sammanlagda antalet fast anställt underbefäl av manskapet (beställningsmän, men ej indelta eller musikunderbefäl inräknade) det år, anslaget avser, och detta antal är för år 1917 något större än för innevarande år. Enligt verkställd beräkning (se bil. 72) skulle för ifrågakvarande ändamål under år 1917 erfordras 278,800 kronor.

Anslagets be-
räkning för
år 1917.

Hela anslaget torde alltså i riksstaten för år 1917 böra upptagas med 375,400 kronor eller 8,200 kronor mera än för innevarande år.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka förslagsanslaget till anställnings- och
avskedspremier,

nu	kronor 367,200: —
med	» 8,200: —
till	kronor 375,400: —

[18.] 3. Ökad avlöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna och bataljonsveterinärerna.

Från detta anslag hava enligt den gamla organisationen av fältläkarkåren de 45 äldsta bataljonsläkarna åtnjutit ett tillägg å lönen av 1,380 kronor jämte 1 krona i dagavlöning.

Riksdagen har beslutat,

att någon ökad avlöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna *på gammal stat* icke vidare skall tilläggas sådan bataljonsläkare, utom i det fall, att det prövas skäligt att åt yngre bataljonsläkare, som är anställd vid truppförband, där den nya organisationen icke är genomförd och de nya avlöningsförmånerna icke börjat tillämpas, och som är i tur till erhållande av ökad avlöning enligt den gamla organisationen, tilldela sådan avlöning; skolandet dock beloppet utgöra blott 1,000 kronor samt den tillagda avlöningen frånträdas vid övergången till den nya organisationen och därmed förenade avlöningsvillkor; samt

att lönetillägg med 1,000 kronor enligt den *nya organisationen* skall från anslaget till ökad avlöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna tillkomma var och en av de 27 till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna, som övergått eller övergår till ny stat.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att den nya organisationen av fältläkarkåren börjat tillämpas vid Svea trängkår. De vid detta truppförband anställda bataljonsläkarna hade åtnjutit tillägg å lön och dagavlöning enligt gamla organisationen, den ene med 1,745 kronor och den andre med 1,000 kronor eller tillsammans 2,745 kronor, vilka belopp icke vidare skulle behöva utgå. Då emellertid i stället tillkomme ett lönetillägg av 1,000 kronor till bataljonsläkaren vid Svea trängkår såsom tillhörande de 27 äldsta bataljonsläkarna enligt nya organisationen, skulle den minskning i förevarande anslag, som nu kunde genomföras, utgöra (2,745—1,000 =) 1,745 kronor.

Därest den ifrågasatta löneregleringen för arméns veterinärer komme till stånd, kunde anslaget nedsättas med ytterligare 6,240 kronor.

Departement-
schefen.

Under erinran att i det föregående föreslagits vidtagande av de ändringar i 1917 års stat för Svea trängkår, som föranledas av tillämpningen vid kåren av den nya organisationen av fältläkarkåren, finner jag mig böra tillstyrka, att förevarande anslag nedsättes med det av arméförvaltningen uppgivna beloppet eller 1,745 kronor.

På grund härav och då jag, såsom förut anförts, icke ansett mig kunna för närvarande biträda det framställda förslaget om lönereglering för arméns veterinärer, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

[18.]

att minska förslagsanslaget till ökad avlöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna och bataljonsveterinärerna,

nu	kronor 57,283: —
med	» 1,745: —
till	kronor 55,538: —

4. Avlöning till bataljonsläkare vid fältläkarkåren.

[19.]

Enligt det av 1911 års riksdag fattade beslutet om fältläkarkårens omorganisation skall fältläkarstipendiatinstitutionen småningom avvecklas.

1911 års riksdag.

För att ersätta stipendiaterna innehöll den kungl. propositionen angående fältläkarkårens omorganisation (nr 126) förslag därom,

att vid armén skulle anställas högst 60 extra bataljonsläkare för tjänstgöring under regementsövningar vid flertalet truppförband, vid särskilda utbildningsskolor o. d., under tiden för de årliga inskrivningsförrättningarna såsom vikarier i vissa fall för ordinarie läkare m. m. samt under vakanser i ordinarie läkarbeställningar;

att extra bataljonsläkare skulle vara skyldig till 60 dagars tjänstgöring varje år; samt

att extra bataljonsläkare skulle erhålla: lön 1,500 kronor med två ålderstillägg, vardera å 300 kronor, ett efter fem års och ett efter tio års väl vitsordad tjänstgöring, samt dagarvode av 4 kronor vid tjänstgöring inom och 8 kronor utom egen bostadsort.

Enligt plan, som intagits i det vid propositionen till 1911 års riksdag fogade protokollet över lantförsvarsärenden (sid. 111), skulle år 1912 finnas 6, år 1913 12, år 1914 18, år 1915 24, år 1916 30 och år 1917 36 extra bataljonsläkare.

Riksdagen gjorde emellertid den ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att extra bataljonsläkarnas antal bestämdes till högst 44 och deras tjänstgöring till högst 75 dagar varje år. Under år 1912 skulle dock 6 extra bataljonsläkarbeställningar inrättas.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag medgav 1912 års riksdag inrättandet av ytterligare 6 sådana beställningar och uppförde i riks-

1912 års riksdag.

- [19.] staten ett nytt ordinarie anslag å 24,000 kronor, benämnt »avlöning till extra bataljonsläkare, förslagsanslag».

1913 års
riksdag.

På Kungl. Maj:ts förslag medgav därefter 1913 års riksdag, att ytterligare 6 extra bataljonsläkarbeställningar finge inrättas, och uppförde ifrågavarande anslag med 36,000 kronor.

I sammanhang härmed medgav riksdagen, såsom tillägg till det vid 1911 års riksdag fattade beslutet rörande avlöningsförmånerna för extra bataljonsläkare, att den, som redan utnämnts eller framdeles komme att utnämnas till sådan beställning, skulle i avseende å rätten att åtnjuta ålderstillägg äga tillgodoräkna sig jämväl den tid, han dessförrinnan innehaft beställning såsom bataljonsläkare på stat vid armén.

1914 och 1915
års riksdagar.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag har riksdagen sedermera åren 1914 och 1915 medgivit inrättandet av ytterligare 12 extra bataljonsläkarbeställningar. Från och med år 1916 finnas således 30 dylika beställningar. Anslaget är i riksstaten för sistnämnda år upptaget till 60,000 kronor.

Nya beställningar.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Under framhållande av att inrättandet av de beslutade 44 extra bataljonsläkarbeställningarna borde ske snarast möjligt, har nu arméförvaltningen föreslagit, att antalet extra bataljonsläkarbeställningar under år 1917 i likhet med föregående år ökas med ytterligare 6 och att förevarande anslag med anledning härav höjes med 12,000 kronor.

Departements-
chefen.

Mot vad sålunda föreslagits, har jag icke något att erinra. Om de extra bataljonsläkarnas antal ökas till 36, bör anslaget i enlighet med de av 1911 års riksdag godkända grunderna för dessa läkares avlöning beräknas sålunda:

löner för 36 beställningar å 1,500 kronor	kronor 54,000: —
dagarvoden under 75 dagar för förslagsvis 24 beställningar å 8 kronor	kronor 14,400: —
dagarvoden under 75 dagar för förslagsvis 12 beställningar å 4 kronor	» 3,600: —
	» 18,000: —
	Summa kronor 72,000: —

Specialutbildning för extra bataljonsläkare.

[19.]

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

I sammanhang med sin framställning angående förevarande anslagsberäkning för år 1917 har arméförvaltningen framhållit, att, i den mån militärtjänstgöringen blivit utsträckt, behovet vid armén av militärläkare med specialutbildning gjort sig kraftigare gällande. Visserligen funnes de flesta medicinska specialiteter företrädade inom fältläkarkåren, men de läkare, som ägde sådan utbildning, vore alldeles för få för att tillnärmelsevis motsvara det nuvarande behovet av specialistbehandling, ett behov, som med genomförandet av den nya härordningen givetvis ytterligare komme att stegras, därest icke i god tid åtgärd vidtoges till främjande av specialstudier bland arméns läkare.

Sådan åtgärd syntes arméförvaltningen lämpligen kunna vidtagas på det sätt, att extra bataljonsläkare, vilka ämnade förvärva sig specialutbildning i sådana grenar av den medicinska vetenskapen, som vore av särskild betydelse för sjukvårdstjänsten vid armén såsom kirurgi, öron- och ögonsjukdomar, hygien, epidemiologi, röntgenbehandling och psykiatri m. fl., och som för sådant ändamål under ett år idkade specialstudier i egenskap av amanuens, underläkare eller assistent vid högskoleklinik eller större sjukhus, finge anses fullgöra dem åliggande 75 dagars tjänstgöring vid armén samt åtnjuta under tiden för nämnda studiers bedrivande, förutom lönen, i § 43 av gällande avlöningsreglemente föreskriven reseersättning och traktamente samt ersättning motsvarande extra bataljonsläkare tillkommande dagarvode för 75 dagars tjänstgöring utom egen bostadsort. Antalet extra bataljonsläkare, som på dessa villkor årligen, efter eget åtagande och under förutsättning att arméns behov av läkare sådant medgäve, av generalfältläkaren borde beordras till specialutbildning, kunde beräknas till 6.

Genom en sålunda ordnad fortsatt utbildning skulle, enligt arméförvaltningens uppfattning, efter hand vinnas en avsevärd förbättring av fältläkarkårens yrkesskicklighet inom förutnämnda specialgrenar av läkarvetenskapen utan att särskilda statsmedel behövde för ändamålet anvisas.

Departements-
chefen.

Att ett rationellt handhavande av sjukvården inom armén kräver tillgång på tillräckligt antal läkare med erforderlig specialutbildning, torde vara uppenbart. Det måste därför givetvis ligga vikt uppå, att, i den mån tillgången å specialutbildade läkare icke motsvarar det förhandenvarande behovet, åtgärder böra vidtagas för att i möjligaste mån tillgodose det samma. Enligt vad arméförvaltningen meddelat, råder för närvarande

- [19.] inom armén brist på dylika läkare. Vid sådant förhållande och då det av arméförvaltningen framställda förslaget att härutinnan åstadkomma en förändring till det bättre, vilket förslag i sak innebär, att de med extra bataljonsläkarbefattning förenade löneförmånerna skulle under det år, ifrågavarande specialutbildning påginge, utgå såsom studiestipendium, synes mig väl ägnat att främja det därmed avsedda ändamålet, på samma gång som det ur ekonomisk synpunkt måste anses vara för statsverket fördelaktigt, finner jag mig böra tillstyrka samma förslag. Att 6 extra bataljonsläkare under sin ifrågavarande utbildningstid undandragas sjukvårdstjänsten vid armén utgör visserligen en olägenhet, men denna synes mig kunna på ett tillfredsställande sätt undanröjas därigenom, att den av riksdagen beslutade avvecklingen av fältläkarstipendiatinstitutionen i motsvarande mån tills vidare uppskjutes.

Beräkning av dagarvode i vissa fall åt extra bataljonsläkare.

Såsom ovan nämnts, är extra bataljonsläkare skyldig att tjänstgöra högst 75 dagar varje år, och äger han att i avlöning uppbära, förutom lön till visst belopp jämte ålderstillägg, dagarvode med 4 kronor vid tjänstgöring inom och 8 kronor utom egen bostadsort.

Beträffande dagarvode åt militärläkare stadgas i § 43 mom. 2 av gällande reglemente för arméns avlöning under fred följande:

»Extra bataljonsläkare äger att, förutom reseersättning och dagtraktamente enligt resereglementet under förekommande resor till och från tjänstgöringsort, uppbära dagarvode med 4 kronor vid tjänstgöring inom och 8 kronor vid tjänstgöring utom egen bostadsort.

Stipendiat i fältläkarkåren, läkare i fältläkarkårens reserv, som icke innehar fyllnadspension, ävensom läkare, som utan att innehava beställning inom lantförsvaret förordnats att tjänstgöra inom detsamma, äger att vid tjänstgöring åtnjuta dagtraktamente (dagarvode) med 8 kronor samt därjämte gottgörelse för resor till och från tjänstgöringsorten lika med extra bataljonsläkare.

De enligt detta moment utgående utgifter bestridas från reseanslaget förutom dagarvodet till extra bataljonsläkare, vilket gäldas från anslaget till avlöning till extra bataljonsläkare.»

Framställning
av arméför-
valtningens
civila departe-
ment och
sjukvårds-
styrelse.

Uti underdånig skrivelse den 25 maj 1915 anmälde arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse, att vid tolkning av bestämmelserna angående dagarvode åt extra bataljonsläkare någon tvekan uppstått, huruvida sådan läkare, som fullgjort honom åliggande tjänstgöring under 75 dagar samt därefter enligt eget åtagande tjänst-

gjorde inom egen bostadsort, skulle åtnjuta dagarvode med allenast 4 kronor eller äga rätt uppbära det högre dagarvode med 8 kronor i överensstämmelse med de avlöningsförmåner, som tillkomme fältläkarstipendiat, läkare i fältläkarkårens reserv m. fl. jämlikt bestämmelserna i § 43 mom. 2. avlöningsreglementet.

Därest bestämmelsen om det lägre dagarvode skulle tillämpas, vore det uppenbart, att beredvilligheten hos extra bataljonsläkare att tjänstgöra inom egen bostadsort utöver den tid, som honom författningsenligt ålåg, skulle i avsevärd grad minskas. Erfarenheten hade också visat, att behovet av läkare understundom måst fyllas genom beordrande av extra bataljonsläkare, bosatt utom tjänstgöringsorten, eller fältläkarstipendiat, ehuru extra bataljonsläkare funnits bosatt inom tjänstgöringsorten. Statsverkets utgifter hade därigenom ökats med tillkommande resekostnader.

Genom att tillerkänna extra bataljonsläkare, bosatt inom tjänstgöringsorten, förmånen av dagarvode med 8 kronor vid tjänstgöring utöver 75 dagar, syntes möjligheten att förfoga över dylik läkare avsevärt ökas, och en besparing för statsverket komme därigenom jämväl att uppstå i betraktande av att någon resekostnadsersättning till honom icke utginge. Jämväl ur synpunkten av att på bästa sätt kunna tillgodose läkarvården vore det en fördel att under exempelvis ett längre vikariat äga tillgång till en och samma läkare. Slutligen måste det anses vara av icke ringa betydelse att i stället för fältläkarstipendiat kunna i större utsträckning använda de extra bataljonsläkarna, vilka i mognad och erfarenhet stode före stipendiaterna.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde civila departementet och sjukvårdsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte förklara, att extra bataljonsläkare, som redan under året fullgjort honom åliggande tjänstgöring av 75 dagar, finge, därest han kommenderades till tjänstgöring å egen bostadsort under sådana förhållanden, att annan utom tjänstgöringsorten boende extra bataljonsläkare eller fältläkarstipendiat skulle tagits i anspråk, uppbära ett dagarvode av 8 kronor om dagen.

Då de extra bataljonsläkarbefattningarna år 1911 inrättades, avsågs därmed att i ersättning för de läkarbeställningar vid armén, som in-
drogos, bereda erforderlig tillgång på läkare för tjänstgöring under regementsövningar vid flertalet truppförband, vid särskilda utbildningsskolor o. d. under tiden för de årliga inskrivningsförrättningar, såsom vikarier i vissa fall för ordinarie läkare m. m. samt under vakanser i ordinarie läkarbeställningar. Enligt Kungl. Maj:ts proposition

Departements-
chefen.

- [19.] i ämnet skulle extra bataljonsläkare vara skyldig till 60 dagars tjänstgöring varje år. Av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet framgår, att ökad tjänstgöring borde bero av frivilligt åtagande. Med hänsyn till bland annat de med ifrågavarande befattningar förenade löneförmånerna ansåg emellertid riksdagen, att tjänstgöringsskyldigheten skäligen kunde utsträckas till högst 75 dagar årligen.

Någon skyldighet för extra bataljonsläkare att under fredstid tjänstgöra utöver 75 dagar årligen föreligger alltså icke, vare sig tjänstgöringen äger rum inom eller utom bostadsorten. Med hänsyn till den nuvarande avfattningen av § 43 mom. 2 avlöningsreglementet torde emellertid vederbörande vara förhindrade att till extra bataljonsläkare, som åtager sig att inom egen bostadsort tjänstgöra utöver honom åliggande 75 dagar om året, utbetala högre dagarvode än 4 kronor om dagen. Då detta belopp näppeligen kan anses innebära skälig ersättning för tjänstgöringen och det å andra sidan skulle, såsom civila departementet och sjukvårdsstyrelsen framhållit, vara såväl för läkarvårdens inom armén tillgodoseende som ur ekonomisk synpunkt fördelaktigt att genom utbetalande av det högre dagarvode förmå de extra bataljonsläkarna att i förekommande fall åtaga sig sådan ökad tjänstgöring, varom här är fråga, anser jag, att förenämnda bestämmelse i avlöningsreglementet bör undergå härav påkallad jämkning. I likhet med civila departementet och sjukvårdsstyrelsen håller jag före, att en förutsättning för utbetalande av det högre dagarvode bör vara, att tjänstgöringen äger rum under sådana förhållanden, att annan utom tjänstgöringsorten boende extra bataljonsläkare eller fältläkarstipendiat eljest skulle behövt tagas i anspråk.

Såsom ovan nämnts, skola enligt § 43 mom. 2 avlöningsreglementet utgående utgifter bestridas från reseanslaget förutom dagarvode till extra bataljonsläkare, vilket gäldas från anslaget till avlöning till extra bataljonsläkare. Då detta senare anslag är beräknat endast med hänsyn till den extra bataljonsläkare åliggande ordinarie tjänstgöringen av högst 75 dagar om året, skulle följdriktigheten kräva, att dagarvode åt extra bataljonsläkare för tjänstgöring utöver nämnda tid borde utgå från reseanslaget. Då det emellertid kan inträffa, att överskott uppkommer å den del av anslaget till extra bataljonsläkare, som beräknats för dagarvode, till följd därav, att tjänstgöringstiden för en del läkare icke under året uppgått till 75 dagar, torde det, jämväl med hänsyn tagen därtill, att reseanslaget är hårt anlitat, vara lämpligt föreskriva, att ersättning till extra bataljonsläkare för tjänstgöring, varom här är fråga, skall utgå från sistnämnda anslag, endast i den mån vederbörandes tjänst-

göringstid icke kan inräknas i de under anslaget till extra bataljonsläkare för samtliga sådana läkare upptagna tjänstgöringsdagar.

[19.]

Ändrad benämning å anslaget.

Med förmälan att benämningen »extra bataljonsläkare» givit anledning till missförstånd och ingalunda motsvarade naturen av dessa beställningar, vilka vore uppförda på ordinarie stat, har arméförvaltningen framhållit, att en förändring av ifrågavarande benämning vore önskvärd och borde av praktiska skäl genomföras. Detta kunde lämpligen ske på det sättet, att benämningen »extra bataljonsläkare» utbyttes mot »bataljonsläkare». Därigenom skulle vinnas både en förenkling av benämningen och ett riktigare uttryck för innehavarens ställning. Den omständigheten att till följd härav inom fältläkarkåren komme att finnas två slag av bataljonsläkare, nämligen bataljonsläkare vid truppförband och bataljonsläkare vid fältläkarkåren, syntes icke komma att giva anledning till förväxling i tjänsteangelägenheter.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har därför hemställt, att förevarande anslag måtte i riksstaten för år 1917 upptagas under benämningen »Avlöning till bataljonsläkare vid fältläkarkåren».

Mot vad arméförvaltningen sålunda föreslagit, har jag icke något att erinra. Benämningen »bataljonsläkare vid fältläkarkåren» måste otvivelaktigt anses utgöra en med hänsyn till ifrågavarande beställningars natur riktigare benämning än den nuvarande.

Departementschefen.

Sammanfattning.

Under åberopande av vad jag ovan anfört, får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels att i riksstaten för år 1917 upptaga förslagsanslaget till »avlöning till extra bataljonsläkare under titel »Avlöning till bataljonsläkare vid fältläkarkåren, förslagsanslag»;

dels att öka detta anslag,

nu	kronor 60,000: —
med	» 12,000: —
till	kronor 72,000: —

[19.]

dels medgiva, att den för bataljonsläkare vid fältläkarkåren (extra bataljonsläkare) föreskrivna tjänstgöringen i högst 75 dagar må för högst 6 av dem årligen anses vara fullgjord genom tjänstgöring under ett år för specialistutbildning vid medicinsk högskola eller större sjukhus i sådana grenar av den medicinska vetenskapen, som äro av särskild betydelse för sjukvårdstjänsten vid armén, samt att för denna tjänstgöring må, förutom den vederbörande tillkommande lön ävensom i förekommande fall rese- och traktamentsersättning för färder till eller från den särskilda tjänstgöringsorten, från förevarande anslag utgå ersättning till belopp, motsvarande det bataljonsläkare vid fältläkarkåren (extra bataljonsläkare) tillkommande dag-arvode för 75 dagars tjänstgöring utom egen bostadsort,

dels ock medgiva, att bataljonsläkare vid fältläkarkåren (extra bataljonsläkare), som fullgjort honom under året åliggande tjänstgöring av 75 dagar, må, därest han beordras till tjänstgöring å egen bostadsort under sådana förhållanden, att annan utom tjänstgöringsorten bosatt bataljonsläkare vid fältläkarkåren (extra bataljonsläkare) eller fältläkarstipendiat eljest skulle tagits i anspråk, uppbära dagarvode med 8 kronor om dagen.

[20.]

5. Extra lönetillägg.

För utbetalande av dylikt tillägg för år 1916 har *arméförvaltningen* beräknat, att å 1917 års stat erfordras, vad lantförsvaret angår, anvisande av samma belopp som närmast föregående år eller 205 kronor.

Departements-
chefen.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anført i fråga om beredande åt en del av statens tjänstemän och betjänte av extra lönetillägg för år 1916, att uppföras i riksstaten för år 1917, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag angivna grunder, av *extra lönetillägg* för innevarande år åt vissa betjänte, som åtnjuta avlöning från fjärde huvudtiteln medel, å extra stat för år 1917 såsom förslagsanslag anvisa ett belopp av 205 kronor.

6. Ersättning åt vissa löntagare i följd av arméns omorganisation.

Detta anslag är i 1916 års riksstat upptaget med 2,584 kronor.

Arméförvaltningen har anmält, att någon avgång bland beställningshavare, som uppbära ersättning från detta anslag, icke ägt rum under år 1915.

På grund härav torde i riksstaten för år 1917 bära upptagas

Ersättning åt vissa löntagare i följd av arméns omorganisation, oförändrat ordinarie förslagsanslag, högst... kronor 2,584: —

7. Arméns reservstater.

[21.]

Enligt 1914 års härordningsbeslut skola två särskilda reservstater upprättas, nämligen en för arméns *officerare och underofficerare* och en för *fältläkarkåren*. Sedan nästlidet års riksdag, med godkännande av de utav Kungl. Maj:t för riksdagen framlagda förslagen till stater för år 1916 för officerare och underofficerare å reservstat vid armén samt för fältläkarkårens reservstat, i riksstaten under fjärde huvudtiteln uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 85,724 kronor, benämnt »arméns reservstater», har Kungl. Maj:t den 5 november 1915 utfärdat förordning angående arméns reservstater (se Svensk författningssamling, nr 518). Beställningarna å reservstaterna äro ännu icke tillsatta, men torde detta inom den närmaste tiden komma att ske.

Reservstaten för officerare och underofficerare.

Den för innevarande år fastställda staten upptager 2 överstar, därav en i högre och en i lägre löneklassen, 6 majorer, 24 kompaniofficerare, därav 5 i högsta, 9 i mellersta och 10 i lägsta löneklassen, samt 24 underofficerare, därav 11 i högre och 13 i lägre löneklassen.

Enligt de av Kungl. Maj:t den 13 november 1914 fastställda planerna för övergången till den nya härordningen skola för år 1917 å staten tillkomma 1 generalsperson, 1 överste i lägre löneklassen, 5 majorer, 23 kompaniofficerare, därav 5 i högsta, 9 i mellersta och 9 i lägsta löneklassen, samt 24 underofficerare, därav 11 i högre och 13 i lägre löneklassen.

Jag har i enlighet härmed låtit upprätta förslag till stat för officerare och underofficerare å reservstat vid armén år 1917 (se bil. 73), och slutar denna å 168,700 kronor.

- [21.] Enligt gällande bestämmelser skall personal å reservstat under tjänstgöring åtnjuta dagavlöning, dagtraktamente och annan tillfällig avlöning enligt de för personal å aktiv stat gällande föreskrifter även som rese- och traktamentsersättning för resor till och från tjänstgöringsorten. Med hänsyn därtill, att tjänstgöringsskyldigheten är bestämd, icke till viss tid för varje år, utan till ett visst antal dagar under loppet av en två-års eller tre-årsperiod av tjänstetiden, kan uppenbarligen icke bestämt angivas, huru mycket som för ifrågavarande ändamål för varje år erfordras, utan kunna dessa poster endast förslagsvis beräknas. Med tillämpning av de grunder, som följts uti de för 1915 års riksdag framlagda kostnadsberäkningarna, skulle under år 1917 erfordras till dagavlöning, förslagsvis kronor 8,973: —, till rese- och traktamentsersättning, förslagsvis » 3,686: —.

Fältläkarkårens reservstat.

Den för år 1916 godkända staten upptager 1 fältläkare, 2 regementsläkare och 1 bataljonsläkare.

Enligt de fastställda övergångsplanerna skola för år 1917 tillkomma 3 regementsläkare och 1 bataljonsläkare.

I överensstämmelse härmed har jag låtit uppgöra stat för fältläkarkårens reservstat år 1917 (se bil. 74), slutande å ett belopp av 23,900 kronor.

Med tillämpning av förut nämnda grunder skulle därjämte erfordras till dagavlöning, förslagsvis kronor 1,090: —,
» rese- och traktamentsersättning, förslagsvis » 324: —.

Sammanfattning.

I anslutning till vad ovan anförts, har jag låtit uppgöra beräkning av kostnaderna för arméns reservstater år 1917 (se bil. 75), och slutar denna å ett belopp av 206,673 kronor.

Motsvarande beräkning för år 1916 slutade å 105,724 kronor. Då emellertid icke samtliga beställningar kunde beräknas bliva besatta redan från och med årets början, ansågs nämnda belopp kunna nedsättas med i runt tal 20,000 kronor. I enlighet härmed upptogs anslaget i riksstaten endast med 85,724 kronor.

Av nyss angivna skäl och med hänsyn till under året inträffande vakanser torde de för år 1917 beräknade utgifterna kunna nedsättas med ett, för anslagets avjämnande, till 30,523 kronor beräknat belopp. I enlighet härmed skulle anslaget upptagas med 176,150 kronor.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen [21.]

att, med godkännande av bifogade förslag till stater för officerare och underofficerare å reservstat vid armén samt för fätläkarkårens reservstat (se bil. 73 och 74), öka förslagsanslaget till arméns reservstater,

nu	kronor	85,724: —,
med	»	90,426: —,
till	kronor	176,150: —.

8. Arméns personal över stat, oförändrat ordinarie
 förslagsanslag ... kronor 120,000: —

9. Dagavlöningsstillägg åt indelt manskap.

[22.]

Till beredande av ersättning åt indelt manskap för den ökade tjänstgöring, som till följd av 1901 års härordning ålagts detsamma, har riksdagen, på Kungl. Maj:ts förslag, alltsedan år 1902 årligen anvisat ett förslagsanslag på extra stat. Ersättningen har utgått i form av tillägg till dagavlönen med visst belopp för dag för tjänstgöring i egenskap av underbefäl, instruktör eller beställningsman vid skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar. Från och med år 1908 har riksdagen medgivit, att dagavlöningsstillägget får utgå med 2 kronor till korpral, vice korpral och menig beställningsman samt 2 kronor 10 öre till annan menig för tjänstgöring i nyss angiven egenskap.

För ifrågavarande ändamål är i riksstaten för år 1916 upptaget ett belopp av 154,000 kronor.

Att indelt manskap hittills behövt i sådan utsträckning, som skett, inkallas till tjänstgöring utöver vanliga repetitionsövningar, har haft sin grund i det synnerligen stora antalet vakanser bland underbefälet av manskapet. Enligt 1914 års härordningsbeslut skola emellertid åtskilliga åtgärder vidtagas för att i möjligaste mån säkerställa underbefälsbehovets fyllande. Sådana åtgärder äro: omläggning av grunderna för instruktörs- och befälstjänstgöringen, upprättande av truppslagsvis anordnade gemensamma högre underofficersskolor, införande av avskeds- och anställningspremier, införande av tjänstavgift på kortare tid än ett år, beredande av förbättrade befördringsutsikter samt beredande av

- [22.] förbättrade utsikter att efter avslutad militärtjänst vinna civil anställning. I den mån man genom dessa åtgärder kan få underbefälsbeställningarna besatta, kommer indelt manskap icke vidare att behöva inkallas för sådan tjänstgöring, varom här är fråga.

Då man emellertid icke kan förvänta, att förenämnda åtgärder, vilka delvis redan blivit genomförda, omedelbart skola visa sina verkningar, måste man tillsvidare räkna med, att indelt manskap allt fortfarande behöver i viss utsträckning inkallas för tjänstgöring såsom underbefäl, instruktörer eller beställningsmän vid skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar. Anslag för ifrågavarande ändamål torde därför böra äskas jämväl för år 1917.

Antalet tjänstgöringsdagar av förevarande slag har för år 1916 beräknats till förslagsvis 35,000 dagar för korpraler, vice korpraler och beställningsmän samt till 40,000 dagar för andra meniga. Med hänsyn till de av 1914 års senare riksdag beslutade åtgärderna för säkerställandet av underbefälstillgången vid truppförbanden, har jag låtit undersöka, huruvida icke antalet tjänstgöringsdagar av förevarande slag skulle kunna nedbringas under det för innevarande år beräknade, och därvid kommit till det resultat, att detsamma kan begränsas till förslagsvis 23,000 tjänstgöringsdagar för korpraler, vice korpraler och beställningsmän samt till 23,000 tjänstgöringsdagar för andra meniga. Det för år 1917 erforderliga anslagsbeloppet bör följaktligen beräknas sålunda:

23,000	tjänstgöringsdagar	à	2	kronor		kronor	46,000: —
23,000	»	à	2	»	10 öre	»	48,300: —
Summa kronor							94,300: —

Jag får därför hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för utbetalande av *tillägg till dagavlöning åt indelt manskap* med 2 kronor till korpral, vicekorpral och menig beställningsman samt 2 kronor 10 öre till annan menig för tjänstgöring i egenskap av underbefäl, instruktör eller beställningsman vid skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar å extra stat för år 1917 anvisa ett förslagsanslag av 94,300 kronor.

10. Hyra, expenser m. m. vid truppförbanden.

[23.]

Detta anslag, som för år 1916 bestämts till 121,700 kronor, innefattar dels 11,800 kronor för hyra, eldning och belysning samt städning vid militärbefälhavarens på Gottland och överstens vid trängen expeditioner samt vid de icke kasernerade infanteriregementenas expeditioner ävensom för oförutsedda utgifter (titel I), dels ock 109,900 kronor för expenser vid samtliga truppförband m. m. (titel II).

Titel I.

Ökning av posten till militärbefälhavarens på Gottland expedition.

För militärbefälet på Gottland hava erforderliga expeditionslokaler hittills varit upplåtna uti en å Gottlands artillerikårs förra kaserntomt i Visby belägen, kronan tillhörig byggnad. För eldning och belysning samt städning av dessa lokaler har under förevarande titel beräknats ett belopp av 800 kronor.

Med anledning av riksdagens därom år 1905 fattade beslut hade emellertid Kungl. Maj:t den 19 maj samma år föreskrivit, att ifrågasvarande tomt med därå befintliga byggnader skulle, sedan artillerikårens nya kasernetablissemang blivit färdigt och taget i bruk, genom arméförvaltningens fortifikationsdepartements försorg å allmän auktion eller medelst infordrande av anbud till den högstbjudande försälgas med den rätt, kronan därtill ägde, och för en köpeskilling, ej understigande 100,000 kronor.

Uti underdånig skrivelse den 22 juli 1914 anmälde fortifikationsdepartementet, att aktiebolaget Carl Degerman i Visby förklarar sig villigt köpa ifrågasvarande tomt med kronans infäste till tomten ävensom å densamma uppförda byggnader och stängsel mot en köpeskilling av 100,000 kronor, att betalas med 10,000 kronor vid tillträdesdagen och därefter 10,000 kronor om året jämte därå löpande 3 procent årlig ränta, intill dess hela köpeskillingen blivit gulden. Uti infordrat yttrande hade militärbefälhavaren på Gottland förklarar anbudet vara för statsverket förmånligt, ävensom meddelat, att bolaget förklarar hinder icke möta för militärbefälet att under en tid av tio år få disponera de lokaler, det nu innehade, mot en årlig hyra av 1,200 kronor, under förbehåll att statsverket åtog sig underhåll av dessa lokaler. Då fortifikationsdepartementet funne det avgivna anbudet med hänsyn till be-

- [23.] skaffenheten av kronans infästerätt vara för kronan förmånligt, hälst anbudsgivaren förklarat sig villig att för rimligt pris upplåta lokaler för militärbefälets expedition under så lång tid som tio år, hemställde departementet om bemyndigande att i enlighet med det avgivna anbudet få sluta avtal om överlåtelse till nämnda bolag av den egendom, anbudet omfattade, och skulle i blivande köpekontrakt, utöver de bestämmelser, anbudet innehölle, föreskrivas bland annat, att bolaget skulle äga tillträda egendomen den 1 oktober 1914.

Vid ärendets föredragning den 31 juli 1914 biföll Kungl. Maj:t, vad fortifikationsdepartementet sålunda hemställt.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Under återopande av Kungl. Maj:ts förenämnda beslut har nu arméförvaltningen hemställt, att det för militärbefälhavarens på Gottland expedition under förevarande titel hittills beräknade beloppet måtte höjas med det på grund av förberörda avtal numera för expeditionslokalerna utgående hyresbeloppet eller 1,200 kronor.

Departements-
chefen.

Då jag icke har något att häremot erinra, torde för militärbefälhavarens på Gottland expedition böra beräknas (800 + 1,200 =) 2,000 kronor.

Minskning av posten för de icke kasernerade regementenas expeditioner.

För hyra, eldning och belysning samt städning vid de icke kasernerade infanteriregementenas expeditioner har för år 1916 beräknats ett belopp av 8,000 kronor, utgörande i medeltal 1,000 kronor för varje regemente.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att enligt meddelande från arméns kasernbyggnadsnämnd kasernetablissemangen för Västgöta regemente med all sannolikhet komme att under år 1916 överlämnas till regementet. Det belopp av 1,000 kronor, som i förut uppgjorda beräkningar över anslaget upptagits för hyra m. m. av nämnda regementes expeditionslokaler, behövde följaktligen icke beräknas för år 1917.

Departements-

Med hänsyn till vad sålunda upplysts, bör ifrågavarande post i beräkningen av anslaget för år 1917 upptagas med ett från 8,000 kronor till 7,000 kronor minskat belopp.

Titel II.

[23.]

Under förevarande titel har för ingenjörtrupperna beräknats ett belopp av 4,900 kronor, därav 1,300 kronor för en var av Svea, Göta och Bodens ingenjörkårers expeditioner och 1,000 kronor för Fälttelegrafkårens expedition.

Arméförvaltningen har nu anmält, att då enligt planen för genomförandet av 1914 års härordning Fälttelegrafkåren skulle vara fullt uppsatt vid 1917 års ingång, anslaget till expenser m. m. borde jämväl för nämnda kår beräknas till 1,300 kronor.

Arméförvaltningens framställning.

Då Fälttelegrafkåren enligt 1914 års härordningsbeslut avsevärt utökats, har jag icke något att erinra mot vad arméförvaltningen härutinnan föreslagit.

Departementschefen.

Sammanfattning.

I enlighet med vad jag sålunda anfört, har jag låtit uppgöra beräkning av anslaget till hyra, expenser m. m. vid truppförbanden (se bil. 76). Denna beräkning slutar å 122,200 kronor eller 500 kronor mera än för innevarande år beräknats. Av det beräknade beloppet falla 12,000 kronor under titel I och 110,200 kronor under titel II. Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka reservationsanslaget till hyra, expenser m. m. vid truppförbanden,

nu	kronor 121,700: —
med	» 500: —
till.....	kronor 122,200: —

11. Landstormen.

[24.]

Detta anslag är i riksstaten för år 1916 upptaget med 257,970 kronor.

Enligt den av Kungl. Maj:t fastställda staten för anslagets användande under år 1916 är detsamma fördelat på följande poster, nämligen:

[24.] 1:o)	Arvoden och expenser åt landstomsområdesbefälhavare och landstomsförrådsförvaltare	kronor 118,755: —
2:o)	Förhöjning av arvodena åt ordinarie landstomsområdesbefälhavare, företrädesvis inom sjätte arméfördelningen	» 8,220: —
3:o)	Reseersättningar åt landstomsområdesbefälhavare	» 20,570: —
4:o)	Underhåll av förrådsbyggnader m. m.	» 20,000: —
5:o)	Transport och vård av gevär och ammunition m. m.	» 20,560: —
6:o)	Frivilliga landstormsövningar	» 69,865: —
Summa kronor 257,970: —		

Då någon anledning att vidtaga ändring av de under 2:o) samt 4:o) och 5:o) upptagna posterna icke föreligger, torde dessa poster böra för år 1917 upptagas med samma belopp som för år 1916.

Arvoden och expenser åt landstomsområdesbefälhavare och landstomsförrådsförvaltare.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skola samtliga ännu icke organiserade landstomsområden, i enlighet med ett av chefen för generalstaben den 1 november 1912 upprättat förslag, organiseras såsom områden av första klassen. Detta innebär bland annat, att landstomsområdesbefälhavare och landstomsområdesförvaltare skola förordnas för alla landstomsområden ävensom landstomsförråd inom dessa uppföras.

Av de 52 icke organiserade landstomsområdena skulle enligt berörda förslag 24, av kasernbyggnadsfrågan oberoende områden organiseras före 1916 års utgång. Återstående 28 områden, inom vilka förråden vore avsedda att förläggas till sådana kronans byggnader, som ännu och till dess vederbörliga regementen fått sin kasernbyggnadsfråga ordnad, disponerades av dessa truppförband, skulle organiseras först sedan dessa byggnader bleve för ändamålet disponibla.

I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t i förra årets statsverksproposition, att förevarande post måtte för beredande av arvoden och expenser åt befälhavare och förvaltare inom förberörda 24 landstomsområden från och med år 1916 höjas med 22,125 kronor till 125,820 kronor. I denna summa ingingo även arvoden och expenser åt befälhavare och förvaltare vid fyra landstomsområden inom Älvsborgs norra inskrivningsområde, vilka enligt riksdagens tidigare lämnade medgivande

redan blivit organiserade med anlitande av förefintliga reservationer under anslaget till landstormen. 24.]

Mot denna framställning hade riksdagen icke annat att erinra, än att det icke syntes vara lämpligt, att då Kungl. Maj:t uppdragit åt sakkunniga att utreda åtskilliga spörsmål rörande landstormen och frågan om anordnandet av landstormsförråd sålunda vore under omprövning, medel ansloges till avlönande av nya förrådsförvaltare. Riksdagen ansåg därför den begärda anslagssumman böra minskas med det belopp, som kunde beräknas åtgå till arvoden och expenser för de ifrågasatta 24 nya landstormsförrådsförvaltarna eller 7,200 kronor.

I samband med överlämnande av förslag till stat för år 1916 för anslaget till landstormen framhöll arméförvaltningen, att enär landstormsförråd redan funnes upprättade och landstormsförrådsförvaltare förordnade inom fyra (förenämnda områden inom Älvsborgs norra in-skrivningsområde) av de områden, som under år 1916 skulle fullständigt organiseras, det av Kungl. Maj:t av riksdagen äskade beloppet av 125,820 kronor till arvoden och expenser för landstormsområdesbefälhavare och landstormsförrådsförvaltare rätteligen bort minskas med 7,065 kronor till 118,755 kronor och icke med 7,200 kronor till 118,620 kronor, såsom i de av riksdagen följda beräkningarna ägt rum. På grund härav hade en brist av 135 kronor uppstått i slutsumman av arvodes- och expensbeloppen, och hemställde arméförvaltningen, att denna brist måtte tillsvidare täckas genom motsvarande minskning av posten till frivilliga landstormsövningar.

Vid statens fastställande den 16 oktober 1915 biföll Kungl. Maj:t vad arméförvaltningen sålunda hemställt, och upptogs i enlighet härmed posten till frivilliga landstormsövningar i staten med 69,865 kronor i stället för med beräknade 70,000 kronor.

Arméförvaltningen har nu anmält, att kaserubyggnadsarbetena fortskridit så långt, att organisationen av förenämnda ännu icke organiserade 28 landstormsområden kunde börja genomföras under år 1917. För dessa områden borde, i överensstämmelse med vad i 1914 års härordningsproposition uttalats, landstormsområdesbefälhavare tillsättas. Av skäl, som 1915 års riksdag anfört, borde däremot med tillsättande av landstormsförrådsförvaltare tillsvidare anstå. Då enligt chefens för generalstaben den 1 november 1912 avgivna organisationsförslag de årliga arvodes- och expensutgifterna för befälhavarna inom ifrågavarande 28 landstormsområden komme att uppgå till sammanlagt 16,050 kronor, borde förevarande post för år 1917 höjas med detta belopp.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

- [24.] Under åberopande av vad som förekommit vid fastställande av stat för anslagets användande under år 1916, har arméförvaltningen därjämte hemställt, att posten måtte för år 1917 höjas med ytterligare 135 kronor.

Departementschefen.

Då arméförvaltningens förslag om anslagspostens höjning med 16,050 kronor står i överensstämmelse med såväl 1914 års härordningsbeslut som 1915 års riksdags uttalande med avseende å landstormsförrådsförvaltare inom de nyorganiserade områdena, har jag icke något att mot samma förslag erinra. Jag tillåter mig i detta sammanhang omnämna, att de av mig, jämlikt nådigt bemyndigande den 22 januari 1915, tillkallade sakkunniga den 1 november 1915 överlämnat utredning och förslag angående fortsatt anskaffning av intendenturmateriel för landstormen, men däremot ännu icke slutligen behandlat frågan om beredande av erforderliga förrådsutrymmen för samma utrustning.

Den av arméförvaltningen begärda höjningen av 135 kronor finner jag mig böra tillstyrka.

Till arvoden och expenser åt landstormsområdesbefälhavare och landstormsförrådsförvaltare böra följaktligen för år 1917 beräknas $(118,620 + 16,050 + 135 =) 134,805$ kronor.

Reseersättningar åt landstormsområdesbefälhavare.

Förevarande anslagspost, i staten för år 1916 upptagen med 20,570 kronor, är avsedd till bestridande av utgifter för de av landstormsområdesbefälhavarna företagna resor inom vederbörliga områden i och för utövandet av åliggandena med hänsyn till främjandet av landstormsmännens och i allmänhet de värnpliktigas deltagande i skjut- och andra frivilliga övningar. Beloppet är fördelat å vederbörande arméfördelningschefer och disponeras av dessa.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har hemställt, att under denna post måtte beräknas erforderliga medel för bestridande av reseersättningar åt landstormsområdesbefälhavarna inom de 28 landstormsområden, som vore avsedda att organiseras under år 1917. Enligt chefens för generalstaben förenämnda förslag den 1 november 1912 bifogad beräkning erfordrades härför ett belopp av 3,780 kronor.

Departementschefen.

Mot vad arméförvaltningen sålunda föreslagit, har jag icke något att erinra. Förevarande post torde alltså böra för år 1917 upptagas med $(20,570 + 3,780 =) 24,350$ kronor.

Frivilliga landstormsövningar.

För ifrågavarande ändamål har riksdagen för år 1916 beräknat ett belopp av 70,000 kronor. Såsom förut nämnts, har dock detta belopp i den av Kungl. Maj:t fastställda staten minskats med 135 kronor för täckande av brist å posten till arvoden och expenser. Då jag i det föregående föreslagit, att sistnämnda post för år 1917 må höjas med bland annat berörda belopp, torde posten till frivilliga landstormsövningar i beräkningarna för år 1917 bära upptagas med samma belopp, som uti beräkningarna för år 1916 eller med 70,000 kronor.

Sammanfattning.

Sammanfattas de olika posterna under anslaget, skulle följaktligen för år 1917 erfordras:

till arvoden och expenser åt landstormsområdes-	
befälhavare och landstormsförrådsförvaltare	kronor 134,805: —
» förhöjning av arvoden å ordinarie landstorms-	
områdesbefälhavare, företrädesvis inom sjätte	
arméfördelningen	» 8,220: —
» reseersättningar åt landstormsområdesbefälhavare	» 24,350: —
» underhåll av förrådsbyggnader m. m.	» 20,000: —
» transport och vård av gevär och amunition m. m.	» 20,560: —
» frivilliga landstormsövningar	» 70,000: —
eller tillsammans kronor 277,935: —	

Arméförvaltningen har meddelat, att reservationerna å anslaget till landstormen vid 1914 års utgång utgjorde 405,347 kronor 89 öre, varav 17,731 kronor 35 öre fölle under artilleridepartementets, 39,866 kronor 37 öre under fortifikationsdepartementets och 347,750 kronor 17 öre under intendentsdepartementets förvaltning.

Enligt vad arméförvaltningen tillförene upplyst, komma de å anslaget förefintliga reservationerna att efter hand delvis åtgå för bestridande av de kostnader, som bliva förenade med utsändandet till landstormsområdena av intendenturustrustning. Av reservationerna torde vidare bära tagas i anspråk, vad som under år 1916 erfordras för påbörjande av den nya organisationens genomförande. Slutligen synas dessa bära avses för bestridande av sådana utav den nya organisa-

- [24.] tionen föranledda utgifter, vilka icke nu kunna förutses, men som komma att visa sig oundgängliga. Med hänsyn till nu angivna förhållanden torde ej böra ifrågasättas att använda någon del av den anmälda reservationen för tillgodoseende av de beräknade behoven för år 1917.

Jag hemställer alltså, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

	att öka reservationsanslaget till landstormen,	
nu	kronor	257,970: —
med	»	19,965: —
till	kronor	277,935: —

- [25.] 12. De värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m.

Detta anslag är i riksstaten för år 1916 upptaget med 6,012,312 kronor. Därav hava beräknats

till rullföringsväsendet å fastlandet	kronor	282,035: —
» » m. m. å Gottland, förslagsvis	»	13,000: —
» färdkostnader, förslagsvis	»	352,800: —
» inskrivnings- och mönstringskostnader samt expenser, förslagsvis	»	170,000: —
» penningbidrag	»	4,822,869: 50
» penningtillskott, förslagsvis	»	23,778: 50
» understöd åt vissa värnpliktigas familjer, för- slagsvis	»	347,829: —
Summa kronor		6,012,312: —

Någon anledning att vidtaga ändring av posterna till rullföringsväsendet m. m. å Gottland samt till inskrivnings- och mönstringskostnader samt expenser föreligger icke, vadan dessa poster böra för år 1917 upptagas med samma belopp som för år 1916.

Färdkostnader.

Vad posten till färdkostnader angår, är denna avsedd till bestående av utgifterna för de värnpliktigas färder till och från inskrivningsförrättningarna och vapenövningarna. Då enligt den nya värnpliktslagens bestämmelser åtskilliga kategorier värnpliktiga, såsom studenter och med dem jämställda officers- och reservofficersaspiranter, läkare och veterinärer m. fl., skola erhålla särskild specialutbildning, komma för sådant ändamål särskilda skolor och utbildningskurser att

sammandragas. Härigenom kunna givetvis utgifterna under ifrågavarande anslagspost komma att något ökas. Då emellertid icke nu kan avgöras, med vilket belopp posten på grund härav bör höjas, torde den samma jämväl för år 1917 böra upptagas med förslagsvis 352,800 kronor.

[25].

Rullföringsväsendet å fastlandet.

Av det under förevarande post beräknade beloppet utgå enligt särskild av riksdagen godkänd stat 240,535 kronor i ersättning åt rullföringsbefälhavare med biträden. Staten upptager för närvarande 84 biträden vid rullföringsområden i landsorten med en ersättning av 3 kronor om dagen eller 1,095 kronor för år.

Med anledning därav att genom Limhamns inkorporering med Malmö stad göromålen å Malmö rullföringsområdesexpedition betydligt ökats, medgav Kungl. Maj:t på därom gjorda framställningar genom särskilda brev den 21 maj och den 23 september 1915, att vid nämnda rullföringsexpedition finge för åren 1915 och 1916 anställas ett extra rullföringsbiträde. Därjämte anbefallde Kungl. Maj:t i sistnämnda brev arméförvaltningen att, därest behov av ifrågavarande biträde även efter 1916 års utgång skulle föreligga, därom göra framställning i sammanhang med angivandet av medelsbehovet för år 1917.

Arméförvaltningen har nu anmält, att enligt meddelande från befälhavaren för Malmöhus södra inskrivningsområde behov av ifrågavarande extra rullföringsbiträde komme att föreligga även för år 1917. Med anledning härav hemställde arméförvaltningen, att ersättning åt nämnda biträde måtte å staten beräknas från och med nämnda år.

Arméförvaltningens framställning.

Då jag icke har något att häremot erinra, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för rullföringsbefälhavarna med biträden å fastlandet (se bil. 77), slutande å 241,630 kronor eller 1,095 kronor mera än den nu gällande. I enlighet härmed bör i beräkningen av värnpliktsanslaget posten till rullföringsväsendet å fastlandet höjas med sistnämnda belopp eller från 282,035 till 283,130 kronor.

Departementschefen.

Fenningbidrag.

Enligt riksdagens beslut skall det värnpliktig jämlikt § 35 mom. 2 och § 39 mom. 1 värnpliktslagen tillkommande penningbidraget utgå

- [25.] under tjänstgöring i linjen med 50 öre om dagen och under reservtruppövning och landstormsövning med 1 krona om dagen.

Vid beräkningen av de värnpliktigas tjänstgöringsdagar under år 1917 torde, på sätt för innevarande år skett, böra tillämpas de uti 1914 års härordningsproposition (nr 58, sid. 145—151) angivna och av riksdagen utan erinran lämnade grunderna för beräkning av tillgången på värnpliktiga. Med hänsyn till planlagda övningar med landstormen under år 1917 torde vidare landstormskontingenten böra upptagas till 20,000 man.

I och med genomförandet av 1914 års härordning skola officers- och reservofficersvolontärbeställningarna indragas och officers- och reservofficersaspiranter under utbildningstiden likställas med värnpliktiga studenter. I enlighet härmed komma de under utbildningstiden icke att åtnjuta annan ersättning än dessa senare, d. v. s. penningbidrag och penningtillskott enligt gällande bestämmelser. Då de genom kungörelsen den 21 maj 1915 utfärdade bestämmelserna för officers- och reservofficersaspiranters utbildning emellertid förutsätta, att denna utbildning kommer att utsträckas utöver den tjänstgöringstid, som åligger nämnda aspiranter såsom värnpliktiga studenter, torde, såsom arméförvaltningen jämväl hemställt, vid beräkningen av antalet dagar för penningbidrag och penningtillskott till värnpliktiga studenter böra iakttagas, att för de med dessa värnpliktiga likställda officers- och reservofficersaspiranterna bör upptagas även den tid, de för sin utbildning till officerare eller reservofficerare tjänstgöra utöver den för värnpliktiga studenter fastställda tid, eller 485 dagar.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit verkställa beräkning av de värnpliktigas tjänstgöringsdagar under år 1917 för bestämmande av det belopp, som bör för nu ifrågavarande ändamål äskas. Enligt den uppgjorda beräkningen (se bil. 78) skulle antalet tjänstgöringsdagar uppgå till sammanlagt 9,700,978, därav 9,243,468 med ett penningbidrag av 50 öre och 457,510 med ett penningbidrag av 1 krona.

Penningbidraget för år 1917 bör alltså upptagas till $(9,243,468 \times 0,50 + 457,510 \times 1 =) 5,079,244$ kronor.

Penningtillskott.

Enligt § 35 mom. 2 värnpliktslagen äger till beväringen hörande värnpliktig, vilken tjänstgör såsom underbefäl, under tiden för sådan

tjänstgöring åtnjuta, förutom övriga förmåner, ett särskilt tillskott i penningar. Penningtillskottet utgår enligt riksdagens beslut med 25 öre om dagen utom under tredje repetitions-(regements-)övningen vid fotfolket, då detsamma utgår med 50 öre om dagen till dem, som tjänstgöra såsom underbefäl och uttagits enligt § 26 mom. 2 värnpliktslagen.

[25.]

Jag har låtit verkställa beräkning av det belopp, som under år 1917 skulle för ifrågavarande ändamål erfordras, och utvisar denna beräkning (se bil. 78), att penningtillskottet skulle behöva utgå under 186,936 dagar med 25 öre och under 46,020 dagar med 50 öre.

Penningtillskottet för år 1917 bör alltså upptagas till $(186,936 \times 0,25 + 46,020 \times 0,50 =) 69,744$ kronor.

Familjeunderstöd.

Jämlikt förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) med däri genom kungörelse den 17 september 1914 vidtagen ändring utgår i förekommande fall understöd för varje dag, den värnpliktige äger räkna sig tillgodo såsom tjänstgöringsdag, in- och utryckningsdagarna inberäknade, med ett efter hustruns arbetsförhet och barnens antal växlande belopp av 75 öre, 1 krona och 1 krona 25 öre. Under den tid, värnpliktig deltagar i reservtruppövning eller landstormsövning, höjes understödet med 40 procent.

Såsom ovan nämnts, har för år 1915 för ifrågavarande ändamål beräknats ett belopp av 347,829 kronor.

Med anledning av planlagda landstormsövningar under år 1917 erfordras en höjning av förevarande anslagspost. Enligt verkställda beräkningar skulle det erforderliga beloppet uppgå till 385,000 kronor.

Sammanfattning.

I enlighet med vad jag nu anfört, skulle värnpliktsanslaget för år 1917 (se bil. 79) uppgå till 6,352,918 kronor, eller 340,606 kronor mera än för innevarande år.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

[25.]

att, med godkännande av bifogade förslag till ny stat för rullföringsbefälhavare med biträden å fastlandet (se bil. 77), öka förslagsanslaget till de värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m.,
 nu kronor 6,012,312: —
 med » 340,606: —
 till kronor 6,352,918: —

[26.]

13. Ersättning för rustning och rotering.

Anslaget till ersättning för rustning och rotering är i riksstaten för år 1916 upptaget med 585,000 kronor.

Med skrivelse den 23 oktober 1915 har statskontoret överlämnat en inom arméförvaltningens intendentsdepartement uppgjord beräkning av ifrågavarande anslag för år 1917 enligt av vederbörande truppförbandschefer lämnade uppgifter om förhållandena den 31 december 1916. Denna beräkning slutar å 454,250 kronor.

Statskontoret har meddelat, att vid inom ämbetsverket verkställd granskning av beräkningen ingen anmärkning förekommit.

Departements-
chefen.

Då beräkningen hänför sig till förhållandena den 31 december 1916, men under loppet av år 1917 som vanligt sker avgång av personal och hästar, för vilka beräknad full ersättning icke utgår, torde anslaget i riksstaten för år 1917 icke behöva upptagas till hela det beräknade beloppet. Enligt vad från intendentsdepartementet meddelats, torde det kunna nedsättas till 425,000 kronor.

På grund härav får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att minska ordinarie förslagsanslaget till ersättning för rustning och rotering,

nu kronor 585,000: —
 med » 160,000: —
 till kronor 425,000: —

14. Intendenturkåren.

[27.]

Ökning och minskning av antalet beställningar jämlikt 1914 års övergångsplaner.

Den för år 1916 fastställda staten för intendenturkåren upptager, 1916 års stat. jämte annan personal, 50 kaptener av första klassen, 29 kaptener av andra klassen, 15 löjtnanter av första klassen, 79 förvaltare, 4 sergeanter av första klassen, 4 sergeanter av andra klassen, 3 furirer av första klassen, 4 furirer av andra klassen och 5 korpraler ävensom 13 övertaliga vaktmästare.

Uti underdånig skrivelse den 7 oktober 1915 har generalintendenten hemställt, att intendenturkårens stat för år 1917 måtte, jämlikt de av Kungl. Maj:t den 13 november 1914 fastställda planerna för övergången till den nya härordningen, *ökas* med 1 kaptensbeställning av första klassen, 1 kaptensbeställning av andra klassen, 2 sergeantsbeställningar av första klassen, 2 sergeantsbeställningar av andra klassen, 1 furirbeställning av första klassen, 2 furirbeställningar av andra klassen och 3 korpralsbeställningar samt *minskas* med 1 löjtnantsbeställning av första klassen och 1 förvaltarbeställning.

General-
intendentens
framställning.

Därjämte har generalintendenten hemställt, att antalet övertaliga vaktmästarbeställningar, till följd av innehavarnas avgång eller transport till de vid infanteriregementena från och med år 1916 nyinrättade förrådsvaktmästarbeställningarna måtte i 1917 års stat minskas till två, avsedda för två äldre vaktmästare, vilka till följd av lång tjänstetid vid de centrala förråden icke lämpligen kunde överflyttas till något truppförband.

Mot vad generalintendenten sålunda hemställt, har jag icke något att erinra.

Departements-
chefen.

Ifrågasatt inrättande av departementsskrivarbeställningar.

Uti underdånig skrivelse den 13 september 1913 gjorde generalintendenten framställning om uppförande å intendenturkårens stat av 6 departementsskrivare, avsedda för arméförvaltningens intendentsdepartements tekniska revision.

Generalinten-
dents för-
slag år 1913.

[27.]

Arméförvaltningen tillstyrkte framställningen under framhållande av fördelen av att revisionsarbetet verkställdes av ordinarie personal i stället för av tillfälliga arbetskrafter.

Ifrågavarande förslag föranledde emellertid icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Ut i sitt till statsrådsprotokollet den 14 januari 1914 avgivna yttrande angående lantförsvarets medelsbehov för år 1915 förklarade föredragande departementschefen, att därest den tekniska revisionen å intendentsdepartementet befunnos oundgängligen kräva förstärkning av tillgängliga arbetskrafter, detta krav syntes kunna tillsvidare tillgodoses genom anlitande av fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar.

Förslag i samband med utarbetande av 1914 års härordningsförslag.

Uti det yttrande, som 1914 års generalskommission avgav över det inom lantförvarsdepartementet utarbetade förslaget till ny härordning, gjordes ånyo gällande behovet av 6 departementsskrivare för den tekniska revisionen å intendentsdepartementet. Några härför avsedda beställningar blevo emellertid icke av Kungl. Maj:t upptagna i 1914 års härordningsförslag, och ett inom riksdagen motionsledes framställt yrkande härom blev icke av riksdagen bifallet.

Anställande under år 1915 av revisionsbiträden hos intendentsdepartementet.

Med anledning av därom gjorda framställningar har Kungl. Maj:t sedermera genom särskilda brev den 29 januari och den 26 juni 1915 medgivit, att för förstärkning av arbetskrafterna å intendentsdepartementets tekniska revision finge för tiden intill 1915 års utgång anställas högst sex underofficerare i reserven mot ett arvode för en var av högst 105 kronor i månaden, att utgå från fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar. Enahanda medgivande har genom brev den 23 december 1915 lämnats för år 1916.

Generalintendentens förevarande framställning.

Generalintendenten har nu framhållit, att den ökning i revisionsarbetet, som den nya härordningen framkallat dels med hänsyn till dess förhöjda budgeter i allmänhet, dels med anledning av ökningen av arméns krigsberedskap i avseende å livsmedel och intendenturmateriel, allt framgent krävde särskild personal för arbetets utförande. Då det icke kunde vara ändamålsenligt, att ett dylikt arbete, som erfordrade så mycken stadga och kontinuitet samt stor förtrogenhet och vana hos revisionspersonalen med hithörande angelägenheter, i längden anförtroddes åt annan än härför kvalificerad, fast anställd personal, ansåge generalintendenten, att 6 för ifrågavarande revisionspersonal avsedda departementsskrivarbeställningar borde uppföras å intendenturkårens stat. Med hänsyn till personalens lämpliga rekrytering borde av dessa beställningar tre tillkomma för år 1917 och tre för år 1918.

I anslutning härtill har generalintendenten hemställt, att å intendenturkårens stat för år 1917 måtte uppföras 3 departementsskrivare med avlöningsförmåner om 2,595 kronor jämte två ålderstillägg à 500 kronor.

[27.]

Arméförvaltningens intendentsdepartement har tillstyrkt den gjorda framställningen.

Arméför-
valtningens
intendentsde-
partements
yttrande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har frågan om inrättande av för det tekniska revisionsarbetet å intendentsdepartementet avsedda departementsskrivarbeställningar varit föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning i samband med utarbetandet och antagandet av den nya härordningen, men därvid ansetts icke böra föranleda någon åtgärd. Ehuru jag icke vill bestrida, att åtskilliga fördelar skulle vara förenade med uppförandet å ordinarie stat av den med ifrågavarande revisionsarbete sysselsatta personalen, anser jag mig med hänsyn till nyss angivna förhållande icke nu kunna tillstyrka den gjorda framställningen och detta så mycket mindre som, enligt vad förut anförts, nya ordinarie beställningar icke böra uppföras å 1917 års stater, för såvitt icke alldeles särskilda omständigheter sådant påkalla. Intill dess ytterligare ett eller annat års erfarenhet vunnits rörande omfattningen av ifrågavarande revisionsarbete, torde den nuvarande anordningen med extra revisionsbiträden fortfarande kunna tillämpas.

Departements-
chefen.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för intendenturkåren för år 1917 (se bil. 80), slutande å 711,654 kronor 20 öre eller 2,986 kronor 40 öre mera än den för innevarande år fastställda.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:ts föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till stat	
(se bil. 80), öka anslaget till intendenturkåren,	
nu	kronor 708,668: —
med, i jämnt krontal	» 2,987: —
till	kronor 711,655: —

[28.]

15. Ålderstillägg.

Med anledning därav, att å staten för artilleriets fabriker och tyganstalter uppförts 3 nya beställningar för besiktningsrustmästare eller tygverkmästare bör under förevarande anslag enligt sedvanliga grunder beräknas ett belopp av $\frac{3 \times 500}{2} = 750$ kronor. Då emellertid till följd av statens minskning med 1 tyg- eller fabriksskrivarbeställning och 1 tyghantverkarbeställning ålderstillägg för dessa icke vidare behöva beräknas, kan nyssnämnda belopp minskas med 300 kronor till 450 kronor.

Under punkten 16 har jag föreslagit, att polispersonalen i Boden och å Karlsborg uppföres å ordinarie stat. Bland de löneförmåner, som skulle tillkomma ifrågavarande personal, ingå jämväl 3 ålderstillägg å 400 kronor för poliskommissarie, å 200 kronor för överkonstapel och å 100 kronor för konstapel. Vid bifall till detta förslag erfordras enligt vanliga beräkningsgrunder höjning i anslaget till ålderstillägg med följande belopp, nämligen:

för 1 poliskommissarie.....	$3 \times \frac{400}{2} =$	600 kronor;
» 7 överkonstaplar	$7 \times 3 \times \frac{200}{2} =$	2,100 »
» 27 konstaplar	$27 \times 3 \times \frac{100}{2} =$	4,050 »
		eller tillhopa 6,750 kronor.

Den under förevarande anslag erforderliga ökningen skulle alltså uppgå till $(450 + 6,750 =) 7,200$ kronor.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka förslagsanslaget till ålderstillägg,

nu	kronor 102,150: —
med	» 7,200: —
till	kronor 109,350: —

16. Mötesbidrag.

[29.]

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade 1915 års riksdag för tilldelande av mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare med vederlikar enligt i kungl. brevet den 28 september 1914 angivna grunder å extra stat för år 1916 ett förslagsanslag av 130,988 kronor eller samma belopp, som för ändamålet anvisats för år 1915.

Därjämte medgav riksdagen, i anledning av en inom riksdagen i ämnet väckt motion, att enahanda bidrag finge från berörda anslag utgå till vissa officerare och underofficerare med vederlikar, som ägde sitt stadigvarande hemvist vid eller i omedelbar närhet till regementets mötesplats för den tid, de vore beordrade att för deltagande i bevärningsrekrytskola eller repetitionsövning tjänstgöra å regementets å annan plats belägna förläggningssort.

Beträffande anslagets användning har Kungl. Maj:t sedermera genom brev den 18 juni 1915 förordnat,

att till de gifta officerare och underofficerare med vederlikar vid Första och Andra livgrenadjärregementena, Västgöta, Södermanlands, Kronobergs och Kalmar regementen samt Norra och Södra skånska infanteriregementena, vilka icke äga sitt stadigvarande hemvist vid eller i omedelbar närhet till vederbörligt regementes mötesplats, skall under år 1916 för varje dag, de äro beordrade att för deltagande i bevärningsrekrytskola eller repetitionsövning tjänstgöra å mötesplatsen, utgå ett särskilt mötesbidrag med följande belopp, nämligen: till överste, överstelöjtnant, major och kapten med vederlikar 2 kronor, samt till löjtnant, underlöjtnant, fanjunkare och sergeant med vederlikar 1 krona 50 öre,

att enahanda bidrag ock må utgå till gifta officerare och underofficerare med vederlikar vid nämnda regementen, som äga sitt stadigvarande hemvist vid eller i omedelbar närhet till regementets mötesplats, för den tid de äro beordrade att för deltagande i bevärningsrekrytskola eller repetitionsövning tjänstgöra å regementets å annan plats belägna förläggningssort,

att med gift skall likställas den, som varit gift och fortfarande har minderåriga barn hos sig, samt

att i fråga om åtnjutande och utbetalande av ifrågavarande mötesbidrag skall i tillämpliga delar gälla vad i reglementet för arméns avlöning under fred stadgas rörande åtnjutande och utbetalande av dagavlöning.

[29.]
Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att då under år 1917 någon ändring icke torde komma att inträda beträffande den tid, under vilken beväningsrekrytskolor och repetitionsövningar komme att förläggas till mötesplatsen vid de infanteriregementen, som under samma år fortfarande icke vore kasernerade, ifrågavarande anslag kunde för år 1917 för de olika truppförbandens vidkommande beräknas efter samma grunder som 1916 års anslag. Någon ändring i nämnda beräkningsgrunder syntes arméförvaltningen icke erfordras i anledning av de kostnader, som uppstode för utbetalande av mötesbidrag till den fåtaliga personal, vilken på grund av förenämnda av riksdagen från och med år 1916 lämnade, utsträckta medgivande komme i åtnjutande av sådant bidrag.

Vad beträffade antalet truppförband, för vilka anslaget borde beräknas, hade arméförvaltningen hos arméns kasernbyggnadsnämnd inhämtat, att kasernetablissemang för Västgöta regemente enligt uppgjort entreprenadkontrakt kunde förväntas bli uppfört under 1916 års lopp. Under förutsättning att vid Västgöta regemente 1916—1917 års beväningsrekrytskolor samt 1917 års repetitionsövningar kunde förläggas till Vänersborg, syntes följaktligen något mötesbidrag vid detta regemente icke behöva ifrågakomma under år 1917. Härav följde, att anslagets slutsumma kunde minskas med en åttondel eller 16,373 kronor 50 öre.

Departements-
chefen.

Avsikten med ifrågavarande mötesbidrag är att för officerare och underofficerare med vederlikar vid de icke kasernerade infanteriregementena i någon mån underlätta bärandet av de olägenheter, varmed tjänstgöringen å regementenas övningsplatser är förenad. Då någon förändring i nämnda personals tjänstgöringsförhållanden icke är att påräkna under år 1917, torde mötesbidrag enligt de i brevet den 18 juni 1915 angivna grunder böra till densamma utgå jämväl under nämnda år.

Med hänsyn därtill, att Västgöta regemente kan beräknas bli kasernerat med ingången av år 1917, torde emellertid, i enlighet med vad arméförvaltningen föreslagit, det för ändamålet erforderliga anslaget kunna i riksstaten för år 1917 upptagas med ett från 130,988 till 114,615 kronor minskat belopp.

Jag får därför hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för tilldelande av *mötesbidrag* åt vissa officerare och underofficerare med vederlikar enligt i kungl. brevet den 18 juni 1915 angivna grunder å extra stat för år 1917 anvisa ett förslagsanslag av 114,615 kronor.

17. Provisoriskt avlöningstillägg till officerare m. fl. vid till Boden förlagda truppförband och formationer. [30.]

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, har riksdagen, i likhet med vad som ägt rum för år 1915, för beredande av ett provisoriskt avlöningstillägg åt officerare och underofficerare med vederlikar vid till Boden förlagda truppförband och formationer å extra stat för år 1916 beviljat ett förslagsanslag av 60,000 kronor.

Beträffande detta anslags användning har Kungl. Maj:t genom brev den 18 juni 1915 förordnat, att under år 1916 skall till officerare och underofficerare med vederlikar vid till Boden förlagda truppförband och formationer under tjänstgöring därstädes utgå ett provisoriskt avlöningstillägg, beräknat efter 200 kronor om året för såväl officer som underofficer med vederlikar. I fråga om åtnjutande och utbetalande av detta avlöningstillägg skall i tillämpliga delar gälla, vad i reglementet för arméns avlöning under fred stadgas om åtnjutande och utbetalande av arvode.

Arméförvaltningen har nu anmält, att de skäl, som legat till grund för anvisande av nämnda avlöningstillägg för år 1916, komme att föreligga även under år 1917. Arméförvaltningens framställning.

Beträffande antalet av den personal, som under sistnämnda år borde komma i åtnjutande av avlöningstillägg, hade emellertid redan nu inträtt den ändringen, att i följd av förläggning till Boden av ett detachment av Fälttelegrafkåren 2 officerare, 4 underofficerare och 1 civilmilitär (telegrafist) vore berättigade till avlöningstillägg. Vidare komme, därest i enlighet med arméförvaltningens framställning polispersonalen i Boden bleve uppförd på stat, ytterligare 31 beställningshavare att bliva berättigade till lönetillägg.

Med beräkning att härav skulle föranledas en ökning av anslagets belopp med tillhopa $[(7 + 31) \times 200 =]$ 7,600 kronor, har arméförvaltningen hemställt, att för beredande av provisoriskt avlöningstillägg åt ifrågavarande personal i Boden måtte till riksdagen avlätas proposition om anvisande å extra stat för år 1917 av ett förslagsanslag å 67,600 kronor.

Under erinran att jag i det föregående funnit mig böra tillstyrka arméförvaltningens framställning om polispersonalens i Boden upp- Departementschefen.

- [30.] förande å ordinarie stat med 1 poliskommissarie, 6 överkonstaplar och 24 konstaplar, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för beredande av ett *provisoriskt avlönings-tillägg åt officerare m. fl. vid till Boden förlagda trupp-förband och formationer* enligt i kungl. brevet den 18 juni 1915 angivna grunder å extra stat för år 1917 anvisa ett förslagsanslag av 67,600 kronor.

F. Intendenturen m. m.

[31.]

1. Arméns mathållning.

Detta anslag utgick under åren 1908—1912 efter 58 öre för man och tjänstgöringsdag. För år 1913 användes samma beräkningsgrund, men då denna visat sig väl låg, höjdes anslaget för detta år med i runt tal förslagsvis 200,000 kronor.

För åren 1914 och 1915 blev anslaget beräknat efter 60 öre för varje manskapstjänstgöringsdag.

Med hänsyn till de betydligt stegrade kostnaderna för anskaffningen av de i portionen ingående ingredienserna samt utgifterna för bränsle och lyse m. m. hemställde arméförvaltningen uti sin skrivelse den 7 november 1914 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1916, att mathållningsanslaget måtte för sistnämnda år beräknas efter 65 öre för man och tjänstgöringsdag.

Den sålunda föreslagna höjningen ansåg jag mig emellertid icke kunna tillstyrka. Vid utarbetandet av 1914 års härordningsförslag hade nämligen förutsatts, att icke oväsentliga besparingar med avseende å kostnaderna för arméns förplägnad skulle kunna vinnas dels genom förplägnadsanstalternas verksamhet och dels genom vidtagande av förbättrade anordningar i fråga om upphandlingsväsendet samt att till följd härav någon höjning av det beräknade portionspriset icke skulle behöva ifrågakomma under en tid framåt och i alla händelser icke under tiden för övergången till den nya härordningen. Skulle dessa förutsättningar visa sig vara oriktiga, måste givetvis portionspriset höjas till det belopp, förhållandena påkallade. Intill dess tillräcklig erfarenhet i angivna avseenden vunnits, syntes det nuvarande mathållningspriset av 60 öre för tjänstgöringsdag fortfarande böra läggas till grund för

anslagets beräkning. I varje fall syntes det mig icke lämpligt att härutinnan vidtaga någon ändring, förr än verkningarna av den från och med år 1914 vidtagna höjningen och av andra ovan omförmälda åtgärder läte sig till fullo bedöma. Då det emellertid icke vore möjligt att fullt överskåda förhållandena och då det vore av vikt att såvitt möjligt förebygga förslagsanslags överskridande, ansåg jag försiktigheten bjuda, att, i likhet med vad som skett för år 1913, anslaget, beräknat efter dittills följda grunder, ökades med förslagsvis 300,000 kronor.

[31.]

I enlighet med vad sålunda anförts, blev mathållningsanslaget i 1915 års statsverksproposition beräknat till 8,833,885 kronor; och upptog riksdagen, som icke hade något att erinra mot de följda beräkningsgrunderna, anslaget i 1916 års riksstat med nyssnämnda belopp.

Arméförvaltningen har nu anført, att förenämnda av mig nästlidet år framhållna skäl mot en höjning av mathållningspriset vore fortfarande giltiga. Ehuru arméförvaltningen icke ansåge det sannolikt, att när normala pris å livsförnödenheter åter inträdde, kostnaderna för arméns mathållning kunde avsevärt nedbringas under det medelpris av 65 öre, som arméförvaltningen nästlidet år funnit sig böra beräkna, ansåge sig arméförvaltningen likväl kunna tillstyrka, att den senast fastställda beräkningsgrunden lämnades oförändrad, intill dess erfarenhet vunnits om ovan omförmälda åtgärders inflytande på mathållningskostnaden samt den inverkan på livsmedelsprisen, som världskriget utövade, upphört.

Arméförvaltningens framställning.

Under år 1914, då mathållningsanslaget uppgått till 7,166,612 kronor, hade utgifterna å anslaget belöpt sig till 8,719,590 kronor 43 öre, vadan alltså en brist av 1,552,978 kronor 43 öre uppstått. Att förhållandena år 1917 skulle vara väsentligt bättre, vore knappast troligt. Utöver den del av anslaget, som beräknades efter 60 öre för man och dag, erfordras alltså ett tillskott, som förslagsvis syntes böra bestämmas till 500,000 kronor.

Av skäl, som förut anförts, torde den hittills följda beräkningsgrunden för mathållningsanslaget böra tillsvidare lämnas oförändrad.

Departementschefen.

Att anslaget under år 1914 så avsevärt överskridits, har givetvis sin grund i den stegring av livsmedelspriserna, som inträdde i och med världskrigets utbrott. Jämväl för år 1915 kommer, enligt vad jag inhämtat, anslaget att visa en högst avsevärd brist, och med all sannolikhet torde detta även bliva förhållandet med 1916 års anslag. I vad mån världskriget kommer att inverka på livsmedelspriserna under år 1917, kan av helt naturliga skäl icke nu angivas. Skulle kriget dess-

- [31.] förinnan upphöra, torde man visserligen hava att emotse en sänkning av nu gällande höga priser, men huruvida dessa komma att nedgå till samma belopp som före krigets utbrott synes vara mera ovisst. De finnas emellertid, som antaga, att ett blivande fredsslut skall åtföljas av ett våldsamt prisfall. Huru härmed kommer att förhålla sig lär bero på omständigheter av ekonomiskt-politisk art, vilka för närvarande undandraga sig alla säkra beräkningar. För min del har jag funnit det vara en lämplig medelväg, att, i likhet med vad som för innevarande år ägt rum, anslaget, beräknat efter hittills följda grunder, ökas med förslagsvis 300,000 kronor.

På grund av anslagets avsevärda överskridande under de båda sistförflutna åren har jag ansett det vara angeläget ej mindre att söka undanröja de omständigheter, som må hava oberoende av den allmänna dyrtiden medverkat till ökande av kostnaderna för arméns mathållning, än även att genom lämpliga åtgärder, vad denna mathållning angår, motarbeta dyrtidens följder. Jag har därför, jämlikt den 31 december 1915 erhållet nådigt bemyndigande, tillkallat sakkunniga med uppdrag att efter verkställd undersökning skyndsamt inkomma med yttrande och förslag till de åtgärder, som må kunna omedelbart vidtagas till nedbringande av kostnaderna för anskaffning av för armén erforderliga provianterings- och andra förbrukningsartiklar.

Beträffande antalet manskapstjänstgöringsdagar har jag redan under punkten 25 yttrat mig, i vad rör de *värnpliktiga*. För dem skulle antalet tjänstgöringsdagar beräknas till 9,700,978.

I fråga om antalet tjänstgöringsdagar för *fast anställt manskap*, *musikmanskap* och *indelt manskap* har jag låtit uppgöra beräkning (se bil. 81), utvisande att detta antal bör upptagas till sammanlagt 4,898,974, därav 4,773,090 dagar för fast anställt manskap och musikmanskap samt 125,884 dagar för indelt manskap. Vid denna beräkning hava, beträffande förstnämnda båda kategorier, tillämpats enahanda beräkningsgrunder som uti de för riksdagen i sammanhang med 1914 års härordningsproposition framlagda och av riksdagen i förevarande hänseende utan erinran lämnade kostnadsberäkningar. Antalet tjänstgöringsdagar för indelt manskap har beräknats enligt hittills följda, av 1912 års riksdag godkända grunder. Sålunda har dylikt manskap, i den mån det ännu kvarstår i tjänst, beräknats vara i tjänstgöring under repetitionsövningarna. Därjämte har, med ledning av från truppförbanden under statsverkspropositionens utarbetande infordrade uppgifter, en mindre del av samma manskap vid infanteriet beräknats tjänstgöra viss tid såsom underbefäl, instruktörer och beställningsmän.

Hela antalet tjänstgöringsdagar för *allt* manskap år 1917 skulle således komma att uppgå till $(9,700,978 + 4,898,974 =) 14,599,952$. [31.]

I enlighet med vad nu anförts, har jag låtit uppgöra beräkning av anslaget till arméns mathållning för år 1917 (se bil. 82), slutande å ett belopp av 9,059,971 kronor 20 öre, och hemställer jag, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

	att öka förslagsanslaget till arméns mathållning,
nu	kronor 8,833,885: —
med, i jämnt krontal	» 226,086: —
till	kronor 9,059,971: —

2. Furagering av arméns hästar.

[32.]

Detta anslag har från och med år 1915 beräknats efter 1 krona för häst och dag utom för de vid remontdepåerna befintliga hästarna, för vilka beräknats en årlig utfodringskostnad av 309 kronor för varje häst.

Anslaget är i riksstaten för år 1916 upptaget med 3,888,376 kronor.

Arméförvaltningen har anført, att förenämnda beräkningsgrund visserligen vore för närvarande otillförlitlig, emedan furageprisen betydligt stegrats. Då emellertid denna stegring finge anses tillfällig, ville arméförvaltningen icke ifrågasätta, att för den skull någon höjning av ovan angivna utgångssiffror ägde rum. Däremot syntes det bliva nödvändigt att, i likhet med vad som föreslagits beträffande mathållningsanslaget, öka jämväl förevarande anslag med en rund summa utöver det belopp, som bestämdes enligt den angivna beräkningsgrunden.

Arméförvaltningens framställning.

Furageringsanslaget hade vid utgången av år 1914 visat en brist av 1,378,120 kronor 59 öre. Denna brist motsvarades dock av i reservförråd upplagda furageartiklar. För att möta utgifterna å anslaget under år 1917 ansåge arméförvaltningen ett extra tillskott av förslagsvis 500,000 kronor böra beräknas.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anført, torde någon ändring av de hittills följda grunderna för anslagets beräkning icke böra vidtagas. Med tillämpning av dessa grunder har jag låtit beräkna anslaget för år 1917 (se bil. 83 och 84), och skulle anslaget enligt denna beräkning uppgå till 4,266,052 kronor. Då det emellertid icke är möjligt att för närvarande fullt överblicka förhållandena under nämnda år och

Departementschefen.

- [32.] då det är av vikt att såvitt möjligt förebygga förslagsanslags överskridande, torde, i likhet med vad som föreslagits i fråga om mathållningsanslaget, nämnda belopp böra ökas med förslagsvis 200,000 kronor. Anslaget skulle alltså komma att uppgå till 4,466,052 kronor eller 577,676 kronor mera än för innevarande år.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skola samtliga kompanichefer vid infanteriet göras beridna på kronan tillhöriga stambästar. Denna anordning kan dock icke fullständigt genomföras under år 1917. För att kompanicheferna må bli i möjligaste mån jämnställda i förevarande hänseende, torde, i likhet med vad för innevarande år medgivits, jämväl under år 1917 få utbetalas furageersättning åt de kompanichefer, som under repetitionsövningarna göra sig beridna på egen bekostnad. Någon höjning av anslaget är icke av denna anledning erforderlig.

I anslutning till vad sålunda anförts, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen,

att öka förslagsanslaget till furagering av arméns hästar,

nu	kronor 3,888,376: —
med	» 577,676: —
till	kronor 4,466,052: —

[33.]

3. Arméns munderingsutrustning.

Från och med år 1915 har detta anslag beräknats efter 33 öre om dagen för varje man samt 10 öre om dagen för var och en av infanteriets, kavalleriets och trängens hästar. Kostnaderna för sadelmundering och hästutredning vid artilleriet och ingenjörtrupperna utgå från respektive ordinarie vapenanslaget och ordinarie byggnadsanslaget. Anslaget är i riksstaten för år 1916 upptaget med 4,924,922 kronor.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har anmält, att anslaget vid 1914 års utgång visat en behållning av 3,559,686 kronor 3 öre. Denna avsevärda behållning hade emellertid redan förbrukats till följd av den stora åtgång av munderingspersedlar, som uppkommit under den tid, värnpliktiga varit inkallade till tjänst för upprätthållande av rikets neutralitet.

Någon möjlighet att minska det beräknade grundpriset för beklädnaden och hästutredningen funnes alltså icke. Fast hellre såge sig

[33.]

arméförvaltningen med anledning av de betydligt stegrade prisen å ull och läder nödsakad hemställa, att utöver det belopp, varmed anslaget enligt hittills tillämpad beräkningsgrund borde upptagas, en tillfällig förhöjning med omkring 10 procent av detta belopp, eller i runt tal 500,000 kronor, måtte för år 1917 beviljas.

Departements-
chefen.

Att döma av den stora behållning, som vid 1915 års ingång förefunnits å anslaget, skulle det kunna förefalla, som om det för beklädningen och hästutredningen beräknade grundpriset vore för högt. Detta är emellertid icke förhållandet. Att reservationerna under anslaget till år 1915 uppgått till så avsevärt belopp, har, enligt vad jag inhämtat, i främsta rummet berott därpå, att utgifterna å anslaget vid truppförbanden så vitt möjligt hållits inom gränserna för den hushållsplan, som tidigare blivit för varje truppförband upprättad och av vederbörande arméfördelningschef fastställd. I enlighet med gällande författningar hava ifrågavarande hushållsplaner upprättats i slutet av år 1913 och grundats på det antal tjänstgöringsdagar, som under samma år fullgjorts. Genom den extra inkallelsen av värnpliktiga under hösten 1914 blev emellertid tjänstgöringsdagarnas antal betydligt större än tidigare kunnat beräknas och i följd härav persedelslitningen ofantligt ökad och underhållskostnaderna, vilka i stort sett icke kunde komma till synes förr än under år 1915, även i motsvarande mån stegrade, fastän munderingsanslaget från krigsfonden tillgodofördes stadgad slitningsersättning. Den bokförda behållningen vid årsskiftet är emellertid numera, enligt vad arméförvaltningen meddelat, redan förbrukad.

Någon ändring av grunderna för anslagets beräkning torde alltså icke kunna ifrågasättas. På grund av vad arméförvaltningen anfört och med hänsyn till anslagets natur av reservationsanslag torde jämväl försiktigheten bjuda, att anslaget, beräknat enligt sedvanliga grunder, ökas med det av arméförvaltningen föreslagna beloppet eller 500,000 kronor.

I enlighet härmed har jag låtit uppgöra beräkning (se bil. 85) av anslaget för år 1917. Denna slutar å 5,574,455 kronor 16 öre.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka reservationsanslaget till arméns munderings-
utrustning,

nu	kronor 4,924,922: —
med, i jämnt krontal	» 649,533: —
till	kronor 5,574,455: —

[34.]

4. Arméns diverse intendenturbehov.

Detta anslag har under de senare åren beräknats efter ett belopp av 6 öre för man och tjänstgöringsdag.

Anslaget är i 1916 års riksstat upptaget med 853,388 kronor.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Arméförvaltningen har anmält, att till dess förfogande vid 1914 års utgång förefunnits en behållning under detta anslag av 542,931 kronor 69 öre, varförutom å de från anslaget av truppförbanden disponerade medlen redovisats en behållning av 339,472 kronor 23 öre.

Den till arméförvaltningens förfogande stående delen av behållningen vore fortfarande erforderlig för bestridande av kostnaderna för pågående fordonsleverans, för vars bekostande medel under en följd av år sammansparats.

Någon anledning att ändra beräkningsgrunden för detta anslag ansåge arméförvaltningen ej förefinnas, utan syntes detsamma fortfarande böra utgå med 6 öre för man och tjänstgöringsdag.

Departements-
chefen.

I likhet med arméförvaltningen håller även jag före, att någon ändring i den hittills tillämpade beräkningsgrunden för anslaget icke bör vidtagas. Enligt verkställd beräkning (se bil. 86) skulle anslagskravet för år 1917 utgöra 875,997 kronor 12 öre.

Enligt vad jag inhämtat, äro de å anslaget förefintliga reservationerna avsedda för bestridande av kostnaderna för dels redan kontraherad fordonsleverans till ett värde av omkring 300,000 kronor, dels ock av den nya härordningen betingad ytterligare anskaffning av fordonsmateriel m. m. i högst avsevärd utsträckning. Med hänsyn härtill torde ej böra ifrågasättas att använda någon del av den anmälda reservationen för tillgodoseende av det beräknade medelsbehovet för år 1917.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka reservationsanslaget till arméns diverse intendenturbehov,

nu	kronor 853,388: —
med, i jämnt krontal	» 22,609: —
till	kronor 875,997: —

5. Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten.

[35.]

Detta anslag har under de senare åren beräknats
dels för ved och lyse till underofficerare och vederlikar med 130 kronor till fanjunkare och likställd samt 100 kronor till sergeant och likställd,

dels med 12 öre om dagen för varje man,

dels ock med 3 öre om dagen för varje häst vid truppförbanden.

Anslaget är i 1916 års riksstat upptaget till 2,097,461 kronor.

Arméförvaltningen har anmält, att till dess förfogande vid 1914 års utgång förefunnits en behållning under detta anslag av 630,806 kronor 48 öre, varförutom å de från anslaget av truppförbanden disponerade medlen redovisats en behållning av 316,400 kronor 53 öre.

Arméförvaltningens framställning.

Såsom arméförvaltningen i sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1916 anmält, hade reservationerna å anslaget från föregående år avsetts för anskaffning i förlag av eldnings- och belysningsämnen. Arméförvaltningens intendentsdepartement hade också genom skrivelse den 26 september 1913 åt samtliga truppförbandschefer uppdragit att varje års höst, i den mån prisläget ansåges gynnsamt och befintliga utrymmen medgäve förvaring och god kontroll, låta uppköpa så stora lager av bränsleförrådigheter, som motsvarade respektive truppförbands behov under första hälften av nästföljande år. De högt uppdrivna prisen på dessa artiklar hade emellertid föranlett, att anskaffningen icke kunnat få den omfattning, som önskvärt varit. Den vunna erfarenheten hade dock visat, huru nödvändigt det vore att genom uppläggande av dylika förlag motverka följderna av onaturlig prisstegring. Arméförvaltningen ämnade därför, så snart normala pris åter inträdde, vidtaga åtgärder för att med anlitande av de befintliga besparingarna å detta anslag uppköpa större förråd av eldnings- och belysningsämnen för arméns behov.

Någon anledning att nu ändra beräkningsgrunden för detta anslag ansåge arméförvaltningen därför icke förefinnas.

Då jag i likhet med arméförvaltningen anser, att någon ändring icke bör vidtagas i fråga om de hittills tillämpade beräkningsgrunderna, har jag i enlighet härmed låtit uppgöra beräkning av anslaget för år 1917 (se bil. 87 och 88). Den slutar å 2,158,547 kronor 47 öre.

Departementa-
chefen.

[35.] Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att öka reservationsanslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten,

nu	kronor 2,097,461: —
med, i jämnt krontal	» 61,086: —
till	kronor 2,158,547: —

[36.]

6. Premiering av lastautomobiler.

Den moderna lastautomobilens egenskap att hastigt, med ringa personalåtgång och med användning av ett föga skrymmande och lätt transportabelt drivmedel kunna framforsla stora laster gör den särskilt ägnad att ersätta hästfordonskolonner inom det militära transportväsendet. Inom stormaktsarméerna hava också lastautomobilerna redan länge funnit en vidsträckt användning. Erfarenheten har emellertid visat, att man måste ställa vissa strängare fordringar på lastautomobiler, som äro avsedda för krigsbruk, än på sådana, som endast avses att användas i den fredliga samfärdseln. För att säkerställa tillgången på för krigsbruk fullt lämpliga lastautomobiler har man därför, exempelvis i Tyskland, Österrike och Frankrike, tillgripit den utvägen att lämna statsbidrag i form av premier till dem, vilka vid anskaffande av dylika fordon dels inköpa vagnar, som fylla vissa av de militära myndigheterna fastställda fordringar, dels även tillförbinda sig att på anfordran tillhandahålla krigsmakten automobilen vid mobilisering ävensom under vissa fredsövningar. Härigenom har staten tillförsäkrat sig dels inflytande på automobiltillverkningen inom landet, varigenom denna kunnat ledas i en för automobilernas militära användning lämplig riktning, dels tillgång till en städse modern lastautomobilpark att tagas i bruk under övningar eller vid mobilisering.

Även i vårt land har man sedan länge med uppmärksamhet följt det militära automobilväsendets utveckling. Praktiska prov hava också verkställts under de stora fälttjänstövningar, som avhölls 1910 i Uppland och 1912 i Västergötland. Vid dessa visade det sig, att automobilkolonner hava vissa fördelar framför hästfordonskolonner, men att till följd av den ytterst olika beskaffenheten hos de för tillfället förhyrda automobiler, som ingingo i de under övningarna hopsatta kolonnerna, missöden och svårigheter uppstodo, som skulle kunnat undvikas

därest ensartade och för krigsbruk fullt lämpliga lastautomobiler kunnat anskaffas. Att sådana kunna framställas inom landet, har ådagalagts genom en provfärd, som under synnerligen dåligt väglag med gott resultat utfördes i april 1912 med en av aktiebolaget Scania-Vabis tillverkad och till förfogande ställd vagn.

[36.]

Under framhållande av att staten borde skaffa sig inflytande på tillverkningen av lastautomobiler inom landet genom premiering av för krigsbruk lämpade lastautomobiler, hemställde chefen för generalstaben i skrivelse den 8 april 1913 om beviljande av anslag för sådant ändamål. Under antagande att i medeltal 20 lastautomobiler årligen premierades, beräknade generalstabschefen de härmed förenade kostnaderna till 40,000 kronor under varterdera av de båda första åren, 50,000 kronor under det tredje året, 60,000 kronor under det fjärde året, 70,000 kronor under det femte året samt 80,000 kronor under vart och ett av följande år.

Chefens för
generalstaben
förslag år
1913.

Huvudgrunderna för anslagets användande angav generalstabschefen sålunda:

Premierna skulle vara av två slag: en *inköpspremie* om 2,000 kronor, som skulle utbetalas såsom bidrag till inköpskostnaderna åt den, som inköpte ny lastautomobil av svensk tillverkning och av typ, som blivit av arméförvaltningen godkänd såsom för krigsbruk lämplig, samt fyra *underhållspremier* om 500 kronor att utgå vid slutet av andra till och med femte året efter den dag, inköpspremien utbetalts, under förutsättning att automobilen fortfarande hölles i fältdugligt skick, användes inom landet och vore försedd med fastställd utrustning.

Den, som erhöle inköpspremie, skulle skriftligen förbinda sig,

dels att under vart och ett av de fem första åren efter inköpspremiens erhållande ställa automobilen jämte förare till förfogande för militära fredsövningar i högst 14 dagar mot en hyra av 50 kronor för dag ävensom att vid mobilisering mot samma hyra för dag uthyra automobilen till militärt bruk, så länge sådant i anledning av mobiliseringen påfordrades,

dels att för utrönande av automobilens fältduglighet vid anfordran tillhandahålla denna för provning — dels uthållighetsprov om två dagar i följd, under vilka en väglängd av omkring 100 kilometer om dagen skulle tillryggaläggas, dels besiktning för utrönande av att vagnen befunne sig i gott skick — av den eller de personer, som arméförvaltningen härför utsåge,

- [36.] dels ock att över automobilens användning och beskaffenhet föra dagbok enligt av arméförvaltningen fastställt formulär samt att vid utgången av varje kalenderår insända utdrag ur dagboken till generalstabens tekniska avdelning.

Arméförvalt-
ningens
yttrande den
30 september
1913.

Sedan generalstabschefens förslag remitterats till arméförvaltningen, förklarade nämnda ämbetsverk i skrivelse den 30 september 1913, att kostnaderna visserligen syntes mycket avsevärda, men att den föreslagna utvägen säkerligen vore den enda att kunna tillförsäkra kronan tillgång till behöfligt antal lastautomobiler under krig, vilket åter vore ett oundgängligt villkor för möjliggörande av hastiga transporter av materiel och förnödenheter i trakter utan järnvägs- eller fartygsförbindelser. Förutom det stöd och den uppmuntran åt utveckling av svensk industri i för härens krigsberedskap lämpade former, som genom förslaget ernåddes, vunnes jämväl redan i fredstid någon ersättning för de med detsamma förbundna stora kostnaderna, därigenom att kronan erhöle tillgång under fälttjänstövningar till lastautomobiler mot en jämförelsevis billig hyra. Det hade i övrigt visat sig ogörligt att under den vanliga fälttjänstövningstiden kunna till övningar uppbringa för dem och landets landsvägsförbindelser lämpliga lastautomobiler, varför detta transportmedel måste för arméns övningar uteslutas, därest man icke genom vidtagande av särskilda åtgärder kunde lyckas att så småningom tillgodose behovet härav. Då premiering av lastautomobiler skulle bli erforderlig för längre tid framåt, syntes utgifterna härför böra uppföras å ordinarie stat samt anslaget i fråga på grund av kostnadernas natur bli ett reservationsanslag.

Förelag till
1914 års
senare
riksdag.

På grund av vad sålunda i ärendet förekommit, föreslog Kungl. Maj:t såväl i statsverkspropositionen den 14 januari 1914 som i statsverkspropositionen den 14 maj samma år riksdagen att i riksstaten under fjärde huvudtiteln uppföra ett nytt ordinarie anslag å 40,000 kronor, benämnt »Premiering av lastautomobiler, reservationsanslag».

Uti häröver avgivet utlåtande (nr 1, punkten 34) framhöll särskilda utskottet nr 1, att utskottet till fullo insåge behovet för arméns räkning av lämpliga lastautomobiler för såväl freds- som krigsbruk, men att det kunde sättas i fråga, om det föreslagna premieringssättet vore det i ekonomiskt avseende lämpligaste. För många automobilägare skulle det nämligen kunna medföra betydande olägenheter att nödgas i fredstid på anfordran ställa sina automobiler till arméns disposition. Premiebeloppet skulle sannolikt kunna nedbringas, därest kravet på automobilernas

obligatoriska ställande till arméns förfogande under fredstid kunde frångås och premieringen avsåge endast att säkerställa tillgången på erforderligt antal lastautomobiler för mobilisering. Fredsbehovet skulle då fyllas dels genom inköp årligen av ett mindre antal lastautomobiler, vilka vore erforderliga för personalens övning och säkerligen i åtskilliga garnisonsorter skulle erhålla daglig användning under tiden mellan fälttjänstövningarna, dels, i den mån så bleve behövt, genom förhyrande på grund av frivillig uppgörelse av sådana automobiler, till vilkas anskaffande staten lämnat bidrag. Utskottet ansåge därför, att på sistnämnda grund en utredning borde verkställas och föreläggas riksdagen, innan något premieringssystem vunne tillämpning. För att emellertid bereda tillfälle till anskaffande av ett mindre antal lastautomobiler av för armén lämplig typ ävensom för utförande av försök med dessa ansåge utskottet, att det begärda anslaget borde anvisas å extra stat; och hemställde utskottet av sådan anledning, att riksdagen måtte för inköp av och försök med lastautomobiler på extra stat för år 1915 anvisa ett anslag av 40,000 kronor.

Första kammaren biföll utskottets hemställan.

Vid ärendets behandling inom andra kammaren blev emellertid utskottets förslag om anvisande av särskilda medel för inköp av och försök med lastautomobiler icke av kammaren bifallet. Under såväl överläggningen som i den av kammaren antagna motiveringen för dess beslut framhölls, att en ytterligare utredning, särskilt beträffande möjligheten att nedbringa det ifrågasatta premiebeloppet, vore nödvändig, varvid dock det i propositionen framställda kravet på automobilernas obligatoriska ställande till arméns förfogande under fredstid icke borde frångås.

Uti skrivelse den 23 september 1914 anmälde sedermera riksdagen, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke för närvarande kunnat vinna riksdagens bifall.

Då av frågans behandling inom riksdagen framgick, att riksdagen principiellt anslutit sig till förslaget att genom premieringssystem söka tillgodose arméns behov av lastautomobiler, ehuru en ytterligare utredning beträffande möjligheten att nedbringa premiebeloppet syntes önskvärd, tillkallade jag, jämlikt den 5 december 1914 erhållet nådigt bemyndigande, ledamoten av riksdagens andra kammare grosshandlaren E. A. Nilson och majoren G. J. Rabe för att såsom sakkunniga inom lantförsvarsdepartementet skyndsamt verkställa utredning och utarbeta förslag rörande lämpligaste sättet att tillgodose arméns behov i krig och fred av lämpliga lastautomobiler.

Tillkallande
av sakkunniga.

[36.]

[36.]

Chefens för
generalstaben
förslag 1914.

Med anledning av riksdagens beslut i ärendet hade emellertid chefen för generalstaben låtit verkställa ytterligare utredning i syfte att undersöka möjligheten att nedbringa de med premieringen förenade kostnaderna. Med underdånig skrivelse den 19 december 1914 överlämnade också generalstabschefen ett inom staben utarbetat alternativt förslag till den militära lastautomobilfrågans lösning genom premiering av lastautomobiler.

Beträffande de principer, som låge till grund för det nya förslaget anförde generalstabschefen följande:

En minskning av *inköpspremien* hade visat sig icke kunna ifrågakomma. Denna understeg redan den i utlandet efter vunnen erfarenhet såsom ett minimum fastslagna för att göra ett förvärv av en premierad lastautomobil för allmänheten begärligt, även om den fastställda vagntypen icke alltid vore den med hänsyn till den dagliga trafiken för ägaren lämpligaste, och uppväga den med innehavandet av en dylik förenade olägenheten av vissa förpliktelser gentemot staten.

Den årligen utgående *underhållspremien*, för vars tillgodonjutande automobilens underhåll i fältdugligt skick skulle utgöra villkoret, avsåge att utgöra en ersättning för de årligen återkommande fältduglighetsprov, som ägaren skulle vara skyldig att låta bilen undergå, för förändret av dagbok m. m. samt för de extra slitningskostnader och olägenheter, som vore en följd av de likaledes årligen återkommande militära övningarna, ofta under ogynnsamma väderleksförhållanden o. s. v. En nedsättning av kostnaderna för denna del av premieringen torde kunna vinnas, dock endast genom motsvarande eftergift i fordringarna med därmed följande mindre effektiv kontroll över automobilens skötsel och underhåll i fältdugligt skick.

Därest emellertid ägare av premierad lastautomobil skulle fritagas från dennas tillhandahållande för militära övningar i fredstid — en i och för sig effektiv kontrollåtgärd — nödvändiggjorde detta, att kronan förvärvade ett antal dylika fordon, för så vitt ej detta transportmedel, på grund av allt för dryga kostnader vid tillfällig förhyrning, skulle helt uteslutas från arméns övningar i fred. Såsom tidigare framhållits, gjorde sig även krav på utbildning av militära lastautomobilförare särskilt gällande, och de härför erforderliga lastautomobilerna kunde i stor utsträckning finna användning vid truppförbandens dagligen återkommande transporter av förnödenheter av olika slag. Vid större fälttjänstövningar, under vilka det enda tillfället erbjöde sig att vinna erfarenhet om den fältmässiga tjänsten vid bilkolonnerna, krävdes dock ytterligare sådana fordon utöver dem, som det sannolikt kunde vara eko-

nomiskt fördelaktigt att innehava för dagligt bruk eller i förråd. Man syntes därför icke kunna frångå tanken att vid dessa övningar taga i anspråk premierade automobiler i och för uppnående av det erforderliga antalet. Däremot syntes såväl antalet obligatoriska övningar som den tid, under vilken fordonet för varje övning toges i anspråk, kunna i väsentlig mån inskränkas, därest kronan förvärvade för fredsbruk i allmänhet erforderliga sådana. Även med hänsyn till ernåendet av lämplig kontroll över de premierade fordonens beskaffenhet utöver den, som vunnes vid en besiktning, vore möjligheten av deras disponerande under enstaka fredsövningar önskvärd.

I anslutning till vad i förenämnda skrivelse anförts, hemställde chefen för generalstaben i särskild underdånig skrivelse den 21 december 1914 om anvisande av medel för anskaffande av visst antal lastautomobiler för arméns räkning.

Sedan chefens för generalstaben förenämnda båda skrivelser för yttrandes avgivande överlämnats till förenämnda inom lantförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga, hava dessa till fullgörande av sitt uppdrag med skrivelse den 28 april 1915 överlämnat dels »Utredning och förslag rörande lämpligaste sättet att tillgodose arméns behov i krig och fred av lämpliga lastautomobiler», dels ock utlåtande över chefens för generalstaben förenämnda särskilda skrivelse den 21 december 1914 angående anskaffning av lastautomobiler för armén.

Uti nämnda utredning hava de sakkunniga framhållit, att de sätt, som för närvarande stode till buds för att fylla arméns behov i krig och fred av lämpliga lastautomobiler, vore endast att efter frivillig överenskommelse dels inköpa, dels förhyra erforderliga vagnar. Genom förtydligande ändringar i 1895 års rekvisitions- och hästutskrivningslagar kunde härtill komma tvångsköp eller tvångsförhyrande, så snart förordnande meddelats om krigsmaktens ställande på krigsfot. Att uteslutande grunda anskaffningen av behövliga lastautomobiler för arméns behov i krig på vad sålunda kunde erhållas, vore icke betryggande. Antalet inom landet befintliga krigsdugliga lastautomobiler vore nämligen enligt tillgängliga uppgifter synnerligen ringa i förhållande till den mobiliserade härens behov av dylika fordon. Icke ens i fred kunde man räkna på att genom förhyrning efter frivillig överenskommelse lyckas erhålla det ringa antal lastautomobiler, som behövdes för en större fälttjänstövning. Redan på grund härav måste särskilda åtgärder vidtagas.

[36.]

De sakkunnigas
yttrande och
förslag.

[36.]

Med hänsyn till de fordringar, som måste ställas på lastautomobiler, lämpade för militärt bruk, ansåge de sakkunniga det jämväl vara nödvändigt för staten att skaffa sig inflytande på lastautomobiltillverkningen i ändamål, att krigsdugliga och för våra förhållanden passande typer kunde framställas inom landet. Men det vore ej nog härmed. Åtgärder måste även vidtagas från statens sida för att främja användningen och spridningen inom riket av lastautomobiler av för krigsbruk lämplig typ, på det tillräckligt antal krigsdugliga sådana måtte finnas till härens förfogande vid mobilisering. Ävenså vore en allmännare användning i civilt bruk av lastautomobiler av militärtyp av vikt, för att en tillräckligt stor stam av med denna typ väl hemmastadda förare skulle uppstå. Utan tvivel kunde nyss angivna mål genast och bäst vinnas genom att använda ett lämpligt premieringssystem.

Visserligen kunde staten genom att på en gång inköpa ett större antal lastautomobiler förskaffa sig full tillgång på fullt tidsenliga och krigsdugliga fordon av detta slag. Ett dylikt tillvägagångssätt vore dock, enligt de sakkunnigas mening, behäftat med betydande olägenheter. Därigenom vunnes icke något långvarigare inflytande på tillverkningen, utan denna bleve endast påverkad vid tiden för inköpet. Någon allmännare spridning av krigsdugliga lastautomobiltyper vore ej heller att förvänta, enär man i civilt bruk i regel vore bättre betjänt med vagnar med annan lastförmåga och svagare motorer än som för krigsbruk krävdes. Mobiliseringsbehovet av krigsdugliga lastautomobiler samt av kunniga förare kunde under sådana förhållanden tydligen blott säkerställas därigenom, att staten inköpte så gott som hela det erforderliga antalet automobiler. Detta borde emellertid ur ekonomisk synpunkt undvikas, enär blott en del av vagnarna kunde i fredstid erhålla ekonomiskt fördelaktig användning för utförande av transporter för arméns behov. Enligt verkställda beräkningar kunde endast i de av rikets garnisonsorter, inom vilka omfattande transporter erfordrades för arméns behov, lastautomobiler finna användning utan att ekonomisk förlust uppstode. Det antal vagnar, som under sådan förutsättning kunde sättas i trafik, borde även av staten inköpas på det arméns personal måtte kunna förvärva den ingående kännedom om lastautomobilmaterielen, som vore nödvändig för att denna skulle kunna rätt användas. Beaktas borde vidare, att automobilmaterielen icke odelat fore väl av att stå oanvänd under längre tid. Även om vagnarna uppställdes i goda lokaler och sköttes väl, kunde det icke undvikas, att ventiler, rör, lager och utväxlingar förorenades av damm, att oljan beckade sig och hjulen deformerades, att de dyrbara gummiringarna torkade och förstördes o. s. v. Ett

inköp av flera vagnar än som kunde få arbete, borde följaktligen undvikas, allra helst den faran även förefunnes, att materielen bleve föråldrad, innan den bleve försliten.

[36.]

Då tillgången på krigsdugliga lastautomobiler inom landet vore så ringa, att det önskvärda antalet vagnar vid mobilisering icke kunde erhållas genom rekvisition eller utskrivning eller ens fredsbehovet för fälttjänstövningar med säkerhet kunde anskaffas genom förhyrning, och då det vore olämpligt att inköpa flera lastautomobiler för arméns räkning än som kunde få en ekonomiskt fördelaktig användning eller som eljest oundgängligen erfordrades för personalens utbildning och övning, ansåge de sakkunniga, att intet annat medel än premiering av krigsdugliga lastautomobiler återstode för att betrygga tillgången på sådana för armén.

Det premieringssystem, som borde tillämpas, borde, enligt de sakkunnigas mening, bereda dels en spekulant på en lastautomobil sådana fördelar, att dessa kunde förmå honom att skaffa sig en krigsduglig vagn, dels kronan rättighet att mot skälig ersättning till ägaren få förfoga över automobilen vid mobilisering samt vid större militära övningar i fredstid. Detta vore även iakttaget i det av chefen för generalstaben föreslagna premieringssystemet. Genom tillämpning av ett dylikt system uppnåddes beaktansvärda fördelar, för så vitt premierna hölles vid lämpliga och med hänsyn till såväl statens som premietagarnas intressen väl avvägda belopp. Staten undginge nämligen att inköpa flera vagnar än som oundgängligen behövdes i fredstid och befriades från att binda ett stort kapital i en materiel, som inom kort bleve föråldrad. Tillgång på vagnar vid fredsövningar och mobilisering säkerställdes, och sedan systemet hunnit verka tillräckligt antal år, komme en avsevärd reserv av vagnar att finnas att rekvirera eller utskriva, enär en automobils livslängd kunde beräknas till 10 à 15 år och alltså vore väsentligt längre än den tid, underhållsbidraget utginge. Denna reserv torde tionde året efter premieringens införande kunna beräknas uppgå till minst 40 vagnar, för så vitt det beräknade antalet vagnar, 20 för år, bleve premierat. Under nyssnämnda förutsättning borde staten alltså efter 10 år kunna räkna på en tillgång av minst 140 krigsdugliga lastautomobiler, vilka för sitt inköp under normala prisförhållanden skulle fordrat ett kapitalutlägg av omkring 1,700,000 kronor, varå årliga räntan efter 5 procent utgjorde 85,000 kronor, under det att statens utgifter för premieringen skulle komma att uppgå till endast 65,000 kronor om året. Genom att det bleve statens myndigheter förbehållet att bestämma de fordringar i konstruktivt m. fl. avse-

- [36.] enden, en premieberättigad lastautomobil skulle fylla, vunnnes garanti såväl för att vagnar av lämplig och enhetlig typ erhöles som att materielen komme att motsvara tidens krav, efter vilka konstruktionsfordringarna tid efter annan naturligen borde ändras. Statens inflytande på tillverkningen fortföre därjämte under hela den period, varunder anslag till premiering lämnades. Man kunde därför hysa förhoppning om, att köparna småningom skulle inse den trygghet, som för dem låge i att anskaffa en av staten godkänd och på sätt och vis såsom tidsenlig, stark och framkomlig av staten garanterad typ av lastautomobil, och att efterfrågan å denna så skulle växa, att den kunde bliva en standardtyp. Genom att uteslutande vagnar av svenskt materiel och svensk tillverkning premierades, kunde slutligen den svenska automobilindustrien erhålla ett stöd, som kunde bliva av gagn i kampen mot den utländska konkurrensen.

Vid den granskning, som de sakkunniga underkastat det av chefen för generalstaben framställda modifierade förslaget, hade de sakkunniga funnit sig böra tillstyrka, att samma förslag i huvudsak lades till grund för premiering av lastautomobiler i vårt land. Beträffande inköps- och underhållspremiernas relativa storlek hölle de sakkunniga före, att inköpspremien måste utgå med ett sådant belopp, att detta verkade lockande å spekulanten, och måste detsamma vara så stort, att det minst uppginge till prisskillnaden mellan en krigsduglig och en för vanligt bruk byggd lastautomobil av samma lastförmåga. En krigsduglig vagn komme nämligen att ställa sig dyrare i pris på grund av den hos en sådan fordrade särskilda utrustningen och större styrkan hos motorn m. m. Men för att automobiler av krigsduglig typ skulle finna den önskade spridningen inom landet vore det även av vikt, att inköpspremien kunde förmå spekulanten att köpa en militärvagn, trots det att en vagn med vare sig större eller mindre lastförmåga bättre skulle passa honom i hans rörelse. Hälst borde premien hava en sådan storlek, att den rent av kunde locka till övergång till automobil-drift. Vad underhållspremien anginge, skulle denna utgöra ersättning dels för den merkostnad en krigsduglig automobil droge i drift genom sin kraftigare motor och den nödvändiga särskilda utrustningen, dels i förening med den hyra staten gäve, då automobilen toges i anspråk för dess räkning under militära övningar, för såväl den ökade underhållskostnad, vilken orsakades av det större slitaget under sådana övningar mot vid normal drift, som den olägenhet ägaren tillskyndades genom att under den tid, automobilen vore borta, nödgas anskaffa annat transportmedel i dess ställe. Anmärkas borde dock, att den kostnad, den

större motorn medförde, utjämnades därigenom, att motorn icke behövde ansträngas så hårt och därför stode bi längre än en motor av vanlig storlek. För underhållspremiens utbetalande borde vidare sådana villkor stadgas, att premietagaren tvingades att väl underhålla sin vagn, om han icke skulle gå premieu förlustig. Den tid, för vilken underhållsbidrag utbetalades, borde liksom den tid, varunder premietagaren vore skyldig att vid behov tillhandahålla kronan automobilen, självfallet begränsas. Lämpligast borde dessa tider sammanfalla och icke utsträckas över det antal år, en väl underhållen automobil kunde anses äga sin fulla tjänstbarhet eller fem år.

Huvuddragen av det av de sakkunniga förordade premieringssystemet kunna sammanfattas sålunda:

Premierna skulle vara av två slag: *inköpspremie* om 2,000 kronor samt *underhållspremie* om 1,000 kronor. Inköpspremie skulle utbetalas såsom bidrag till kostnaderna, då från svensk, såsom leverantör av arméförvaltningen godkänd automobilfabrik inköptes nytillverkad lastautomobil av svensk tillverkning och av sådan typ, att den vore lämplig för krigsbruk; underhållspremie skulle utgå vid slutet av femte året efter automobilens inköp, under förutsättning att automobilen med fastställd materiel och verktygsutrustning under tiden av ägaren hållits i fäldtugligt skick.

För att svensk automobilfabrik skulle kunna erhålla arméförvaltningens godkännande såsom leverantör av fäldtugliga lastautomobiler skulle fordras, att fabriken deltog i prov, som i regel två gånger under varje femårsperiod anställdes med lastautomobiler av sådan typ, att de vore lämpliga för krigsbruk, samt att fabriken därvid befunnes vara i stånd att framställa sådana automobiler. För att en lastautomobil skulle kunna anses vara av sådan typ, att den vore lämplig för krigsbruk, erfordrades, att den uppfyllde, förutom bestämmelserna i automobilförordningen, vissa av arméförvaltningen uppställda villkor.

Före tillerkännandet av inköpspremie skulle automobilen i fråga vid den genom arméförvaltningens försorg företagna besiktningen hava befunnits vara i överensstämmelse med godkänd typ.

Ägare till premierad lastautomobil skulle skriftligen förbinda sig att, om så påfordrades, vid militära övningar i fred högst två gånger tillhandahålla automobilen fullt rustad jämte förare under en tid av högst 10 dagar varje gång, färderna till och från avlämningsorten inräknade. Vid mobilisering skulle automobilen, fullt rustad, men utan förare, tillhandahållas under hela mobiliseringstiden. För varje tjänstgöringsdygn, färd dagarna till och från avlämningsorten inberäknade, skulle erläggas

- [36.] en hyra av 50 kronor, då automobilen tillhandahölles under militära övningar i fred utan sammanhang med mobilisering, och av 40 kronor, då tillhandahållandet skedde vid mobilisering. I denna hyra inginge jämväl ersättning för förare under såväl fredstjänstgöring som eventuella färd dagar till och från avlämningsorten vid mobilisering. Drivmedel, jämväl för färderna till och från avlämningsorten, skulle tillhandahållas eller bekostas av staten. Då avståndet till avlämningsorten vore större än 150 kilometer, skulle staten bekosta transport å järnväg, där sådan lämpligen kunde äga rum. Vid mobilisering förbehölle sig staten rätt att inlösa automobilen.

För skador, som åsamkades automobilen under den tid, den mot hyresersättning stode till statens förfogande, och som uppstått utan förvållande av ägaren eller av denne tillhandahållen förare, skulle staten lämna ersättning; minskning i automobilens värde genom slitning och dylikt skulle ej ersättas.

Vid varje inställelse till eller avlämning efter tjänstgöring skulle automobilen undergå vederbörlig besiktning. Därjämte skulle staten äga rätt att, när så ansåges nödigt, låta besiktiga automobilen å dess vanliga tjänstgöringsstation, dock högst en gång varje kalenderår, därest icke särskild orsak prövades föreligga att oftare verkställa sådan besiktning. I samband med besiktningen skulle provkörning få äga rum med högst 20 kilometers färd för varje gång.

Återbärande av inköpspremie skulle ifrågakomma i vissa fall, nämligen

då premierad automobil befunnes vara behäftad med sådana material- och tillverkningsfel, att de ej inom en månad kunde fullständigt avhjälpas,

då automobilen skadades och ej inom tre månader försattes i fäldugligt skick,

då automobilen förstördes eller avyttrades till utlandet eller inom landet komme i någons ägo, som icke ville övertaga ägarens gentemot staten åtagna förpliktelser, och i nämnda fall ej inom tre månader insattes annan godkänd automobil i den förras ställe, samt

då genom ägarens underlåtenhet att uppfylla sitt åtagande eller eljest genom hans förvållande sådant förhållande inträffade, som medförde, att staten icke kunde hava påräknad nytta av automobilen.

Ägde återbäring rum första året, skulle den omfatta hela inköpspremien, andra året 1,500 kronor, tredje året 1,000 kronor och fjärde året 500 kronor.

För uppfyllande av samtliga premietagare åliggande förpliktelser ävensom för återbetalning av inköpspremie eller del därav skulle avlämnas behörig borgensförbindelse.

Arméförvaltningen skulle äga att i samråd med chefen för generalstaben utfärda närmare bestämmelser rörande automobilens beskaffenhet, sättet för utförande av prov för godkännande till premiering av krigsdugliga lastautomobiler, lastautomobils utrustning med verktyg och reservdelar, premieringskontrakt, märkning av premierad automobil ävensom förordnande av besiktningsman.

Vad *kostnaderna för premieringen* anginge, hade dessa av chefen för generalstaben beräknats till 60,000 kronor för år, sedan premieringen kommit i full gång. Mot denna beräkning hade de sakkunniga icke något att erinra. Härtill komme emellertid kostnader för utförande av prov med och hållande av tävlingar mellan olika automobilfabrikat, som fabrikanterna önskade få förklarade berättigade till premiering, samt för besiktningar av premierade eller till premiering anmälda vagnar. Uti skrivelse den 5 november 1913 hade dock arméförvaltningen förklarat, att dessa kostnader kunde gäldas från anslaget till arméns diverse intendenturbehov, utan att detta med anledning därav behövde ökas. Vid anställd beräkning hade de sakkunniga funnit, att nämnda kostnader i medeltal icke torde behöva uppgå till mer än 5,000 kronor om året. Hela den årliga kostnaden för premieringen komme således icke att i medeltal överstiga 65,000 kronor.

Kostnaderna för användningen av lastautomobiler under fälttjänstövningar m. m. borde framdeles som hittills utgå av anslaget till dylika övningar eller eljest från anslaget till det ändamål, för vilket automobiler användes. Då dessa sistnämnda utgifter komme att erfordras, vare sig premiering infördes eller icke, samt i senare händelsen med säkerhet bleve större än om premierade lastautomobiler inkallades till användning, saknade de sakkunniga anledning att sysselsätta sig med denna kostnadsfråga.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde de sakkunniga, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels att i riksstaten uppföra ett ordinarie årligt anslag, benämnt »Premiering av lastautomobiler, reservationsanslag», de fem första åren uppgående till 40,000 kronor samt därefter till 60,000 kronor att användas enligt i huvudsak de grunder, som angåves i av de sakkunniga upprättade, utredningen bifogade »förslag till kungörelse angående verkställande av prov för godkännande till premiering av krigsdugliga lastautomobiler» och »förslag till kungörelse angående premiering av krigsdugliga lastautomobiler» jämte tillhörande »förslag till premieringskontrakt»,

[36.]

dels att å extra stat anvisa ett anslag, som för närvarande borde beräknas till 303,600 kronor, för inköp av 20 stycken krigsdugliga lastautomobiler, avsedda bland annat att bereda arméns personal kännedom och vana vid handhavande av dylika fordon i enlighet med vad de sakkunniga uttalat i sitt underdåniga utlåtande över chefens för generalstaben särskilda skrivelse den 21 december 1914.

dels ock att antaga sådana ändringar av lagarna den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov samt angående anskaffandet av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot, att alla hinder för rekvisition och utskrivning av automobiler vid krigsmaktens ställande på krigsfot måtte undanröjas.

Arméförvaltningens
intendentsdepartement.

Uti infordrat utlåtande den 30 april 1915 har arméförvaltningens intendentsdepartement hänvisat till vad departementet i samband med sitt år 1913 avgivna förslag till riksdagsäskanden uttalat samt framhållit, att departementet ställde sig tveksamt, huruvida den nu ifrågasatta nedsättningen av underhållspremien icke komme att avsevärt minska utsikterna till ett allmännare införande av en för militärt bruk fullt lämplig lastautomobil. Med hänsyn till det av 1914 års senare riksdag uttalade önskemålet om premieringskostnadernas nedbringande och då detta icke lämpligen syntes kunna ske på annat sätt än som av såväl chefen för generalstaben som de sakkunniga föreslagits, ansåge sig departementet likväl böra tillstyrka det nu föreslagna premierings-systemet.

Uti särskilt utlåtande den 30 april 1915 har intendentsdepartementet tillstyrkt bifall till de sakkunnigas förslag, i vad detsamma avsåge inköp av lastautomobiler för arméns räkning.

Departementschefen.

De åtgärder, som enligt de sakkunnigas förslag skulle vidtagas för tillgodoseende av arméns behov i krig och fred av lämpliga lastautomobiler, äro: dels införande av premiering av lastautomobiler, dels inköp av visst antal dylika automobiler och dels vidtagande av sådana ändringar i 1895 års rekvisitionslagar, att alla hinder för rekvisition och utskrivning av automobiler vid mobilisering undanröjas.

Vad först angår frågan om införande av premiering av lastautomobiler, har riksdagen, såsom förut nämnts, i princip anslutit sig till en dylik anordning. I enlighet härmed upptog även 1914 års senare riksdag i sina beräkningar över lantförsvarets ordinarie årliga kostnader efter genomförd härordning för ifrågavarande ändamål ett särskilt an-

slag, benämnt »Premiering av lastautomobiler, reservationsanslag». I avvaktan på den ytterligare utredning angående premieringskostnadernas nedbringande, som riksdagen ansåg erforderlig, upptogs detta anslag till 80,000 kronor eller samma belopp, vartill kostnaderna enligt det då föreslagna premieringssystemet av Kungl. Maj:t beräknats komma att uppgå.

Enligt det nu föreslagna premieringssystemet skulle erfordras ett årsanslag av endast 60,000 kronor. Denna kostnadsminskning har åstadkommits därigenom, att underhållspremien, vilken enligt det tidigare förslaget skulle utgå med 2,000 kronor, fördelade på fyra år, ansetts kunna nedsättas till 1,000 kronor. I och för sig är givetvis en dylik nedsättning ägnad att minska utsikterna till ett allmännare införande av för militärt bruk fullt lämpliga lastautomobiler. Å andra sidan är dock att märka, att automobilägarens skyldigheter med avseende å automobilers tillhandahållande under militära fredsövningar blivit i samband med underhållspremiens nedsättning avsevärt inskränkta. Medan enligt det tidigare förslaget ägaren av en premierad lastautomobil skulle vara skyldig att under vart och ett av de fem första åren efter inköpspremiens erhållande i högst fjorton dagar ställa bilen till de militära myndigheternas förfogande, har i det nu föreliggande förslaget denna skyldighet begränsats därhän, att bilen skall för ifrågavarande ändamål tillhandahållas högst två gånger under en tid av högst tio dagar varje gång. De för automobilägarna sålunda minskade olägenheterna av att nödgas i fredstid på anfordran ställa sina bilar till arméns disposition torde få anses fullt uppväga den föreslagna minskningen av underhållspremien. Vid sådant förhållande och då jag icke i övrigt har något att erinra mot det av de sakkunniga föreslagna premieringssystemet, finner jag mig böra tillstyrka det samma.

Då underhållspremier icke skola utbetalas förr än vid slutet av femte året efter automobilernas inköp, erfordras under de fem första åren endast medel till inköpspremier. För ifrågavarande ändamål har av såväl chefen för generalstaben som de sakkunniga beräknats ett belopp av 40,000 kronor om året. Mot denna beräkning har jag icke något att erinra. Nyssnämnda belopp bör följaktligen under benämning »Premiering av lastautomobiler, reservationsanslag» uppföras såsom ordinarie anslag i 1917 års riksstat.

Vad härefter angår förslaget om inköp av visst antal lastautomobiler, är det tydligt, att, i den mån tillgången å för militärt bruk lämpliga lastautomobiler ökas, en del av den vid trängkåreerna fast an-

[36.] ställda personalen måste göras förtrogen med handhavandet av dylika automobiler för att kunna organisera och leda lastautomobilkolonner, ävensom att de värnpliktiga, vilka årligen uttagas till automobilförare, måste bibringas kännedom om och vana att under fältmässiga förhållanden föra lastautomobiler av militärtyp. Därest dylik utbildning icke kommer till stånd, kan man givetvis icke förvänta, att den inom landet till förfogande stående lastautomobilmaterielen skall vid inträffande mobilisering bliva till den nytta, som den kan och bör vara. Genom införandet av premiering av lastautomobiler minskas icke behovet av utbildning i förevarande hänseende för arméns personal. Med hänsyn till vederbörande automobilägares intresse kommer nämligen denna personal icke att under fred föra till tjänst inkallade lastautomobiler. Arméns personal behöver alltså, oberoende av premieringens införande, tillgång till ett visst antal staten tillhöriga lastautomobiler för att kunna förvärva sig nödig erfarenhet.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle för ifrågavarande ändamål inköpas 20 stycken lastautomobiler. Visserligen är detta antal något mindre än som erfordras för ett rationellt ordnande av utbildningen. Men då, enligt vad de sakkunniga påvisat, ett större antal lastautomobiler näppeligen skulle kunna, under den tid, de icke tagas i anspråk för utbildningsändamål, få en ekonomiskt fördelaktig användning för utförande av transporter för arméns räkning, finner jag mig böra tillstyrka bifall till de sakkunnigas förslag jämväl i förevarande avseende.

Mot de av de sakkunniga beräknade kostnaderna, 303,600 kronor, har jag icke något att erinra. Jag anser mig böra omnämna, att i förevarande belopp ingå jämväl kostnaderna för anordnande av erforderliga automobilstall och drivmedelsförråd. Beloppet torde i sin helhet böra anvisas å extra stat för år 1917. Med hänsyn till angelägenheten av att anskaffningen snarast möjligt må komma till stånd torde Kungl. Maj:t bemyndigas att, i den mån så erfordras, redan under år 1916 förskottsvis av tillgängliga medel utanordna ifrågavarande belopp.

Vad slutligen beträffar de av de sakkunniga ifrågasatta ändringarna i rekvisitionslagarna, tillåter jag mig erinra, att dessa redan blivit genom Kungl. Maj:ts med 1915 års riksdag fattade beslut vidtagna.

På grund av vad sålunda anförts, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att i riksstaten under fjärde huvudtiteln uppföra ett nytt ordinarie anslag å 40,000 kronor, benämnt »Premiering av lastautomobiler, reservationsanslag».

7. Anskaffning av lastautomobiler m. m.

[37.]

Under återopande av vad jag under näst föregående punkt anför, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *anskaffning av lastautomobiler m. m.* å extra stat för år 1917 anvisa ett anslag av 303,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, i den mån så erfordras, av tillgängliga medel under år 1916 förskjuta beloppet för att sedermera ersättas av förevarande anslag.

8. Inventarier i nya kasernetablissemang.

[38.]

För anskaffning av inventarier i nya kasernetablissemang hava de senare årens riksdagar anvisat särskilda extra anslag, beräknade efter 50,000 kronor för varje infanteriregemente, som inflyttat i ny kasern.

Arméförvaltningen har anmält, att enligt vad arméns kasernbyggnadsnämnd meddelat, kasernetablissemang för Västgöta regemente invid Vänersborg, som enligt plan skulle vara färdigt inom år 1917, nu antoges kunna bli uppfört redan under 1916 års lopp samt att etablissemang för Kronobergs regemente vid Växjö beräknades bli färdigt under år 1917. Möjligt vore även, att etablissemangen för Södermanlands regemente vid Strängnäs och Kalmar regemente vid Eksjö, vilka planerats vara färdiga först under loppet av år 1918, kunde vara uppförda redan vid 1917 års slut. Med anledning härav har arméförvaltningen hemställt, att för anskaffande av inventarier för ifrågavarande fyra kasernetablissemang måtte för år 1917 anvisas tillhoppa 200,000 kronor.

Arméförvaltningens framställning.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen upplyst angående tiden för färdigställandet av kasernetablissemangen för Västgöta och Kronobergs regementen, torde medel för anskaffande av inventarier för dessa båda etablissemang nu böra av riksdagen äskas. Däremot synes detta icke vara erforderligt beträffande de båda andra kasernetablissemangen, då dessa icke med säkerhet kunna förväntas bli färdiga före 1917 års utgång. Jag får därför hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

Departementschefen.

att för inköp av *inventarier i nya kasernetablissemang* å extra stat för år 1917 anvisa ett anslag av 100,000 kronor.

G. Inkvarterings-, rese- och traktamentskostnader.

1. Inkvarteringskostnader.

Enligt 1901 års härordningsbeslut skulle av de å intendenturkårens stat uppförda 36 vaktmästarbeställningarna 19 beställningar indragas. I likhet med vad förhållandet redan vore vid den garnisonerade armén, ansågos nämligen några särskilda vaktmästare icke vidare erforderliga vid truppförbanden. De göromål, som dittills bestritts av vaktmästarna, skulle i stället övertagas av därtill beordrat manskap.

I den mån vederbörande truppförband garnisonerades (kaserne-rades) samt förråden flyttades från mötesplatsen till garnisonsorten, blevo till följd härav ifrågavarande vaktmästarbeställningar indragna. Vid fattandet av 1914 års härordningsbeslut var emellertid övergången ännu icke verkställd, enär kasernetablissemang för åtskilliga regementen icke blivit uppförda.

Med anledning därav, att vaktmästare icke vidare skulle finnas vid truppförbanden, hava vid de nyuppförda kasernetablissemangen bostadslägenheter för sådana beställningshavare icke beräknats eller iordningstänkts.

Genom 1914 års härordningsbeslut har emellertid en återgång skett till förhållandena före år 1901, i det att vid varje truppförband av infanteriet och trängen skall finnas en särskild förrådsvaktmästare såsom biträde åt förrådsförvaltaren. Ifrågavarande beställningar hava från och med innevarande år blivit å vederbörande stater uppförda. Innehavarna av dessa beställningar skola, i likhet med förrådsvaktmästare vid fortifikationen, med vilka de i avlöningshänseende äro likställda, åtnjuta fri bostad, vilket också framgår av staterna. Då av skäl, som förut nämnts, vid åtskilliga truppförband bostadslägenhet för förrådsvaktmästare icke finnes anordnad, har fråga uppstått, huru i dylikt fall skall förfaras.

Uti underdånig skrivelse den 5 november 1915 hava arméförvaltningens fortifikations-, intendents- och civila departement förklarat sig anse, att i de fall, då för förrådsvaktmästare vid infanteriregemente eller trängkår avsedd bostadslägenhet finnes inredd, denna lägenhet borde för ändamålet tagas i anspråk, samt att, där sådan lägenhet icke finnes inredd åt förrådsvaktmästaren, vilken på grund av sin tjänstgöring borde vara boende inom vederbörande truppförbands etablisse-

mang, sådan lägenhet borde där beredas, så snart omständigheterna det medgäve. På grund härav och då ifrågavarande befattningshavare, även om de endast innehade furirs tjänsteställning, i inkvarteringshänseende borde närmast likställas med sergeanter, hemställda departementen, att Kungl. Maj:t måtte dels bemyndiga samtliga chefer för infanteriets och trängens truppförband att, i den mån sådant kunde ske utan att nuvarande bostadsinnehavare frantoges honom tilldelad bostadsförmån in natura, använda för sergeant avsedd lägenhet till bostad för förrådsvaktmästare, dels ock föreskriva, att intill dess förrådsvaktmästare kunde få tillträda dylik lägenhet, hyresersättning motsvarande sergeants inkvarterings- och servisbidrag finge till honom utgå från fjärde huvudtiteln anslag till extra utgifter.

I likhet med arméförvaltningens nämnda departement anser även jag, att vid de truppförband, där särskild för förrådsvaktmästare avsedd bostadslägenhet icke finnes, för sergeant avsedd lägenhet tillsvidare bör åt förrådsvaktmästaren upplåtas. Skulle emellertid någon sergeantslägenhet icke finnas disponibel, torde, i avvaktan på att sådan lägenhet kan förrådsvaktmästaren beredas, åt denne från anslaget till inkvarteringskostnader få utbetalas inkvarterings- och servisbidrag med belopp, som enligt gällande bestämmelser tillkommer sergeanter och med dem likställda. Ehuru anslaget icke är härför beräknat, torde detsamma dock lämna tillgång för dessa kostnaders bestridande.

I riksstaten för år 1917 torde alltså böra uppföras

Inkvarteringskostnader, oförändrat ordinarie för-

slagsanslag kronor 1,088,307: —

2. Inkvarteringsens ordnande i Stockholm, oförändrat ordinarie reservationsanslag	»	21,450: —
3. Rese- och traktamentspenningar, oförändrat ordinarie förslagsanslag	»	195,000: —
4. Flyttningshjälp, oförändrat ordinarie förslagsanslag	»	12,000: —

H. Artilleribehov.

- [39.] 1. Arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel.

Detta anslag är i riksstaten för år 1916 upptaget med 2,708,850 kronor.

Enligt den av Kungl. Maj:t den 9 september 1915 fastställda staten för anslaget användande under år 1916 är detsamma uppdelat å nio särskilda titlar, av vilka titel II avser handvapen, titel III ammunition och titel IV övningar.

Ifrågavarande tre titlar äro i staten upptagna sålunda:

Titel II. Handvapen:

Till underhåll och rengöring av gevärspersedlar, till inventarier, materialier och förbrukningspersedlar samt till kurser för utbildning i vapenvård kronor 190,000: —

Titel III. Ammunition:

a) för fältpjäser:

Till anskaffande av fältartilleriammunition (utom krut och sprängladdningar) i stället för under övningar förbrukad, till inventarier, materialier och förbrukningspersedlar samt till allmänna omkostnader vid ammunitionsförråden i Stockholm, Göteborg, Kristianstad, Östersund, Uppsala, Jönköping och Visby » 520,000: —

b) för fästnings- och positionspjäser:

Till anskaffande av fästnings- och positionsartilleriammunition (utom krut och sprängladdningar) i stället för under övningar förbrukad, till inventarier, materialier och förbrukningspersedlar samt till allmänna omkostnader vid ammunitionsförråden å Karlsborgs och Bodens fästningar kronor 120,000: —

c) *för handvapen:*

[39.]

Till bestridande av kostnaden, utom den för krutet, för den årliga förbrukningen av ammunition för handvapen (jämväl ammunition åt landstormen under dess obligatoriska övningar) samt till kurser för utbildning i ammunitionsvård kronor 844,000: —

d) *kruttillverkning:*

Till bestridande av kostnaden för den årliga förbrukningen av krut och sprängladdningar samt för kavalleriets sprängmedel » 237,000: —

Titel IV. Övningar:

a) *övningar för artilleriet* » 117,000: —

b) *målskjutningsmateriel för handvapen:*

Till anskaffande och underhåll av målskjutningsmaterielen samt till belöningar för skicklighet i skjutning med handvapen » 150,000: —

Arméförvaltningen har nu gjort framställning om höjning av de under förenämnda tre titlar beräknade beloppen samt därvid anført följande: Arméförvaltningens framställning.

Allt ifrån år 1909 hade vapenanslaget utgått med oförändrat belopp. Sedan dess och särskilt under senaste åren hade betydliga organisationsförändringar blivit gjorda av den beskaffenhet, att desamma medförde ökade behov av anslag under denna ordinarie anslagstitel, särskilt beträffande de undertitlar, som avsåge ammunitionsanskaffning. Redan vid genomförandet av 1901 års härorganisation hade de beräkningar, som då uppgjorts rörande ifrågavarande anslag, visat, att vid organisationens fullständiga genomförande ordinarie vapenanslaget skulle komma att stiga till 3,176,000 kronor. Vad beträffade 1901 års organisation, hade genom densamma bestämda nyformationer vid artilleriet ännu ej blivit fullständigt genomförda, i det ännu vissa fälthaubitsbatterier, nämligen två vid Norrlands artilleriregemente, ännu ej blivit uppsatta, på grund av att därför erforderliga byggnader ännu ej hunnit uppföras. Då emellertid dessa nybyggnader kunde antagas bliva färdiga före år 1917, borde även förutsättas, att dessa felande fälthaubitsbatterier till början av sistnämnda år hunne uppsättas, varav följde ett motsvarande ökat anslagsbehov å vapenanslaget.

[39.]

Vid genomförandet av 1914 års förbättrade härorganisation komme ifrågavarande anslagsbehov att ytterligare i väsentlig grad ökas med hänsyn till, bland annat, följande organisationsåtgärder, nämligen:

utsträckning av infanteriets övningstid i allmänhet,
kulspruteformationers införande vid infanteriet,
reservtruppövningars anordnande,
förlängd första tjänstgöring för studenter och med dem i värnplikthänseende likställda, samt
fästningsartilleriets utökning.

Utom direkta organisationsändringar, vilka inverkade på vapenanslaget, hade även under senare åren fordringarna på skjutskickligheten ej oväsentligt höjts beträffande de olika vapenslagen, och hade i följd därav i de fastställda skjutinstruktionerna ökade övningsskjutningar successivt anbefallts, varigenom samtidigt ammunitionsförbrukningen höjts.

Om man toge hänsyn ej endast till de under nuvarande förhållanden synnerligen högt uppdrivna priserna å råmaterialier m. m., vilka särskilt gjorde sig gällande vid de anskaffningar, som skedde för medel, utgående från vapenanslaget, enär en stor del av råmaterialierna till dessa anskaffningar måste hämtas från utlandet, utan även till de successiva prisförhöjningar, som under senare åren i allmänhet förekommit, torde klart framgå, att även av detta skäl anslaget måste erfordra ej oväsentlig höjning.

Visserligen syntes vapenanslaget under samtliga åren hava lämnat överskott av något växlande storlek, men hade från artilleridepartementets sida även förut framhållits, att vid förvaltandet av ett anslag av den storlek, som vapenanslaget, den största försiktighet måste iakttagas vid anskaffningars anordnande för att förebygga, att anslaget genom oförutsedda omständigheter överskredes, vadan alltid, såvitt möjligt vore, ett ej obetydligt överskott för varje år borde reserveras. Detta överskott, som förut under en följd av år uppgått till ungefär lika belopp, utvisande att anslaget i sin helhet årligen förbrukats, hade emellertid för de senare åren minskats, varav framginge, att anslaget under dessa år ej varit tillräckligt.

En följd av anslagets knapphet hade varit, att, särskilt vid artilleriet, skjutningar ej kunnat anordnas till den utsträckning, som i vederbörande skjutinstruktion avsetts, varigenom dels batterierna ej fått önskvärd övning, dels den personal, som i händelse av mobilisering och avgång av ordinarie batterichefer skulle eventuellt kunna komma att föra batteriernas eld, såsom reservofficerare och underofficerare, ej fått tillfälle att erhålla den övning i eldens ledande, som i första hand kunde erfordras, och som i skjutinstruktionerna avsåges.

Ehuruväl de orsaker, som i allmänhet i det föregående anförts såsom bidragande till en ökning av ordinarie vapenanslaget, komme att i större eller mindre grad inverka på de flesta av anslagets undertitlar, ansåge sig likväl arméförvaltningen med hänsyn till den i nådiga brevet av den 12 augusti 1915 givna befallningen, att vid anslags äskande största möjliga sparsamhet borde iakttagas, för närvarande endast böra göra framställning om anslagsförhöjningar å de undertitlar, där behovet ej syntes endast önskvärt utan jämväl nödvändigt, om ej övningsförhållandena vid armén skulle för framtiden försämrats. Dessa titlar vore titel II, handvapen, titel III, ammunition och titel IV, övningar: b) målskjutningsmateriel för handvapen.

Vad *titel II, handvapen*, anginge, hade vederbörande truppslagsinspektörer beräknat, att den erforderliga ökningen av den årliga förbrukningen av handvapenammunition för övningar uppginge till 50 procent av hittillsvarande förbrukning. Att härigenom en avsevärd ökning erfordrades å förevarande anslagspost, varifrån bestredes bland annat kostnaderna för handvapens underhåll och vård, ansåge arméförvaltningen ligga i öppen dag. Denna senare ökning syntes dock ej behöva göras proportionell med ökningen av ammunitionsförbrukningen utan kunde tillsvidare begränsas till omkring 20 procent av det enligt 1916 års stat utgående beloppet. Förevarande titel, för år 1916 upptagen till 190,000 kronor, borde alltså ökas med 40,000 kronor till 230,000 kronor.

Å *titel III, ammunition*, erfordrades ökning av samtliga undertitlar. Enligt verkställda, arméförvaltningens skrivelse bilagda beräkningar borde undertiteln *a) ammunition för fältpjäser* ökas med 125,000 kronor eller från 520,000 kronor till 645,000 kronor, undertiteln *b) ammunition för fästnings- och positionspjäser* med 160,000 kronor eller från 120,000 kronor till 280,000 kronor, undertiteln *c) ammunition för handvapen* med 520,000 kronor eller från 844,000 kronor till 1,364,000 kronor samt undertiteln *d) kruttillverkning* med 243,000 kronor eller från 237,000 kronor till 480,000 kronor. Ifrågavarande kostnadsberäkningar vore uppgjorda med hänsyn tagen till den ökade årliga förbrukningen av ammunition för pjäser och handvapen, som av vederbörande truppslagsinspektörer i avgivna förslag ansetts erforderlig i och med övergången till 1914 års härordning. De å-priser, som legat till grund för dessa beräkningar, vore att anse såsom *medelpriser* för år 1914, och hade i sagda priser den oerhörda prisstegring på råvaror och bränsle m. m., som inträtt med nu pågående krig, endast delvis gjort sig gällande. Att nu beräkna kostnaderna för år 1917 till så höga belopp, som skulle framgå av *för närvarande gällande priser* å råvaror, syntes ej vara

[39.] erforderligt. Med hänsyn dels till att dessa nuvarande höga materialpriser komme att påverka ammunitionspriset under en del år framåt, och dels till att en sänkning av råvarupriserna till samma nivå som före krigsutbrottet knappast torde vara att påräkna inom de närmaste åren, syntes det emellertid vara nödvändigt att för år 1917 beräkna en ytterligare prisförhöjning på ammunition utöver den, som framginge av berörda medelpriser för år 1914. Arméförvaltningen hade i sina beräkningar ansett sig böra begränsa denna ytterligare prisförhöjning till omkring 10 procent, ehuru detta ej på långt när motsvarade förhöjningen för närvarande i råvaruprisen.

Vad slutligen *titel IV, övningar*, anginge, borde av enahanda skäl, som anförts beträffande den under *titel II* föreslagna ökningen, under *titeln b) målskjutningsmateriel för handvapen* ökas med 30,000 kronor eller från 150,000 kronor till 180,000 kronor.

De belopp, varmed vapenanslaget för år 1917 borde ökas, utgjorde alltså:

å titel II	 kronor	40,000: —
» » III a)	 »	125,000: —
» » III b)	 »	160,000: —
» » III c)	 »	520,000: —
» » III d)	 »	243,000: —
» » IV b)	 »	30,000: —
eller tillhopa kronor		1,118,000: —

I enlighet härmed hemställde arméförvaltningen, att förevarande anslag måtte i 1917 års riksstat upptagas med 3,826,850 kronor.

Departements-
chefen.

Enligt de för 1901 års riksdag i samband med förslag till ny härordning framlagda kostnadsberäkningarna skulle ordinarie vapenanslaget, som i 1901 års riksstat var upptaget med 1,441,175 kronor, efter genomförd härordning, d. v. s. från och med år 1913, utgå med 3,176,000 kronor. Mot denna beräkning framställdes från riksdagens sida icke någon erinran.

I enlighet härmed undergick anslaget successiva höjningar intill år 1909, då det i riksstaten uppfördes med sitt nuvarande belopp eller 2,708,850 kronor. Att någon höjning av anslaget därefter icke ägt rum, har berott därpå, att arméförvaltningen uti sina årliga framställningar angående lantförsvarets medelsbehov förklarar någon höjning icke vara av behovet påkallad. Också hade anslaget, förutom till de av arméförvaltningen omförmälda reservationer, lämnat tillgång till åt-

skilliga tillfälliga och oförutsedda utgifter, exempelvis för ammunitionsförbrukningen under 1912 års försöksmobilisering och för skjutfält.

[39.]

Vid utarbetandet av förslag till 1914 års härordningsproposition upptogs ordinarie vapenanslaget uti de i samband därmed uppgjorda kostnadsberäkningarna rörande lantförsvaret efter genomförd härordning med samma belopp som dittills eller 2,708,850 kronor. Uti sitt över berörda förslag den 13 maj 1914 avgivna yttrande framhöll arméförvaltningen, att vapenanslaget, som vid uppgörandet av 1901 års härordningsförslag beräknats uppgå till 3,176,000 kronor, vid fullständigt genomförande av den föreslagna härordningen borde beräknas uppgå till en summa, vilken, såvitt då kunde förutses, syntes böra upptagas något högre än enligt förslaget. Med hänsyn till då kända förhållanden blev emellertid vapenanslaget i de för riksdagen framlagda kostnadsberäkningarna upptaget med sitt nuvarande belopp eller 2,708,850 kronor. Mot denna beräkning framställde riksdagen icke någon erinran.

Modell för kulspruta fastställdes den 24 september 1914.

Innan de förändrade övningsinstruktionerna, som av härordningsbeslutet föranleddes, hunnit utarbetas, hade världskrigets erfarenheter otvetydigt givit vid handen, att för önskvärt utnyttjande av den nya härordningens möjligheter erfordrades betydligt mera övningsammunition än förut antagits, på samma gång som man med ledning av dessa erfarenheter måste räkna med så stora ammunitionsförråd, att en ökad omsättning är nödvändig.

Redan i underdänig skrivelse den 3 juni 1915 anmälde också inspektören för infanteriet, att genomförandet av 1914 års härordning komme att medföra krav på en avsevärt ökad tillgång av övningsammunition för eldhandvapen. De omständigheter, som vid infanteriet nödvändiggjorde en ökning, vore införandet av särskild vinterutbildning, organiserandet av kulsprutekompanier vid infanteriregementena, tillkomsten av reservtrupp- och landstormsövningar samt införandet av särskild utbildning för de till underbefäl uttagna värnpliktiga ävensom för värnpliktiga studenter. Det ökade behovet av skarpa gevärspatroner för infanteriet hade av chefen för skjutskolan beräknats till omkring 5,000,000 mera om året än förut. Denna ökning syntes inspektören för infanteriet icke vara för hög. Snarare syntes ökningen böra beräknas till omkring 6,000,000. Härtill komme med all sannolikhet även krav å ökad skarp pistolammunition. Det ökade behovet av lös gevärsmunition syntes böra bli föremål för särskild utredning, vilken endast, i den mån arbetet på de nya utbildningsföreskrifterna fortginge, kunde åvägabringas. Förslagsvis syntes totalökningen icke böra uppskattas till mindre än 3,000,000 patroner.

[39.]

Sedan med anledning av förenämnda anmälan övriga truppslagsinspektörer anbefallts att inkomma med uppgift, huruvida och i vad mån genomförandet av 1914 års härordning prövades föranleda ändrad tillgång å övningsammunition (skarp och lös, gevärs- och karbinammunition samt pistolammunition), meddelade dessa uti avgivna yttranden, att övningsammunitionen vid samtliga truppslagen måste på grund av den nya härordningen ökas i viss närmare angiven omfattning.

Uti härefter i ärendet den 26 juli 1915 avgivet yttrande meddelade arméförvaltningens artilleridepartement, att ordinarie vapenanslaget icke kunde med det belopp, varmed detsamma nu utginge, bära några kostnader för ökad årlig förbrukning av handvapenammunition. En ökning av förbrukningen enligt de av vederbörande truppslagsinspektörer verkställda beräkningarna medförde, att anslaget måste höjas med 530,000 kronor. Att genomförandet av 1914 års härordning skulle medföra en ökning av vapenanslaget, hade arméförvaltningen framhållit i sitt förenämnda yttrande över härordningsförslaget. Vid detta yttrandes avgivande kunde emellertid ej överblickas vare sig den erforderliga ökningens storlek eller tidpunkten, när densamma skulle erfordras. Ej heller vid insändande av sin skrivelse den 7 november 1914 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1916 ägde arméförvaltningen kännedom om, att någon ökning av anslaget för övningsammunition erfordrades redan för sagda år. Då emellertid anslaget för år 1916 vore till sitt belopp av riksdagen fastställt, hemställde departementet, att för den händelse den av truppslagsinspektörerna föreslagna ökningen i ammunitionsförbrukningen skulle träda i kraft redan år 1916, vilket nog för övningarnas bedrivande kunde anses erforderligt, 530,000 kronor måtte för ändamålet ställas till förfogande för nämnda år.

Chefen för generalstaben förklarade i avgivet yttrande sig icke hava något att erinra däremot, att de framställda förslagen i huvudsak lades till grund för tillhandahållandet av övningsammunition under de närmaste utbildningsåren.

Emellertid hade med anledning av den nya värnpliktslagens bestämmelser angående de värnpliktigas utbildning tillkallade skjutkommitterade utarbetat förslag till ny skjutinstruktion för trupper, beväpnade med 6,5 mm. gevär. Berörda förslag var uppgjort med hänsyn till de krav på ökad övningsammunition, som inspektören för infanteriet i sin förenämnda skrivelse den 3 juni 1915 angivit.

Uti infortrat utlåtande meddelade arméförvaltningens artilleridepartement, att tillämpandet av den föreslagna instruktionen komme att medföra kostnader för ammunition samt rengörings- och målskjutningsmateriel m. m. till väsentligt högre belopp än i staten för ordi-

narie vapenanslaget beräknats för sådant ändamål. Dessa kostnader vore inräknade i förenämnda 530,000 kronor. Under förutsättning att detta belopp ställdes till förfogande för år 1916, hade departementet ur kostnadssynpunkt icke något att erinra mot fastställelse av det uppgjorda förslaget till skjutinstruktion.

Då den förutvarande, under helt andra förutsättningar uppgjorda skjutinstruktionen givetvis icke kunde tillämpas med avseende å de värnpliktiga, som jämlikt den nya värnpliktslagens bestämmelser hösten 1915 inryckte till sin första tjänstgöring, medgav Kungl. Maj:t den 2 november 1915, att det av skjutkommitterade uppgjorda förslaget till skjutinstruktion med däri av myndigheterna gjorda mindre ändringar finge i stället för då gällande dylik instruktion försöksvis tillämpas tillsvdare under utbildningsåret 1915—1916; och skulle härav föranledda kostnader, i den mån de i staten för ordinarie vapenanslaget anvisade medel icke lämnade tillgång till bestridande av desamma, förskjutas av arméförvaltningens civila departement för att framdeles anmälas till ersättande.

Enahanda beslut har sedermera den 31 december 1915 av Kungl. Maj:t meddelats med avseende å kostnaderna för tillämpningen av ny skjutinstruktion för trupper beväpnade med karbin ävensom av skjutinstruktion för trupper beväpnade med kulspruta.

Av vad jag nu anfört framgår, att de antaganden, från vilka man år 1914 utgick vid beräkningen av ordinarie vapenanslaget, icke kunna vidhållas, och att en avsevärd höjning av anslaget måste äga rum.

En sådan höjning föranledes redan av inträdda stegringar i materialpriserna. Sålunda har arméförvaltningen på grund av nu rådande prisförhållanden ansett sig böra för år 1917 beräkna 10 procents förhöjning av de under titel III upptagna, under normala förhållanden erforderliga beloppen. Detta särskilda dyrtidstillägg uppgår enligt de företedda beräkningarna till sammanlagt 250,580 kronor. En särskild omständighet, som föranleder ökning av anslaget, är det av världskrigets erfarenheter föranledda införandet vid vissa artilleripjäser av moderna projektiler (spränggranater). Denna anordning betingar en ökad anskaffningskostnad av omkring 120,000 kronor.

Den erforderliga ökningen av anslaget har av arméförvaltningen angivits till sammanlagt 1,118,000 kronor. Vad denna ökning och de under de särskilda titlarna upptagna beloppen angår, har jag vid granskning av de företedda specialberäkningarna icke funnit anledning till annan erinran, än att, med hänsyn ej mindre därtill, att anslagsökningarna delvis föranledas av de abnorma prisförhållandena, än även

- [39.] till det förhållandet, att övningsinstruktionerna icke äro definitivt fastställda, en del av ökningen, i runt tal 400,000 kronor, torde böra upptagas såsom tillfällig anslagsförhöjning.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka reservationsanslaget till arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel,

nu	kronor 2,708,850: —
med dels	» 718,000: —
dels, såsom tillfällig anslagsförhöjning,	» 400,000: —
till	kronor 3,826,850: —

I. Fortifikationsbehov.

- [40.] 1. Arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel.

Detta anslag är i riksstaten för år 1916 upptaget med 1,778,340 kronor.

Jämlikt de för riksdagen framlagda beräkningarna och den av Kungl. Maj:t fastställda staten för anslaget för år 1916 är detta fördelat sålunda:

<i>Tit. I.</i>	Lantförsvarets under arméförvaltningens fortifikationsdepartementets vård och uppsikt ställda fastigheter	kronor 1,417,000: —
<i>Tit. II.</i>	Kommandantskapsutgifter	» 99,240: —
<i>Tit. III.</i>	Fortifikationens övningar	» 160,000: —
<i>Tit. IV.</i>	Fortifikationens materiel	» 102,100: —
Summa kronor 1,778,340: —		

Titel I.

Under ifrågavarande titel äro beräknade bland annat de årliga underhållskostnaderna för arméns kasernetablissemang.

Uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1916 hemställde arméförvaltningen, att under titeln måtte beräknas kostnaderna för det årliga underhållet av de utav arméns kasernbygg-

nadsnämnd uppförda kasernetablissemangen för Livregementets grenadjärer, Upplands infanteriregemente samt Skaraborgs, Jönköpings, Älvsborgs, Bohusläns och Värmlands regementen. De årliga kostnaderna för varje kasernetablissemang kunde med hänsyn till anläggningskostnaden (2,200,000 kronor) beräknas uppgå till [40.]

under 1—4 året	$\frac{1}{2}$ procent		kronor 11,000: —
» 5—8 »	$\frac{3}{4}$ »		» 16,500: —
efter 9 »	1 »		» 22,000: —

I den mån de nyuppförda etablissemangen tagits i bruk, hade emellertid för vart och ett av dem disponerats 3,000 kronor av titel I för år 1914 och 1915. För bestridande av underhållet, sedan etablissemangen fullt tagits i bruk, erfordrades emellertid ytterligare medel, vartill samma titel ej lämnade tillgång. Den nödvändiga ökningen bleve således $7 \times (11,000 - 3,000) = 56,000$ kronor.

I enlighet härmed upptog Kungl. Maj:t sistnämnda belopp i anslagets beräkning för år 1916, och blev detsamma jämväl av riksdagen beviljat.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att under titeln måtte beräknas medel för underhåll av Västgöta regementes kasernetablissemang, vilket enligt uppgift från arméns kasernbyggnadsnämnd beräknades bliva färdigt på hösten 1916. Då enligt den av 1915 års riksdag gillade beräkningsgrunden underhållet av de nyuppförda infanterikasernerna de första fyra åren skulle beräknas till $\frac{1}{2}$ procent av anläggningssumman, borde för ifrågavarande ändamål titeln höjas med 11,000 kronor.

Armé-
förvaltningens
framställning.

Såsom av det föregående framgår, har visserligen den årliga underhållskostnaden för ifrågavarande nya kasernetablissemang under de fyra första åren beräknats uppgå till det av arméförvaltningen angivna beloppet eller 11,000 kronor, men då härav 3,000 kronor ansetts kunna bestridas av övriga under titeln upptagna medel, har för ändamålet endast beviljats 8,000 kronor. I enlighet härmed borde nu endast sistnämnda belopp äskas. Då emellertid, enligt vad från arméförvaltningens fortifikationsdepartement meddelats, något tillskott från titeln i övrigt icke för framtiden kan påräknas till följd av de stora underhållskostnader, som nu och framdeles skola av anslagstiteln bestridas, torde hela det såsom erforderligt angivna beloppet böra under densamma beräknas.

Departements-
chefen.

[40.] Förevarande titel torde alltså bära upptagas med (1,417,000 + 11,000 =) 1,428,000 kronor.

Titel II.

Det under denna titel för år 1916 upptagna beloppet, 99,240 kronor, är avsett att utgå med 1,500 kronor för Stockholm, 4,200 kronor för Karlsborgs fästning, 90,140 kronor för Bodens fästning, 1,600 kronor för Gottland (Tingstäde) samt 1,800 kronor till oförutsedda kommendantskapsutgifter, att disponeras av arméförvaltningens fortifikationsdepartement.

Av dessa poster har nu föreslagits att höja den, som avser kommendantskapsutgifter för Bodens fästning, med kostnaderna för underhåll av landsvägen Boden—Lappträsk. Därjämte bör viss ändring i samma post ävensom i posten för Karlsborgs fästning vidtagas med anledning därav, att avlöning åt den vid nämnda båda fästningar anställda polispersonalen föreslagits skola beräknas under avlöningsanslaget.

Underhåll av landsvägen Boden—Lappträsk.

I samband med beslut om anläggandet av en statsbanebyggnad från Morjärv över Storträsk till Lappträsk beslöt 1904 års riksdag, att en landsväg skulle anläggas från Boden till Morjärv och vidare från Morjärv till Lappträsk.

Vägbyggnaden, som avsåg dels omläggning av den förutvarande bygdevägen mellan Boden och Åskogen och samma vägs utläggning till 6 meters i stället för dessförinnan 4 meters bredd, dels ock anläggning av ny väg från Åskogen till Morjärv samt vidare till Lappträsk, ombesörjdes av järnvägsstyrelsen i sammanhang med statsbaneanläggningen och blev fullbordad under loppet av år 1913. Vägen har en längd av 123 kilometer och har dragit en kostnad av i runt tal 1,350,000 kronor.

Redan under det vägbyggnadsarbetet pågick, uppstod fråga angående kostnaderna för landsvägens framtida underhåll. Då väganläggningen närmast betingats av militära skäl, ansågos nämligen berörda kostnader icke kunna i sin helhet påläggas vederbörande väghållningsskyldiga, utan borde desamma åtminstone till någon del bestridas från medel under fjärde huvudtiteln.

Sedan framställningar i ämnet blivit gjorda av järnvägsstyrelsen, kommendanten i Boden och Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län, upptog arméförvaltningen, som fått samtliga till ärendet

hörande handlingar till sig överlämnade, i sin framställning angående medelsbehovet för år 1914 frågan om anvisande av medel till landsvägens framtida underhåll. Arméförvaltningen förklarade sig därvid dela vederbörande myndigheters uttalanden rörande lämpligheten av att vägen, såsom ägande en övervägande militär betydelse, ställdes under uppsikt och vård av kommandanten i Boden. Innan full utredning verkställdes angående storleken av de bidrag, som för vägens underhåll eventuellt kunde komma att utgå från de väghållningsskyldiga inom de väghållningsdistrikt, som vägen genomlöpte, kunde visserligen icke med full säkerhet bestämmas storleken av det belopp, som staten måste anvisa till detta vägunderhåll. Då emellertid Kungl. Maj:ts bemälda befallningshavande uttalat, att, oavsett de möjligen blivande bidragen till underhållet av vägen från de väghållningsskyldiga, statens årliga utgift för ändamålet ej borde beräknas till mindre än 10,000 kronor, funne sig arméförvaltningen böra, under förutsättning att vägen ställdes under uppsikt och vård av kommandanten i Boden, hemställa, att det för vägunderhållet erforderliga beloppet, 10,000 kronor, upptoges under förevarande titel av ordinarie byggnadsanslaget. [40.]

Då någon fullständig utredning angående storleken av det belopp, som staten måste anvisa för vägens underhåll, icke förelåg, ansåg föredragande departementschefen, att medel härför icke borde för det dåvarande beräknas å riksstaten. En dylik utredning syntes emellertid icke kunna åvägbringas, förr än man vunnit någon närmare erfarenhet rörande de kostnader, underhållet kunde komma att draga med sig. Intill dess en sådan erfarenhet vunnits, syntes fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar kunna tagas i anspråk för bestridande av de med vägunderhållet förenade kostnaderna.

Kostnaderna
för vägens
underhåll
intill år 1917.

I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t i proposition (nr 68) till 1913 års riksdag, att av fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar måtte för bestridande av kostnaderna för ifrågavarande landsvägs underhåll intill utgången av år 1916 anvisas ett belopp av 25,000 kronor. Denna framställning blev jämväl av riksdagen bifallen.

Genom brev den 25 april 1913 förordnade Kungl. Maj:t, att den del av ifrågavarande landsväg, som vore belägen mellan Åskogen och Lappträsk, skulle från och med den 15 maj 1913 ställas under uppsikt av kommandanten i Boden, och anbefalldes arméförvaltningens fortifikationsdepartement att ofördröjligen med Neder-Kalix väghållningsdistrikt sluta avtal rörande de av distriktet gjorda åtagandena om bidrag till underhållet av den del utav ifrågavarande landsväg, som fölle

- [40.] inom distriktet. Vidare medgav Kungl. Maj:t, att till Över-Luleå väghållningsdistrikt finge årligen från och med år 1913 och tillsvidare utgå bidrag för underhåll av den inom detta väghållningsdistrikt belägna delen av vägsträckan Boden—Åskogen med en tredjedel av det belopp, vartill jämlikt § 46 i gällande väglag särskilda nämnden kunde komma att uppskatta årliga kostnaden för underhållet av ifrågavarande vägsträcka den tid, mark är bar. Därjämte bemyndigades kommandanten i Boden att, därest han så funne lämpligt, träffa överenskommelse med Bodens väghållningsdistrikt på de av detta distrikt erbjudna villkor rörande ombesörjande av underhållet utav den inom distriktet fallande delen av vägen mellan Boden och Åskogen. Slutligen medgav Kungl. Maj:t, att för bestridande av kostnaderna för ifrågavarande landsvägs underhåll intill utgången av år 1916 finge av fjärde huvudtiteln allmänna besparingar utgå ett belopp av sammanlagt högst 25,000 kronor.

Arméförvaltningens förevarande framställning.

Arméförvaltningen har nu anført, att då från och med ingången av år 1917 inga medel för underhåll av ifrågavarande landsväg mellan Boden och Lappträsk funnes anslagna, härför erforderligt belopp syntes böra beräknas under förevarande titel.

Enligt från kommandanten i Boden inkommen kostnadsberäkning krävde underhållet av vägen Åskogen—Lappträsk 12,800 kronor om året, vartill komme, att staten med en tredjedel eller 1,000 kronor skulle bidra till underhållet av vägen Boden—Åskogen, för vilken underhållet, som ombesörjdes av Över-Luleå väghållningsdistrikt, beräknats till 3,000 kronor. Då Neder-Kalix' väghållningsdistrikt bidroge med 1,800 kronor till underhållet av vägen Åskogen—Lappträsk, uppginge de årliga underhållskostnader, som staten måste ikläda sig, till 12,000 kronor.

De underhållskostnader, som fölle på staten, hade emellertid icke kunnat bestämmas, förrän bidragen från väghållningsdistrikten fixerats. Enligt meddelande från Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län vore det bidrag, som Neder-Kalix väghållningsdistrikt årligen erlade, eller 1,800 kronor, snarare för stort, och det bidrag Över-Luleå väghållningsdistrikt årligen erhöle, eller 1,000 kronor, snarare för litet, enär vägen genom trafiken sletes långt mera än man kunnat förutse. Härtill komme, att grusningen blivit betydligt dyrare, enär under de första åren framkörda grusupplag funnits att tillgå längs densamma, vilka nu tagit slut, vadan grus hädanefter jämväl måste framköras. Någon minskning av det beräknade beloppet, 12,000 kronor, kunde alltså ej äga rum.

Genom riksdagens och Kungl. Maj:ts förenämnda, år 1913 fattade beslut är fastslaget, att kostnaderna för underhållet av ifrågavarande landsvägsskola, i den mån de icke gäldas av vederbörande väghållningsdistrikt, bestridas av statsmedel under fjärde huvudtiteln. Vid sådant förhållande och då allmänna besparingarna under samma huvudtitel, vilka hittills för ändamålet tagits i anspråk, icke kunna för framtiden beräknas lämna tillgång för bestridande av underhållskostnaderna, anser jag i likhet med arméförvaltningen, att härfor erforderliga medel böra upptagas under förevarande titel av ordinarie byggnadsanslaget.

De på statsverket belöpande underhållskostnaderna hava beräknats uppgå till 12,000 kronor om året. Med hänsyn till vad arméförvaltningen anført, torde någon nedsättning av detta belopp icke kunna äga rum.

Utbrytning ur titeln av avlöning till polispersonalen å Karlsborg och i Boden.

Från de till kommandantskapsutgifter vid Karlsborgs och Bodens fästningar avsedda beloppen utgå för närvarande arvoden åt den därstädes anställda polispersonalen med 650 kronor vid Karlsborg och 19,000 kronor vid Boden, eller tillhopa 19,650 kronor. Med anledning därav, att polispersonalen vid dessa båda fästningar är avsedd att från och med år 1917 uppföras å särskilda lönestater under avlöningsanslaget, bör, såsom under punkten 16 framhållits, förevarande titel minskas med sistnämnda belopp.

Arméförvaltningen har anmält, att för polispersonalen å Karlsborg kräves under fortifikationsdepartementets anslag ett belopp av 750 kronor, nämligen 200 kronor för underhåll och amortering av fyra velocipeder, 350 kronor för avgifter för sju telefoner för länsmän och fyra konstuplar samt 200 kronor för oförutsedda utgifter, och har arméförvaltningen hemställt, att titeln måtte ökas med detta belopp.

Mot vad sålunda föreslagits, har jag icke annat att erinra, än att avgifter för telefoner för länsmän icke torde böra beräknas. Jämlikt 4 § i kungörelsen den 31 december 1908 angående ersättning åt kronofogdar och länsmän för vissa av deras polisverksamhet föranledda utgifter m. m., äger nämligen länsman efter vissa angivna grunder uppbära ersättning från anslag under riksstatens sjätte huvudtitel för till tjänstelokalen anordnad telefonförbindelse. Det för telefonavgifter beräknade beloppet bör därför, jämlikt det av Kungl. Maj:t den 29 november 1915 fastställda telefonreglementet, endast upptagas med ($4 \times 60 =$)

[40.]

Departements-
chefen.

- [40.] 240 kronor samt ifrågavarande post följaktligen i dess helhet med 640 kronor i stället för 750 kronor.

Sammanfattning.

Sammanfattas de av mig under förevarande titel förordade ändringarna, bliver resultatet alltså å ena sidan en ökning av $(12,000 + 640 =)$ 12,640 kronor och å andra sidan en minskning av 19,650 kronor. Titelns slutsumma bör således minskas med $(19,650 - 12,640 =)$ 7,010 kronor eller från 99,240 kronor till 92,230 kronor.

Titel III.

Enligt de av Kungl. Maj:t i samband med förslag till ny härordning för 1914 års senare riksdag framlagda och av riksdagen i förevarande hänseende utan erinran lämnade kostnadsberäkningarna skulle ifrågavarande titel, vilken för år 1915 beräknats till 143,750 kronor, efter genomförd härordning upptagas till 186,000 kronor. Den å titeln under övergången till den nya härordningen fallande ökningen skulle följaktligen uppgå till $(186,000 - 143,750 =)$ 42,250 kronor.

I enlighet med av chefen för fortifikationen uppgjorda beräkningar angående övningsmedlen under övergångstiden hava av sistnämnda belopp 14,750 kronor upptagits för år 1916. Därjämte hava, för anordnande vart annat år av en stabskurs för underofficerare vid fortifikationen för en kostnad av 3,000 kronor, under titeln beräknats härför erforderliga medel eller 1,500 kronor. På grund härav utgör titelns slutsumma för år 1916 $(143,750 + 14,750 + 1,500 =)$ 160,000 kronor.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att förevarande titel bör, jämlikt nämnda beräkningar angående övningsmedlen under övergångstiden, för år 1917 ökas med 9,500 kronor.

Sedan berörda beräkningar utförts, hade emellertid, yttrar arméförvaltningen, erfarenheterna från det pågående världskriget ådagalagt flygvapnets synnerligen stora betydelse. Av denna anledning hade även flygvapnet med hjälp av extra anslag och frivilliga gåvor under året utvecklats i långt högre grad, än som förut planerats, något som med hänseende till krigsberedskapen varit av stor vikt. Materiel i ganska avsevärd mängd hade tillkommit, och flygare hade i samband härmed utbildats till ett större antal än förut beräknats. Utbildade flygare borde emellertid städse hållas krigsberedda och därför årligen övas. Härför borde anslaget för flygövningar ökas med 39,800

kronor, för såvitt icke flygvapnets inom närmaste framtiden uppnådda utveckling skulle gå tillbaka. S. k. flygtillägg hade beräknats komma att fortfarande utgå av särskilda medel enligt kungl. brevet den 21 november 1914, för vars innehåll här nedan närmare redogöres. [40.]

I anslutning till vad sålunda anförts, har arméförvaltningen hemställt, att förevarande titel måtte ökas med 49,300 kronor.

Mot den av arméförvaltningen föreslagna ökningen av 9,500 kronor har jag icke något att erinra, då densamma är en följd av 1914 års härordningsbeslut. Departementchefen.

Vad beträffar den föreslagna ökningen av 39,800 kronor, står denna däremot icke i samband med den nya härordningen utan är föranledd av förhållanden, som inträtt efter härordningsbeslutets fattande. Uti särskild skrivelse den 10 november 1915 har chefen för fortifikationen framlagt en detaljerad beräkning av de under år 1917 erforderliga övnings- och underhållsmedlen för flygvapnet. Det synes mig emellertid icke lämpligt att till statsrådsprotokollet närmare redogöra för denna del av ärendet; riksdagens vederbörande utskott torde därom erhålla upplysningar genom berörda skrivelse, som kommer att tillhandahållas utskottet. Då jag emellertid av vad i ärendet förekommit finner mig övertygad om nödvändigheten av att öka anslaget för flygövningar och de av chefen för fortifikationen i berörda skrivelse angivna grunderna för anslagets beräkning icke giva mig anledning till någon erinran, anser jag mig böra tillstyrka, att jämväl det såsom härför erforderligt beräknade beloppet eller 39,800 kronor under titeln upptages.

I detta sammanhang torde böra omnämnas, att Svenska aeronautiska sällskapet och Kungl. automobilklubben i underdänig skrivelse den 4 maj 1915 hemställt, att 300,000 kronor måtte ställas till deras förfogande i och för bildandet av en för armén avsedd reserv av flygmaskiner och flygmaskinsförare. Med hänsyn till nödvändigheten av att först och främst tillgodose de ökade krav, som på grund av erfarenheterna från det pågående kriget måste ställas på arméns eget flygvapen, anser jag emellertid förevarande framställning för närvarande icke böra till någon Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Uti underdänig skrivelse den 29 september 1914 framhöll chefen för fortifikationen, att det visat sig omöjligt för den till flygtjänst kommande personalen att under antagliga villkor erhålla försäkring i svenska liv- och olycksfallsförsäkringsbolag samt att med anledning härav och då, särskilt under senare tid, åtskilliga olycksfall inträffat under flygskolans övningar, det vore att befara, att intresset för flygkonsten

- [40.] komme att inom armén betänkligt nedgå, om den vid flygvapnet tjänstgörande personalen ej komme i åtnjutande av ökade avlöningsförmåner. På grund härav och då inom andra arméer ökad avlöning för flygpersonal sedan länge utgått, hemställde chefen för fortifikationen, dels att för flygpersonal, tillhörande armén, utöver vederbörande enligt gällande bestämmelser tillkommande dagtraktamente, ett flygtillägg, beräknat efter 10 kronor för flygmaskinsförare, 8 kronor för spaningsofficerare och 3 kronor för mekanici, allt för dag räknat, måtte få tillsvidare utgå vid all tjänstgöring vid flygskola eller vid andra övningar i och för flygning, dels ock att ifrågavarande personal måtte förklaras berättigad till erhållande av flygtillägget från och med flygskolans början år 1914.

Efter det arméförvaltningens fortifikations- och civila departement häröver avgivit utlåtande, fann Kungl. Maj:t vid ärendets föredragning den 21 november 1914, på grund av förekomna omständigheter, gott medgiva, att av chefen för fortifikationen sålunda föreslagna flygtillägg finge enligt angivna grunder utgå tillsvidare från och med den 2 februari 1914, dock med den inskränkning, att därest uppkommen skada å vid skolan använd materiel eller materielens beskaffenhet i övrigt utgjorde hinder för flygmaskinsförare eller spaningsofficer att deltaga i flygning under en tidsföljd av mer än sju dagar, flygtillägg ej finge till honom utgå för större del av den tid, hindret varat, än nämnda sju dagar; och skulle härav föranledda kostnader av arméförvaltningens civila departement förskjutas för att framdeles anmälas till ersättande.

I likhet med arméförvaltningen anser jag, att kostnaderna för utanordnande av flygtillägg tillsvidare, intill dess tillräcklig erfarenhet vunnits angående dessa kostnaders storlek, icke böra å riksstaten beräknas. Kungl. Maj:ts förevarande beslut torde dock lämpligen i detta sammanhang böra bringas till riksdagens kännedom.

Likaledes torde till riksdagens kännedom böra bringas, att sedan från och med år 1915 medel under ordinarie byggnadsanslaget anvisats för övningar med flygmaskiner, Kungl. Maj:t genom särskilda brev den 20 januari och den 12 november 1915 medgivit, att till personal, som beordrades att under åren 1915 och 1916 tjänstgöra vid Fälttelegrafkåren för utbildning i flygtjänst, finge under kommenderingstiden utgå tillfällig avlöning enligt §§ 35 och 36 i reglementet för arméns avlöning under fred; och skulle härav föranledda kostnader, i vad avsåge personal, som icke funnes upptagen på fortifikationens ordinarie stat,

av arméförvaltningens civila departement förskjutas för att framdeles [40.] anmälas till ersättande.

Förevarande titel bör således ökas med $(9,500+39,800=)$ 49,300 kronor eller från 160,000 kronor till 209,300 kronor.

Titel IV.

Enligt de för riksdagen i samband med 1914 års härordningsproposition framlagda och av riksdagen härutinnan utan anmärkning lämnade kostnadsberäkningarna skulle förevarande titel efter genomförd härordning upptagas till 127,500 kronor. Då titeln för år 1915 beräknats till 100,600 kronor, utgjorde ökningen således $(127,500-100,600=)$ 26,900 kronor.

Enligt beräkningar, utförda med hänsyn till planen för materielanskaffningen under övergångstiden har av detta belopp 1,500 kronor beräknats för år 1916. Titels slutsumma utgör således för detta år 102,100 kronor.

Arméförvaltningen har nu anmält, att förevarande titel bör jämlikt nyssnämnda beräkningar för år 1917 ökas med 9,400 kronor. Arméförvaltningens
framställning.

Av skäl, som under titel III anförts, borde därjämte för underhåll av nytilkommen flygmateriel under förevarande titel beräknas ytterligare 67,795 kronor.

Under åberopande av vad jag under titel III anfört, finner jag mig Departements-
chefen. böra tillstyrka, att förevarande titel höjes med $(9,400+67,795=)$ 77,195 kronor eller från 102,100 kronor till 179,295 kronor.

Sammanfattning.

Sammanfattas de ändringar, som jag under de olika titlarna förordat, bliver resultatet följande:

titel I höjning	från kronor 1,417,000: —	till kronor 1,428,000: —
» II minskning	» » 99,240: —	» » 92,230: —
» III höjning	» » 160,000: —	» » 209,300: —
» IV »	» » 102,100: —	» » 179,295: —
total höjning från kronor 1,778,340: — till kronor 1,908,825: —		

Med anledning härav får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

[40.]

att öka reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommendantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel,

nu	kronor 1,778,340: —
med	» 130,485: —
till	kronor 1,908,825: —

[41.]

2. Fullbordande av befästningsarbetena vid Boden.

För fullbordande av befästningsarbetena vid Boden beviljade 1906 års riksdag ett anslag av 7,134,500 kronor. Härav har riksdagen hittills anvisat sammanlagt 6,848,000 kronor.

Å anslaget återstå således oanvisade 286,500 kronor.

De hittills beviljade medlen hava icke blott visat sig tillräckliga för befästningsarbetenas fullbordande enligt de planer, som legat till grund för anslagets beviljande, utan även lämnat visst överskott. Detta överskott, vilket av arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartement uti särskild skrivelse den 27 maj 1914 beräknades uppgå till omkring 150,000 kronor, har dock av Kungl. Maj:t och riksdagen ansetts böra tagas i anspråk för de vidare befästningsarbeten vid Boden, som enligt 1914 års härordningsbeslut skola verkställas och för vilka kostnaderna i övrigt skola bestridas av värnskattemedel.

Vad beträffar de å anslaget oanvisade 286,500 kronor, vilka i de ursprungliga beräkningarna avsetts för artillerikostnader, hemställde arméförvaltningen uti sin underdåniga skrivelse den 7 november 1914 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1916, att detta belopp måtte anvisas för år 1916 för ökande av ammunitionsutrustningen i Boden. Då emellertid arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartement uti sin förenämnda skrivelse den 27 maj 1914 föreslagit, att dessa medel i sin helhet skulle reserveras för inköp av mark, dels för skjutfält, dels vid fortén, samt 1914 års senare riksdag vid sin granskning av beräkningarna av det för ytterligare befästningsarbeten vid Boden erforderliga beloppet jämväl förutsatt, att samma medel skulle avses för markinköp, fann jag mig icke kunna på den i ärendet då föreliggande utredningen tillstyrka arméförvaltningens förslag, utan ansåg, att med anvisningen av ifrågavarande belopp borde anstå i avvaktan på ytterligare utredning.

I enlighet härmed anbefallde Kungl. Maj:t den 18 juni 1915 arméförvaltningens artilleridepartement att i sammanhang med angivandet av medelsbehovet för år 1917 inkomma med fullständig utredning rörande användningen av de å förevarande anslag återstående, av riksdagen ännu icke anvisade 286,500 kronor.

[41.]

Med särskild underdånig skrivelse den 30 september 1915 har nu arméförvaltningen överlämnat en genom kommandantens i Boden försorg av artilleribefälhavaren därstädes i ämnet verkställd utredning, enligt vilken ifrågavarande belopp skulle användas för inköp av vissa å bifogad karta närmare angivna och med III—X betecknade markområden. Av dessa borde i första hand förvärvas de med III—VIII betecknade områdena om sammanlagt ungefär 330 hektar, vilka vore erforderliga för fästningens artilleriförsvar. Därefter borde till inköp ifrågakomma området IX, med en areal av omkring 19 hektar, i och för beredande av erforderligt övningsfält för Bodens artilleriregemente. I sista hand borde området X med en areal av omkring 900 hektar inköpas dels för artilleriförsvarets betryggande och dels för erhållande av ett för artilleriskjutövningarnas rationella bedrivande erforderligt skjutfält.

Arméförvaltningens
framställning.

Vad kostnaderna för ifrågavarande markinköp angår, har arméförvaltningen meddelat, att anbud erhållits å området IX, lydande å 32,000 kronor och gällande till den 1 juni 1916. Däremot hade varken försäljningsanbud eller värderingsintyg å områdena III—VIII och X kunnat anskaffas. Enligt inhämtat yttrande av fortifikationsbefälhavaren i Boden vore anbudet å området IX synnerligen fördelaktigt. Kostnaderna för de övriga markområdena hade beräknats till omkring 270 kronor för hektar, vilket pris förut betalats för liknande mark. Kostnaderna skulle alltså belöpa sig för områdena III—VIII till omkring 90,000 kronor och för området X till omkring 243,000 kronor. Om försäljningssummorna för fälld skog inom samtliga områdena lades till det å anslaget ännu oanvisade beloppet, 286,500 kronor, syntes dock större delen av sist angivna område kunna ifrågakomma till inköp.

I anslutning till vad sålunda och i övrigt anförts, har arméförvaltningen uti sin framställning angående medelsbehovet för år 1917 hemställt, att å förevarande anslag återstående 286,500 kronor måtte anvisas för att användas till markinköp enligt nyssnämnda förslag, samt att av nämnda belopp 32,000 kronor måtte ställas till arméförvaltningens disposition före den 1 juni 1916.

[41.]
Departement-
schefen.

Det synes mig icke lämpligt att till statsrådsprotokollet vidare än som nu skett redogöra för detta ärende; riksdagens vederbörande utskott torde därom erhålla närmare upplysningar genom de handlingar, som tillhandahållas utskottet. Då jag emellertid med hänsyn till vad i ärendet blivit upplyst, anser, att förvärvandet av den mark, varom här är fråga, skulle vara av synnerligen stor betydelse för såväl fästningens krigsberedskap som övningarnas bedrivande, anser jag mig böra tillstyrka det härutinnan framställda förslaget.

Jag får därför hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att utav det för *fullbordande av befästningsarbetena vid Boden* beviljade anslaget, 7,134,500 kronor, å extra stat för år 1917 anvisa återstoden, 286,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av omhänderhavande medel under år 1916 förskjuta högst 32,000 kronor för att sedermera ersättas av vad sålunda anvisats.

[42.]

3. Inköp av mark för utökning av Järvafältet.

För inköp av egendomarna Säby, Bög, Knista och Väsby med underlydande fastigheter jämte annan mark för utökning av Järvafältet beviljade 1915 års riksdag ett anslag av 1,300,000 kronor och anvisade därav på extra stat för år 1916 ett belopp av 768,000 kronor.

Arméförvaltningen har nu anhållit, att återstoden av anslaget, eller 532,000 kronor, måtte anvisas för år 1917.

Departements-
chefen.

I anslutning härtill får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att av det till *inköp av mark för utökning av Järvafältet* av 1915 års riksdag beviljade anslaget, 1,300,000 kronor, å extra stat för år 1917 anvisa återstoden, 532,000 kronor.

4. Anskaffande av heliografer åt fälttelegraftrupperna.

[43.]

Ett viktigt medel i det militära underrättelse- och förbindelseväsendet är optisk signalering, för vars utförande signallampor och flaggor äro införda vid fälttelegrafen. Det bästa medlet för optisk signalering vid solljus är heliografer, varmed signaler snabbt kunna växlas på avstånd av 100 kilometer och därutöver.

Genom generalorder den 31 december 1912 infördes heliografer inom svenska armén, i det då fastställdes modell för heliograf för infanteriet, kavalleriet och ingenjörtrupperna utom fälttelegraftrupperna.

Arméförvaltningen har nu anmält, att under de senare åren pågått försök med heliografer av större lysvidd, vilket vore för fälttelegraftrupperna nödvändigt. Därvid hade utrönts, att förenämnda typ kunde med fördel användas även för fälttelegrafen, därest spegelns diameter bestämdes till 155 millimeter. Chefen för Fälttelegrafkåren hade därför i skrivelse till fortifikationsdepartementet anhållit, att heliografer snarast möjligt måtte anskaffas även för fälttelegraftrupperna, och därvid föreslagit, att å varje sektion borde medföras två heliografer.

Arméförvaltningens framställning.

På grund av vad sålunda förekommit, hemställde arméförvaltningen, att för anskaffande av 76 heliografer för fälttelegraftrupperna måtte av riksdagen äskas ett anslag av 24,700 kronor.

Med hänsyn till heliografens stora betydelse för den optiska signaleringen har under de senare åren dylik materiel anskaffats för infanteriets och kavalleriets räkning. Kostnaderna härför hava bestritts från anslaget till arméns munderingsutrustning. Vad ingenjörtrupperna angår, har visserligen modell å heliograf blivit fastställd för ingenjörkårerna, men då enligt gällande signalinstruktion för armén heliografer icke äro avsedda att ingå i dessa kårers utrustning, komma några sådana icke att för dem anskaffas.

Departementschefen.

För fälttelegraftrupperna, vilka i främsta rummet hava att sörja för det militära underrättelse- och förbindelseväsendets behöriga upprätthållande, hava några heliografer ännu icke blivit anskaffade. Att dessa trupper icke böra vara i saknad av ett så betydelsefullt signalmedel, synes mig uppenbart. Sedan de verkställda försöken givit vid handen, att den för övriga truppslag fastställda typen kan med viss

- [43.] ändring användas jämväl för fälttelegraftrupperna, torde tiden vara inne att gå i författning om anskaffandet åt dessa av erforderligt antal heliografer. Enligt verkställd beräkning skulle erfordras sammanlagt 76 apparater. Varje apparat med läderfodral, reservdelar och stativ betingar ett pris av 325 kronor, under förutsättning att ett större antal samtidigt beställes. Hela anskaffningskostnaden skulle alltså uppgå till $(325 \times 76 =)$ 24,700 kronor.

Då de under ordinarie byggnadsanslaget för fortifikationens övningar och materiel beräknade medlen icke lämna tillgång för ifrågasvarande kostnaders bestridande, torde särskilt anslag härför bära av riksdagen äskas.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *anskaffande av heliografer åt fälttelegraftrupperna* å extra stat för år 1917 anvisa ett anslag av 24,700 kronor.

J. Övningar.

1. **Arméns fält- och fälttjänstövningar, oförändrat ordinarie reservationsanslag** kronor 600,000: —

2. Vinterövningar.

Enligt 1914 års härordning skulle för möjliggörande av truppövningar vintertid anvisas ett nytt ordinarie anslag å 320,000 kronor under titel: vinterövningar, reservationsanslag. Då dylika övningar vore avsedda att anordnas redan vintern 1915—1916, föreslog Kungl. Maj:t 1915 års riksdag att i riksstaten för år 1916 upptaga ifrågasvarande anslag med hela det beräknade beloppet. Denna framställning blev av riksdagen bifallen.

Förberedande åtgärder för påbörjandet av vinterövningar från och med år 1916 äro nu vidtagna och komma sedermera sådana övningar att regelbundet fortgå. I riksstaten för år 1917 bör följaktligen upptagas:

Vinterövningar, oförändrat ordinarie reservationsanslag kronor 320,000: —

3. Det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

[44.]

Under år 1914 har verksamheten inom det frivilliga skytteväsendet varit mer än vanligt omfattande. Sålunda hava under året icke mindre än 107,231 nya medlemmar inskrivits. Ökningen har väsentligen omfattat medlemmar i beväringens första och andra uppbåd samt i landstormen. Antalet nybildade skytteföreningar uppgick till 137.

Det frivilliga
skytteväsen-
dets utveck-
ling.

Medlemsantalet i de frivilliga skytteföreningarna uppgick den 31 december 1914 till 238,214, därav 225,849 aktiva.

Av de aktiva medlemmarna hava 210,392 deltagit i skjutningarna, och av dessa hava 188,214 lossat de för åtnjutande av statsunderstöd föreskrivna 50 skarpa skott, utvisande i jämförelse med år 1913 en ökning av 42,036 anslagsberättigade skyttar.

Under år 1914 hava lossats 20,210,990 skarpa skott, därav i fältmässiga skjutningar omkring 2,500,000 skott.

För förvärvad skjutskicklighet hava under år 1914 utdelats följande statens utmärkelsetecken för skjutskicklighet:

100 diplom för riksmedalj,
137 riksmedaljer,
1,596 diplom för årtalsmärke,
1,016 skyttemärken av guld,
2,672 d:o » silver,
4,295 d:o » brons.

Enligt vad skytteförbundens överstyrelse meddelat, har även under år 1915 över hela riket visats stor livaktighet inom det frivilliga skytteväsendet, särskilt bland bevärings- och landstormsmän. Antalet i verksamhet varande skytteföreningar utgör för närvarande 2,465.

Uti den till 1915 års riksdag avlätna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till det frivilliga skytteväsendets befrämjande å extra stat för år 1916 anvisa ett anslag av 1,125,000 kronor samt medgiva, att av detta anslag ett belopp av 512,000 kronor, motsvarande ammunitionsbidraget, ställdes till förfogande av arméförvaltningens artilleridepartement för anskaffning av mobiliseringsammunition, mot det att departementet till skytteförbundens överstyrelse utlämnade 12,800,000 skarpladdade patroner m/94.

Nuvarande
anslag.

[44.]

Av det sålunda äskade beloppet beräknades:		
till skytteförbundens överstyrelse	kronor	64,800: —
» skytteförbunden	»	147,800: —
» skytteföreningarna:		
årsunderstöd à 2 kronor till		
160,000 skyttar, förslagsvis	kronor	320,000: —
ammunitionsbidrag till 160,000		
skyttar, förslagsvis	»	512,000: —
bibrag till nybildade skytteföre-		
ningar för anskaffande av		
målskjutningsmateriel	»	3,000: —
	»	835,000: —
till en riksskyttetävling i Göteborg, ordnande av		
skjutbanor och andra utgifter för det frivilliga		
skytteväsendet	»	77,400: —
Summa kronor		1,125,000: —

Riksdagen biföll, vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit. Till följd av den är från år ökade anslutningen till det frivilliga skytteväsendet och de på grund härav stegrade kraven på statens understöd ansåg riksdagen dock böra tagas under övervägande, huruvida icke statsunderstödet till skytteföreningarna skulle kunna utgå med ett lägre belopp för mycket unga skyttar för bedrivande av kammarskjutningsövningar och med det vanliga beloppet för övriga skyttar för bedrivande av skjutning med skarp ammunition.

Huvuddragen
av skytteför-
bundens över-
styrelses
framställning
för år 1917.

Uti skrivelse den 19 november 1915 har nu skytteförbundens överstyrelse genom sitt verkställande utskott anmält anslagsbehovet för år 1917 och därvid hemställt, att till det frivilliga skytteväsendets befrämjande måtte för år 1917 anvisas:

Till skytteförbundens överstyrelse	kronor	67,300: —
» skytteförbunden	»	179,600: —
» skytteföreningarna	»	1,010,500: —
» en riksskyttetävling i Örebro, ordnande av		
skjutbanor och andra utgifter för det fri-		
villiga skytteväsendet	»	92,600: —
Summa kronor		1,350,000: —

med rätt för Kungl. Maj:t att under följande år använda, vad av anslaget kan under år 1917 besparas.

Över överstyrelsens framställning har arméförvaltningen den 6 december 1915 avgivit yttrande. [44.]

Innan jag övergår till de särskilda huvudgrupper, vari anslaget är uppdelat, anhåller jag att, liksom föregående år skett, få yttra mig om de omständigheter, som ligga till grund för hithörande beräkningar, nämligen

Antalet anslagsberättigade skyttar.

Vid beräklandet av anslaget för år 1915 hade antalet anslagsberättigade skyttar upptagits till 148,000.

I överstyrelsens anslagsäskande för år 1916 beräknades samma antal till 160,000. Redan under år 1914 hade nämligen antalet anslagsberättigade så kraftigt ökats, att detsamma vid 1915 års ingång säkerligen komme att överstiga 150,000. Härtill komme, att landstormsmännen i betydande grad anslöte sig till skytteföreningarna.

1915 års
riksdag.

I enlighet härmed blev också i de för riksdagen framlagda beräkningarna antalet anslagsberättigade skyttar för år 1916 upptaget till 160,000.

I sin förutnämnda skrivelse den 19 november 1915 har nu överstyrelsen hemställt, att till grund för anslagsberäkningen och anslagsfördelningen för år 1917 måtte, med frångående av förut tillämpat beräkningssätt, enligt vilket nästföregående års skytteantal varit bestämmande, få läggas det antal, vartill de anslagsberättigade komme att uppgå under år 1915. Alltsedan det frivilliga skytteväsendets organiserande hade vid upprepade tillfällen framhållits såsom önskvärt och för verksamhetens bedrivande nödvändigt, att statsunderstöden till skytteföreningar och skytteförbund kunde så tidigt på året som möjligt och allra helst vid verksamhetsårets början komma skytteföreningar och skytteförbund tillhanda. Åtgärder hade visserligen i sådan riktning tidigare vidtagits, men det hade likväl visat sig, att någon avsevärd förbättring icke kunnat vinnas med bibehållande av nuvarande fördelningsgrunder för statsunderstödet utgående. Det hade i stället med tydlighet framträtt, att detta önskemål icke skulle kunna uppnås, utan att en mera ingripande omläggning vidtoges beträffande de nuvarande bestämmelserna. För närvarande utginge statsunderstödet till skytte-

Överstyrel-
sens före-
varande fram-
ställning.

[44.] föreningar och skytteförbund med det sistförflutna årets verksamhet såsom beräkningsgrund, under det att för utdelningen av ammunitionsbidraget i form av skarpladdade patroner lagts verksamheten under det år, som närmast föregått det nästförflutna året. Genom denna anordning hade det blivit möjligt för skytteföreningarna att kunna erhålla sin understödsammunition redan i januari månad, vilket visat sig vara synnerligen betydelsefullt för verksamhetens effektiva bedrivande. Det för år 1915 tillämpade förfaringssättet att till grund för fördelningen av ammunitionsunderstödet lägga verksamheten under det år, som närmast föregått det nästförflutna, erbjöde sålunda, efter vad erfarenheten redan nu givit vid handen, tvivelsutan största möjligheten att inom ramen av det tillvägagångssätt, som tillämpades rörande disponerandet av riksdagens anslag, redan vid verksamhetsårets början kunna tillhandahålla understödsammunition, och skulle även med fördel kunna tillämpas i fråga om det kontanta understödet. En sådan åtgärd skulle även i avsevärd grad underlätta arbetet med granskning av skytteföreningarnas årsrapporter och redovisningar såväl i skytteförbundens överstyrelse som ock i arméförvaltningen.

I händelse verksamheten under år 1915 finge läggas till grund för anslagsberäkningen och anslagsfördelningen under år 1917, skulle granskning av rapporter och redovisningar kunna ske i medio av år 1916 samt underdånigt förslag till plan för användningen av riksdagens anslag under år 1917 i så god tid under år 1916 av skytteförbundens överstyrelse avgivas, att dess fastställande kunde ske under sagda år och understöden till vederbörande utsändas i januari 1917. Men då skytteföreningar, som under år 1916 nybildades eller under året återupptagit verksamheten, efter att under något år hava varit passiva, med den anordning, som ovan föreslagits, icke skulle erhålla något understöd förrän år 1918, alltså efter två års förlopp, syntes det vara nödvändigt att för sådana skytteföreningar medgiva ett undantag, och föresloge överstyrelsen, att för under år 1916 nybildade skytteföreningar och för sådana äldre skytteföreningar, som under det året åter upptagit verksamheten, finge till grund för anslagsfördelningen läggas en den 1 oktober samma år avgiven rapport, upptagande till sagda dag anslagsberättigade medlemmar.

Antalet anslagsberättigade skyttar komme att vid utgången av år 1915 uppgå till 170,000 eller 10,000 mera än det för år 1916 beräknade. Enligt en med anledning av riksdagens förberörda uttalande i fråga om lägre understödsbelopp för mycket unga skyttar verkställd

utredning kunde beräknas, att av nämnda 170,000 skyttar 20,000 befunne sig i åldern 12—14 år. [44.]

I likhet med överstyrelsen har arméförvaltningen ansett, att åtskilliga fördelar skulle vinnas, därest beträffande fördelningen av de anslagsposter, som skulle utgå i förhållande till antalet skyttar, icke vidare komme att följas närmast föregående års skytteantal utan antalet för det därförut förlupna året, d. v. s. beträffande 1917 års anslag skytteantalet år 1915. Arméförvaltningen föreslog därför, att vid beräkningen för år 1917 av anslagsposterna till årsunderstöd och ammunitionsbidrag åt skytteföreningarna ett antal anslagsberättigade skyttar av 170,000 måtte bli bestämmade samt att lägre understödsbelopp måtte upptagas för ett beräknat antal av 20,000 unga skyttar i åldern 12—14 år.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Då även jag är av den uppfattningen, att det av överstyrelsen framställda förslaget angående anslagets beräkning och fördelning är ägnat att medföra avsevärda fördelar, finner jag mig böra tillstyrka bifall till samma förslag. De för år 1917 anslagsberättigade skyttarna torde följaktligen böra beräknas till 170,000, därav 20,000 i åldern 12—14 år och 150,000 i åldern över 14 år. Jag anser mig böra framhålla, att det ändrade beräkningssättet icke kommer att medföra någon höjning av anslaget.

Departements-
chefen.

Skytteförbundens överstyrelse.

I den av Kungl. Maj:t fastställda planen för användningen av ifrågavarande anslag finnas upptagna, bland annat, 4,700 kronor till arvode åt skrivbiträden.

Nuvarande
förhållanden.

Överstyrelsen har nu hemställt, att utöver nämnda post till skrivbiträden måtte beräknas 2,500 kronor för avlönande av en assistent åt sekreteraren. Till stöd härför har överstyrelsen anfört följande:

Överstyrel-
sens hem-
ställan.

På grund av skytterörelsens under de senare åren betydligt ökade omfattning och livaktighet hade göromålen å överstyrelsens expedition i hög grad ökats. Dessa göromål bestode icke allenast uti rena expeditionsgöromål, utan förekomme årligen vid skilda tillfällen verkställandet av olika slag av utredningar. Sålunda hade under år 1915 i och för beräkningen av anslagsbehovet å expeditionen verkställts en synnerligen omfattande utredning av åldrarna för samtliga medlemmar i de

- [44.] frivilliga skytteföreningarna och för närvarande arbetades å expeditionen med kartläggning av samtliga skjutbanor i riket, ett synnerligen mödosamt och tidsödande arbete, enär antalet skjutbanor utgjorde omkring 5,000, vilket dock hade sin stora betydelse såväl med hänsyn till de statsunderstöd, som för ändamålet anvisats, som ock med tanke på ordnandet av landstormsmännens skjutningar. Inom kort skulle påbörjas ett omfattande utredningsarbete i och för förslag om bestämmande av kompetens för rätt till statsunderstöd i skytteförening. Från myndigheter komme tid efter annan framställningar om upplysningar, som betingade vittgående utredningar och för den stora allmänheten vore skytteförbundens överstyrelse med den omfattning, skytterörelsen nu vunnit, en ständigt anlitad upplysningsbyrå. Överstyrelsens telefoner vore ständigt anlitate och antalet in- och utgående skrivelser i oupphörligt stigande. Det vore under sådana förhållanden en tvingande nödvändighet, att sekreteraren till sin hjälp erhöle en manlig assistent, som, förtrogen med skytteväsendets förhållanden, ej minst i praktiskt hänseende, kunde biträda honom i utövandet av hans ansvarsfulla och krävande befattning. Det vore ju även nödvändigt att vidtaga åtgärder för att icke i händelse av inträffande förfall för sekreteraren genom sjukdom eller annorledes, rubbningar skulle inträffa i handhavandet av skytteväsendets överledning. Till en sådan post lämpade sig icke kvinnliga biträden, och för att kunna erhålla en duglig och för sitt arbete intresserad person erfordrades sådana avlöningsförmåner, att en person därpå kunde existera, och under en årslön av 2,500 kronor syntes detta ej vara tänkbart.

Armé-
förvaltningen.

Arméförvaltningen har ansett sig icke kunna motsätta sig överstyrelsens förevarande förslag, särskilt med hänsyn därtill, att, vid förfall för sekreteraren, en tillräckligt kvalificerad person borde finnas för att övertaga ansvaret för arbetet å överstyrelsens expedition.

I likhet med vad fallet varit beträffande beräkningen av anslaget för år 1916, hade överstyrelsen upptagit det för anordnande av kurser för utbildning av instruktörer för de frivilliga skytteföreningarna avsedda beloppet, 15,000 kronor, under rubriken »Skytteförbunden». Enligt vad som framginge av 1915 års statsverksproposition vore emellertid dessa kurser avsedda att anordnas icke inom de särskilda skytteförbunden utan på ett visst antal platser inom landet, som befunnes vara härtill i alla avseenden mest lämpliga. Då kursernas anordnande därför lämpligen syntes böra anförtros åt överstyrelsen, vilken även borde erhålla i uppdrag att redovisa de härför anvisade medlen, hem-

ställde arméförvaltningen, att berörda anslagspost måtte uti beräkningen för år 1917 upptagas under rubriken »Överstyrelsen». [44.]

Ehuru jag icke vill bestrida, att en förstärkning av arbetskrafterna i överstyrelsens expedition kan vara av behovet påkallad, anser jag mig dock med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden icke kunna tillstyrka förslaget om anvisande av medel för anställande av en assistent åt sekreteraren. Härmed torde liksom med inrättandet över huvud taget av nya befattningar, vilka icke kunna sägas vara oavvisligen nödvändiga, böra anstå till ett kommande år.

Av skäl, som arméförvaltningen anfört, torde det under rubriken »Skytteförbunden» för närvarande beräknade beloppet å 15,000 kronor för utbildning av instruktörer för de frivilliga skytteföreningarna böra upptagas under förevarande rubrik.

Anslagsposten till skytteförbundens överstyrelse torde alltså böra upptagas med $(64,800 + 15,000 =) 79,800$ kronor.

Skytteförbunden.

I anslagsposten till skytteförbunden har skytteförbundens överstyrelse föreslagit förhöjning från 147,800 kronor till 179,600 kronor fördelat på följande poster:

Överstyrelsens
anslags-
begäran.

till pris vid skytteförbundens tävlingar i skolskjutning, från nuvarande 45,000 kronor till 60,000 kronor;

till understöd för fältmässigt anordnade skjutningar, från nuvarande 44,000 kronor till 60,000 kronor;

till extra understöd åt Dalarnas skytteförbund, från nuvarande 600 kronor till 1,200 kronor; samt

till extra understöd åt Jämtlands skytteförbund, från nuvarande 800 kronor till 1,000 kronor.

Understödet till tävlingar i skolskjutning hade utgått med oförändrat belopp, 45,000 kronor, sedan år 1911. Detta belopp skulle i första hand uppdelas emellan de 26 skytteförbunden, och det belopp, som komme på varje skytteförbund, skulle sedan ytterligare uppdelas på fem olika skjutklasser, vadan det för varje klass och skytt komme att bli synnerligen anspråkslösa belopp, som utginge till pris. Det högsta pris, som kunde komma att utgå till en skytt i högsta skjutklassen, utgjorde 50 kronor, men i regel utginge prisen endast med

Motiven till
överstyrelsens
anslags-
begäran.

- [44.] mycket små belopp, de flesta omkring 2 kronor. Dessa pris skulle då utgöra belöning och uppmuntran för ett helt års uppooffringar och strävanden och kunde naturligtvis i ingen mån ersätta, vad skytten själv fått personligen vidkännas för sitt deltagande i skytteverksamheten. Inom skytterörelsen rådde i fråga om statens anslag det förhållandet, att ju större livaktigheten bleve, desto mindre bleve i själva verket statens understöd per skytt räknat. Ty under det att statsunderstödet år 1893, då skytterörelsen endast räknade 6,022 anslagsberättigade skyttar, uppgick till 9 kronor 96 öre per skytt, utgjorde understödet för år 1914, då skytterörelsen kunde uppvisa ej mindre än 188,214 anslagsberättigade skyttar, endast 5 kronor 18 öre per skytt. Detta förhållande inverkade alldeles särskilt menligt på de till pris vid tävlingsskjutningar avsedda medlen. Ju mera rörelsen ginge framåt och därmed även skjutskickligheten steg, desto mindre bleve nämligen för varje år möjligheten att genom uppmuntran kunna vidmakthålla intresset hos skyttarna. Då det onekligen skulle vara tryggare för dem, som hade ledningen om hand, och rättvisare för skyttarna samt ändamålsenligare för syftet med statens understödjande av skytterörelsen, att särskilt understöden till pris utginge efter en enhetlig och på verkliga fakta grundad beräkningsnorm, kunde skytteförbundens överstyrelse icke annat än ånyo föreslå, att understödet till pris vid skolskjutning inom skytteförbunden måtte utgå efter en beräkning av 40 öre för anslagsberättigad skytt.

Vad nu anförts rörande understödet till pris vid skolskjutning, gällde även i lika grad *understödet till fältmässigt anordnade skjutningar*. Därtill komme, att av detta anslag även skulle bestridas kostnaderna för fältskjutnings anordnande såsom för handräckningsmanskap, materiel, instruktörer m. m., varigenom tillgången till pris avsevärt minskades. Då skytterörelsen alltjämt ökades i omfattning och nya skytteföreningar oupphörligt tillkomme, skulle denna viktiga utbildningsgren icke kunna så tillgodoses, som förhållanden och hänsyn till försvarets tillgodoseende ovedersägligen krävde.

Under de senare åren hade det tydligt visat sig, att de norrländska skytteförbunden hade mycket stora svårigheter att bekämpa för att kunna hålla sin verksamhet i jämnbredd med de övriga skytteförbunden i riket. Sådana svårigheter vore, bland andra, de stora avstånden och bristen på kommunikationer samt även befolkningens i regel stora fattigdom. Av sådana skäl hade de *extra understöden* förhöjts för Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens skytteförbund, men däremot icke för *Dalarnes och Jämtlands skytteförbund*, ehuru väl

svårigheterna för dessa förbund vore enahanda som för de förstnämnda, [44.] särskilt vad beträffade den nordliga delen av Dalarne och Härjedalen. Intresse för deltagandet i frivilliga skjutövningar vore nog även där till finnandes, men svårigheterna vore så betydande, att det för dessa landsdelars vidkommande krävdes särskilda åtgärder. Under sådana förhållanden ansåge skytteförbundens överstyrelse det som en skyldighet att för dessa två förbund hemställa om förhöjning av deras extra understöd.

Vad beträffade beräkningen av anslagsposterna till pris vid tävlingar i skolskjutning samt till understöd för fältmässigt anordnade skjutningar, ansåge arméförvaltningen, att då i det yttrande till statsrådsprotokollet, som åtföljde 1912 års statsverksproposition angående beräkningen av utgifterna under fjärde huvudtiteln för år 1913, uttalats, att antalet anslagsberättigade skyttar framdeles icke borde uttryckligen angivas såsom normerande grund för dessa posters beräkande, samma poster för år 1917 borde upptagas till bestämda, utan hänsyn till skytteantalet beräknade belopp. Någon höjning av dessa poster syntes för övrigt icke kunna ifrågakomma, därest anslagsökningen i dess helhet skulle kunna behörigen begränsas.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Såsom jag redan uti mitt till statsrådsprotokollet den 14 januari 1915 avgivna yttrande rörande anslagsberäkningen för år 1916 framhöll, anser jag, att anslagsposterna till pris vid tävlingar i skolskjutning och till understöd för fältmässigt anordnade skjutningar fortfarande böra upptagas till bestämda, utan hänsyn till antalet anslagsberättigade skyttar beräknade belopp. På grund av den utveckling, som skytterörelsen under de senare åren nått, och med hänsyn till de fältmässigt anordnade skjutningarnas stora betydelse för skyttarnas utbildning torde den härfor avsedda posten böra höjas med 10,000 kronor eller från 44,000 kronor till 54,000 kronor. Däremot anser jag mig av skäl, som arméförvaltningen anfört, för närvarande icke kunna tillstyrka någon höjning av anslagsposten till pris vid tävlingar i skolskjutning.

Departements-
chefen.

De skytteförbund, som för närvarande åtnjuta extra understöd äro: Norrbottens skytteförbund med 4,000 kronor, Västerbottens och Väster-norrlands skytteförbund med varter 2,000 kronor, Jämtlands skytteförbund med 800 kronor samt Dalarnas och Värmlands skytteförbund med varter 600 kronor. Med hänsyn till vad överstyrelsen anfört, torde en höjning av de till Jämtlands och Dalarnas skytteförbund utgående understöden vara av behovet påkallad, och finner jag mig böra

[44.] tillstyrka, vad överstyrelsen härutinnan föreslagit. Härav föranledes en anslagsökning av 800 kronor.

I enlighet med vad jag förut anfört, bör förevarande anslagspost minskas med de under rubriken »Överstyrelsen» upptagna 15,000 kronor för utbildning av instruktörer för skytteföreningarna.

Anslagsposten till skytteförbunden, nu 147,800 kronor, bör således å ena sidan ökas med 10,800 kronor och å andra sidan minskas med 15,000 kronor samt följaktligen upptagas med 143,600 kronor.

Skytteföreningarna.

Överstyrelsens
anslags-
begäran.

I anslagsposten till skytteföreningarna har skytteförbundens överstyrelse föreslagit en höjning från 835,000 kronor till 1,010,500 kronor.

Den äskade förhöjningen är föranledd, dels därav att antalet anslagsberättigade skyttar för år 1917 beräknats till 170,000, dels därav att årsunderstödet upptagits till 2 kronor 25 öre för en var av 150,000 äldre skyttar och till 1 krona 25 öre för en var av 20,000 unga skyttar i stället för såsom förut till 2 kronor för varje skytt samt att ammunitionsbidraget beräknats efter 4 kronor eller 100 patroner för en var av förenämnda 150,000 äldre skyttar och efter 2 kronor 25 öre för en var av 20,000 yngre skyttar i stället för såsom hittills efter 3 kronor 20 öre eller 80 patroner för varje skytt.

Motiven till
överstyrelsens
anslags-
begäran.

Vad förhöjningen av *årsunderstödet* angår, har överstyrelsen såsom skäl härför framhållit de avsevärda kostnader, som skytteföreningarna och givetvis därmed de enskilda medlemmarna finge vidkännas för skytteverksamhetens uppehållande. Detta förhållande hade, såsom ock överstyrelsen tidigare anfört, blivit avsevärt mera kännbart, sedan det kontanta ammunitionsbidraget förändrats till att utgå i form av skarpa patroner, i det att bland annat föreningarna måste anskaffa medel för att kunna för de yngre skyttarna inköpa erforderlig övningsammunition.

Vid en med anledning av 1915 års riksdags förenämnda uttalande angående nedsättning av statsunderstödet åt mycket unga skyttar verkställd utredning hade framgått, att under förutsättning av kontant understöd för bedrivande av kammarskjutningsövningar en reducering å tillsammans omkring 50,000 kronor skulle kunna göras i understödet till skytteföreningarna. I sådant syfte föresloge överstyrelsen, att statsunderstöd icke skulle få beräknas för medlemmar under 12 års ålder och att för medlemmar i åldern 12—14 år ett lägre understöd skulle

få utgå, därutav dels årsunderstöd med 1 krona 25 öre och dels kontant ammunitionsbidrag med 2 kronor 25 öre för skjutning med kammareller övningsammunition. Medgivande att använda detta senare slag av ammunition ansåge skytteförbundens överstyrelse för sin del vara nödvändigt, enär det icke syntes bliva möjligt för alla skytteföreningar att kunna anskaffa för kammarskjutning erforderlig materiel, och då förberedande skjutövningar med fördel kunde utföras medelst användande av övningsammunition. Införande av kammarskjutningsövningar för unga skyttar såsom en utväg att kunna begränsa anslagsbehovet, vore även nödvändigt för att, bättre än hittills kunnat ske, sörja för en rationell skjutundervisning för dessa yngre skyttar.

I fråga om *ammunitionsbidraget till skarp ammunition* vidhölle skytteförbundens överstyrelse sitt ofta framförda önskemål, att varje skytt måtte kunna tilldelas 100 fria skott, vilket torde vara ett minimum för att någon verklig utbildning i skjutning skulle kunna vinnas. För att det frivilliga skytteväsendet skulle kunna fylla sin uppgift, vore det första villkoret, att skyttarna bereddes tillgång till fri eller åtminstone delvis fri ammunition. Skulle detta krav åtminstone i den utsträckning, som hittills skett, icke kunna tillgodoses, skulle detta för visso bliva ett ödesdigert slag mot rörelsen i dess helhet. Att den ammunitions-mängd, som för närvarande av staten såsom understöd utdelades till det frivilliga skytteväsendet, icke vore tillräcklig, framginge med all önskvärd tydlighet av det faktum, att under år 1914 å de frivilliga skytteföreningarnas skjutbanor lossats över 20 miljoner protokollförda skott, under det att statens ammunitionsunderstöd utgjort icke fullt 12 miljoner patroner. Skillnaden vore dock större än 8 miljoner, enär särskilt vid fältskjutningar ej alla lossade skott bleve protokollförda. Oaktat denna betydande skottmängd bleve det i medeltal endast omkring 100 skott per skytt, vilket från övningssynpunkt måste anses alltför lågt. Att det icke vore större, berodde ingalunda på bristande lust för skjutning, utan hade allenast sin grund uti de stora kostnader, som den enskilde för fullgörande av denna fosterländska medborgarplikt måste underkasta sig. Skulle sålunda det till skytteföreningarna utgående ammunitionsunderstödet för framtiden icke komma att beräknas efter samma pris för patron, som hittills tillämpats, så funnes intet annat att göra än att vidtaga en motsvarande höjning av anslaget. Då Kungl. Maj:t och riksdagen från och med år 1914 vidtagit den ändring i sättet för ammunitionsunderstödet utgående, att detta, från att hava utgått i kontant understöd, skulle utgå i form av skarpa patroner, i syfte att därigenom en hastigare förbrukning av den äldre mobiliseringsammu-

- [44.] nitionen för övergång till spetskuleammunition skulle ske, hade överstyrelsen förklarat sig beredvillig att därtill medverka, ehuru styrelsen väl insett de olägenheter, som detta i flera avseenden skulle komma att medföra för skytteföreningarna. Det skulle sålunda vara i högsta grad beklagligt, om skytteväsendet utan egen förskyllan skulle försättas uti en för dess bestånd högeligen farlig belägenhet. För att i någon mån utjämna olägenheterna av berörda förändring i sättet för ammunitionsunderstödet utgående hade skytteföreningarna medgivits rätt att behålla tomhylsorna, varigenom det varit möjligt för dem att kunna för sina unga skyttar bereda möjlighet till förberedande skjutövningar genom användande av kammarskjutnings- och övningsammunition. Skulle denna förmån nu frångåttas skytteföreningarna, så skulle desamma alldeles frånhandas möjligheten till skjutning utöver det antal patroner, som av staten tilldelades dem såsom understöd. För att kunna skjuta mera skulle de nödgas till betungande utgifter för inköp av tomhylsor, utan att likväl kunna av staten erhålla det för sådant ändamål nödvändiga kontanta ammunitionsbidraget. Skulle ett återtagande av förmånen att få behålla tomhylsorna verkligen ifrågasättas, då finge detta icke utsträckas att omfatta alla tomhylsor, utan åtminstone inskränkas därhän, att skytteföreningarna hade tillgång till det för omladdning nödvändiga antalet dylika. Under alla tider hade ammunitionsfrågan för skytteintressets utbredning och vidmakthållande varit grundvillkoret, och då ovedersägligen statsunderstödet i detta avseende, såsom det gäves, ingalunda vore för stort, utan i stället alldeles otillräckligt, vore det av högsta nöd påkallat, att i detsamma icke några inskränkningar vare sig i den ena eller andra formen vidtoges.

Arméförvaltningens
yttrande.

Vad anginge det belopp, som borde av riksdagen äskas såsom *årsunderstöd*, ansåge arméförvaltningen, att då det årsunderstöd, som komme varje skytteförening till del, vore avsett att lämna tillgång till sådana utgifter som för pris, för anställande av skytteinstruktörer m. fl. sådana ändamål, vilka erfordrade ett på förhand beräkneligt anslagsbelopp för varje skytt, anslagsposten i fråga borde upptagas *förlagsvis* med visst belopp för skytt. I likhet med vad under flera föregående år varit fallet, funne arméförvaltningen sig dock icke kunna tillstyrka överstyrelsens förslag om höjning av detta belopp för de äldre skyttarna utöver det förutvarande eller 2 kronor. Departementen föresloge följaktligen, att posten upptoges med ett förlagsvis beräknat belopp av $(20,000 \times 1 \text{ krona } 25 \text{ öre}) + (150,000 \times 2 \text{ kronor}) = 325,000 \text{ kronor}$.

Beträffande anslagsposten till ammunitionsbidrag har arméförvaltningen anført, att då artilleridepartementet ej kunde in natura tillhandahålla *kammar- eller övningsammunition för skyttar i åldern 12—14 år*, arméförvaltningen funne sig böra tillstyrka överstyrelsens förslag, att för ifrågavarande ändamål beräknades ett belopp av 2 kronor 25 öre för en var av 20,000 skyttar eller tillhopa 45,000 kronor. Beträffande den närmare användningen av detta belopp, som under anslaget borde upptagas såsom fast, så att detsamma icke finge överskridas, om till äventyrs flera skyttar än de beräknade bleve anslagsberättigade, borde föreskrivas, att beloppet ställdes till förfogande för skytteförbundens överstyrelse för att bland skytteföreningarna fördelas i förhållande till antalet unga skyttar, som under år 1915 blivit anslagsberättigade.

Vad *anslaget för skjutning med skarp ammunition för skyttar över 14 år* anginge, hade överstyrelsen hemställt, att detta anslag skulle såsom under åren 1914—1916 utgå i form av 6,5 mm. skarpa patroner från kronans förråd efter ett pris av högst det för sagda år fastställda, d. v. s. 4 öre för styck, samt efter en beräkningsgrund av 4 kronor (eller 100 patroner) för anslagsberättigad skytt, innebärande en ökning av den under sagda år tillämpade beräkningsgrunden, uppgående till 80 öre (eller 20 patroner) för skytt. Med hänsyn till bestämmelserna i kungl. brevet den 12 augusti 1915 angående vissa anvisningar i fråga om äskandet av anslag för år 1917, och då dessutom det beräknade patronpriset högst väsentligt måste ökas, ansåge sig arméförvaltningen ej kunna för nämnda år tillstyrka den av överstyrelsen föreslagna ökning av beräkningsgrunden till 100 patroner för skytt, utan syntes densamma böra sättas till högst den under föregående år använda, 80 patroner för skytt.

Av Kungl. Maj:ts proposition till 1913 års riksdag framginge, att det för ammunitionsutlämning mot ersättning direkt från skytterörelsens anslag bestämda priset av 4 öre för styck, vilket med 2 öre understeg dåvarande självkostnadspris, motiverats av ifrågasatt övergång till ny ammunition. Genom den härigenom vunna ökade omsättningen av arméns befintliga mobiliseringsförråd av gammal ammunition skulle en snabbare övergång till ny ammunition möjliggöras, vilket skulle uppväga den förlust av 2 öre för patron, som åsamkades arméns anslag till mobiliseringsammunition. Med anledning av den avsevärda prisstegringen på råvaror m. m., som orsakats av nu pågående krig, hade emellertid självkostnadspriset på skarpa patroner betydligt ökats, och måste detta pris för närvarande beräknas till 8 öre för

- [44.] patron. Härigenom skulle, med bibehållande enligt överstyrelsens förslag av ersättningspriset, 4 öre för styck, anslaget till mobiliseringsammunition drabbas av en förlust av 4 öre för till skytterörelsen utlämnad patron, eller med andra ord, den av skytterörelsen på dylikt sätt erlagda ersättningen skulle täcka kostnaden för nyanskaffning av endast halva antalet av de patroner, som från arméns mobiliseringsförråd skulle för sagda ändamål utlämnas. Enligt den för år 1916 av riksdagen bestämda patronutlämningen till skytterörelsen, uppgående till 12,800,000 patroner, utgjorde denna förlust sammanlagt 512,000 kronor, vilket betydde en minskning av 6,400,000 patroner i det antal, som annars skulle för beviljat anslag till mobiliseringsammunition hava tillförts mobiliseringsförrådet. Att även för kommande år låta ett för visst ändamål beviljat anslag vidkännas så stora kostnader för annat ändamål än det vore avsett för, även om detta senare ändamål vore av så stor betydelse, som fallet vore med skytterörelsen, skulle enligt arméförvaltningens förmening vara oriktigt. Skulle således ammunitionsbidraget till skytterörelsen fortfarande utgå i form av skarpa patroner, borde det beräknade ersättningspriset för dessa höjas till antingen 6 öre för patron jämte skyldighet för skytterörelsen att till kronan avgiftsfritt återställa tomhylsor och laddramar till ett antal motsvarande 50 procent av den på detta sätt utlämnade ammunitionen, vilket betalningssätt vore det för statens ammunitionsanskaffning fördelaktigaste, eller 7 öre per styck utan återlämningsskyldighet av hylsor och laddramar, vilka båda förslag med hänsyn till nuvarande värdet av återlämnade tomhylsor m. m. kunde, ekonomiskt sett, anses jämnställda.

Den förlust, som på grund av nu föreslagna priser fortfarande skulle drabba anslaget till mobiliseringsammunition, torde i viss mån uppvägas av den ökade omsättning av ammunition i mobiliseringsförrådet, som härigenom vunnas.

Med hänsyn därtill, att, så länge nu pågående krig varade, arméns mobiliseringsförråd av ammunition borde ökas i största möjliga utsträckning, som tillverkning härav inom landet medgäve, uppstode frågan, huruvida det ej vore lämpligt, att ifrågakvarande ammunitionsbidrag in natura tillsvidare alldeles upphörde och i stället skytterörelsen, i likhet med vad före år 1914 varit fallet, erhöles sitt ammunitionsanslag kontant. Ett sådant förfaringssätt torde dock medföra svårigheter för skytterörelsen, som då för erhållande av ammunition (omladdad eller nytillverkad) vore hänvisad till den privata industrien och skytteföreningarnas eventuella egna resurser. Under innevarande år hade det visat

sig, att den privata industrien under nu rådande förhållanden ej kunnat förse skytterörelsen med tändhattar ens för eget behov, som erfordrades utöver den av kronan under året tillhandahållna ammunitionen, utan hade artilleridepartementet mot ersättning måst tillhandahålla stora partier dylika. Om, under förutsättning att nu rådande kris fortfarande även under år 1917, den från kronans förråd tillhandahållna ammunitionen in natura skulle indragas, torde det, för att skytterörelsen för sina kontant anslagna medel skulle kunna erhålla någon ammunition, bliva erforderligt, att artilleridepartementet mot ersättning tillhandahölle alla för skytteammunitionen erforderliga tändhattar. Dessas antal, lågt beräknat, torde uppgå till minst 20,000,000 stycken, vilket antal dock departementet med hänsyn till sin egen ammunitionstillverkning sannolikt ej skulle kunna avvara. För skytterörelsen skulle en synnerligen kännbar ammunitionsbrist härigenom bliva följden. På grund härav ansåge arméförvaltningen, att ammunitionsbidragets utgående i form av skarpa patroner borde bibehållas, dock med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena framdeles skulle så påfordra, utbyta detsamma mot kontant bidrag till motsvarande belopp.

Om, såsom förut frambållits, beräkningsgrunden i överstyrelsens förslag till ammunitionsbidrag, 100 patroner à 4 öre per skytt, ändrades till 80 patroner à 6 öre jämte återlämningskyldighet av 50 procent hylsor, varigenom häremot svarande anslagsbelopp för skytt höjdes från av överstyrelsen föreslagna 4 kronor till 4 kronor 80 öre, medförde detta en höjning av ifrågavarande anslagsposts sammanlagda belopp från av överstyrelsen föreslagna 600,000 till 720,000 kronor, under det att sagda anslagspost för år 1916 vore upptagen till 512,000 kronor. Denna till synes stora ökning av anslagsposten innebure dock ej någon verklig ökning av statens sammanlagda bidrag till skytterörelsen, ty, som ovan påvisats beträffande förhållandena under år 1916, utgjordes statens bidrag för skytterörelsens ammunition ej blott av sistberörda å skytterörelsens statsanslag upptagna 512,000 kronor utan även av prisskillnaden mellan anskaffningskostnadspriset och det för utlämnningen till skytterörelsen fastställda ersättningspriset, vilken prisskillnad, som för år 1916 kunde beräknas till 512,000 kronor, ehuru den rätteligen bort gäldas av skytteanslaget, belastade statsanslaget till mobiliseringsammunition. Ökningen av skytterörelsens anslagspost till skarp ammunition upp till ovanberörda 720,000 kronor innebure således endast, att arméns ammunitionsanslag befriades från vissa kostnader, som ej vore avsedda att bestridas från detta anslag, och att dessa kostnader överfördes till det anslag, vartill desamma rätteligen hörde. Den kostnad,

[44.] som trots det föreslagna höjda ammunitionspriset kvarstode å arméns ammunitionsanslag, torde dock, såsom ovan framhållits, uppvägas av fördelen med hastigare omsättning av ammunitionen.

Visserligen skulle i här föreliggande fall anslaget till skytterörelsens befrämjande kunna nedbringas genom att för antalet av överstyrelsen angivna anslagsberättigade skyttar, 150,000 stycken, i stället för det för åren 1914—1915 beräknade patronantalet för skytt, eller 80, beräkna ett lägre antal, exempelvis 70. Ehuru härigenom ifrågasvarande post skulle minskas med 90,000 kronor, ansåge arméförvaltningen sig dock, med hänsyn till det avbräck, skytterörelsen härigenom skulle lida, ej kunna förorda en sådan åtgärd.

På grund härav hemställde arméförvaltningen, att ammunitionsbidraget för skjutning med skarp ammunition måtte få utgå i form av 6,5 mm. skarpa patroner m/94 efter ett pris av 6 öre för styck jämte återlämningskyldighet av hylsor och laddramar till ett antal motsvarande 50 procent av den utlämnade ammunitionen. Efter en beräkning av 80 patroner för varje under år 1915 anslagsberättigad skytt över 14 års ålder och ett beräknat antal skyttar av 150,000, skulle alltså under skytteanslaget behöva uppföras ett belopp av $(80 \times 0.06 \times 150,000 =)$ 720,000 kronor, vilket borde ställas till artilleridepartementets förfogande mot skyldighet att på angivna villkor tillhandahålla skytterörelsen 12,000,000 patroner; dock med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena framdeles skulle så påfordra, utbyta utlämningen av patroner in natura mot kontant utbetalning av motsvarande belopp.

Departements-
chefen.

Såsom förut nämnts, har nästlidet års riksdag ansett det böra tagas under övervägande, huruvida icke statsunderstödet till skytteföreningarna skulle kunna utgå med ett lägre belopp för mycket unga skyttar för bedrivande av kammarskjutningar och med det vanliga beloppet för övriga skyttar för bedrivande av skjutning med skarp ammunition. Den av skytteförbundens överstyrelse med anledning härav verkställda utredningen har givit vid handen, att därest kontant bidrag lämnas för bedrivande av kammarskjutningar, en dylik anordning skulle medföra en icke oväsentlig besparing. Vid sådant förhållande och då införandet av kammarskjutningar för unga skyttar, enligt vad överstyrelsen såväl nu som tillförene framhållit, är av stor betydelse för en rationell skjututbildning, finner jag mig böra tillstyrka, att det beräknade antalet anslagsberättigade skyttar med hänsyn till årsunderstödet och ammunitionsbidragets beräknande uppdelas, på sätt överstyrelsen föreslagit, i två klasser, av vilka den ena omfattar skyttar över 14 år och den

andra skyttar i åldern 12—14 år. I enlighet med vad förut anförts, torde antalet skyttar i den förra klassen böra beräknas till 150,000 och i den senare till 20,000. [44.]

Vad årsunderstödet till äldre skyttar angår, har överstyrelsen upprepat sin under en följd av år gjorda framställning, att detta måtte höjas från 2 kronor till 2 kronor 25 öre för skytt. I likhet med arméförvaltningen anser jag mig icke kunna tillstyrka denna framställning. En höjning av årsunderstödet skulle, liksom ock den av överstyrelsen föreslagna höjningen av ammunitionsbidraget, icke blott för år 1917 utan även för framtiden påverka slutsumman av det erforderliga anslaget till skytterörelsens främjande i sådan omfattning, att de årliga ökningarna i detsamma komme att vida överstiga de belopp, som under de senare åren kunnat anvisas för ändamålet. För ifrågavarande ändamål torde alltså böra beräknas förslagsvis ($150,000 \times 2 =$) 300,000 kronor.

Årsunderstödet till skyttar i åldern 12—14 år har av överstyrelsen och arméförvaltningen föreslagits till 1 krona 25 öre för skytt. Då årsunderstödet till ifrågavarande skyttar synes böra utgå med hälften av det för äldre skyttar bestämda, anser jag detta belopp böra nedsättas till 1 krona för skytt. Förevarande post torde följaktligen böra upptagas med förslagsvis 20,000 kronor.

I fråga om ammunitionsbidraget åt skyttar i åldern 12—14 år finner jag mig böra tillstyrka, vad arméförvaltningen härutinnan föreslagit. Denna post torde alltså böra beräknas efter 2 kronor 25 öre för skytt men under anslaget upptagas såsom fast och fördelas bland skytteföreningarna i förhållande till antalet under år 1915 anslagsberättigade skyttar i nyssnämnda ålder. För ändamålet skulle alltså erfordras ($20,000 \times 2,25 =$) 45,000 kronor.

Vad ammunitionsbidraget åt äldre skyttar angår, torde av förut angivet skäl den hittills följda beräkningsgrunden, eller 80 patroner för var och en av de anslagsberättigade skyttarna, böra bibehållas. Likaledes anser jag, i överensstämmelse med vad arméförvaltningen föreslagit, att ammunitionsbidraget fortfarande bör utgå i form av skarpladdade patroner m/94.

Med avseende å det pris, som bör för ammunitionen beräknas, tillåter jag mig erinra därom, att då Kungl. Maj:t med anledning av väckt förslag om övergång från den för närvarande vid armén brukade ammunitionen m/94 till spetskuleammunition, i enlighet med vad chefen för generalstaben ävensom försvarsberedningarna hemställt, föreslog 1913 års riksdag, att hela ammunitionsbidraget till skytteföre-

- [44.] ningarna skulle valveras i patroner m/94, Kungl. Maj:t ansåg, att denna valvering borde ske efter ett pris av 4,8 öre för varje patron utan skyldighet för skytteföreningarna att återlämna patronhylsorna. Riksdagen, som fann Kungl. Maj:ts förslag välbetänkt, ansåg sig emellertid med hänsyn till de befarade olägenheter för skytteföreningarna, ammunitionsbidragets valvering i patroner skulle kunna medföra, böra sänka priset å varje patron från 4,8 öre till 4 öre utan skyldighet att återlämna hylsorna. Riksdagen fann en sådan prisnedsättning böra så mycket mera vidtagas, som det av Kungl. Maj:ts utredning rörande ifrågasatt övergång till spetskuleammunition framginge, att även med en dylik prissänkning och i följd därav möjliggjord ökad ammunitionsförbrukning genom skytteföreningarna ett avsevärt parti patroner m/94 på grund av sådan övergång komme att erhålla allenast skrotvärde.

Av vad sålunda förekommit framgår, att det nuvarande priset av 4 öre för patron av riksdagen fastställts dels med hänsyn till skytteföreningarnas intresse, dels ock ur den synpunkten att detsamma jämväl vore för staten fördelaktigt vid en eventuell övergång till spetskuleammunition.

Arméförvaltningen har nu föreslagit, att ammunitionsbidragets valvering i patroner måtte ske efter ett pris av 6 öre för patron med skyldighet för skytteföreningarna att återlämna hylsor och laddramar till ett antal motsvarande 50 procent av den utlämnade ammunitionen, samt att förevarande anslagspost med anledning härav måtte upptagas till 720,000 kronor eller 240,000 kronor mera än som enligt hittills följda beräkningsgrunder skulle utgå.

Vad arméförvaltningen sålunda föreslagit, anser jag mig icke kunna tillstyrka. Då riksdagen år 1913 fastställde det nuvarande valveringspriset till 4 öre för patron utan återlämningskyldighet av hylsor och laddramar beräknades statens självkostnadspris till 6 öre för patron. Den förlust av 2 öre för patron, mobiliseringsanslaget därigenom fick vidkännas, ansågs emellertid uppvägas av fördelen av en hastigare omsättning av mobiliseringsförrådet vid övergång till ny ammunition. Enligt vad arméförvaltningen meddelat, skulle med bibehållande av det nuvarande valveringspriset denna förlust komma att uppgå till 4 öre på grund därav, att statens självkostnadspris numera uppgår till 8 öre för patron. Det gäller då att tillse, huruvida icke denna förlust kan på något sätt nedbringas.

Enligt nuvarande bestämmelser äro skytteföreningarna icke skyldiga att till artilleridepartementet återlämna patronhylsor och laddramar. Dessa representera givetvis ett icke obetydligt värde, och arméförvalt-

ningen har ju också hemställt, att hylsor och laddramar, motsvarande 50 procent av det utlämnade patronantalet, skulle till artilleridepartementet återställas. Enligt vad jag inhämtat, kan värdet å dessa hylsor jämte tillhörande laddramar för närvarande uppskattas till i genomsnitt 2 öre stycket. Genom att stadga skyldighet för skytteföreningarna att återlämna samtliga hylsor och laddramar skulle således förlusten för mobiliseringsanslaget nedbringas till samma belopp, som vid tiden för fastställandet av det nuvarande valveringspriset.

En dylik återlämningsskyldighet torde kunna föreskrivas utan att skytterörelsen därigenom åsamkas allt för stora svårigheter. Till skytteföreningarna hava utlämnats för år 1914 10,800,000 patroner och för år 1915 11,840,000 patroner. Antalet patroner, som innevarande år utlämnas, uppgår till 12,800,000. Vid ingången av år 1917 böra skytteföreningarna i och för omladdning hava tillgång å ett högst avsevärt antal tomhylsor. Enligt vad jag inhämtat, pläga hylsorna inom skytteföreningarna omladdas i genomsnitt tre gånger, understundom ända upp till fem gånger. Även om man tager hänsyn endast till de patroner, som under innevarande år utlämnas, komma således skytteföreningarna att genom omladdning bliva i tillfälle att lossa inemot 40,000,000 skott. Det synes mig under sådana förhållanden icke böra möta något hinder att för år 1917 föreskriva, att samtliga hylsor och laddramar skola av skytteföreningarna återställas till artilleridepartementet. Skytteförbundens överstyrelse torde i sådant fall icke underlåta att fästa vederbörande skytteföreningars uppmärksamhet på angelägenheten av att i möjligaste mån ekonomisera med de tomhylsor, varöver de under innevarande år komma att disponera.

Med den nu ifrågasatta anordningen skulle mobiliseringsanslaget allt fortfarande få vidkännas vissa kostnader för det frivilliga skytteväsendet. Dessa kostnader torde emellertid uppvägas av den fördel, som en raskare omsättning av mobiliseringsförrådet otvivelaktigt innebär. Visserligen är frågan om en övergång till ny ammunitionstyp för närvarande icke aktuell, och ovisst är, när densamma åter kan komma upp på dagordningen, men då av skäl, som arméförvaltningen anför, mobiliseringsförrådet av ammunition bör ökas i största möjliga utsträckning, måste man givetvis också sörja för, att detta kan inom behörig tid omsättas. Under förutsättning att mobiliseringsförrådet skall kunna hållas uppe i det antal patroner, som ur krigsberedskapens synpunkt måste betraktas som ett minimum, kan emellertid en omsättning icke äga rum utan att skytterörelsen deltagar i densamma. Skytterörelsens med-

[44.] verkan i förevarande hänseende måste alltså tillmätas en synnerligen stor betydelse.

På grund av vad jag sålunda anført, anser jag, att ifrågavarande ammunitionsbidrag bör bestämmas till $(80 \times 150,000 \times 0,04 =)$ 480,000 kronor. Detta belopp torde ställas till förfogande av arméförvaltningens artilleridepartement för anskaffning av ny ammunition, mot det att till skytteförbundens överstyrelse utlämnas 12,000,000 skarpladdade patroner m/94 med skyldighet för överstyrelsen att till artilleridepartementet återställa tomhylsor och laddramar. I likhet med vad arméförvaltningen föreslagit, anser även jag, att det bör medgivas Kungl. Maj:t rätt, att därest förhållandena skulle sådant påkalla, till överstyrelsen kontant utbetala förenämnda belopp, 480,000 kronor.

Anslagsposten till skytteföreningarna torde alltså bära upptagas till sammanlagt 848,000 kronor.

Ordnanande av skjutbanor och andra utgifter för det frivilliga skytteväsendet.

Överstyrel-
sens anslags-
begäran.

Under denna anslagspost, som för år 1916 utgör 77,400 kronor, därav 10,000 kronor för en riksskyttetävling i Göteborg, har överstyrelsen äskat dels 82,600 kronor till skjutbanors anordnande, dels ock 10,000 kronor till en riksskyttetävling i Örebro under år 1917.

I fråga om anslaget till *skjutbanors anordnande* har överstyrelsen anført, att stort behov därav fortfarande förefunnes, i det att för närvarande hos skytteförbundens överstyrelse inneläge ansökningar om sådant understöd till ett sammanlagt belopp av 183,128 kronor 39 öre. Det av överstyrelsen föreslagna beloppet 82,600 kronor syntes alltså vara väl behöfligt.

Beträffande det begärda beloppet till en *riksskyttetävling i Örebro* har överstyrelsen framhållit, att det för främjande av intresset för det frivilliga skytteväsendets strävanden visat sig vara särdeles gagneligt, att tid efter annan på olika platser i landet allmänna tävlingsskjutningar kunde anordnas de år, dylik tävling icke avhållits i huvudstaden. De allmänna tävlingsskjutningar, som sålunda med understöd av statsmedel anordnats på skilda platser i riket, såsom i Visby år 1911, i Östersund år 1912 och i Malmö år 1914, hade för de kringliggande skytteföreningarna varit till god hjälp i utövandet av deras verksamhet. På samma gång som dessa tävlingar erbjöde en möjlighet till belöning åt skyttarna för vad de oftast under en lång följd av år offrat för sitt deltagande i frivilliga skjutövningar, vore de att betrakta som offentliga uppvisningar av vunna resultat. Såsom numera dessa riksskyttetävlingar

vore anordnade, vore de i hög grad fostrande och hade även för de [44.]
enskilda skytteföreningarna en stor instruktiv betydelse.

Med hänsyn till den av arméförvaltningen såsom nödvändig an-
sedda betydliga ökningen i anslaget till skytteföreningarna har armé-
förvaltningen ansett sig icke kunna tillstyrka den av överstyrelsen före-
slagna höjning i det belopp, som skulle avses till »understöd för an-
ordnande av skjutbanor och andra utgifter för det frivilliga skytte-
väsendet» eller från 67,400 kronor till 82,600 kronor. För avjämnande
av hela anslagets slutsumma borde posten sänkas till 66,900 kronor.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

De av överstyrelsen begärda medlen, 10,000 kronor, för avhållandet
av en riksskyttetävling i Örebro 1917 ansåge arméförvaltningen böra
under anslaget uppföras.

Mot vad arméförvaltningen sålunda föreslagit, har jag icke annat
att erinra, än att posten till understöd för anordnande av skjutbanor
m. m. torde för avjämnande av anslagets slutsumma böra upptagas till
68,600 kronor.

Departements-
chefen.

Ifrågasatt bestämmelse om rätt att diponera besparingar å anslaget.

Överstyrelsen har i likhet med föregående år anhållit, att Kungl.
Maj:t måtte utverka riksdagens medgivande att under följande år få
använda, vad av anslaget kan under år 1917 besparas.

Arméförvaltningen har funnit framställningen i denna del icke be-
höva föranleda något förslag till riksdagen, enär i det vid statsverks-
propositionen till 1914 års tidigare riksdag fogade utdraget av stats-
rådsprotokollet anmälts, att då anslaget icke plägade bindas vid något
visst år, utverkande av ifrågavarande medgivande icke syntes erforder-
ligt.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

I huvudsak kan jag härutinnan instämma med arméförvaltningen,
och anser jag således någon framställning till riksdagen i förevarande
hänseende icke erforderlig.

Departements-
chefen.

Sammanfattning.

I enlighet med vad jag nu anfört, skulle för år 1916 erfordras:

[44.]	till skytteförbundens överstyrelse	kronor	79,800: —
	» skytteförbunden	»	143,600: —
	» skytteföreningarna:		
	a) årsunderstöd		
	dels å 2 kronor till 150,000		
	äldre skyttar, förslagsvis	kronor	300,000: —
	dels å 1 krona till 20,000		
	skyttar i åldern 12—14		
	år, förslagsvis	»	20,000: —
	b) ammunitionsbidrag		
	dels till likviderande av		
	12,000,000 patroner m 94		
	att genom arméförvalt-		
	ningens artilleridepar-		
	tement tillhandahållas		
	skytteföreningarna för att		
	utdelas till 150,000 an-		
	slagsberättigade äldre		
	skyttar	»	480,000: —
	dels att kontant tilldelas		
	skytteföreningarna i för-		
	hållande till antalet an-		
	slagsberättigade skyttar		
	med kammarammunition,		
	ett såsom fast bestämt		
	belopp av	»	45,000: —
	c) bidrag till nybildade skytte-		
	föreningar föranskaffande		
	av målskjutningsmateriel	»	3,000: —
		»	848,000: —
	» övriga utgifter:		
	riksskyttetävling i Örebro		
	år 1917	»	10,000: —
	understöd för anordnande		
	av skjutbanor och andra		
	utgifter för det frivilliga		
	skytteväsendet	»	68,600: —
		»	78,600: —
		Summa kronor	1,150,000: —

Denna summa överstiger med 25,000 kronor anslaget å 1916 års stat. Jag tillåter mig nämna, att anslagsökningen för år 1915 utgjorde 105,000 kronor och för år 1916 45,000 kronor. [44.]

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till *det frivilliga skytteväsendets befrämjande* å extra stat för år 1917 anvisa ett anslag av 1,150,000 kronor samt medgiva, att av detta anslag ett belopp av 480,000 kronor, motsvarande ammunitionsbidraget till skyttar över 14 års ålder, ställes till förfogande av arméförvaltningens artilleridepartement för anskaffning av mobiliseringsammunition, mot det att departementet till skytteförbundens överstyrelse utlämnar 12,000,000 skarpladdade patroner m 94, med skyldighet för överstyrelsen att återställa tomhylsor och laddningar, dock med rätt för Kungl. Maj:t, att därest förhållandena skulle sådant påkalla, till överstyrelsen kontant utbetala sistnämnda belopp.

4. Vinterrekrytskolor vid vissa icke kasernerade infanteriregementen. [45.]

Under riksstatens fjärde huvudtitel är å extra stat för år 1916 uppfört ett förslagsanslag av 240,000 kronor för anordnande av vinterrekrytskolor vid de icke kasernerade infanteriregementena, nämligen Första och Andra livgrenadjärregementena, Västgöta, Södermanlands, Kronobergs och Kalmar regementen samt Norra och Södra skånska infanteriregementena.

Anslagets
beräkning och
användning
för år 1916.

Anslaget är avsett för bestridande av de särskilda kostnader, som uppstå genom bevärningsrekrytskolornas förläggande vintertid till andra regementens kasernetablissemang eller till andra vinterkaserner.

Vid bestämmandet av anslagets belopp låg till grund en vid statsverkspropositionen fogad kostnadsberäkning, i vilken upptogs, förutom erforderliga medel till gäldande av transportkostnader m. m., traktamentsersättning och hyresbidrag åt erforderligt antal officerare och underofficerare för 155 dagar, under antagande att ifrågavarande skolor komma att vara sammandragna under år 1916 dels från årets början till början av april månad och dels från slutet av oktober månad till årets slut.

- [45.] Beträffande anslagets användning har Kungl. Maj:t genom brev den 18 juni 1915 föreskrivit, att vid de infanteriregementen, för vilka nya kasernetablissemang ännu icke blivit uppförda och vilkas beväringsskolor under år 1916 tidvis komma att vara förlagda till andra regementens etablissemang eller till andra vinterkaserner, må från ifrågasvarande anslag utbetalas *dels* — utan hinder av bestämmelserna i gällande reglemente för arméns avlöning under fred och brevet den 28 september 1907 angående hyresbidrag åt officerare och underofficerare under tjänstgöring vid vissa skolor — till de officerare och underofficerare, som komma att tjänstgöra vid vinterrekrytskolor, förlagda å annan ort än förläggningssorten, under tiden för tjänstgöringen vid dessa skolor såväl dagtraktamente enligt tariffen i bil. A till nämnda avlöningsreglemente som ock, i den mån de icke komma i åtnjutande av inkvartering i kronans hus eller eljest på kronans bekostnad, hyresbidrag med de i sist omnämnda brev angivna belopp, ävensom under resor eller färder till eller från vederbörande kommenderingsorter ersättning enligt rese-reglementet, *dels ock* kostnaderna för skolkontingenternas förflyttning till och från skolorna ävensom övriga transportkostnader.

Införande
av utredning
angående
anslagets
omläggning.

Då det emellertid i vissa fall befunnits lämpligt att, med frångående av den ursprungliga planen, sammandraga vinterrekrytskolorna på regementenas förläggningssorter samt de under förevarande anslag beräknade medlen för beredande av traktamenten och hyresbidrag med anledning härav till avsevärd del ej kunde komma till användning, anbefallde Kungl. Maj:t i brev den 18 juni 1915 arméförvaltningens civila departement att i sammanhang med angivandet av medelsbehovet för år 1917 inkomma med förslag till sådan omläggning av anslaget, att därav måtte kunna bestridas kostnaderna för anordnande vintertid av beväringsskolor jämväl å vederbörande regementens förläggningssorter.

Arméförvaltningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att civila departementet i enlighet med den sålunda erhållna befallningen i skrivelse till cheferna för första, andra, tredje och fjärde arméfördelningarna anhållit, att dessa måtte, efter vederbörande regementschefers hörande, inkomma med uppgift å de kostnader, som under år 1917 kunde beräknas uppkomma för anordnande av vinterrekrytskolor vid Första och Andra livgrenadjärregementena, Västgöta, Södermanlands, Kronobergs och Kalmar regementen samt Norra och Södra skånska infanteriregementena, vare sig dessa kostnader avsåge de ändamål, varför enligt medgivande i brevet den 18 juni 1915 anslaget till anordnande av vinterrekrytskolor för år 1916

finge tagas i anspråk, eller kostnaderna på grund av skolornas förläggning till vederbörande regementes förläggningsort vore att hänföra till särskilda av vinterrekrytskolorna föranledda utgifter såsom för lokalhyror m. m., vilka icke skulle utgå av vederbörliga på ordinarie stat uppförda anslag.

Av de från arméfördelningscheferna inkomna svaren framginge, dels att några utgifter under år 1917 från ifrågavarande anslag icke behövde beräknas vare sig för Kalmar regemente, under förutsättning att regementets vinterrekrytskolor komme att fortfarande vara förlagda till etablissemang å Ränneslätt, eller för Västgöta regemente, enär regementet kunde förväntas bliva före utgången av år 1916 förlagt till regementets nya kasernetablissemang.

Enligt vederbörande arméfördelningschefers kostnadsberäkningar i övrigt skulle, därest förläggningarna komme att år 1917 vara ordnade på det sätt, att vinterrekrytskolorna bleve förlagda vid Första och Andra livgrenadjärregementena i huvudsak till hyrda lokaler i Linköping men med två kompanier till volontäretablissemang i Norrköping, vid Södermanlands regemente till Livregementets grenadjärers kasärn, vid Kronobergs regemente till hyrda lokaler i Växjö, vid Norra skånska infanteriregementet med två bataljoner till hyrda eller eljest upplåtna lokaler i Kristianstad och med en bataljon till Hallands regementes kasern i Halmstad samt vid Södra skånska infanteriregementet till hyrda lokaler i Lund, årskostnaderna komma att uppgå till följande belopp, nämligen för dagtraktamenten och hyresbidrag 68,410 kronor 50 öre, för transportkostnader m. m. 11,625 kronor 20 öre samt för hyreskostnader m. m. 90,150 kronor eller tillhopa 170,185 kronor 70 öre.

Mot de sålunda uppgjorda kostnadsberäkningarna hade arméförvaltningen i huvudsak icke funnit något att erinra. Anmärkas borde dock, att kostnaderna för dagtraktamenten och hyresbidrag beräknats icke efter det till grund för 1916 års anslag liggande dagantalet 155 (den 1 januari—den 4 april samt den 1 november—den 31 december) utan efter högre dagantal eller vid Södermanlands regemente 170 dagar, vid Norra skånska infanteriregementet 180 dagar samt vid Livgrenadjärregementenas kontingenter till Norrköping i sammanlagt 242 dagar (den 1 januari—den 30 juni = 181 dagar samt den 1 november—den 31 december = 61 dagar). Då emellertid Kungl. Maj:t i hittills meddelade beslut om vinterrekrytskolornas förläggning utom regementenas övningsplatser förordnat, att tiden för den särskilda förläggningen skulle omfatta »den kallare årstiden», och Kungl. Maj:t, vad särskilt beträffade förläggningen

- [45.] till Norrköping av en kontingent tillhörande Livgrenadjärregementena, genom brev den 3 juni 1915 meddelat sådana föreskrifter, att rätten för officerare och underofficerare att åtnjuta dagtraktamenten och hyresbidrag från ifrågavarande anslag begränsats till tiden för vinterrekrytskolorna, ansåge arméförvaltningen, att den för 1916 års anslag använda beräkningsgrunden borde bibehållas även för år 1917. Utgifterna för traktamenten och hyresbidrag syntes därför kunna nedsättas med 12,657 kronor 50 öre till 55,753 kronor.

Slutligen ansåge sig arméförvaltningen böra framhålla, att till de av chefen för första arméfördelningen upptagna kostnaderna för hyror för Norra skånska infanteriregementets förläggning till Kristianstad borde läggas den på år 1917 belöpande delen av hyran för de lokaler, som enligt brev den 31 augusti 1915 under förstnämnda år eventuellt komme att tagas i anspråk för regementet. Härav betingades en höjning av de beräknade hyreskostnaderna från 90,150 kronor till 96,650 kronor.

Med anledning av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att för anordnande av vinterrekrytskolor under år 1917 vid de infanteriregementen, som under samma år icke hunnit förläggas till sina nya kasernetablissemang, måtte på extra stat för år 1917 i riksstaten uppföras ett förslagsanslag sålunda beräknat:

för dagtraktamenten och hyresbidrag till vissa officerare och underofficerare enligt bestämmelserna i brevet den 18 juni 1915	kronor	55,753: —
» transportkostnader m. m.	»	11,625: 20
» hyreskostnader m. m.	»	96,650: —
eller tillhopa kronor		164,028: 20

Departements-
chefen.

Enligt 1914 års härordning äro beväringsskolorna vid infanteriet avsedda att taga sin början omkring den 1 november. Då vid tiden för härordningsförslagets framläggande kasernetablissemang ännu icke voro uppförda för ovan omförmälda åtta infanteriregementen och icke beräknades kunna bliva för samtliga regementen färdigställda förr än till hösten 1919, utgick man från, att det skulle bliva nödvändigt att förlägga dessa regementens beväringsskolor vintertid till andra regementens kasernetablissemang eller till andra vinterkaserner. Med hänsyn därtill, att denna anordning komme att medföra kostnader dels för utbetalande av traktamentsersättning och hyresbidrag åt befälet under vistelse å annan ort än förläggningssorten

och dels för transporter m. m., blev för bestridande av dessa kostnader förevarande anslag uppfört i riksstaten för år 1915.

Emellertid har, såsom förut antytts, förläggningen av vinterrekrytskolorna vid ifrågavarande åtta regementen i viss mån ordnats på annat sätt än ursprungligen avsetts. Vid en närmare prövning visade det sig nämligen, att det i flertalet fall skulle bli ur ekonomisk synpunkt fördelaktigare att sammandraga rekrytskolorna å vederbörande regementens förläggningsorter än att varje år, intill dess kasernetablissemangen bleve färdigställda, under vintern förflytta dem till andra regementens kasernetablissemang. På grund härav och då en dylik förflyttning givetvis alltid komme att medföra avsevärda olägenheter icke blott för vederbörande personal utan jämväl för utbildningen och persedelhushållningen vid truppförbanden, har Kungl. Maj:t genom särskilda under år 1915 meddelade beslut föreskrivit, att beväringsskolorna vid Första och Andra livgrenadjärregementena, Kronobergs och Kalmar regementen samt Norra och Södra skånska infanteriregementena skola från och med hösten 1915 under den kallare tiden helt eller delvis förläggas till genom förhyrning eller eljest särskilt anskaffade lokaler på regementenas förläggningsorter (regementschefernas tjänstgöringsorter). Endast Västgöta och Södermanlands regementens beväringsskolor hava i sin helhet måst förläggas till andra regementens kasernetablissemang.

Med hänsyn till vad sålunda beslutits angående förläggningen av beväringsskolorna vid ifrågavarande regementen torde en omläggning av anslaget böra äga rum, så att därifrån må kunna bestridas icke blott såsom hittills kostnaderna för skolornas förläggning vintertid till andra kasernetablissemang utan jämväl de särskilda utgifter, som föranledas av skolornas sammandragning å respektive regementens förläggningsorter (regementschefernas tjänstgöringsorter).

Enligt vad arméförvaltningen meddelat, komma några särskilda utgifter för ifrågavarande ändamål icke att under år 1917 erfordras för Västgöta regemente, enär detta förväntas bli under år 1916 förlagt till sitt nya kasernetablissemang i Vänersborg. Icke heller för Kalmar regemente erfordras för ändamålet några särskilda medel, då detta regementes beväringsskolor komma att, intill dess regementets nya etablissemang i Eksjö bliver färdigställt, fortfarande vara förlagda till Ränneslätt, där för vinterförläggningen erforderliga provisoriska anordningar redan blivit vidtagna.

För anordnande av vinterrekrytskolor vid de övriga sex regementena skulle enligt arméförvaltningens beräkning för år 1917 erfordras

- [45.] ett sammanlagt belopp av 164,028 kronor 20 öre eller 75,971 kronor 80 öre mindre än som för innevarande år för ändamålet beräknats. Då jag icke har något att mot den gjorda beräkningen erinra, torde anslaget böra i 1917 års riksstat upptagas med ett till 164,050 kronor avjämnat belopp.

För vinterrekrytskolornas förläggning till vederbörande regementens förläggningssorter (regementschefernas tjänstgöringsorter) hava givetvis en hel del särskilda anordningar måst vidtagas. Sålunda hava förläggningslokaler blivit förhyrda och en del erforderliga ändrings- och reparationsarbeten m. m. verkställda. Då härav föranledda kostnader icke kunnat bestridas från förevarande anslag med hänsyn till grunderna för dess beräkande, har arméförvaltningens civila departement anbefallts förskjuta dessa kostnader för att framdeles anmäla dem till ersättande. På grund av de träffade anordningarna för rekrytskolornas förläggning vid vissa regementen kommer emellertid, såsom förut nämnts, en avsevärd del av 1916 års anslag icke till användning. Enligt vad jag inhämtat, torde av anslaget komma att användas omkring 118,000 kronor mindre än det förslagsvis beräknade beloppet 240,000 kronor. Det synes mig vid sådant förhållande lämpligt, att nyssnämnda kostnader få, så långt ske kan, ersättas från 1916 års anslag. Härför erfordras emellertid riksdagens medgivande.

På grund av vad jag sålunda anført, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att för anordnande av vinterrekrytskolor vid vissa icke kasernerade infanteriregementen å extra stat för år 1917 anvisa ett förslagsanslag av 164,050 kronor,

dels ock medgiva, att det för samma ändamål å extra stat för år 1916 beviljade anslaget må tagas i anspråk jämväl för täckande av förskjutna kostnader för anordnande av vinterrekrytskolor under år 1916 å vederbörande regementens förläggningssorter (regementschefernas tjänstgöringsorter).

- [46.] 5. Kurser för utbildning av befäl och fackmän vid landstormen.

1915 års
kurser.

Uti en till 1915 års riksdag avlåten proposition (nr 165) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att antaga ett propositionen bilagt förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå

landstormsbefälsutbildning. Kostnaderna för ifrågavarande utbildning, vilka approximativt beräknats till 425,000 kronor, voro avsedda att av Kungl. Maj:t förskjutas för att sedermera anmälas till ersättande.

[46.]

Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förenämnda proposition, men ansåg, att de för ändamålet erforderliga medlen borde uppföras å riksstaten. I enlighet härmed anvisade riksdagen för bestridande av kostnaderna för landstormsbefälsutbildning under år 1915 på extra stat för år 1916 ett förslagsanslag av 425,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att för ändamålet under år 1915 förskjuta erforderligt belopp.

I enlighet härmed anordnades under nästlidet år särskilda kurser för utbildning av officerare, adjutanter och intendenten vid landstormen. Officerskurserna hade en varaktighet av 42 dagar och de båda övriga av 21 dagar.

Uti underdånig skrivelse den 25 november 1915 har nu chefen för generalstaben gjort framställning om anordnande av obligatoriska landstormsbefälskurser jämväl under innevarande år. Då 1915 års kurser visat sig för kortvariga för att lämna ett tillfredsställande resultat, skulle de nu ifrågasatta kurserna pågå något längre tid, nämligen respektive 60 och 30 dagar. Därjämte skulle enligt förslaget anordnas kurser även för kulspruteunderbefäl och sjukvårdsunderbefäl om respektive 30 och 15 dagar. Slutligen skulle jämväl enligt närmare angivna grunder anordnas en särskild kaderövning om 10 dagar.

Chefens för
generalstaben
framställning.

I likhet med chefen för generalstaben anser jag det vara av synnerlig vikt för landstormens krigsberedskap, att ifrågavarande befälskurser komma till stånd. Ärendet föreligger emellertid ännu icke i sådant skick, att jag nu kan underställa detsamma Kungl. Maj:ts prövning. Först längre fram under riksdagen torde detta kunna äga rum. Kostnaderna för ifrågavarande kurser torde enligt verkställd beräkning komma att uppgå till omkring 850,000 kronor.

Departements-
chefen.

Jag får därför hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående anordnande under år 1916 av *kurser för utbildning av befäl och fackmän vid landstormen*, tillsvidare för ändamålet beräkna ett anslag på extra stat för år 1917 av 850,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel förskottsvis redan under år 1916 utanordna beloppet.

K. Sjukvård.

[47.]

1. Garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden.

Förevarande anslag är i riksstaten för år 1916 upptaget med 112,200 kronor. Därav utgå enligt särskilda stater till garnisonssjukhuset i Stockholm 82,300 kronor, till garnisonssjukhuset å Karlsborg 10,000 kronor och till garnisonssjukhuset i Boden 19,900 kronor.

Förslag föreligger nu om höjning av anslaget på grund av vissa ändringar i staten för garnisonssjukhuset i Stockholm.

Förbättring av belysningsanordningar och vinterbeklädnad samt anskaffande av värmeskåp.

Framställning
av chefläkaren
angående ökad
belysning
m. m.

Uti underdånig skrivelse den 8 februari 1915 gjorde chefläkaren vid garnisonssjukhuset i Stockholm framställning om vidtagande av vissa, vid företagen inspektion av generalfältläkaren påyrkade förändringar med avseende å belysningsanordningarna inom sjukhuset ävensom beträffande patienternas vinterbeklädnad.

Den konstgjorda belysningen utgjordes för närvarande av dels dygnet om tillgänglig elektrisk belysning från stadens elektricitetsverk i operationssalarna, polikliniklokaler och en del expeditionsrum, dels morgon- och kvällsbelysning från eget elektricitetsverk i samtliga sjukhusets lokaler, dels ock av nattbelysning (lysgas) från kl. 9 e. m. i korridorer och mottagningslokaler. De i belysningsavseende erforderliga förändringarna vore, dels att elektrisk belysning bleve tillgänglig dygnet om i samtliga förvaringsrum, som för närvarande hade sekundär belysning, dels att morgon- och kvällsbelysningen i sjukrummen ökades. Enligt av allmänna svenska elektriska aktiebolaget upprättat kostnadsförslag skulle kostnaden för installering av ljus från eget elektricitetsverk uppgå till 1,305 kronor och från stadens elektricitetsverk för belysning av förvaringsrum till 340 kronor, eller tillsammans till 1,645 kronor. Den ökade driftkostnaden beräknades uppgå till 767 kronor 35 öre för år.

De av generalfältläkaren påyrkade förändringarna beträffande patienternas vinterbeklädnad utgjordes av anskaffning av kalsonger. För att utbyten, tvätt och reparationer obehindrat skulle kunna fortgå, erfordrades 400 par. Anskaffningskostnaden belöpte sig till 700 kronor,

varjämte kostnaderna för tvätt och underhåll beräknades uppgå till 460 kronor för år. [47.]

Då ifrågavarande kostnader icke kunde bestridas från sjukhusets anslag, hemställde chefläkaren, att Kungl. Maj:t måtte anvisa särskilda medel för ändamålet.

Uti underdånig skrivelse den 9 februari 1915 anmälde chefläkaren vid garnisonssjukhuset, att det på grund av rådande lokala förhållanden vore förenat med stor svårighet att servera patienterna maten varm. Då köksbyggnaden låge på ett par hundra meters avstånd från själva sjukhusbyggnaden, bleve maten redan under transporten dit delvis avkyld. Då vidare utportioneringen måste ske för alla patienterna på en gång i matsalen och maten därefter kringbäras till sjuksalarna, vore det nästan omöjligt att tillhandahålla denna vid en värmegrad, som möjliggjorde ett fullt njutande av densamma. Visserligen uppvärmdes servisen före uppbackningen i ett mindre värmeskåp, men däremot saknades värmekälla att hålla maten varm under tiden för portionernas fördelning.

Framställning
av chefläkaren
angående an-
skaffande av
värmeskåp.

Enligt vad erfarenheten ådagalagt, kunde berörda olägenheter lättast undanröjas genom anskaffande av tre värmeskåp för portionernas uppställande. Kostnaderna för dessa skåp uppginge enligt infordrat anbud till 1,785 kronor, vartill komme kostnaden för vissa håltagningsm. fl. arbeten till ett belopp av 100 kronor. Då sjukhusets anslag icke lämnade tillgång till bestridande av ifrågavarande utgifter, hemställde chefläkaren, att för ändamålet måtte anvisas tillhoppa 1,885 kronor.

Chefen för fjärde arméfördelningen tillstyrkte bifall till förenämnda av chefläkaren gjorda båda framställningar.

Chefens för
fjärde armé-
fördelningen
yttrande.

Uti den 7 maj 1915 avgivet yttrande meddelade arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse, att överintendentsämbetet, som på anmodan granskat de gjorda kostnadsberäkningarna i vad de berörde byggnadstekniska detaljer, ansett, att ytterligare kostnader borde beräknas intill ett belopp av 450 kronor för håltagnings- och efterlag-ningsarbeten såväl vid installerandet av de föreslagna värmeskåpen som för de nya elektriska belysningsanordningarna. Vad de senare beträffade, hade ämbetet ansett, att gruppledningarna borde utföras enligt annat system än det av chefläkaren förordade, vilket skulle betinga en ökning i anläggningskostnaden med 345 kronor. Vidare syntes års-kostnaden för strömförbrukning böra ökas med 243 kronor 57 öre.

Arméförvalt-
ningens civila
departements
och sjukvårds-
styrelsens ytt-
rande den
7 maj 1915.

[47.]

I anslutning härtill hemställde civila departementet och sjukvårdsstyrelsen, som funne de av chefläkaren föreslagna åtgärderna erforderliga, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att för anskaffande och uppsättande av 3 värmeapparater å garnisonssjukhuset för anordnande av ökad belysning därstädes samt för anskaffning av underkläder till sjukhusets patienter finge disponeras tillhopa 5,025 kronor. Då några reservationer å sjukhusets anslag icke kunde beräknas tillgängliga, syntes de erforderliga medlen böra av civila departementet förskjutas för att framdeles anmälas till ersättande.

Vad de årliga underhålls- och driftkostnaderna anginge, borde dessa, vilka av chefläkaren uppskattats till 1,227 kronor 35 öre, i enlighet med överintendentsämbetets beräkningar upptagas till 1,470 kronor 92 öre och framdeles intagas under garnisonssjukhusets stat. Då detta kunde ske först från början av år 1917, föreslog departementet och styrelsen, att erforderligt belopp för senare hälften av år 1915 och för år 1916 finge av departementet förskjutas för att framdeles anmälas till ersättande i sammanhang med förenämnda kostnader för anskaffning och anläggning.

Kungl. Maj:ts
beslut den
27 augusti
1915.

Vid ärendets föredragning den 27 augusti 1915 fann Kungl. Maj:t de gjorda framställningarna för det dåvarande icke föranleda någon åtgärd, men anbefalldes arméförvaltningen att i sammanhang med angivandet av lantförsvarets medelsbehov för år 1917 inkomma med förslag till anvisande av medel för ifrågavarande ändamål.

Arméförvalt-
ningens före-
varande fram-
ställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att chefläkaren vid garnisons-sjukhuset i skrivelse till civila departementet den 24 september 1915 angående sjukhusets medelsbehov för år 1917 förnyat sin framställning om anskaffning av värmeskåp samt förbättring av belysningsanordningarna och vinterbeklädning vid sjukhuset, men med hänsyn till de under tiden stegrade materialprisen beräknat anläggnings- och anskaffningskostnaderna till 5,480 kronor, därav 2,435 kronor för värmeskåpen, 2,135 kronor för belysningsanordningarna och 910 kronor för vinterbeklädningen. Chefläkaren hade föreslagit, att ifrågavarande belopp måtte anvisas att utgå från extra stat. De årliga drift- och underhållskostnaderna borde däremot beräknas å sjukhusets ordinarie stat.

För egen del funne sig arméförvaltningen böra tillstyrka den gjorda framställningen. De för ändamålet erforderliga medlen ansåge emellertid ämbetsverket icke behöva upptagas å riksstaten såsom extra anslag utan kunna anvisas att utgå från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar, vilka därtill lämnade tillgång.

[74.]

Departements-
chefen.

Som allmänt torde vara bekant, är det i början av förra århundradet uppförda garnisonssjukhuset i Stockholm synnerligen bristfälligt och motsvarar icke längre i någon mån de fordringar, som numera måste uppställas på en dylik sjukvårdsanstalt. Sedan flera år tillbaka har också frågan om en genomgripande förändring av sjukhusets lokaler stått på dagordningen. Att några åtgärder härutinnan icke blivit vidtagna, har berott därpå, att ett nytt garnisonssjukhus är avsett att uppföras å Järvafältet i samband med uppförandet av kasernetablissemang därstädes för de till Stockholm förlagda truppförbanden.

Sedan numera beslut fattats om uppförande å Järvafältet av nytt kasernetablissemang för Svea ingenjörkår, har tiden jämväl ansetts vara inne att till avgörande upptaga frågan om garnisonssjukhusets förläggande till Järvafältet. På därom av arméförvaltningens fortifikations- och civila departement samt sjukvårdsstyrelse gjord framställning har Kungl. Maj:t genom brev den 19 november 1915 anvisat erforderliga medel för vidtagande av förberedande åtgärder härutinnan, bestående i utarbetandet av förslagsritningar och kostnadsberäkningar för uppförandet av ett garnisonssjukhus enligt paviljongsystem med byggnader icke blott för medicinsk och kirurgisk behandling samt specialbehandling av vissa sjukdomar, även smittosamma, utan även för laboratorier, apotek, förbandsfabrik m. m.

Med hänsyn till det läge, vari garnisonssjukhusets byggnadsfråga sålunda för närvarande befinner sig, böra givetvis icke några större kostnader nedläggas på den nuvarande sjukhusbyggnaden. Däremot är det å andra sidan tydligt, att man icke på grund härav bör underlåta att vidtaga sådana mindre omfattande åtgärder, som för sjukvårdens behöriga handhavande finnas vara av behovet påkallade. Till dylika åtgärder torde vara att hänföra de av chefläkaren nu föreslagna anordningarna beträffande belysningen och matens servering. Jag finner mig därför böra tillstyrka dessa anordningars utförande.

Mot den föreslagna anskaffningen av viss vinterbeklädnad för patienterna har jag icke något att erinra.

Anläggnings- och anskaffningskostnaderna hava beräknats numera uppgå till sammanlagt 5,480 kronor. Mot denna beräkning har jag icke något att erinra. I likhet med arméförvaltningen anser jag, att dessa kostnader lämpligen kunna bestridas från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar. De årliga drift- och underhållskostnaderna böra däremot beräknas å sjukhusets ordinarie stat.

[47.]

Röntgeninstitut.

Tidigare förslag om inrättande av röntgenlaboratorium.

Redan år 1901 anskaffades för besparingar å militärläkarkursens anslag en röntgenapparat för 3,000 kronor, vilken monterades å garnisonssjukhuset. De fåtaliga röntgenundersökningar, som då för tiden voro erforderliga, verkställdes vid sjukhuset av en enskild röntgenolog, med vilken avtal träffats om ersättning för varje särskild undersökning. Redan efter några få år hade emellertid röntgeninstrumentariet så mycket fullkomnats, att man ställdes inför alternativet att antingen begära en dyrbar modernisering av apparaten eller låta verkställa undersökningar på främmande laboratorier. Sjukhusförvaltningen valde det senare alternativet.

Emellertid gjorde sig röntgenologien under sin tekniska fullkomning mer och mer oumbärlig såsom hjälpmedel på de flesta sjukdomsområden, och behovet av röntgenundersökning blev därför år efter år allt större. Med anledning härav och då kostnaderna för undersökningarna hotade att betunga garnisonssjukhusets anslag på ett sätt, som icke motsvarades av dess bärkraft, gjorde sjukhusets dåvarande chefläkare i skrivelse den 18 augusti 1913 hos arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse framställning om anvisande av medel till anordnande av ett tidsenligt röntgenlaboratorium vid sjukhuset. Denna framställning föranledde dock icke någon åtgärd från styrelsens sida.

Anordnande av ett provisoriskt röntgenlaboratorium.

I sammanhang med anvisande av medel för garnisonssjukhusets mobiliseringsutrustning medgav Kungl. Maj:t den 30 oktober 1914, att för installering vid sjukhuset av ett tillfälligt röntgenlaboratorium finge utbetalas ett belopp av 2,500 kronor ävensom att till gäldande av driftkostnaderna för laboratoriet finge tillsvidare intill den 1 juli 1915 utgå högst 200 kronor i månaden. Ifrågavarande utgifter skulle utgå av de till bestridande av kostnaderna för lantförsvaret på krigsfot anvisade medel.

Genom särskilda brev den 2 juli och den 31 december 1915 har Kungl. Maj:t anvisat ytterligare medel för bestridande av driftkostnaderna för laboratoriet högst intill den 1 juli 1916.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att chefläkaren vid garnisonssjukhuset, under åberopande av vad sålunda hittills blivit i saken åtgjort, i sin förenämnda skrivelse den 24 september 1915 gjort framställning om inrättande vid sjukhuset av ett permanent röntgeninstitut. En av sjukvårdsstyrelsen till sjukhusets förfogande såsom lån ställd rörlig

röntgenapparat kunde icke fylla alla de krav, som på ett fast sjukhus måste ställas på en sådan. Undersökningar av djupt liggande organ kunde nämligen ej alls företagas på sjukhuset, utan måste fortfarande verkställas på andra röntgeninstitut, vilket vållade extra kostnader.

Kostnaderna för anordnande av ett röntgeninstitut vid sjukhuset hade av chefläkaren beräknats uppgå till 6,500 kronor, därvid hänsyn tagits till, att lokaler för ändamålet iordningstänkts och att en del till detsamma hörande inventarier anskaffats för de medel, som genom förenämnda brev den 30 oktober 1914 stänkts till sjukhusets förfogande. Detta belopp hade chefläkaren hemställt måtte anvisas å extra stat. Härtill komme årliga driftkostnader samt ersättning åt en föreståndare för röntgeninstitutet, som borde upptagas å ordinarie stat.

För egen del ansåge sig arméförvaltningen böra tillstyrka den gjorda framställningen. Kostnaden för röntgeninstrumentariet ansåge arméförvaltningen dock kunna, med hänsyn därtill att medel för ändamålet icke vore inräknade i vare sig ifrågavarande eller annat anslag, anvisas att utgå från fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar, vilka därtill lämnade tillgång.

Såsom förut nämnts, har på grund av rådande förhållanden ett tillfälligt röntgenlaboratorium redan anordnats vid garnisonssjukhuset. Med hänsyn till den stora betydelse som röntgenologien numera erhållit inom medicinen i såväl diagnostiskt som terapeutiskt avseende, torde ett dylikt laboratorium även för framtiden böra finnas vid sjukhuset. Jämväl ur ekonomisk synpunkt torde detta komma att visa sig fördelaktigt, enär kostnaderna för undersökningarna därigenom kunna nedbringas. Jag finner mig därför böra tillstyrka det framställda förslaget om inrättande av ett permanent röntgeninstitut vid garnisonssjukhuset.

Departement-
chefen.

För att de med ett dylikt institut förenade fördelarna skola kunna till fullo utnyttjas, erfordras, att detsamma förses med ett fullt modernt röntgeninstrumentarium. Kostnaderna härför ävensom för detsammas installering hava beräknats uppgå till 6,500 kronor. Detta belopp anser jag i likhet med arméförvaltningen kunna bestridas från fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar. Å sjukhusets ordinarie stat torde däremot böra beräknas arvode åt institutets föreståndare ävensom kostnader för drift och underhåll.

Ändringar i sjukhusets stat.

Såsom förut nämnts, slutar garnisonssjukhusets stat för närvarande å 82,300 kronor. Ifrågavarande belopp är å staten upptaget under

- [47.] tre särskilda titlar nämligen A) Löner, arvoden och dylikt, B) Kosthåll och C) Till underhåll anslagna medel. Förslag föreligger nu om anställande av viss ytterligare personal vid sjukhuset ävensom om höjning av de för underhåll anslagna medel.

Anställande av ytterligare personal m. m.

Under titel A äro för närvarande upptagna jämte annan personal 2 poliklinikföreståndare med arvoden å 1,500 kronor, 1 operationssalssjuksköterska med, förutom fri bostad med möbler, bränsle och lyse samt kost och tvätt, arvode å 600 kronor jämte 2 tillägg å arvodet å 200 kronor, det ena efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst, 2 översjuksköterskor med arvode å 500 kronor samt enahanda ålderstillägg och naturaförmåner, 3 undersjuksköterskor med enahanda naturaförmåner och arvoden å 300 kronor samt 2 kökspigor med, förutom naturaförmåner, arvoden å 250 kronor. Därjämte upptager staten dels arvode åt juridiskt biträde med 300 kronor dels ock till arvodesförhöjningar ett belopp av förslagsvis 600 kronor.

Under titel B är beräknat kosthåll bland annat för sjuksköterskor å 1 krona 50 öre för dag och för kökspigor å 75 öre för dag.

Arméförvaltningens framställning den 80 september 1915.

Uti sin skrivelse den 30 september 1915 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1917 har arméförvaltningen anmält, att chefläkaren gjort framställning om följande tillägg och ändringar i staten.

Därest det föreslagna röntgeninstitutet komme till stånd, borde till föreståndaren för röntgeninstitutet upptagas ett arvode av 1,500 kronor.

Enligt vad erfarenheten från civila sjukhus givit vid handen, skulle anställandet av en *husmoder* vara av stor betydelse för åstadkommande av klok sparsamhet och upprätthållande av sådan ordning och snygghet, som vore oundgänglig för åstadkommande av trevnad och hygien. Husmödrar vid Stockholms stads sjukhus erhöles i begynnelsearvode 660 kronor samt slutarvode 1,200 kronor för år. Då emellertid enligt Stockholms kommuns lönestat husmoder tillhörde samma lönegrupp som operationssköterska, hemställde chefläkaren, att för en husmoder måtte uppföras samma arvode jämte ålderstillägg som för en operationssköterska.

Vidare borde anställas ytterligare en *översjuksköterska*. Denna vore behöflig för avdelningen för veneriskt sjuka. Då garnisonssjukhuset bland annat hade till uppgift att utbilda sjukvårdsmanskap, vore det tydligt, att sjukvård i största möjliga utsträckning måste överlämnas till detta. Å andra sidan erbjöde emellertid behandlingen av veneriska

sjukdomar så stora tekniska svårigheter, att den ej lämpligen kunde överlämnas till sjukvårdssoldater, såvida ej en sköterska vore ständigt närvarande och lämnade detta manskap erforderlig handledning.

[47.]

Då den nuvarande ordinarie kökspersonalen icke vore tillfyllest för att på ett tillfredsställande sätt sköta matlagningen, borde ytterligare en *kökspiga* anställas. En ökning av personalen betingades av ökade krav på mathållningen, förorsakade dels av en större beläggning av sjukhuset, dels av införda nya dietportionsstater.

Sedan *arvodet för juridiskt biträde* år 1907 bestämts till 300 kronor, hade såväl de disciplinära ärendena ökats till antal som behovet av biträde vid handläggande av förvaltningsärenden vuxit. Särskilt under det senaste året hade det juridiska biträdet tagits i anspråk i en omfattning, som icke stode i rimligt förhållande till dennes låga arvode. På grund härav och då regementsauditörernas ekonomiska ställning från och med ingången av nästkommande år komme att betydligt förbättras, hemställde chefläkaren om en förhöjning av arvodet till 800 kronor om året.

Arméförvaltningen funne sig böra tillstyrka, vad chefläkaren sålunda föreslagit.

Uti underdånig skrivelse den 28 oktober 1915 har arméförvaltningen gjort framställning om anordnande vid sjukhuset av en poliklinik för veneriskt sjuka samt därvid anført följande:

Arméförvaltningens framställning den 28 oktober 1915.

Uti skrivelse till civila departementet hade chefläkaren vid garnisonssjukhuset framhållit önskvärdheten därav, att den provisoriska poliklinik för veneriskt sjuka, vilken i augusti månad 1914 inrättats å sjukhuset av en frivillig läkare, som utlovat sina tjänster härför, så länge mobiliseringen påginge, även efter dennas upphörande kunde fortsätta sin verksamhet. Härför erfordrades emellertid anslag till arvode åt en föreståndare för polikliniken och en biträdande sjuksköterska ävensom medel till bestridande av driftkostnader (värme, belysning, vatten, underhåll av instrumentarium, förbandsartiklar m. m.). Då det för enhetlig vård av de på sjukhuset intagna och de polikliniskt behandlade veneriskt sjuka syntes vara av vikt, att båda dessa uppgifter lades på *en* läkare, ansåge chefläkaren det icke vara möjligt att tillfredsställande ordna vården av de veneriskt sjuka på annat sätt än genom anställande av en ny sjukhusläkare med bataljonsläkares avlöningsförmåner. För biträde av en sköterska under poliklinitiderna beräknades ett arvode av 840 kronor och till bestridande av driftkostnaderna ett belopp av 1,000 kronor för år räknat. Kost-

- [47.] naderna för genomförandet av ifrågavarande förbättring i sjukvården borde upptagas å sjukhusets stat för år 1917.

I avgivet utlåtande hade chefen för fjärde arméfördelningen endast i så måtto tillstyrkt framställningen, att i sjukhusets stat för år 1917 måtte uppföras arvode åt en föreståndare för polikliniken för veneriska sjukdomar med 1,500 kronor samt att antalet undersjuksköterskor måtte ökas från 3 till 4.

För egen del ansåge arméförvaltningen, att poliklinikens verksamhet borde utan avbrott få fortgå samt kostnaderna för densamma, så snart ske kunde, uppföras å sjukhusets stat. För besparings vinnande syntes föreståndarens avlöning kunna nedsättas på sätt arméfördelningschefen föreslagit. I anslutning härtill hemställde arméförvaltningen, att å garnisonssjukhusets stat måtte upptagas dels en *föreståndare för polikliniken för veneriskt sjuka* med arvode om 1,500 kronor och skyldighet att vårda de å sjukhuset intagna veneriskt sjuka, dels ock ytterligare en *undersjuksköterska*.

Departements-
chefen.

Mot det av chefläkaren föreslagna arvodet om 1,500 kronor åt föreståndaren för röntgeninstitutet har jag icke något att erinra. Detta är detsamma, som utgår till föreståndarna för de vid sjukhuset befintliga båda poliklinikerna.

I likhet med vederbörande myndigheter anser även jag, att anställandet av en husmoder vid sjukhuset är ägnat att befordra sparsamhet inom förvaltningen samt upprätthållandet av ordning och snygghet inom sjukhuset. De brister, som vidlåda detta på grund av dess gammalmodighet och trångboddhet, komma säkerligen att göra sig mindre kännbara, om en husmoder finnes, som kan understödja läkarna och intendenten i tillsynen av de särskilda lokalerna. Mot de föreslagna avlöningsförmånerna, eller, förutom fri bostad med möbler, bränsle och lyse samt kost och tvätt, arvode å 600 kronor samt 2 tillägg å arvodet å 200 kronor efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tjänst, har jag icke något att erinra.

Med hänsyn till vad chefläkaren därom anfört och då den veneriska avdelningen å sjukhuset numera är så stor, att uppsikten över densamma kräver en särskild person, finner jag mig böra tillstyrka förslaget om anställande av ytterligare en översjuksköterska vid sjukhuset.

Förslaget om kökspersonalens ökning med en kökspiga giver mig icke anledning till någon erinran.

Någon höjning av arvodet till juridiskt biträde anser jag mig icke kunna för närvarande tillstyrka. Visserligen vill jag icke bestrida, att

en höjning av det nuvarande arvudet kan finnas erforderlig med hänsyn därtill, att behovet av biträde med handläggandet av förvaltningsärenden under de senare åren vuxit, men då å andra sidan det juridiska biträdets befattning med de disciplinära målen i och med den nya krigslagstiftningens ikraftträdande med ingången av innevarande år upphört, torde med frågan om en eventuell arvodesförhöjning böra tillsvidare anstå.

[47.]

Vad slutligen angår förslaget om inrättande vid sjukhuset av en poliklinik för veneriskt sjuka, har nyttan av en dylik poliklinik redan under den tid, densamma varit i verksamhet, gjort sig gällande. På grund härav och då det syntes nödvändigt att åtminstone under den tid, de extra inkallelserna av värnpliktiga fortgå, bibehålla polikliniken, har Kungl. Maj:t genom brev den 12 november 1915 anvisat intill den 1 juli 1916 erforderliga medel för anordnande av en poliklinik för veneriskt sjuka i enlighet med det nu föreliggande förslaget. För framtiden torde poliklinikens bibehållande innebära så stor förbättring av sjukvården, att de enligt arméförvaltningens förslag jämförelsevis obetydliga kostnaderna äro väl motiverade. Vid sådant förhållande torde den för ifrågavarande poliklinik erforderliga personalen, eller en föreståndare med arvode om 1,500 kronor och en undersjuksköterska, böra upptagas å 1917 års stat. Om detta förslag bifalles, torde hinder ej möta att för återstående delen av år 1916 erforderligt belopp av Kungl. Maj:t anvisas av tillgängliga medel.

Med anledning av uppförandet å staten av en husmoder och ytterligare en översjuksköterska bör posten till arvodesförhöjningar enligt sedvanliga grunder ökas med 400 kronor eller från 600 kronor till 1,000 kronor.

Ökning av de till underhåll anslagna medel.

Ifrågavarande anslagspost är för närvarande i staten uppförd med 35,651 kronor 25 öre.

Arméförvaltningen har anmält, att chefläkaren vid garnisons-sjukhuset gjort framställning om följande höjningar av förevarande anslagspost.

Arméförvaltningens framställning den 30 september 1915.

Anordnandet av ett röntgeninstitut vid sjukhuset beräknades medföra en årlig driftkostnad av 1,000 kronor.

Under förutsättning att medel anvisades till anskaffande av omförmälda värmeskåp samt belysnings- och beklädnadsanordningar, erfordrades för dessas drift och underhåll ett årligt belopp av 1,470 kronor 92 öre.

[47.]

Medelstillgången för underhåll hade under såväl 1914 som 1915 visat sig för knapp, och hade brist därför å anslagsposten uppstått. Under förutsättning att prisen å förnödenheter nedginge till de före kristiden vanliga samt att sjuktillförseln icke överstege den vanliga med mer än 25 procent, borde de för underhåll avsedda medlen för år 1917 ökas med 10,000 kronor.

Mot vad sålunda föreslagits, hade arméförvaltningen icke något att erinra.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning den
28 oktober
1915.

Uti sin förberörda skrivelse den 28 oktober 1915 har arméförvaltningen hemställt, att ett belopp av 1,000 kronor måtte å staten beräknas för bestridande av kostnaderna för driften av den föreslagna polikliniken för veneriskt sjuka.

Departementa-
chefen.

Mot förslaget att höja de till underhåll anslagna medlen med 1,000 kronor för röntgeninstitutet, 1,470 kronor 92 öre för belysningsanordningar och värmeskåp samt 1,000 kronor för polikliniken för veneriskt sjuka, tillhoppa 3,470 kronor 92 öre, har jag icke något att erinra.

Enligt gällande bestämmelser skola från förevarande anslagstitel bestridas kostnaderna för sjukvård åt stamanställda vid Stockholms garnison, d. v. s. vid Svea och Göta livgarden, Livgardet till häst, Svea artilleriregemente, Svea ingenjörkår samt Fälttelegrafkåren, vare sig dessa sjuka kunna vårdas å garnisonssjukhuset eller måste överföras till Stockholms stads epidemisjukhus. För övriga å sjukhuset intagna åtnjuter detta en särskild sjukvårdsersättning, vilken allt sedan år 1861 utgår med 87 öre om dagen för varje å sjukhuset intagen menig, som icke är stamanställd vid något av förenämnda truppförband. I den mån detta belopp icke räcker till bestridande av sjukvårdskostnaderna, skall skillnaden täckas av förevarande anslagspost.

Då sjukvårdsersättningen år 1861 bestämdes till 87 öre, uppgick portionskostnaden till omkring 30 öre, vadan för bestridande av övriga sjukvårdskostnader återstodo omkring 57 öre. Emellertid har portionskostnaden sedan dess så småningom stigit och uppgick år 1914 till 51-59 öre och under år 1915 till 65,8 öre. Härigenom har det för övriga sjukvårdskostnader disponibla beloppet i motsvarande mån minskats, samtidigt med att alla omkostnader stegrats och nya ofrånkomliga krav med avseende å sjukvården gjort sig gällande. Följden härav har blivit, att förevarande anslagspost, vilken beräknats med hänsyn till att sjukvårdsavgiften skulle till någon mera avsevärd del täcka underhållskostnaderna, icke längre är för sitt ändamål tillräcklig. I den mån

underhållsdagarna å sjukhuset ökats, har det jämväl visat sig omöjligt att hålla sjukhusets utgifter inom ramen av tillgängliga medel.

Uti underdånig skrivelse den 18 maj 1915 anmälde sålunda chefläkaren, att en brist å 11,000 kronor uppstått å sjukhusets anslag för år 1914, samt hemställde om vidtagande av åtgärder för täckande av såväl denna brist som den brist, vilken förväntades komma att uppstå i sjukhusets stat för år 1915. Sedan arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse avgivit yttrande i ärendet, medgav Kungl. Maj:t genom brev den 10 september 1915, att för täckande av bristen i garnisonssjukhusets stat för år 1914 finge utgå ett belopp av 11,000 kronor från befintliga reservationer å anslaget till garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden. Vidare har Kungl. Maj:t, efter det chefläkaren i underdånig skrivelse den 23 november 1915 anmält, att bristen å sjukhusets stat för år 1915 komme att uppgå till 30,700 kronor, genom brev den 31 december 1915 medgivit, att det för bristens täckande erforderliga beloppet finge av arméförvaltningens civila departement förskjutas för att framdeles anmälas till ersättande.

Av vad jag nu anfört, torde framgå, att en höjning av de till underhåll anslagna medlen är erforderlig. Med hänsyn till vad chefläkaren anfört, torde höjningen för år 1917 kunna begränsas till 10,000 kronor.

De till underhåll anslagna medlen skulle således behöva ökas med tillhopa 13,470 kronor 92 öre eller från 35,651 kronor 25 öre till 49,122 kronor 17 öre., vilket belopp för statens avjämnande torde bära upptagas till 49,135 kronor.

Sammanfattning.

I enlighet med vad jag sålunda anfört, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för garnisonssjukhuset i Stockholm (se bil. 89), slutande å 102,750 kronor eller 20,450 kronor mera än den för närvarande gällande.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen,

att, med godkännande av berörda förslag till stat (bil. 89), öka reservationsanslaget till garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden,

nu	kronor 112,200: —
med	» 20,450: —
till	kronor 132,650: —

[48.]

2. Arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.

Grunderna för anslagets beräkning.

Anslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m. har hittills pläгат beräknas efter 2 öre om dagen för varje man och 3,3 öre om dagen för såväl varje häst vid truppförbanden (stamhäst, lejd häst och ersättningsremont) som varje remont vid remontdepåerna. Anslaget är för år 1916 i riksstaten upptaget till 416,342 kronor.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har ansett, att de hittills tillämpade grunderna för anslagets beräkning böra följas jämväl för år 1917.

Departements-
chefen.

Häremot har jag icke något att erinra. Emellertid torde från och med nämnda år böra under anslaget jämväl beräknas erforderliga medel för

Anställande av sjuksköterskor vid vissa av arméns truppförband.

Kungl. Maj:ts
beslut om
anställande av
sjuksköterskor
vid armén.

För främjande av ett gott samarbete redan i fredstid mellan arméns sjukvårdsväsende och de frivilliga sjukvårdsföreningarna samt för åstadkommande av bättre sjukvård bland värnpliktiga och stamanställda medgav Kungl. Maj:t genom brev den 31 maj 1907, att sjuksköterskor från föreningen Röda korset finge under året försöksvis anställas vid vissa truppförband mot viss ersättning för varje dag, fria resor samt naturaförmåner; och skulle kostnaderna bestridas från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar.

Med anledning av det synnerligen goda resultat, som härigenom vanns, blev detta beslut följande år upprepat, och sjuksköterskornas tjänstgöring till och med ökades.

Uti en av arméförvaltningen tillstyrkt skrivelse den 20 oktober 1909 hemställde arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, att sjuksköterskor från Röda korsets sjuksköterskehem måtte erhålla ytterligare användning vid armén och i viss mån vinna fast anställning.

Uti sitt till statsrådsprotokollet den 14 januari 1910 avgivna yttrande angående anslag för befrämjande av det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig (se 1910 års statsverksproposition, punkten 41) förklarade föredragande departementschefen sig åtminstone icke för det dåvarande kunna tillstyrka sjukvårdsstyrelsens berörda hemställan. Däremot syntes

den dittills tillämpade anordningen med sjuksköterskornas tjänstgöring böra fortfara samt till och med utvidgas. Ty den medförde en förbättrad sjukvård samt gäve tillika ökad erfarenhet och specialutbildning åt de sjuksköterskor, som i händelse av krig komme att ställas till arméns förfogande.

Mot detta departemenschefens uttalande framställde riksdagen icke någon erinran.

På därom gjord framställning har Kungl. Maj:t sedermera varje år medgivit anställande av sjuksköterskor vid vissa av arméns truppförband. Antalet sjuksköterskor, som på detta sätt erhållit tillfällig anställning vid armén, har år för år successivt ökats. Enligt kungl. brev den 5 mars 1915 äro för närvarande 28 sjuksköterskor anställda vid följande truppförband och militärsjukhus, nämligen:

inom *första arméfördelningen*: vid Kronobergs och Hallands regementen, Norra och Södra skånska infanteriregementena, Skånska dragonregementet och Vendes artilleriregemente,

inom *andra arméfördelningen*: vid Första livgrenadjärregementet, Jönköpings och Kalmar regementen, Smålands husarregemente samt Smålands artilleriregemente,

inom *tredje arméfördelningen*: vid Västgöta, Älvsborgs och Bohusläns regementen samt Göta artilleriregemente och militärsjukhuset i Skövde,

inom *fjärde arméfördelningen*: vid Livregementets grenadjärer och Södermanlands regemente,

inom *femte arméfördelningen*: vid Upplands infanteriregemente, Dalregementet, Västmanlands och Värmlands regementen samt Upplands artilleriregemente,

inom *sjätte arméfördelningen*: vid Hälsinge och Västerbottens regementen, Jämtlands fältjägarregemente och Västernorrlands regemente, samt

inom *Gottlands militärområde*: vid Gottlands infanteriregemente.

Tjänstgöringen, som under de två första åren var begränsad till tiden för repetitionsövningarna, utsträcktes därefter till tiden för beväringsrekrytskolor och repetitionsövningar vid infanteriet och pågår numera under hela året för alla sjuksköterskor med undantag för den vid Smålands husarregemente tjänstgörande, vilken anställts för en tid av 7 månader.

Såsom löneförmåner hava samtliga ifrågavarande sjuksköterskor åtnjutit, förutom fri bostad, kost och tvätt samt rese- och traktamentsersättning enligt femte klassen i gällande resereglemente under resorna till och från vederbörande tjänstgöringsort, kontant ersättning med 3

- [48.] kronor om dagen, om de varit anställda under tiden för rekrytskolor och repetitionsövningar, men med 50 kronor i månaden, om de varit anställda under ett års tid. Härav föranledda kostnader hava bestritts av fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar och beräknas för år 1915 uppgå till ett belopp av omkring 33,000 kronor.

Utom nu ifrågavarande sjuksköterskor hava jämlikt kungl. brev den 13 mars 1914 sjuksköterskor varit tillfälligtvis anställda vid truppförband, där arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse funnit sjukvårdsförhållandena sådant kräva. Dessa tillfälligt anställda sjuksköterskor uppbära dagarvode med 3 kronor. Kostnaderna för dessa sjuksköterskor bestridas från sjukvårdsanslaget.

Arméförvaltningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu gjort framställning om upprättandet av en för armén avsedd sjuksköterskekår samt till stöd härför anfört följande:

Under den följd av år, som sjuksköterskor varit anställda vid armén, hade deras arbete i den militära sjukvårdstjänsten blivit alltmera beaktat och uppskattat. Detta framginge tydligt av de till sjukvårdsstyrelsen avgivna rapporterna om deras verksamhet samt av de från truppförbanden inkommande talrika ansökningarna om sjuksköterskor.

För närvarande funnes sjuksköterskor anställda för helt år vid samtliga infanteriregementen, som icke ägde tillgång till större militärsjukhus, med undantag för Andra livgrenadjärregementet, som hade regementssjukhus gemensamt med Första livgrenadjärregementet, samt för Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen, vilka hittills varit organiserade på två bataljoner, vidare vid alla fältartilleriregementen utom vid Norrlands artilleriregemente, vilket hade ett detachement förlagt i Boden, samt vid Skånska dragonregementet. Då emellertid vid Andra livgrenadjärregementet under år 1915 framträtt behov av en sjuksköterska, vilken även efter regementets kasernering i Linköping komme att tagas i anspråk på den ena av de båda därstädes planlagda sjukpaviljongerna, syntes en sjuksköterska med årsanställning böra beräknas även för detta regemente. Likaledes komme vid de båda fästningsgrenadjärregementena, vilka enligt den nya härordningen skulle utökas till tre bataljoner, behovet av sjuksköterskors anställande för helt år att göra sig gällande. Antalet för helt år vid truppförband och militärsjukhus anställda sjuksköterskor, som för närvarande vore 27, behövde följaktligen ökas till 30. Detta antal ansåge arméförvaltningen vara för ändamålet tillräckligt under en följd av år framåt.

Då anställandet av sjuksköterskor vid arméns truppförband medfört avsevärda fördelar, som otvivelaktigt bidragit att väsentligt förbättra sjukvårdsförhållandena vid armén och då de under en följd av år samlade erfarenheterna utan undantag vore av synnerligen tillfredsställande beskaffenhet, ansåge arméförvaltningen tidpunkten nu vara inne att ordna dessa sjuksköterskors anställning och tjänstgöring efter mera stadigvarande former genom upprättandet av en för armén avsedd sjuksköterskekår.

Denna sjuksköterskekår borde, enligt vad förut nämnts, omfatta 30 sjuksköterskor. Anställningen borde äga rum genom sjukvårdsstyrelsens försorg och avse en tid av högst 3 år. Denna tidsbegränkning syntes nödvändig, för att sjuksköterskorna icke genom den mera ensidiga militära sjukvårdstjänsten skulle förlora vana och rutin i allmän sjukvård. Genom den kortare anställningstiden vunnes även den fördelen, att ett flertal sjuksköterskor till gagn för krigsberedskapen bereddes tillfälle att tjänstgöra vid armén och förvärva hithörande fackutbildning. Vidare borde dessa sjuksköterskor i såväl tjänstens som deras eget intresse anställas icke vid vissa bestämda truppförband utan vid en kår, från vilken de årligen beordrades till tjänstgöring enligt av sjukvårdsstyrelsen utfärdade närmare bestämmelser. Härigenom kunde mera hänsyn tagas till tjänstens olika krav, deras lämplighet, framställda önskingar och dylikt. Avlöningsförmånerna syntes kunna bestämmas efter samma grunder, som för närvarande vore fastställda, nämligen 50 kronor i månaden, fri bostad, kost och tvätt samt under resorna till och från tjänstgöringsorten rese- och traktamentsersättning enligt femte klassen i gällande resereglemente.

Kostnaderna hade av arméförvaltningen beräknats till följande belopp, nämligen:

1 sjuksköterska,			
lön i 12 månader à kronor 50: —	600: —		
kost i 365 dagar » » 1: 50	547: 50		
tvätt i 365 dagar » » 0: 10	36: 50	1,184: —	
29 sjuksköterskor à kronor 1,184: —		34,336: —	
reskostnadsersättning à kronor 30: —		900: —	
		<u>Summa kronor 36,420: —</u>	

Vad de tillfälligt anställda sjuksköterskorna anginge, uppbure dessa dagarvode av 3 kronor, under det att sjuksköterskor med årsanställning åtnjöte månatligt arvode, motsvarande ett dagarvode av 1 krona 67

[48.] öre. Den tillfälliga anställningen av sjuksköterskor medförde alltså en avsevärt större kostnad under tjänstgöringstiden. Det vore därför ur kostnadssynpunkt fördelaktigt, om antalet tillfälligt anställda sjuksköterskor kunde inskränkas. Detta kunde också med stor sannolikhet förutsättas bliva fallet, därest förslaget om fast anställning av 30 sjuksköterskor vunne statsmakternas bifall. Kostnaderna för dessa tillfälligt anställda sjuksköterskor hade beräknats för år 1915 uppgå till ett belopp av 3,519 kronor förutom resekostnadsersättning.

Då samtliga sjuksköterskors tjänstgöring vid armén enligt verkställd beräkning medförde en kostnad under år 1915 av 37,181 kronor, eller något mera än det belopp, 36,420 kronor, som erfordrades till avlöning åt 30 sjuksköterskor med årsanställning vid armén, skulle anvisandet av medel till bestridande av kostnaderna för en sjuksköterskekår enligt förut angivna grunder således icke medföra någon ökad kostnad för statsverket.

För sjuksköterskornas avlöning erforderliga medel hade, såsom förut framhållits, bestritts dels från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar, dels från sjukvårdsanslaget. Vid genomförandet av den nu föreslagna organisationen ansåge arméförvaltningen, att samtliga kostnader för arméns sjuksköterskekår borde bestridas från sjukvårdsanslaget.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att för anställande vid armén av 30 utbildade sjuksköterskor måtte anvisas ett belopp av i runt tal 37,000 kronor, samt att detta belopp måtte uppföras under anslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag utöver den summa, vartill anslaget i övrigt enligt sedvanlig beräkning komme att upptagas.

Departements-
chefen.

Att anställandet av sjuksköterskor såsom biträde vid den militära sjukvården varit ägnat att i avsevärd mån bidra till att förbättra sjukvårdsförhållandena inom armén, hava de hittills anställda försöken tillfullo ådagalagt. Icke blott bland arméns sjukvårdsmyndigheter utan jämväl och icke minst bland befäl och manskap vid truppförbanden har tillfredsställelsen med denna anordning varit mycket stor. Vid sådant förhållande och då det med hänsyn till krigsberedskapen givetvis är av vikt, att inom landet finnes tillgång å en med den militära sjukvården väl förtrogen sjuksköterskepersonal, torde en återgång till de före ifrågasvarande försöks anställande rådande förhållandena få anses vara utsluten. Fastmera håller jag i likhet med arméförvaltningen före, att tiden nu är inne att ordna dessa sjuksköterskors anställande och tjänst-

göring efter mera stadigvarande former än hittills varit fallet. Jag finner mig därför böra tillstyrka det av arméförvaltningen framställda förslaget om upprättandet av en särskild för armén avsedd sjuksköterskekår. [48.]

Vad arméförvaltningen föreslagit med avseende å kårens storlek samt sjuksköterskornas anställningstid och tjänstgöringsförhållanden, giver mig icke anledning till någon erinran.

Avlöningsförmånerna har arméförvaltningen ansett böra bestämmas efter hittills tillämpade grunder. Förutom fri bostad, kost och tvätt samt rese- och traktamentsersättning enligt femte klassen i gällande resereglemente under resor till och från vederbörande tjänstgöringsort, skulle ifrågavarande sjuksköterskor uppbära ett arvode av 50 kronor i månaden eller 600 kronor för år räknat. I jämförelse med de arvoden, som enligt de för garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden fastställda staterna utgå till motsvarande befattningshavare, kan nyssnämnda belopp möjligen förefalla något för högt tilltaget. Sålunda utgör det årliga arvodet för översjuksköterska å garnisonssjukhuset i Stockholm 500 kronor samt för operations- och sjuksköterska å garnisonssjukhuset å Karlsborg ävensom för sjuksköterska å garnisonssjukhuset i Boden likaledes 500 kronor. Härvid är dock att märka, att dessa sjuksköterskor, vilka icke tillsättas på någon viss begränsad tid, äro berättigade att efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tjänst komma i åtnjutande av arvodestillägg, de å garnisonssjukhuset i Stockholm med 200 kronor och de övriga med 100 kronor. Med hänsyn därtill, att anställningstiden för de vid arméns sjuksköterskekår tjänstgörande sjuksköterskorna kommer att vara begränsad till endast 3 år, torde det emellertid vara befogat att tilldela dem ett något högre arvode än nyssnämnda vid garnisonssjukhusen anställda sjuksköterskor. Härtill kommer vidare, att det icke torde vara möjligt att för ett lägre arvodesbelopp erhålla det erforderliga antalet sjuksköterskor. Enligt vad sjukvårdsstyrelsen under hand meddelat, har det nämligen med hänsyn till tjänstgöringens mera ensidiga beskaffenhet och andra med densamma förbundna omständigheter varit förenat med avsevärda svårigheter att förmå sjuksköterskor att åtaga sig ifrågavarande tjänstgöring mot det nuvarande årsarvodet av 600 kronor. Vid sådant förhållande torde arvodet icke kunna, utan att organisationen äventyras, sättas lägre än till nyssnämnda belopp.

Det för ändamålet erforderliga anslagsbeloppet har av arméförvaltningen beräknats till i runt tal 37,000 kronor. Då detta belopp något

- [48.] understiger kostnaderna för sjuksköterskors anställande vid arméns truppförband under år 1915, kommer den föreslagna anordningen icke att medföra några ökade utgifter för statsverket. I stället torde en mindre besparing komma att uppstå.

I likhet med arméförvaltningen anser jag, att kostnaderna för arméns sjuksköterskekår lämpligen böra beräknas under sjukvårdsanslaget. Jag tillåter mig erinra därom, att fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar, varifrån de huvudsakliga kostnaderna för de vid truppförbanden anställda sjuksköterskorna hittills utgått, till följd av avlöningsanslagets omläggning från fast anslag till förslagsanslag komma att högst väsentligt nedgå. Vare sig den nu föreslagna organisationen kommer till stånd eller icke, måste, därest sjuksköterskor fortfarande skola anställas vid truppförbanden, andra medel för ändamålet tagas i anspråk, enär allmänna besparingarna för framtiden icke vidare kunna beräknas lämna tillgång för bestridande av de därmed förenade kostnaderna.

Sammanfattning.

I enlighet med vad jag nu anfört, har jag låtit uppgöra beräkning av sjukvårdsanslaget för år 1917 (se bil. 90), slutande å ett belopp av 473,042 kronor 49 öre.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka reservationsanslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.,

nu	kronor 416,342: —
med, i jämnt krontal	» 56,700: —
till	kronor 473,042: —

[49.]

3. Det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig.

Tidigare
anslags
användande.

Under en följd av år har riksdagen å extra stat beviljat ett anslag av 10,000 kronor till befrämjande av det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig.

För varje år har Kungl. Maj:t, efter därom av Svenska frivilliga sjukvårdsväsendets centralråd gjord framställning, fastställt plan för an-

slagets användande. Genom brev den 5 december 1914 föreskrevs sålunda beträffande det för år 1915 beviljade anslaget, [49.]

att 2,000 kronor finge användas till bestridande av administrationskostnader för centralrådet, samt

att återstoden, 8,000 kronor, skulle tilldelas Svenska föreningen Röda korset, att användas:

2,000 kronor till bestridande av nämnda förenings överstyrelsens administrationskostnader;

1,000 kronor till Röda korsets förening för frivillig sjukvård i krig;

2,000 kronor till Röda korsets kvinnoförening för främjande av denna förenings syften; samt

3,000 kronor till föreningen Röda korsets sjuksköterskehem.

Sedan överstyrelsen för Drottning Sophias förening till understödande av härens och flottans sjukvård samt för Svenska föreningen Röda korset anmält, att nämnda föreningar fattat beslut om föreningarnas sammanslutning till en ny frivillig sjukvårdsförening, benämnd »Svenska Röda korset», har Kungl. Maj:t den 23 juli 1915 — med förklaring att de genom brev den 8 juni 1906 fastställda stadgar för det Svenska frivilliga sjukvårdsväsendets centralråd, grundstadgar för Svenska föreningen Röda korset samt stadgar för sistnämnda förenings överstyrelse skulle upphöra att gälla — fastställt stadgar för det frivilliga sjukvårdsväsendets högsta ledning samt grundstadgar för Svenska Röda korset (se Svensk författningssamling, nr 335).

1916 års
anslags
användande.

Med anledning härav har det av riksdagen för år 1916 beviljade anslaget fördelats på annat sätt, än hittills plägat ske. Sålunda har Kungl. Maj:t, uppå framställning av överstyrelsen för Svenska Röda korset, beträffande anslagets användande genom brev den 17 december 1915 föreskrivit,

att 4,500 kronor få användas till bestridande av kostnaderna för hyrande av expediti- och förrådslokaler m. m. för överstyrelsen, direktion I (direktionen för kvinnans särskilda arbeten inom Röda korset) och Stockholmsdistriktet, samt

att återstoden, 5,500 kronor, skola tilldelas direktion II (direktionen för stiftelsen »Röda korsets sjuksköterskehem»), att användas:

3,500 kronor såsom bidrag till stiftelsen Röda korsets sjuksköterskehem samt

2,000 kronor till organisation och matrikelföring m. m. av sjuksköterskor, vilka icke tillhöra Svenska Röda korset, men i krig stå till frivilliga sjukvårdsväsendets förfogande.

[49.] Uti underdånig skrivelse den 30 oktober 1915 har nu överstyrelsen för Svenska Röda korset anfört, att efter den skedda sammanslutningen mellan de förutvarande frivilliga sjukvårdsföreningarna det bleve möjligt att lättare uppnå det mål, för vilket dessa arbetat, nämligen understödjande i krig av svenska härens och marinens sjukvård. För att kunna fylla denna uppgift ålåg det Svenska Röda korset att i fred såväl utbilda och vid sig binda och organisera sjukvårdspersonal av olika kategorier som anskaffa behöflig sjukvårds- och annan materiel. Då det emellertid ännu återstode mycket arbete, innan den frivilliga sjukvården inom landet kunde motsvara de uppgifter, som vid krigstillfälle ålåg densamma, hemställde överstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att jämväl för år 1917 bevilja ett anslag om 10,000 kronor till befrämjande av det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig.

Myndigheters yttranden. Arméförvaltningens intendentsdepartement och sjukvårdsstyrelse ävensom marinförvaltningen hava tillstyrkt bifall till den gjorda framställningen.

Departementschefen. Efter samråd med chefen för sjöförvarsdepartementet angående det fortfarande behovet av ifrågavarande anslag får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till befrämjande av *det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig* å extra stat för år 1917 anvisa ett anslag av 10,000 kronor.

L. Stipendier.

1. Resestipendier åt artilleri- och ingenjööfficerare,
oförändrat ordinarie reservationsanslag kronor 7,000: —

2. Resestipendier åt officerare vid armén.

Från förevarande anslag har under år 1915 anvisats medel för anställande av militärattachéer vid sådana Kungl. Maj:ts beskickningar, där detta med hänsyn till det pågående världskriget ansetts nödigt. Då emellertid genom anslagets fortsatta anlitage för ifrågavarande ändamål detsamma icke skulle komma att lämna erforderlig tillgång för bestridande av de utgifter för vilka detsamma i främsta rummet är avsett, torde de med förenämnda militärattachéers anställande förenade

kostnaderna hädanefter böra förskjutas för att framdeles anmälas till ersättande. I riksstaten för år 1917 torde böra upptagas

Resestipendier åt officerare vid armén, oförändrat
ordinarie reservationsanslag kronor 15,000: —

3. Stipendier för fältläkarkåren och veterinärstaten.

Ifrågavarande anslag är i riksstaten för år 1916 uppfört med 26,400 kronor.

Den av riksdagen godkända staten för anslaget upptager 24 fältläkarstipendier med arvode om 900 kronor och 8 fältveterinärstipendier med arvode om 600 kronor.

Enligt det vid 1911 års riksdag fattade beslutet angående fältläkarkårens omorganisation skall fältläkarstipendiatinstitutionen småningom avvecklas. I överensstämmelse härmed har stipendiatbeställningarnas antal minskats från 54 till 24. Minskningen utgjorde i staten för år 1916 3 beställningar.

Arméförvaltningen har ansett, att någon ytterligare minskning i fältläkarstipendiaternas antal icke borde äga rum för år 1917. Behovet av extra läkare vid armén hade nämligen på grund av den nya härordningens införande blivit så väsentligt ökat, att detsamma icke kunde beräknas bli tillgodosett genom den av arméförvaltningen för år 1916 föreslagna ökningen av antalet extra bataljonsläkare. Ifrågavarande anslag borde därför, i vad det avsåge fältläkarkåren, i riksstaten för år 1917 upptagas med oförändrat belopp.

Arméförvaltningens framställning.

Genomförandet av den ifrågasatta löneförbättringen för arméns veterinärer betingade däremot en ökning av anslaget med 2,400 kronor.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anför, torde någon minskning av fältläkarstipendiaternas antal icke böra äga rum för år 1917. Vid sådant förhållande och då jag icke ansett mig kunna för närvarande tillstyrka det av arméförvaltningen framställda förslaget om löneförbättringar för arméns veterinärer, torde i riksstaten för år 1917 böra upptagas

Departementschefen.

Stipendier för fältläkarkåren och veterinärstaten,
oförändrat ordinarie anslag kronor 26,400: —

4. **Resestipendier åt militärläkare, oförändrat ordinarie**
reservationsanslag » 2,000: —

M. Remontering och hästlega.

[50.]

1. Remontering m. m.

Anslagets
beräkning för
år 1916.

Under detta anslag hava för år 1916 beräknats följande utgifter, nämligen:

till remonteringsstyrelsen enligt stat	kronor	12,555: —
» inköp av remonter samt inlösen av tjänstehästar »		787,950: —
» transport-, rese- och diverse kostnader	»	44,950: —
» depåkostnader	»	84,588: —
» ersättning för å depå störtade remonter	»	11,436: —
Summa kronor		941,479: —

Till täckande av dessa utgifter hava emellertid beräknats inkomsterna genom försäljning av vid truppförbanden utrangerade stamhästar, med tillhoppa 61,410 kronor.

Det av riksdagen beviljade anslagsbeloppet för år 1916 utgör därför (941,479 — 61,410 =) 880,069 kronor.

Remonteringsstyrelsen.

Å den nuvarande staten är upptagen gottgörelse åt chefen för remonteringsstyrelsen för två tjänstehästar med tillhoppa 1,530 kronor.

Enligt 1915 års riksdags beslut i fråga om hästhållningen för officerare vid armén skall emellertid chefen för remonteringsstyrelsen hädanefter vara beriden endast å en häst, vilken dock skall vara egen tjänstehäst.

Av skäl, som förut anförts, torde i staten för år 1917 fortfarande böra beräknas hästgottgörelse åt chefen för remonteringsstyrelsen enligt hittills följda grunder, men torde det härför erforderliga beloppet böra upptagas med förslagsvis högst 1,530 kronor. Huru vid övergången till den nya ordningen skall förfaras torde, på sätt föreslagits beträffande andra stater, böra angivas uti en vid staten fogad anmärkning.

I enlighet härmed har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för remonteringsstyrelsen (se bil. 91), slutande å samma belopp som för innevarande år eller 12,555 kronor.

Inköp av remonter samt inlösen av tjänstehästar.

De remonter, som årligen inköpas, avse i främsta rummet att ersätta sådana stamhästar, som till följd av oduglighet utrangerats och försålt. Antalet sådana remonter, *ersättningsremonter*, plägar beräknas till 9 procent av sammanlagda antalet stamhästar vid armén det år, beräkningen avser. Dessutom ske remontinköp för att öka stamhästantalet till det enligt gällande härordning bestämda. Dylika remonter, *ökningsremonter*, inköpas till det antal, de för övergången till den nya härordningen fastställda planerna för varje år upptaga. Utgifterna för remontinköpen bestämmas av antalet ersättnings- och ökningsremonter samt inköpsprisen. Enligt kungl. brev den 3 oktober 1913 är inköpspriset för varje remont bestämt till lägst 700 kronor och högst 1,200 kronor. Till grund för anslagets beräknande ligger emellertid ett visst medelinköpspris, vilket från och med år 1914 upptagits till 850 kronor för varje remont.

Jämlikt 1914 års härordningsbeslut skola vid infanteriet vissa officerare, vilka för närvarande äro beridna å egna tjänstehästar, göras beridna å kronan tillhöriga stamhästar. Övergången till denna anordning har ansetts delvis kunna ske genom *inlösen av nämnda officerares tjänstehästar*. I vilken omfattning sådan inlösen beräknas kunna äga rum, anges i förutnämnda övergångsplaner. Inlösningspriset för ifrågasvarande hästar har för innevarande år beräknats till i medeltal 850 kronor för häst.

Remontantalet.

Sedan längre tid tillbaka har beräknats, att i medeltal 9 procent av stamhästarna vid de beridna truppslagen för varje år utrangeras och ersättas av remonter. Enligt 1914 års senare riksdags beslut skall emellertid denna beräkningsgrund icke tillämpas i fråga om kulsprutetropparnas hästar. De för kulsprutetjänsten erforderliga hästarna äro nämligen avsedda att erhållas genom att äldre hästar, vilka eljest skulle hava utrangerats, kvarhållas vid regementena. Hästanskaffningen för kulspruteavdelningarna skulle således icke föranleda någon ökning av remontbehovet.

Förslag om
fortsatt an-
vändning vid
hären av ut-
rangerade
stamhästar.

Till följd av riksdagens därom gjorda framställning har inom lantförsvarsdepartementet genom särskilt tillkallade sakkunniga verkställt utredning angående användande av utrangerade stamhästar vid hären. Uti sitt den 31 maj 1915 avgivna betänkande hava de sakkunniga föreslagit, att vid kavalleriet utrangerade hästar, vilka äro lämpliga för

- [50.] fortsatt användning, skola överföras dels till infanteriet för att därstädes användas såsom stamhästar för kompanicheferna och kulsprutekompaniet, dels till trängen för att i viss mån ersätta stamhästar och lejda hästar. I sammanhang härmed hava de sakkunniga framhållit, att de för kulsprutetropparna vid kavalleriet avsedda hästarna borde remonteras på samma sätt som övriga hästar vid detta truppslag. Erfarenheten gäve nämligen vid handen, att kulsprutetjänsten vid kavalleriet vore av en för hästmaterielet ytterst slitande natur. På grund härav och då enligt 1915 års riksdags beslut angående hästhållningen för officerare vid armén, kavalleriet skulle tillhandahålla visst antal stamhästar åt officerare vid generalitetet, generalstaben, kommandantsstaten, undervisningsverken, arméfördelningsstabernas reservgrupper och infanteriet, borde, med hänsyn jämväl tagen till de sakkunnigas förslag om utrangerade kavallerihästars överförande för fortsatt användning till infanteriet och trängen, remonteringen vid kavalleriet ske efter delvis ändrade grunder. I enlighet härmed föresloge de sakkunniga, att beräkningen av ersättningsremonter till kavalleriet efter genomförd härordning måtte bestämmas sålunda, att å 6,271 stamhästar beräknades 10 procent, varjämte kavalleriet ytterligare skulle erhålla ersättningsremonter motsvarande det antal stamhästar, som årligen skulle avlämnas till nyssnämnda officerare.

Över de sakkunnigas förslag hava yttranden avgivits av chefen för generalstaben, samtliga truppslagsinspektörer och arméfördelningschefer, kommandanten i Boden, militärbefälhavaren på Gottland, chefen för fortifikationen, generalintendenten och generalfältläkaren ävensom av arméförvaltningen. Av de sålunda hörda myndigheterna hava chefen för generalstaben och inspektören för infanteriet bestämt avstyrkt de sakkunnigas förslag angående utrangerade hästars fortsatta användning vid hären samt därvid särskilt riktat sig mot förslaget, i vad det avser infanteriets remontering med utrangerade stamhästar. Jämväl flertalet övriga myndigheter hava framställt åtskilliga anmärkningar mot såväl förslaget i dess helhet som dess särskilda detaljer.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att ämbetsverket, i likhet med chefen för generalstaben och inspektören för infanteriet, hölle före, att infanteriets remontering icke borde byggas på utrangerade kavallerihästar. Frågan om ändring i remonteringsgrunderna borde därför göras till föremål för ytterligare utredning, innan förslag därom framlades för riksdagen. I avvaktande härpå borde tillsvidare 1914 års senare riksdags beslut om arméns förseende med ersättningsremonter under övergången till den nya härordningen lända till efterrättelse.

Vid bestämmandet av remonteringsbehovet för år 1917 borde däremot, enligt arméförvaltningens uppfattning, beaktas, att under hösten 1914 samt våren 1915 ett antal hästar inköpts för arméns behov utöver det normala samt att för närvarande vid arméns truppförband förefunnas ett större antal hästar än planerna för övergången till den nya härordningen förutsatte. Frågan vore då, huruvida remontering borde beräknas i förhållande till detta större antal hästar eller efter någon annan grund. Man skulle kunna tänka sig ett sådant tillvägagångssätt tillämpat, att de övertaliga hästarna användes till fyllande av luckor efter sådana stamhästar, som måste utrangeras, och att sålunda i mån av skeende avgång stamhästantalet nedbragtes till det, som enligt de ursprungliga planerna borde förefinnas. Härigenom skulle vid den tidpunkt, då det politiska läget icke längre påkallade hållandet av större stamhäststyrka än under normala förhållanden, all remontering upphöra, till dess de övertaliga hästarna insatts i vakanser bland de ordinarie. Men oavsett att man ännu icke kunde bedöma, när denna tidpunkt inträffade, och alltså nödig försiktighet fordrade, att hästantalet hölles uppe vid det, som krigsberedskapen krävde, så måste också hänsyn tagas till, att uppfödarna av ädla hästar inom landet kunde påräkna den konstanta efterfrågan från statens sida å hästar för arméns behov, som vore ett villkor för, att denna hästavel skulle kunna hållas uppe. Enligt arméförvaltningens mening borde alltså icke det ökade hästantalet vid armén föranleda någon minskning i det antal ersättningsremonter, som enligt vanlig beräkningsgrund borde anskaffas. Däremot borde inköp av ökningsremonter inställas, till dess stamhästantalet så nedgått, att de vid utarbetandet av övergångsplanerna beräknade förhållandena åter inträtt.

På grund av vad sålunda blivit anført, borde enligt arméförvaltningens mening antalet remonter, som år 1917 skulle inköpas, bestämmas till 810, motsvarande 9 procent av stamhästarnas antal vid 1917 års början, eller 9,005, oberäknat kulspruteavdelningarnas hästar. Denna del av remonteringsanslaget borde alltså upptagas till $(810 \times 850 =) 688,500$ kronor. Härtill komme ett belopp av 23,800 kronor för inlösen jämlikt de fastställda övergångsplanerna av 28 tjänstehästar, tillhöriga officerare vid infanteriet, efter ett inlösningspris av 850 kronor för varje häst.

Sedan riksdagen numera beslutit, att jämväl övriga officerare vid armén, som hittills varit skyldiga att hålla egna tjänstehästar, skulle helt eller delvis göras beridna å stamhästar, komme ytterligare medel att erfordras för inlösen av tjänstehästar, men då frågan om ordningen för genomförandet av denna förändring ännu icke vore slutligen prövad, ansåge arméförvaltningen anslag härför ännu icke kunna av riksdagen äskas.

[50.] Vad först beträffar det av förenämnda sakkunniga framlagda förslaget om viss ändring i hittills följda grunder för remonteringen, sammanhänger detta dels med frågan om sättet för genomförandet av 1915 års riksdags beslut angående hästhållningen för officerare vid armén, dels ock med de sakkunnigas förslag om utrangerade stamhästars fortsatta användning. Såsom jag förut under punkten 6 framhållit, är förstnämnda fråga ännu föremål för utredning, och vad de sakkunnigas förslag om fortsatt användning av utrangerade stamhästar angår, föreligger detta ärende icke i sådant skick, att jag nu är i tillfälle att underställa detsamma Kungl. Maj:ts prövning. Vid sådant förhållande och då de sakkunniga själva synas hava avsett, att den föreslagna ändringen av beräkningsgrunden för remonteringen skulle träda i tillämpning först efter den nya härordningens genomförande, anser jag, i likhet med arméförvaltningen, att man vid remonteringsanslagets beräkning för år 1917 bör tillämpa enahanda grunder som hittills.

Såsom arméförvaltningen omnämnt, har under åren 1914 och 1915 vid de olika truppslagen inköpts visst antal hästar utöver det normala behovet. Frågan om huru med dessa hästar lämpligen skulle förfaras, när de förhållanden, som föranlett deras inköp, upphörde, har varit föremål för utredning av såväl förutnämnda sakkunniga som av de sakkunniga, som tillkallats för utarbetande av närmare bestämmelser angående hästhållningen för officerare vid armén, och har man därvid kommit till det resultatet, att de hästar, som därför lämpade sig, borde redan nu insättas såsom stamhästar. Därigenom vunnes den för härens krigsberedskap synnerligen stora fördelen, att övergången till den nya härordningen med avseende å arméns stamhästar väsentligen påskyndades. I överensstämmelse härmed har Kungl. Maj:t medgivit dels den 18 juni 1915, att för kavalleriets räkning inköpta 660 hästar finge i egenskap av stamhästar bibehållas vid kavalleriet, dels ock den 5 november 1915, att 40 av de vid infanteriet befintliga, annat truppslag ej tillhöriga hästarna ävensom respektive 270, 17 och 7 av de vid artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen hösten 1914 och under år 1915 inköpta hästarna finge i egenskap av stamhästar bibehållas vid vederbörliga truppslag, samt att 70 stamhästar finge hösten 1915 överflyttas från fältartilleriet till fästnings- och positionsartilleriet. Med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande beslut bör antalet stamhästar vid 1917 års början beräknas uppgå, icke såsom för 1915 års riksdag angavs, till 9,005 utan till 9,999, därav 108 vid infanteriet, 6,280 vid kavalleriet, 3,109 vid artilleriet, 171 vid ingenjörtrupperna och 331 vid trängen.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skulle, efter genomförd härordning, vid armén finnas sammanlagt 10,703 stamhästar, därav 756 vid infanteriet, 6,160 vid kavalleriet, 3,237 vid artilleriet, 226 vid ingenjörtrupperna och 324 vid trängen. Genom 1915 års riksdags beslut angående hästhållningen för officerare vid armén har härutinnan gjorts den ändringen, att stamhästantalet bestämts skola, efter genomförd härordning, uppgå till 11,132, därav 784 vid infanteriet, 6,463 vid kavalleriet, 3,215 vid artilleriet, 231 vid ingenjörtrupperna och 331 vid trängen samt tillhopa 108 hästar för generalitetet, generalstaben, artilleristaben, kommendantsstaten, undervisningsverken och arméfördelningsstaberna. Då emellertid frågan om sättet för genomförandet av de ändrade grunderna angående hästhållningen för officerare ännu är föremål för utredning, torde man vid remonteringsanslagets beräkning för år 1917 böra bortse från 1915 års riksdagsbeslut och i stället utgå från vad genom 1914 års härordning rörande stamhästantalet blivit bestämt.

En jämförelse mellan antalet stamhästar vid de olika truppslagen enligt 1914 års härordningsbeslut och det stamhästantal, som enligt ovan beräknas finnas vid 1917 års början, giver vid handen, att kavalleriet vid nämnda tidpunkt icke blott fått sitt stamhästantal fyllt utan jämväl har ett överskott av 120 hästar. Å dessa bör givetvis icke någon remontering beräknas. Att med hänsyn till berörda överskott minska remonteringen vid kavalleriet, torde däremot icke vara tillrädligt. Å ena sidan har man nämligen att räkna med en avsevärt större avgång bland förenämnda 660 inköpta hästar än bland de övriga, och å andra sidan är det, såsom förenämnda sakkunniga jämväl framhållit, av mycket stor betydelse för kavalleriets krigsberedskap och fältduglighet, att hästmaterialet förnyngas något hastigare än hittills. Då infanteriet skall erhålla sina stamhästar genom överflyttning av hästar från kavalleriet och artilleriet, torde med hänsyn till berörda överskott å hästar vid kavalleriet under år 1917 någon remontering icke böra beräknas å infanteriets hästar. Vad trängen angår, har denna genom Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 5 november 1915 redan fått det antal stamhästar, som det enligt 1915 års riksdags beslut skall hava, eller 331, vadan remontering torde böra beräknas å detta antal.

Det antal stamhästar, varå remontering i vanlig ordning bör för år 1917 beräknas, torde följaktligen böra upptagas till $(6,160 + 3,109 + 171 + 331 =) 9,771$. Med beräknande av samma kassationsprocent som hittills, eller 9 procent, skulle således under året behöva inköpas 879 *ersättningsremonter*.

[50.]

Enligt arméförvaltningens förslag skulle inköpen av ökningsremonter tillsvidare inställas. Då emellertid detta förslag står i strid med förutsättningarna för Kungl. Maj:ts förenämnda båda beslut om insättande av visst antal inköpta hästar såsom stamhästar, nämligen att med begagnande av den situation, som uppstått genom förberörda hästinköp, kunna påskynda den nya härordningens genomförande, kan jag givetvis icke biträda samma förslag, utan torde inköpen av ökningsremonter böra försiggå i enlighet med vad de fastställda övergångsplanerna angiva. Då emellertid kavalleriet och trängen redan erhållit det antal stamhästar, de enligt den nya härordningen skola hava, samt några ökningsremonter för infanteriet icke torde med hänsyn till merberörda överskott å hästar vid kavalleriet behöva för år 1917 beräknas, skulle under året erfordras inköp av ökningsremonter endast för artilleriets och ingenjörtruppernas räkning. Enligt övergångsplanerna skulle för dessa truppslag under år 1917 inköpas 39 remonter för fältartilleriet, 24 för positions- och fästningsartilleriet samt 11 för ingenjörtrupperna. Då emellertid i det för fältartilleriet angivna antalet inräknats 24 för infanteriet avsedda remonter, bör för förstnämnda truppslag endast beräknas 15 remonter. Sammanlagt behöva således inköpas 50 *ökningsremonter*.

Jämlikt de fastställda övergångsplanerna torde slutligen böra inlösas 28 *officershästar* vid infanteriet.

Inköpsprisen.

Såsom förut nämnts, utgör för närvarande minimiinköpspriset för remont 700 kronor och maximiinköpspriset 1,200 kronor. Medelinköpspriset är beräknat till 850 kronor för varje remont.

Chefens för
remonterings-
styrelsens
framställning.

Uti underdånig skrivelse den 10 november 1915 har chefen för remonteringsstyrelsen anfört, att de priser, som från och med år 1914 kunnat betalas för remonterna, i allmänhet någorlunda tillfredsställt hästuppfödarna. Under normala förhållanden hade desamma kanske även varit tillräckliga någon tid framåt. Detta vore emellertid numera icke fallet. Offantligt fördyrade foderpriser hade höjt uppfödningkostnaderna, och exporten hade höjt hästpriset i allmänhet. Efterfrågan på draghästar vore stor, och höga priser betalades för kallblodiga hästar av alla kvaliteter och åldrar.

För den ädla hästaveln utgjorde försäljningen av treårsremonter den förnämsta avsättningen. För hästar, som icke funne åtgång som

[50.]

remonter, vore marknaden däremot icke stor. I motsats till den kallblodiga aveln lönade det sig icke för den enskilde att hålla varmblodig hingst eller att uppföda hingstar, på vilka ingen efterfrågan funnes. De hingstföls eller hingstar, staten undantagsvis köpte, betingade anmärkningsvärt låga priser. Vid de större jordbruken hade den ädla hästaveln med få undantag helt och hållet nedlagts, och remontaveln bedreves numera nästan uteslutande av mindre jordbrukare. Dessa vore emellertid i allmänhet benägna att följa de större gårdarnas exempel och övergå till den mera tacksamma och lönande kallblodiga hästaveln. Överallt hade också denna mer och mer undanträngt den ädla hästaveln. I de län, där remontavel bedreves i någon större omfattning, gjorde den kallblodiga aveln hastiga framsteg på den varmblodiga avelns bekostnad. Det vore därför tydligt, att tillgången på ädla hästar hastigt komme att minskas, så att icke blott möjligheten att erhålla det årliga behovet av remonter riskerades, utan även behovet av ädla hästar för landets försvar icke längre kunde tillgodoses.

Med hänsyn till nu angivna förhållanden vore det av vikt, att åtgärder vidtoges för den ädla hästavelns vidmakthållande. Ett medel härtill vore remontprisets höjande. Chefen för remonteringsstyrelsen hemställde därför, att för år 1916 måtte, utöver redan beviljade medel, anvisas ett belopp av 50,000 kronor, så att medelpriset för remonterna kunde beräknas till 900 kronor samt maximipriset höjas från 1,200 kronor till 1,500 kronor.

Uti den 11 november 1915 avgivet yttrande har inspektören för kavalleriet ansett sig böra på det kraftigaste tillstyrka den gjorda framställningen. Den nuvarande stora efterfrågan på kallblodiga hästar hotade den inhemska varmblodiga hästaveln, och nödfallsutvägen att från utlandet anskaffa remonter torde såväl nu som under en längre tid framåt komma att vara stängd.

Inspektörens
för
kavalleriet
yttrande.

Även arméförvaltningens intendentsdepartement har uti underdånigt utlåtande den 30 november 1915 förklarat sig anse, att nu rådande förhållanden å hästmarknaden syntes nödvändiggöra åtgärders vidtagande i det av chefen för remonteringsstyrelsen angivna syftet. Enda medlet att upprätthålla hästuppfödarnas intresse för den för armén nödvändiga ädla hästaveln syntes vara att höja remontpriset i samma mån som priset å kallblodiga hästar steg. Den föreslagna höjningen av maximipriset för remonter under år 1916 ansåge departementet icke vara för högt tilltagen, alldenstund kallblodiga hästar av

Arméförvalt-
ningens inten-
dentsdeparte-
ments
yttrande.

[50.] jämförelsevis låg kvalitet för närvarande med begärlighet köptes till detta pris.

De rådande konjunkturerna syntes också nödvändig göra den höjning av anslaget till inköp av remonter under år 1916, som chefen för remonteringsstyrelsen föreslagit. Då under året något mer än 900 remonter erfordrades, uppginge den begärda anslagsökningen endast till omkring 50 kronor för remont, vilken ökning måste anses synnerligen lågt tilltagen under nuvarande förhållanden. Medelinköpspriset skulle då bli höjt från 850 kronor till omkring 900 kronor.

Behållningen å anslaget till remonter utgjorde vid 1915 års början 87,891 kronor 43 öre. Intendentsdepartementet, som hölle före, att reservationerna å anslaget vid årets slut komme att uppgå till ungefär enahanda belopp, ansåge, att vid bifall till den av chefen för remonteringsstyrelsen gjorda framställningen de härav föranledda ökade kostnaderna kunde bestridas från ifrågavarande reservationer.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställde intendentsdepartementet, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, *dels* att för inköp av remonter under år 1916 finge, utöver de i staten för anslaget till remonter m. m. för nämnda år anvisade medlen, användas ett belopp av högst 50,000 kronor, att gäldas från å anslaget befintliga reservationer, *dels ock* att maximipriset å remont för år 1916 höjdes från 1,200 kronor till 1,500 kronor.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad myndigheterna i ärendet anført, torde en höjning av maximiinköpspriset för remonter under år 1916 böra vidtagas. Därest detta, såsom föreslagits, bestämmes till 1,500 kronor, skulle för innevarande år erfordras högst 50,000 kronor utöver vad av riksdagen för ändamålet beräknats. Då ifrågavarande höjning föranledes av de på grund av rådande förhållanden för närvarande gällande höga hästpriserna, anser jag, i likhet med chefen för jordbruksdepartementet, med vilken jag i ärendet samrätt, att berörda ökade kostnader lämpligen böra utgå från de under statskontorets förvaltning stående s. k. hästförsäljningsmedlen.

På grund av den höjning av maximiinköpspriset, som sålunda synes böra äga rum för innevarande år, skulle det kunna ifrågasättas, huruvida icke medelinköpspriset för remont borde för år 1917 höjas från 850 kronor till 900 kronor. Då emellertid någon framställning om en sådan höjning icke föreligger — arméförvaltningen har, såsom ovan nämnts, i sin beräkning av anslaget för nämnda år utgått från ett medelinköpspris av 850 kronor — och då det icke är möjligt att

för närvarande fullt överskåda förhållandena, anser jag, att man vid anslagets beräkning för år 1917 bör utgå från samma medelinköpspris, som hittills. Skulle en höjning av maximiinköpspriset jämväl för detta år visa sig ofrånkomlig, torde härav föranledda ökade kostnader kunna bestridas från de å anslaget förefintliga reservationerna.

[50.]

I enlighet med vad sålunda anförts, torde för år 1917 bära beräknas för inköp av ersättningsremonter ($879 \times 850 =$) 747,150 kronor, för inköp av ökningsremonter ($50 \times 850 =$) 42,500 kronor och för inlösen av vissa officerares tjänstehästar ($28 \times 850 =$) 23,800 kronor, eller tillhopa 813,450 kronor.

Transport-, rese- och diverse kostnader.

För bestridande av kostnaderna för transport av remonterna från uppköpsplatserna till vederbörande depåer och truppförband ävensom utgifter för resor m. m. i och för inköp av remonter har under de senare åren pläгат beräknas ett belopp av 50 kronor för varje remont.

Då någon anledning icke föreligger att härutinnan företaga någon ändring, bör för ifrågavarande ändamål under anslaget beräknas ($929 \times 50 =$) 46,450 kronor.

Depåkostnader.

Då ökningsremonterna icke uppställas vid depåerna utan från uppköpsplatserna avlämnas direkt till vederbörande truppförband, beräknas depåkostnader blott för ersättningsremonterna. Dessa omfatta avlöning åt cheferna och övrig personal vid depåerna samt utgifter för underhåll och expenser m. m. Härför har för år 1916 beräknats ett belopp av 106 kronor för varje ersättningsremont.

Då denna beräkningsgrund fortfarande synes bära tillämpas, bära depåkostnaderna för år 1917 upptagas till ($879 \times 106 =$) 93,174 kronor.

Å depå störtade remonter.

Denna utgiftspost avser att bereda ersättning för sådana remonter, som störta under vistelsen å depåerna. Antalet dylika remonter har för år 1916 upptagits till 12, utgörande medeltalet av de under senare åren störtade remonterna. Kostnaden för varje störtad remont har beräknats till 953 kronor. Densamma har nämligen ansetts bära omfatta icke blott det beräknade medelinköpspriset, 850 kronor, utan även transport-, rese- och diverse kostnader för remonternas inköp, 50 kronor, samt hälften av den för varje remont till 106 kronor beräknade depåkostnaden.

[50.] Arméförvaltningen har hemställt, att vid beräkningen av ifråga-
 Arméförvalt-
 ningens
 framställning. varande utgiftspost måtte tillämpas enahanda grunder som för inne-
 varande år.

Departements-
 chefen. Häremot har jag icke annat att erinra, än att antalet störtade re-
 monter synes med hänsyn till de ökade remontinköpen böra upptagas
 till 15. Posten bör således beräknas till $(15 \times 953 =)$ 14,295 kronor.

Utrangerade hästar.

Till grund för beräkningen av denna inkomstpost har under de
 senare åren lagts medeltalen av de under närmast föregående femårs-
 period försålda utrangerade stamhästarna och de därför influatna försälj-
 ningssummorna. I enlighet härmed har för innevarande år beräknats
 445 utrangerade hästar à 138 kronor.

Arméförvalt-
 ningens
 framställning. Arméförvaltningen har beträffande förevarande post anført, att sedan
 numera genom förutnämnda sakkunniga utredning verkstälts rörande
 möjligheterna att för fortsatt militärt bruk begagna en del av de utran-
 gerade stamhästarna, samt denna utredning givit vid handen, att dylika
 hästar borde kunna vara användbara för vissa ändamål vid infanteriet och
 trängen, tiden syntes vara inne att försöksvis påbörja överföring av
 bättre utrangerade kavallerihästar till nämnda båda truppslag. Visser-
 ligen vore meningarna ännu delade om den omfattning, vari man skulle
 kunna utnyttja dessa hästar, och som ovan anförts kunde arméförvalt-
 ningen icke finna lämpligt, att infanteriets remontering i så hög grad,
 som de sakkunniga föreslagit, grundades å utrangerade hästar, men då
 sådana hästar åtminstone tillsvidare komme att begagnas såsom kul-
 sprutehästar vid kavalleriet, kunde de avses för dylik tjänst även vid in-
 fanteriet. Likaledes syntes utrangerade kavallerihästar kunna användas
 för körslor m. m. vid trängen. Under sådana förhållanden ansåge sig
 arméförvaltningen böra beräkna, att under år 1917 omkring 100 ut-
 rangerade kavallerihästar, vilka eljest skulle försäljas, borde kunna
 användas för andra militära behov samt att alltså antalet hästar, för
 vilka inkomster kunde beredas genom försäljning, icke finge uppskattas
 till mer än 345.

Departements-
 chefen. Mot den av arméförvaltningen sålunda föreslagna beräkningsgrunden
 har jag icke något att erinra. Förevarande post torde alltså böra
 upptagas till $(345 \times 138 =)$ 47,610 kronor.

Sammanfattning.

[50.]

I anslutning till vad jag sålunda anfört, har jag låtit uppgöra beräkning av remonteringsanslaget (se bil. 92). Av denna beräkning framgår, att den del av utgifterna för år 1917, som skulle behöva täckas genom anslag av riksdagen, utgör 932,314 kronor eller 52,245 kronor mera än vad riksdagen i förevarande avseende beviljat för år 1916.

Jag hemställer alltså, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av bifogade förslag till ny	
stat för remonteringsstyrelsen (se bil. 91), öka reser-	
ventionsanslaget till remontering m. m.,	
nu	kronor 880,069: —
med	» 52,245: —
till	kronor 932,314: —

2. Lega av hästar för truppförbandens övningar.

[51.]

Ifrågavarande anslag är avsett att bestrida kostnaderna för lejning av det antal hästar, som erfordras för bedrivande av truppförbandens övningar i överensstämmelse med vederbörande utbildningsprogram.

Till grund för anslagets beräkning ligger dels det vid de särskilda truppslagen erforderliga antalet hästlejningsdagar, dels ett med hänsyn till lejningstidens längd och vissa andra förhållanden beräknat lejningspris för dag.

Anslaget är i riksstaten för år 1916 upptaget till 882,330 kronor.

Innan jag ingår på frågan om anslagets beräkning för år 1917, anhåller jag att få i korthet redogöra för resultatet av en inom departementet verkställd

Utredning angående lejningskostnadernas nedbringande.

Såsom under näst föregående punkt omnämnts, hava inom lantförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga den 31 maj 1915 avgivit betänkande angående användande av utrangerade stambästar vid hären. De sakkunniga hava därvid föreslagit bland annat, att vid kavalleriet utrangerade stambästar, vilka vore lämpliga för fortsatt militär användning, skulle i viss utsträckning överföras till trängen för att därstädes ersätta motsvarande antal lejda hästar. De för sådant ändamål överförda hästarna skulle, där så utan avsevärda kostnader för kronan kunde

Sakkunnigas
förslag.

- [51.] ske, under tiden mellan övningsperioderna utackorderas till fodervärdar. Genom en dylik anordning skulle, enligt de sakkunnigas uppfattning, kostnaderna för hästlejning vid trängen kunna i väsentlig mån nedbringas. I sammanhang härmed hava de sakkunniga jämväl undersökt, huruvida det icke skulle vara för statsverket ekonomiskt fördelaktigt att utbyta lejda hästar vid hären mot inköpta. Då de försök i denna riktning, som under de senare åren pågått vid Vendes artilleriregemente, syntes mana till efterföljd, ansåge de sakkunniga sig böra principiellt tillstyrka, att utbyte av lejda hästar mot inköpta måtte ske vid samtliga truppförband, som hade behov av ökat antal hästar under vissa övningar och för sådant ändamål hittills fått använda lejning, i den mån det låte sig göra att utan avsevärda kostnader för kronan utackordera de inköpta hästarna till fodervärdar under tiden mellan övningsperioderna. Kostnaderna för såväl besiktning av de utackorderade hästarna som inköp av nya hästar ävensom för bestridande av gottgörelse åt fodervärdar, därest sådan befundes oundgängligen erforderlig, borde anvisas från anslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar, vilket anslag följaktligen borde bibehållas, intill dess visshet vunnits om möjligheten att genomföra det föreslagna systemet.

Myndig-
heternas
yttranden.

Över de sakkunnigas förslag hava yttranden avgivits av chefen för generalstaben, samtliga truppslagsinspektörer och arméfördelningschefer, kommandanten i Boden, militärbefälhavaren på Gottland, chefen för fortifikationen, generalintendenten och generalfältläkaren ävensom av arméförvaltningen.

Av de sålunda i ärendet hörda myndigheterna hava *chefen för generalstaben* och inspektören för infanteriet ställt sig avvisande mot de sakkunnigas förslag. Sålunda har den förre framhållit, att ett bestämt villkor för frågans lösning vore, att man kunde överse, vilka truppförband, som behövde lejda hästar, var dessa truppförband vore förlagda och framför allt, under vilken tid av året de behövdes. Detta vore emellertid icke möjligt under den nuvarande övergångstiden, då åtskilliga truppförband nyuppsattes eller omorganiserades samt bytte förlägningsorter och då utbildningsprogrammen, särskilt beträffande vintertiden, ännu icke vore ens tillnärmelsevis klara. Intill dess 1914 års härordning åtminstone i huvudsak genomförts, måste alltså för varje år en särskild plan för hästlejningen uppgöras och anslaget därefter beräknas, så att arméns behov kunde tillfredsställas. Med hänsyn till de högst skiljaktiga förhållandena i vårt långsträckta land ansåge *inspektören för infanteriet* den enklaste försiktighet bjuda, att man i den föreliggande frågan framginge med erforderlig varsamhet. Därtill manade ock det

utackorderings-fodervärdssystem som tillämpats i Skåne före år 1902. En tillfredsställande lösning av den föreliggande frågan syntes inspektören för infanteriet icke kunna nås med att uteslutande tillämpa det ena eller det andra systemet, utan syntes lösningen vara att finna i föreskrifter, som kunde anpassas efter de å olika orter rådande förhållandena, under förutsättning av att truppförbandens behov av hästar komme att på ett tillfredsställande sätt tillgodoses, och att den erforderliga krigsberedskapen i detta avseende bleve behörigen beaktad. Vid sådant förhållande syntes frågan böra läggas på ett annat sätt än vad de sakkunniga gjort, samt dess lösning grundas på erforderliga tillförlitliga beräkningar angående ifrågavarande hästbehov under olika tider av utbildningsåret, angående förhållandet i kostnadsavseende mellan lejoningssystem och inköpssystem med vad mera därtill kunde höra och vad som vore erforderligt att känna för att det på grund därav skulle vara möjligt att utfärda föreskrifter i ämnet.

Samtliga övriga militära myndigheter hava förklarat sig icke hava något att ur principiell synpunkt invända mot de sakkunnigas förslag såsom för staten ekonomiskt fördelaktigt och ägnat att i möjligaste mån säkerställa truppförbandens tillgång på lämpliga draghästar. I åtskilliga hänseenden lämnade det framställda förslaget dock rum för anmärkningar.

Arméförvaltningen har uti sitt i ärendet avgivna yttrande framhållit, att de sakkunnigas förslag innebure huvudsakligen ett fortsättande av de försök att utbyta lejda hästar mot inköpta, som hittills med gott resultat ägt rum vid Vendes artilleriregemente. Huru dessa försök i större omfattning komme att utfalla, vore givetvis omöjligt att förutse, men hade arméförvaltningen för sin del icke något att erinra mot att dessa försök fortsattes, under förutsättning att desamma vidtoges med tillbörlig varsamhet samt att i fråga om urvalet av hästar samt avtalen om utackordering de avvikelser från det föreslagna tillvägagångssättet iakttoges, som kunde anses påkallade av särskilda ortsförhållanden.

I likhet med flertalet i ärendet hörda myndigheter anser jag sannolikt, att ett utbyte av lejda hästar mot inköpta skulle för statsverket medföra icke oväsentliga ekonomiska fördelar. Däremot synes det mig tvivelaktigt, huruvida truppförbandens behov av hästar för sina övningar kan på detta sätt tillfredsställande tillgodoses. Såsom de sakkunniga i sitt betänkande själva framhållit, har man för närvarande icke annan erfarenhet att bygga på än de vid Vendes artilleriregemente anställda försöken. Även om dessa slagit väl ut, är det långt ifrån

Departements-
chefen.

- [51.] säkert, att samma goda resultat kan förväntas av systemets tillämpning inom andra delar av landet. Det synes mig vid sådant förhållande icke tillrådligt att redan nu övergå till detta system, utan torde, innan beslut därom fattas, ytterligare försök böra anställas. Dessa synas lämpligen böra äga rum dels vid något truppförband i mellersta Sverige, dels ock med hänsyn till de i övre Norrland rådande säregna förhållandena vid ett av de till Boden förlagda truppförbanden. Därjämte torde, efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall, böra medgivas, att sådana under åren 1914 och 1915 på grund av rådande förhållanden inköpta hästar, vilka icke ansetts lämpliga att insätta såsom stambästar men däremot kunna finna användning såsom draghästar, må fortfarande vid truppförbanden kvarhållas, i den mån de utan några avsevärda kostnader för kronan kunna under tiden mellan övningarna utackorderas till fodervärdar. Av de erfarenheter, som under dessa försök vinnas, torde sedermera kunna bedömas, huruvida och i vad mån det nya systemet bör tillämpas i stället för det nuvarande. Kostnaderna för ifrågavarande försök torde böra bestridas av behållningar å vederbörande truppförbands hästlejningsanslag. I den mån dylika behållningar icke förefinnas, torde för ändamålet erforderliga medel böra förskjutas för att sedermera ersättas av nyssnämnda anslag.

Med hänsyn till vad jag nu anfört, torde hästlejningsanslaget för år 1917 böra beräknas efter hittills vedertagna grunder.

Uti den för 1915 års riksdag framlagda beräkningen uppdelades anslaget under två titlar, nämligen »Truppförbandens lejningsanslag» och »Intendentsdepartementets lejningsanslag». Under den förra upptogs de för de särskilda truppslagen erforderliga anslagsbeloppen och under den senare det antal hästlejningsdagar, som erfordrades för större fälttjänstövningar m. m. Samma indelningsgrund torde böra följas vid beräkningen av anslaget för år 1917.

Truppförbandens lejningsanslag.

Infanteriet.

Vid ifrågavarande vapenslag erfordras hästlejning för kulsprute-förbandens övningar. För detta ändamål har för innevarande år beräknats sammanlagt 45,276 lejningsdagar, därav 39,480 dagar à 2 kronor och 5,796 dagar à 3 kronor 50 öre. Det för infanteriet beräknade beloppet utgör följaktligen 99,246 kronor.

Arméförvaltningen har anmält, att inspektören för infanteriet i avgivet yttrande angående behovet av lejda hästar för kulspruteförbanden vid infanteriet under år 1917 utgått från den förutsättningen, att vid nämnda tidpunkt skulle finnas 6 stambästar vid varje kulsprutekompani.

[51.]
Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

För att utbildningen skulle kunna tjäna sin bestämmelse och kompaniet förvärva sig erforderlig duglighet under marsch, manöver och strid krävdes därutöver ett minimiantal lejda hästar, olika under olika tider av utbildningsåret. Dessa tider eller utbildningsperioder vore, med hänsyn till behovet av lejda hästar, tre, nämligen:

a) tiden från mitten av november till mitten av mars påföljande år, utgörande (från och med den 18 november till och med den 16 mars) 120 dagar;

b) tiden från mitten av mars till början av årets regementsövning, utgörande (från och med den 16 mars till och med den 11 september) 180 dagar; samt

c) regementsövningen, utgörande med in- och utryckningsdagar 32 dagar.

Under den *första perioden* fordrades — under förutsättning att 4 stambästar kunde för ändamålet tagas i anspråk, utan att deras lämplighet för ridbruk därigenom minskades — för enskild utbildning i körning, klövjning, hästvård och dylikt minst 3 lejda hästar.

Under den *andra perioden*, då utbildning i pluton skulle äga rum, fordrades under nyssnämnda förutsättning minst 7 lejda hästar. Förutom plutonchefens ridhäst behövdes 11 hästar (därav en i reserv) för exercis och manöver i pluton, vadan — under nyss angivna förutsättning — 7 lejda hästar vore erforderliga under denna period.

Under *regementsövningen*, då kulsprutekompani måste vara organiserat och övas på tre plutoner, fordrades 33 lejda hästar. Då kunde icke några stambästar användas för körning, klövjning och dylikt, enär kompanichefen, tre plutonchefer, kompaniadjutanten och ammunitionsunderofficeren skulle göras beridna på de 6 stambästarna.

Antalet hästlejningsdagar skulle således utgöra vid varje infanteriregemente:

under första perioden	$3 \times 120 =$	360 dagar,
» andra »	$7 \times 180 =$	1,260 »
» regementsövningen	$33 \times 32 =$	1,056 »
		Summa 2,676 dagar,

alltså för 28 infanteriregementen ($28 \times 2,676 =$) 74,928 dagar.

- [51.] Med tillämpning av denna inspektörens för infanteriet beräkning samt med autagande av ett lejningspris av 2 kronor om dagen för häst, som lejdes i 120 dagar och därutöver, samt 3 kronor 50 öre om dagen för häst, som lejdes kortare tid, beräknade arméförvaltningen infanteriets lejningsanslag komma ett uppgå till 194,208 kronor.

Departements-
chefen.

Uti 1914 års härordningsproposition framhölls, att i och med kulsprutekompaniers organiserande vid infanteriet framträdde även vid detta vapenslag behov av lejda hästar. De för nämnda kompanier avsedda 6 stamhästarna vore nämligen icke för ändamålet tillräckliga. Verkställda beräkningar hade givit vid handen, att vid varje infanteriregemente därutöver erfordrades under senare delen av rekrytskolan och början av repetitionsövningarna 3 samt under återstoden av sistnämnda övningar ytterligare 23 lejda hästar. Antalet hästlejningsdagar komme på grund härav att vid varje infanteriregemente utgöra 889 och således för infanteriet i dess helhet att uppgå till 24,892. I överensstämmelse härmed upptogs infanteriets lejningsanslag uti de för riksdagen framlagda kostnadsberäkningarna rörande lantförsvaret efter genomförd härordning till 72,002 kronor.

Mot vad sålunda i härordningspropositionen anförts och beräknats, framställde riksdagen icke någon erinran.

Då inspektörens för infanteriet beräkning angående behovet av lejda hästar för kulspruteförbanden under år 1917 är uppgjord under förutsättning att vid nämnda tidpunkt 6 stamhästar finnas vid varje kulsprutekompani, innebär det av honom framställda förslaget, att antalet hästlejningsdagar vid infanteriet skulle för framtiden ökas från det i härordningspropositionen beräknade antalet 889 vid varje regemente, till 2,676 eller med andra ord tredubblas. Förevarande förslag, vilket avser kulspruteutbildningens bedrivande enligt ett helt annat program än det i härordningspropositionen förutsatta, anser jag mig så mycket mindre kunna för närvarande tillstyrka, som frågan angående lämpligaste sättet för kulsprutetjänstens ordnande ännu icke kan anses vara definitivt avgjord. Att märka är, att ännu icke någon årsklass värnpliktiga erhållit fullständig utbildning enligt den nya värnpliktslagens bestämmelser, vadan någon erfarenhet angående resultatet av utbildningens bedrivande enligt de i 1914 års härordningsproposition angivna förutsättningarna icke föreligger.

Jag anser därför, att antalet hästlejningsdagar vid infanteriet bör beräknas efter de i härordningspropositionen angivna grunder, allenast med den avvikelse, som betingas därav, att under år 1917 beräknas finnas endast en för kulsprutetjänst avsedd stamhäst vid varje regemente.

I överensstämmelse härmed skulle enligt verkställd beräkning för år 1917 [51.] erfordras 44,912 lejningsdagar.

Med antagande av samma lejningspris som för år 1916, skulle infanteriets lejningsanslag uppgå till 116,872 kronor.

Kavalleriet.

För kulsprutetjänsten vid kavalleriet hava för innevarande år beräknats sammanlagt 2,800 hästlejningsdagar eller samma antal, som enligt de för 1914 års senare riksdag framlagda beräkningarna ansetts böra tillkomma detta vapenslag efter genomförd härordning. Då lejningspriset upptagits till 3 kronor 50 öre för häst och dag, utgör kavalleriets lejningsanslag följaktligen 9,800 kronor.

Arméförvaltningen har anmält, att någon anledning icke föreligger att för år 1917 frånga de för år 1916 tillämpade beräkningsgrunderna. Arméförvaltningens framställning.

Vid sådant förhållande torde kavalleriets lejningsanslag alltså böra för år 1917 upptagas med 9,800 kronor. Departementschefen.

Artilleriet.

För detta vapenslag har för år 1916 upptagits sammanlagt 166,572 hästlejningsdagar. Lejningspriset har beräknats till 3 kronor 50 öre för häst och dag. Anslaget utgör således 583,002 kronor.

Arméförvaltningen har anmält, att generalfältygmästaren och inspektören för artilleriet i avgivet utlåtande meddelat, att därest ett av särskilda inom lantförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga framställt förslag, att 270 av de vid artilleriet hösten 1914 samt år 1915 inköpta övertaliga hästarna måtte överföras såsom stamhästar vid artilleriet, bleve av Kungl. Maj:t bifallet, hästlejningsdagarnas antal vid detta vapenslag borde beräknas på följande sätt.

Arméförvaltningens framställning.

A. Behov av lejda hästar enligt de grunder, som skola tillämpas efter genomförd härordning:

66 åkande fältbatterier å fastlandet å 42 hästar i 42 dagar = 116,424 hästlejningsdagar;

3 ridande fältbatterier å fastlandet å 72 hästar i 42 dagar = 9,072 hästlejningsdagar;

Gottlands artillerikår 100 hästar i 42 dagar = 4,200 hästlejningsdagar;

[51.] 6 positionsbatterier å fastlandet å 52 hästar i 42 dagar = 13,104 hästlejningsdagar;

Boden—Karlsborgs artilleriregemente i Karlsborg 40 hästar i 35 dagar = 1,400 hästlejningsdagar; samt

Boden—Karlsborgs artilleriregemente i Boden 40 hästar i 35 dagar = 1,400 hästlejningsdagar; eller

tillsammans för ovanstående behov 145,600 hästlejningsdagar.

B. Behov av lejda hästar i ersättning för felande stamhästar:

Positionsartilleriet 18 hästar i 90 dagar = 1,620 hästlejningsdagar;

Boden—Karlsborgs artilleriregemente i Karlsborg 30 hästar i 90 dagar = 2,700 hästlejningsdagar; samt

Boden—Karlsborgs artilleriregemente i Boden 16 hästar i 90 dagar = 1,440 hästlejningsdagar; eller

tillsammans för nu nämnda behov 5,760 hästlejningsdagar.

Utöver förenämnda behov hade generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet ansett 4,412 hästlejningsdagar erforderliga för övningsmarscher, fältartilleriets samt fästnings- och positionsartilleriets skjutskolor ävensom för artilleri- och ingenjörhögskolan m. m. Sammanlagda behovet uppginge alltså till 155,772 hästlejningsdagar mot 166,572 för år 1916 beräknade.

Med tillämpning av denna beräkning samt under antagande att medelpriset för häst och dag utgjorde 3 kronor 50 öre, har arméförvaltningen beräknat artilleriets lejningsanslag för år 1917 till 545,202 kronor.

Departements-
chefen.

Såsom redan under nästföregående punkt omnämnts, har Kungl. Maj:t den 5 november 1915 bifallit förenämnda förslag om bibehållande vid artilleriet av 270 inköpta övertaliga hästar såsom stamhästar. Vid sådant förhållande har jag icke något att erinra mot det antal hästlejningsdagar, som beräknats för truppförbandens övningar eller $(145,600 + 5,760 =) 151,360$ dagar.

För övningsmarscher, fästnings- och positionsartilleriets skjutskola, artilleri- och ingenjörhögskolan m. m. beräknades i 1914 års härordningsproposition 1,460 lejningsdagar. Däremot upptogs icke någon hästlejdning för fältartilleriets skjutskola. Enligt Kungl. Maj:ts förslag till värnpliktslag skulle nämligen en 51 dagars sammanhängande tjänstledighet i två omgångar ingå i de värnpliktigas vid fältartilleriet första tjänstgöring om 249 dagar i en tjänstgöringsperiod om 300 dagar. Härigenom komme under en tid av 102 dagar på sommaren tillgången på stamhästar vid fältartilleriet att bliva så riklig, att ingen hästlejdning ansågs erforderlig för den under denna tid pågående skjutskolan för